

PERSFOCUS

NEGENDE JAARGANG NUMMER 10 - OKTOBER 1993

KNIPSELKRANT VAN VERENIGING MARTIJN
OVER KINDEREN, VOLWASSENEN EN SEKSUALITEIT

Vk 16.10

zie: pag 33 t/m 35

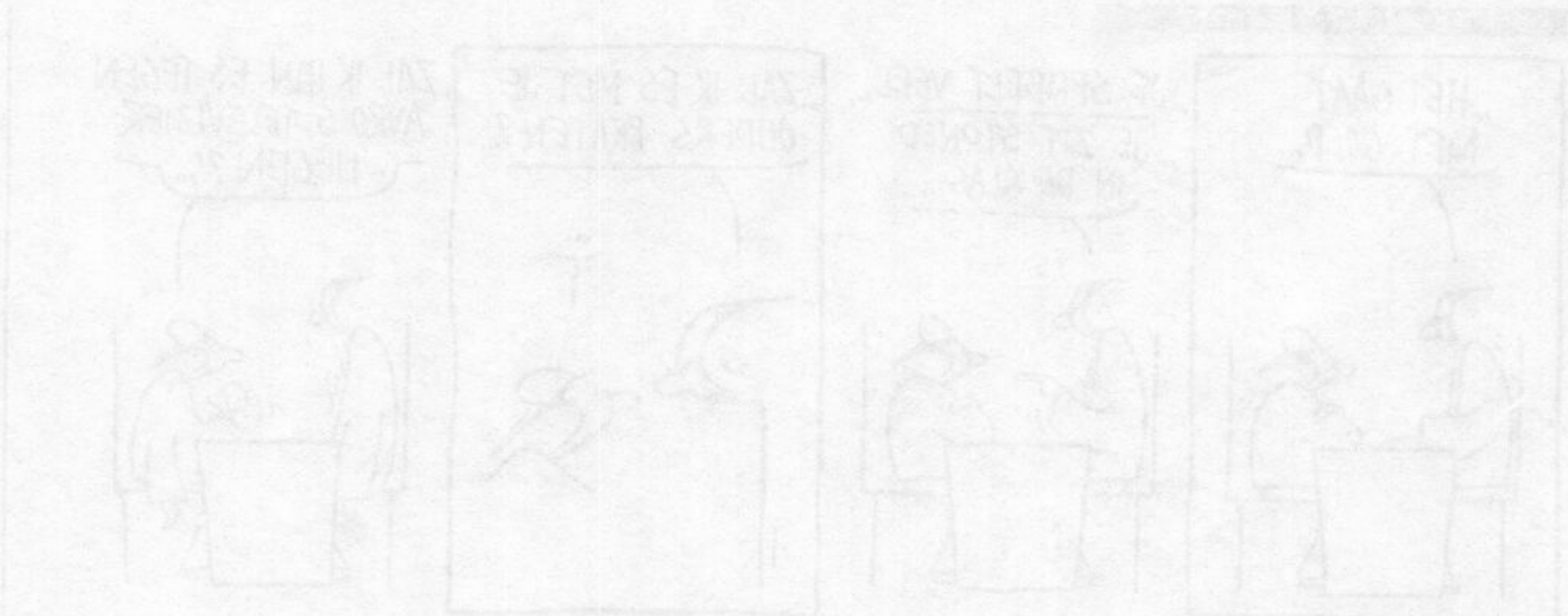
IN DIT NUMMER:

De bizarre vriendschappen van Michael J./Woody Allen	pag. 2
Sex met Angela en ander jeugdig seksleven	pag. 4
O.I.!	pag. 6
Filipacchi en andere schone kunsten	pag. 8
De waarheid van de paus en die van Bär	pag. 11
Pastorale ontucht	pag. 13
Ontucht van de maand	pag. 15
Nog meer aangiften in Epe	pag. 16
Geen Epe in Oisterwijk!	pag. 20
Seks & wet	pag. 22
Een boef bij de Coornhert Liga?	pag. 25
Onterecht	pag. 26
Gelijk behandelde homo's, of...	pag. 27
Gelijk behandeld door homo's!	pag. 29
Jongenskoren...	pag. 30
Kinderporno onder wettelijk vuur	pag. 32
Pedagogen op Dreef	pag. 33
Straatkinderen	pag. 36
René O./Achtergrond	pag. 40

PERSTFOCUS

WEEKLY JOURNAL NUMBER 10 - OCTOBER 1993

WILHELMINA VAN VERBODENING WERK
OVER HET VERBODEN WERK

Vk 10 M

nie pag 22 e 23

IN DIT NUMMER

De kleine uitdagingen van Michael J. Wood, Alister
 een met Anala en ander leuke verhalen
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52

PERSFOCUS, NEGENDE JAARGANG, NUMMER 10, OKTOBER 1993

Met knipsels uit:

Volkskrant	Vk
Telegraaf	Tel
Algemeen Dagblad	AD
NRC Handelsblad	NRC
Trouw	Tr
Het Parool	Par
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Haagsche Courant	HC
Alkmaarse Courant	AC
Utrechts Nieuwsblad	UN
Haarlems Dagblad	HD
Brabants Dagblad	BD
Gooi en Eemlander	G+E
Brabants Dagblad	BD
VPRO-gids	VPRO
Primeur	Prim
Groene Amsterdammer	GA
Het Beste	
Filmkrant	
Hitkrant	
Menens	
Uit Duitsland:	
Tageszeitung	TAZ
Bild Zeitung	BIL
Terre des Hommes	TDH
Psychologie Heute	PSH
Tageszeitung	TAZ
Kölner Stadtanzeiger	KSA
Uit Engeland:	
The Guardian	Gua

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,-- per jaar. Verzending als brief is f 15,-- duurder en komt op f 80,--.
Losse nummers f 8,--.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 93.548
1090 EA Amsterdam

Bekkenrispingen en buikkantelingen

door Willem Jan Otten

Het toeval wilde dat kort na elkaar twee Helden van de Jeugd, althans van de kinderen die ik opvoed, in opspraak kwamen. Eerst Michael Jackson, want hij zou het gedaan hebben met een leeftijdgenootje van mijn kinderen, en daarna Jozef van den Berg, die met optreden opgehouden blijkt te zijn om godsdienstige redenen.

Beide gevallen hebben hoogstwaarschijnlijk weinig met elkaar te maken. Ze lijken zelfs elkaars tegen-deel te zijn.

Michael Jackson was de held van de onaanraakbaarheid. Alles aan hem streefde er naar niet van deze aarde te zijn. Hij verborg zijn lichaam in zijn onnavolgbare bewegingen en zijn emoties achter zijn pigment-arme huid. En hoe seksueel die bewegingen er ook uit zagen, ze wekten altijd de indruk onschuldig te zijn, of misschien moet ik zeggen: ongerept. Ze waren uitdagend, maar niet 'wetend'. Zoals hij met twee handen, tijdens een razendsnelle kanteling van zijn broek, zijn rinkelende leren Wat Op te Schudden, dat was dus op een of andere manier niet zo bedoeld.

De beweging werd, zoals bekend, overgenomen door continenten vol acht- tot dertienjarige jongens, zonen van onberispelijke vaders, kostwinners zelfs, en we begrepen: het is allemaal 'zo' niet bedoeld. Dat we dit zeker wisten, dat kwam door de verpletterende ernst waarmee de kinderen de gebarentaal van Jackson gingen nabootsen. De urenlange bestudering (met behulp van stopknop en slow-motion) en vervolgens instudering van de ingewikkelde reeksen bekkenrispingen, buikkantelingen en zelfbetastingen werd zo naarstig ter hand genomen dat het eigenlijk al-

lemaal nog het meest op doktertje spelen leek.

Het resultaat van die ernstige imitatie-ijver was dat Michael Jackson, telkens wanneer je weer een clip van hem zag, steeds acht- tot dertienjarige werd. Hij noemde zijn laatste cd 'Dangerous', maar er was niet veel opruiends aan af te horen, en wat belangrijker was: in de vloed van clips die over ons werd uitgestort, was Jacksons erotiek passief. Narcistisch. Lijdzaam. Niet een verleider, laat staan een lokker; niet iemand die met eigen ogen ooit een ander zou opmerken — meer iemand die bijna blind is, en die bij de hand ge-

**Wat was ons eigen,
al dan niet vaderlijke
belang bij de seksuele
verschoning van deze
vreemde, schuwe man?**

nomen moet worden en heel voorzichtig ingewijd. Ik zou overigens liegen als ik deze fragiele, eierschaal-achtige uitwerking, die ook door de kinderen werd aangevoeld, zou afdoen als 'onerotisch'. Michael Jackson roerde beslist een snaar die ergens tijdens het laatste schooljaar tot trilling wordt gebracht, en die van 'jongens onder elkaar' is.

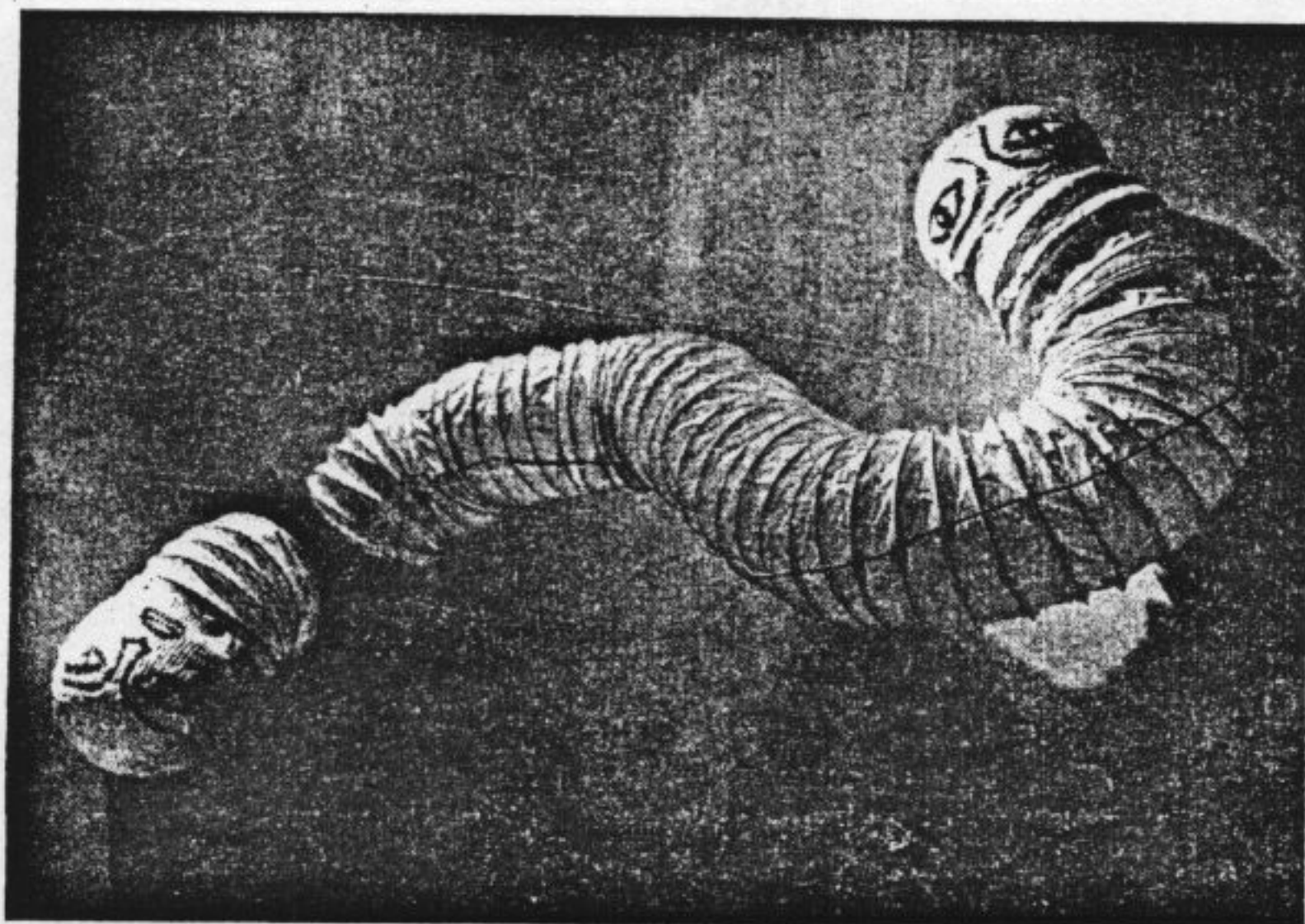
Dat Jackson nu door een leeftijdgenoot van mijn kinderen voor de rechter wordt gedaagd, zou ons beschieden moeten stemmen. Ja, renlang hebben we in Jacksons acht- tot dertienjarigheid geleefd

omdat die zo wonderwel leek te passen bij de seksuele amorfititeit van onze eigen kinderen; omdat er iets toelaatbaar seksueels mee tot uitdrukking werd gebracht, iets wat au fond nauwelijks benoembaar of erkenbaar is en dat om zo te zeggen een kunstenaar nodig heeft, iemand die toespelingen kan maken, om het tot uitdrukking te brengen — en nu blijkt deze vormgever van de 'nog ongevormde seksualiteit' ineens iemand die heuse handen heeft die hij niet thuis heeft kunnen houden...

Het zal nog niet makkelijk zijn — maar als dat proces voluit en hardop gevoerd gaat worden, dan is de gewichtigste vraag niet: wat heeft Jackson uitgesproken, maar: wat was ons eigen, al dan niet vaderlijk belang bij de seksuele verschoning van deze vreemde, schuwe man?

De kwestie van de andere held, Jozef van den Berg, is schijnbaar te genovergesteld. Hij is de grootste poppenspeler en kindertheatermaker van zijn tijd, wat onder meer betekent dat hij de generatie van mijn kinderen een eerste ervaring van theater heeft bezorgd. Afgelopen zondagen heeft de VPRO registraties van zijn voorstellingen uitgezonden. En vorige week werd hij in deze krant geïnterviewd door Arjen Schreuder, en werd ons verteld waarom hij al zo lang niet meer in het theater te zien is geweest: hij is een heuse kluisenaar geworden. Hij leeft van aalmoesen. Hij bewoont een fietsenhok op een parkeerterrein ergens in de Betuwe. Het schijnt dat hij dat hok nu uit moet. Dit is vreemd, want in andere gemeentes krijgen daklozen juist gratis en voor niets kartonnen dozen, opdat zij, wanneer ze bevriezen, opgevoerd kunnen worden.

Als toneelmaker beschikte Van den Berg over een ongeëvenaarde gave. Hij kon zijn publiek zo bij zijn personages betrekken, dat het

Illustratie Olvia Esterna, fotografie Wim Hardeman

Scènes

Michael Jackson en Jozef van den Berg in opspraak

eigenhandig de beslissingen nam die nodig waren om met het drama verder te gaan. Van den Berg speelde altijd alleen, en werd vergezeld door een paar summiere poppen die hij zelf leven in moest blazen. Toch nodigde hij voortdurend kinderen uit op het toneel, en die moesten dan handelingen verrichten die nodig waren voor de verhaalvoortgang. Ook deze kinderen werden, zonder dat ze 'speelden', personages waar wij in de zaal ons weer in konden inleven.

NLC 8/10

Er ontstond een soort dramaturgische voedselketen — een drama dat alleen kon bestaan omdat wij wilden dat het bestond.

Van den Berg liet de kinderen niet alleen geloven in wat hij verbeeldde, maar hij liet ze tegelijkertijd ook zien waar ze in geloofden. Bijvoorbeeld in het fameuze endje geribbelde olieslang waar hij een rups van maakte die praten kon, en ook wel denken. Op een onnavolgbare manier maakte hij duidelijk dat als we niet in dit endje olieslang geloofden, alles in duigen zou vallen — het verhaal, de middag, de wereld. Samen met Anton Koolhaas, die een denkbeeldig dier de liefde kon laten bedrijven met een schoenzool, was Van den Berg de grootste make-believer denkbaar.

En nu is de magiër-zonder-toverspreuk-of-poespas, die nooit van je vergde dat je ergens anders in zou geloven dan in het/geloven zelf, dan dus kluisenaar geworden, en wacht hij op het ogenblik waarop de gemeente besluit 'Gods fietsenhok', zoals hij het zelf noemt, te ontruimen. Een grote kluis zal dat niet zijn. Van den Berg trad altijd al op met niet meer spullen dan er in een stevige hutkoffer konden. De schoonmaakactie zal tot diepe tevredenheid leiden ten burele van de Dienst Kluisenaars en Roepen in de Woestijn.

Maar wat ruimen we er precies mee op?

Er zit een krachtige, maar ook tragische logica in de gedaanteverandering van Jozef van den Berg. Wat hij van ons vergde, wanneer hij ons een endje geribbelde olieslang liet zien, dat vergt hij nu van de wereld ten aanzien van hem in z'n geheel: hij tart zijn geloofwaardigheid. Vroeger legde hij zijn leaven in handen van een zaal vol kinderen; nu in die van passanten en gemeente-ambtenaren. Het verschil met vroeger is dat hij, voor het geloof dat hij ons nu wil laten opbrengen, niet kan beschikken over een toneel, toneellicht, toevanarij. We moeten het doen met wie hij is zoals hij is.

Uit het interview kwam hij tevoorschijn als iemand die totaal geen zelfjeswinner is, geen verleider. Toch voel je je ongemakkelijk — er wordt door deze wonderlijke man iets op de proef gesteld.

GEEN GELOVIGE TWIJFELT AAN DE SCHULD VAN MICHAEL DE HEILIGE

door Jerry Goossens

JR?

UTRECHT – Nietsvermoedende voorbijgangers moeten zich eergisteren flink in de ogen gewreven hebben bij het zien van één van de Michael Jackson-look-alikes, op weg naar de Utrechtse concertzaal Tivoli. Daar kwamen zondag ruim duizend mensen bijeen voor de jaarlijkse Jacksons-fanclubdag. Een dag die in het teken stond van de commercie en steunbetuigingen aan de beschadigde superster.

Kleine meisjes in identieke T-shirts, jonge volwassenen, hele gezinnen en zelfs een enkele bejaarde zijn zondagmiddag in Utrecht aanwezig ter meerdere eer en glorie van Michael Jackson. Met recht een popster voor het hele gezin: hij rookt niet, hij drinkt niet en hij gebruikt geen drugs. Dat hij zich aan een minderjarige jongen vergrepen zou hebben, wordt hier dan ook afgedaan als een ordinaire leugen.

Drommen fans verdringen zich

rond een paar tafeltjes, waar ze met pen en papier, als een soort condoleance-register, de popster een hart onder de riem kunnen steken. Aan het eind van de dag staan twee multo-mappen vol steunbetuigingen aan Michaels adres, geschreven in soms aandoenlijk middelbare scholieren-Engels. De strekking van deze boodschappen is steeds dezelfde: Michael, we houden van je en we geloven er helemaal niets van.

Een enkeling voegt er aan toe de media verachtelijk te vinden. Anderen maken van de gelegenheid gebruik te solliciteren naar een baantje in de troupe van de superster. „Ik zit op een dansschool en ik wil erg graag danser worden. Als je nog iemand zoekt, kan je me bereiken op het volgende nummer. . .” Maar het overgrote deel van de kattebelletjes bestaat uit verklaringen van onvoorwaardelijke trouw en loyaliteit.

De fans kennen niet de minste twijfel. Geruchten als zou Michael de dertienjarige Jordi Chandler

seksueel misbruikt hebben, worden in deze kringen gezien als blasfemische laster. Want Michael is meer dan zomaar een popster, Michael is een moderne heilige. Tenminste, dat is wat de multinational die Michael Jackson is, ons wil laten geloven.

Op een groot video-scherm is zondagmiddag in Tivoli te zien hoe geraffineerd de persoonlijkheids-cultus wordt vormgegeven. De androgyne verschijning op het scherm moet de gehele mensheid vertegenwoordigen: hij is een man met een vrouwelijk voorkomen, een zwarte met een blanke huid en Aziatische gelaatstreken. En als de camera op hem inzoomt, zien we hem, als Mozes op de Tafelberg, met gespreide armen en wapperende haren uit een kolom van rook omhoog komen of omhelst worden door een engel met gouden vleugels. Tienduizenden discipelen hangen huilend van bewondering aan zijn voeten. De daaropvolgende video toont de uitgemergelde gezichtjes van honderende kinderen uit verschillende

landen. Een galmende voice-over vertelt hoeveel honderdduizenden dollars Michael hen geschonken heeft. Michael neemt opnieuw een messiaanse pose aan en zegt met ijle stem: „I love you all”.

Jolanda de Vreede (13), een schuchter meisje uit Hoek van Holland, staat met een blik die straalt van bewondering te kijken naar haar idool op het videoscherm. „Michael is niet zomaar iemand”, zegt ze, „hij betekent heel veel voor me. Ik zie hem als een soort vriend. Hij heeft een goed hart. Dat tv-interview met Oprah Winfrey sprak me heel erg aan, omdat hij zoveel om mensen geeft. Daar vertelde Michael ook dat 'ie heel gevoelig is en vaak huilt. Ik snap niet waarom je zo iemand iets aan wilt doen. Alles wat ze over hem zeggen is gelogen. Dat is gemeen. Hij heeft het gewoon niet gedaan.”

Ook Jack Veen uit Sappemeer beschouwt Michael als een vriend: „Ik heb het idee dat ik hem ken. Ik stuur hem elk jaar een kerst- en

Jeroen Krabbé (1944) is acteur. Sinds zijn hoofdrol in de door Paul Verhoeven geregisseerde film *Soldaat van Oranje* uit 1979 is hij ook in de Verenigde Staten succesvol. Op het ogenblik is hij te zien in *The fugitive*, een op de gelijknamige televisieserie uit de jaren zestig gebaseerde thriller met in de hoofdrol Harrison Ford.

– Gerard Reve

„Hij heeft een heel mooie opdracht in een boek voor me geschreven. 'Ware ik niet Gerard Reve, dan zoude ik Jeroen Krabbé willen zijn'. Toen hij het me overhandigde, brom hij er meteen achteraan: 'Maar ik ben toch blij dat ik Reve ben'. Hij was toen op de set van *De vierde man*. Doodeng vond ik dat, net als toen Maarten 't Hart kwam kijken bij de opnamen van *Een vlucht regenwulpen*. Als je als acteur een bestaande figuur speelt, kun je die figuur maar beter niet om je heen hebben. Maar we hebben gelachen toen Reve kwam kijken, nou! Er was natuurlijk heel veel pers op afgekomen. Ging Reve een verklaring afleggen: 'Voor ik begin, zou ik de dames en heren journalisten er graag op wijzen dat de Volksschrijver al z'n tanden nog in zijn bek heeft'. Reve zei later dat hij het een prachtige film vond. Maar als hij veel revenuen binnenkrijgt, vindt hij volgens mij iets al snel mooi.”

– Biseksualiteit

„Een vorm van seksualiteit. De meest volle, de ik.”

– De vierde man

„Dat is mijn echte doorbraak in het buitenland geweest. Wat *Soldaat* voor Rutger was, was *De vierde man* voor mij. Hier vonden ze de film niet zo vet maar toen de recensies in Amerika kwamen... Absoluut laaiend waren ze! Schreeuwend! Ik werd onschreven als een combinatie van Dirk Bogarde, James Mason en Marcello Mastroianni. Nou, dat zijn toch niet de minsten, lijkt me. *De vierde man* was een enorm succes in Amerika. Hij draait er nog altijd erg nog word ik er in de States op straat over aangesproken. *Hey, weren't you the guy in...* Ja, leuk hoor. Amerikanen vinden het wel een shockerende film. Niet eens zozeer om de sex die er in zit, als wel om het religieuze. Ik weet nog dat ik een keer met Richard Gere en Kim Basinger aan het filmen was in North Carolina. Niets te doen daar 's avonds natuurlijk en dus gingen we elkaar onze films laten zien. Na wat films van Richard en Kim was ik aan de beurt. *De vierde man* laten zien. Nou, ook toen was iedereen geschokt. En weer niet om de sex, nee, het was die Christus aan het kruis waar ze over vielen. Nee, Kim niet, die zat alleen maar te giechelen. Kimmetje? Een schat van een meid!”

– Michael Jackson

„Triest. Hij zal vast met kinderen hebben geslapen. Maar daar is niets op tegen, helemaal niets. Er wordt geheel voorbij gegaan aan de positieve waarde die dat kan hebben. Ik ben er van overtuigd dat Michael Jackson niets kwaads in de zin heeft. Hij is zelf een onvolgroeid kind. Hij kan alleen bescherming vinden door zelf bescherming te geven. Ik denk dat deze hele zaak zal terugkaatsten op die tandarts die alles in werking heeft gezet. Hij zal degene zijn die sneuvelt, niet Michael Jackson.”

Boek over „misbruik” Michael Jackson

Een kinderster is bereid alles te vertellen over het kindermisbruik waar Michael Jackson van wordt verdacht. In een nieuw boek dat binnenkort uitkomt, zal Jackson worden ontmaskerd als een pedofiel.

De uitgever Simon and Schuster in New York heeft volgens berichten een miljoen gulden

aan voorschot betaald voor dit boek aan de schrijver Christopher Anderson.

„Anderson heeft de uitgever beloofd naar voren te komen met een kinderster, die in dit boek niets van Michael Jackson heel laat,” aldus een bron in Hollywood.

Michael Jackson

Allen: geen misbruik dochter

NEW YORK, 27 OKT. De beschuldigingen tegen de cineast Woody Allen dat hij zijn geadopteerde dochter Dylan seksueel misbruikt zou hebben, zijn ongegrond. Dit heeft een gerechtelijk onderzoeksteam in New York per brief aan Allen meegedeeld. In maart waren specialisten van het Yale-New Haven Hospital in Connecticut al tot dezelfde conclusie gekomen.

Allens advocaat Elkan Abramowitz verklaarde verheugd te zijn over de uitkomst van dat onderzoek. Hij zei het echter te betreuren dat het zoveel tijd heeft gekost, aangezien „het onderzoek zelf werd opgegeven als een reden om ontmoetingen tussen hem en zijn dochter te verbieden”. Eerder dit jaar verloor Allen de strijd tegen zijn gewezen levenspartner Mia Farrow om de voogdij over drie kinderen. (AP)

een verjaardagskaart. Maar ik heb nog nooit iets teruggekregen.”

Achterin de zaal nippen ouders en andere volwassen begeleiders verveeld aan een kopje koffie. Onder hen bevindt zich een 65-jarige grootmoeder uit Eindhoven. Vanaf een klapstoeltje houdt ze een oogje op haar kleindochter. De vrouw maakt zich zorgen: „Ik ben bang dat het ideaal van mijn kleindochter een knauw krijgt. Ze gelooft heilig in alle goede dingen die hij belooft en doet. Stel dat de geruchten straks waar blijken te zijn: hoe moet je de kinderen dat dan uitleggen? Mijn kleindochter is verkracht toen ze vijf jaar oud was en ze vertrouwt Michael blindelings.”

Jackson mag dan de rol van verlosser ambiëren, anders dan zijn voorganger heeft hij geen bezwaar tegen handelaren in zijn tempel. In Tivoli zijn er volop standhouders die de persoonsverheerlijking rond de popster in klinkende munt willen omzetten. Naast platen, boe-

ken, T-shirts en foto's kunnen de fans hun verzameling aanvullen met producten die verder weinig met het idool te maken hebben, ware het niet dat ze zijn naam dragen.

Een kleine greep uit het assortiment: Michael Jackson-parfum (f 39,95), Michael Jackson-briefpapier (f 12,50), een jasje zoals Michael droeg in één van zijn videoclips (f 269) of een knuffelbeest gemodelleerd naar één van de dieren uit Michaels dierentuin (f 50 in een serie van tien). Er worden dan ook goede zaken gedaan. Zo heeft Ralph van den Hoek uit Loosdrecht (15) al 150 gulden uitgegeven als de fanclubdag nog met net begonnen is. De buit bestaat uit drie posters, twee T-shirts, twee boeken, een kalender een sticker en een pen. „Ik krijg een tientje zakgeld per week en van de zomer heb ik kranten rondgebracht. Dus ik moest er even voor sparen. Maar het was de moeite wel waard, want ik wil gewoon een heleboel hebben. Hoe meer hoe beter.”

DINSDAG 12 OKTOBER 1993

G+E

OP bijna geen enkel onderwerp rust nog een taboe. Alles, werkelijk alles lijkt bespreekbaar op televisie: dood, enge terminale ziekten, pedoflie, homoseksualiteit. Noem maar op. Maar openhartigheid over seks? En dus praten over strelen, tongzoenen en neuken maakt vaak de 'glochelspielen' in ons los. Vaker hebben we het over cao-acties, het weer of de voetbalcompetitie. Misschien is het daarom wel, dat er zo weinig programma's zijn waar alléén over seks wordt gesproken. En om nog maar te zwijgen over programma's rond jongeren en seks.

Interview

door
Jan van Stipriaan Luiscius

Angela Groothuizen (34) brengt daar sinds vorige week dinsdag verandering in. Zo'n 1,3 miljoen mensen hebben het half uur durende AVRO-programma Sex met Angela (vanavond, Nederland 1, 19.20 uur) bekeken. En dat is in feite het tegenstrijdige. Vraag iemand op straat of op een verjaardag hoe zijn of haar seksleven eruit ziet, en de degene die wordt toegesproken zal er vervolgens het zwijgen toe doen. Maar kunnen we luisteren naar wat ande-

Groothuizen praat met tieners over seks

Angela: „Lach er om, want seks is prettig”

ren al dan niet tussen de lakens of in een portiektje uitspoken, dan wordt het kaasplankje al snel klaargezet en installeren we ons tevreden voor de tv.

En terecht, vindt Angela Groothuizen. „Lach erom, want seks is leuk. Al wil je het met een paard doen, wat ik trouwens afraad. Op het gebied van seks bestaan er geen regels. Alleen de regels die je zelf maakt”. Ze praat gemakkelijk over het onderwerp en krijgt waarschijnlijk door haar aangeboren flair - veel ontboezemingen uit de kinderen van 13 tot 19 jaar, met wie Angela Groothuizen in de studio over seks praat. „Dit is ook precies het programma, dat ik wilde presenteren”, zegt ze.

Het taalgebruik van de kinderen is overigens tamelijk kuis. Voornamelijk wordt over 'het' gesproken en 'hij was zo dik' en andere camouflerende termen. Pas na enig aandringen durft een meisje het woord 'lul' in d'r mond te nemen.

Angela: „Er wordt in het programma over seks gesproken zo-

als zij er doorgaans over praten. Ik stuur dat absoluut niet. Er zijn geen afspraken over een soort netheidsgraad. Kijk, de kinderen zijn gemiddeld zo'n 16 jaar, die praten volgens mij niet over neuken. Dat doen mensen van boven de 40 veel gemakkelijker”. Ze heeft zich niet verbaasd over de manier waarop de kinderen over seks praten. „Het is ongeveer zoals ik dacht”.

Journaliste

Angela zegt er absoluut geen moeite mee te hebben, om de kinderen aan de praat te krijgen. „Ik ben geen echte journaliste en het is niet een echt journalistiek programma.

Daarom vertrouwen ze me misschien wel. Ik kan een potje bij ze breken. Ik ben zelf een vrij vrij mens. Ik doe ook niet mee aan hokjes en ga gewoon m'n eigen gang. Dat spreekt de kinderen waarschijnlijk aan. Een stukje herkenbaarheid. Ze hebben ook niet het idee, dat ik zo'n 18 jaar ouder ben. Eigenlijk vind ik me-

zelf ook niet het prototype van iemand van mijn leeftijd”.

Het is volgens de presentatrice een misverstand om te denken, dat de seksuele revolutie erg veel heeft veranderd in het gedrag van de tieners van anno 1993. Háár is althans niets opgevallen. „Ik ben 18 jaar ouder dan de kinderen waarmee ik praat. En ik zie geen enkel verschil met vroeger. Het blijft een eng onderwerp. Wat gebleven is, is die vreselijke nieuwsgierigheid; je vindt het eng maar je wilt er desondanks toch van alles over weten. Het laatste wat ik wil is de kinderen tot iets aanzetten. Daarom zeg ik steeds in de uitzending: doe nooit iets waar je geen zin in hebt. En over die seksuele revolutie gesproken: tegenwoordig zijn de kinderen ook zo'n 17 jaar als ze 'het' voor het eerst doen. Heus. Dus geloof niets van die verhalen van ouderen dat de meeste kinderen al op hun twaalfde met elkaar tussen de lakens kruipen. Een aantal dingen is misschien veranderd, maar de babies schijten nog steeds in hun luier en seks blijft

Ik ben 11, hij is 23 en getrouwd

HITKRANT

► Ik ben een meisje van 11 jaar. Ik ben sinds negen maanden stapelverliefd op V. Maar hij is 23 en getrouwd. Nu wil ik hem een kaartje sturen, maar mijn vriendinnen zeggen: 'Daar krijgt hij huwelijksproblemen mee. Vergeet hem.' Maar dat wil ik niet. Wat moet ik doen? Help me alsjeblieft.

B.
Ik vind die vriendinnen van jou verstandige meiden. Zij hebben heel goed in de gaten wat een kaartje voor gevolgen kan hebben. Ik ben het helemaal met hun standpunt eens. Je schrijft dat je V. niet wilt vergeten, maar wat wil je dan? Zijn huwelijkskapot maken? Afgezien van het feit of je dat wel of niet lukt, is het nog maar de vraag of hij ook verliefd op jou is. Hij is tenslotte een volwassen man van 23 en jij bent een kind van 11. Daarom nogmaals: bezorg hem geen onnodige problemen en vergeet hem. Bovendien, maar dat is mijn persoonlijke mening, getuigt het van weinig fatsoen om een getrouwde man van zijn vrouw te willen aftroggelen. Ook al ben je nog zo verliefd op hem. •

Ik wil geen antwoord thuis

HITKRANT

► Beste Ankie. Allereerst wil ik je complimenteren met de beste rubriek uit Hitkrant. Jij geeft (samen met Marian en Simone) altijd een prima antwoord op de, vaak lastige, vragen van de lezers. Ga zo door! Ook met die leuke tekeningetjes.

Maar nu mijn 'probleem'. Ik ben een 17-jarige thuiswonende homo. Niemand kent mijn geaardheid. Ik lees al jaren de Hitkrant en dus ook de rubriek Vriendschap, waar vaak oproepjes in staan van jongens die een andere jongen zoeken. Ik zou hier graag op willen reageren, maar ik wil niet dat het antwoord op mijn brief bij mij thuis in de brievenbus valt. Ik ken ook niemand anders waar het antwoord wel naar toegestuurd kan worden. Weet jij een oplossing? Kan ik een postbus openen? En hoe gaat dat dan en hoe duur is dat? Of is er nog een andere mogelijkheid? Alvast heel hartelijk bedankt.

Nick uit Arnhem
Ten eerste bedankt voor je aardige compliment. Ook namens Marian en Simone. En dan nu het antwoord op je vraag. Als je echt niemand naar wie je post toegestuurd kan worden, is een postbus een goede oplossing. Voor het aanvragen van een postbus heb je geen toestemming nodig van je ouders. Het enige wat je moet doen, is met een geldig legitimatiebewijs naar het postkantoor gaan. De persoon aan het loket noteert dan je naam, adres etc. Vervolgens moet je entreegeld betalen, te weten 150 gulden. Dat is niet mis voor iemand van jouw leeftijd, maar dit bedrag krijg je weer terug als je besluit je postbus op te heffen. Uiteindelijk kost het je dus geen cent. Wat je niet moet vergeten, is de degene aan het loket te zeggen dat je niet wilt dat je ouders iets te weten komen. Als je hier speciaal om verzoekt, zal dat ook niet gebeuren. •

nog altijd een beetje eng”.

In de voorbereidingen naar het programma toe praat Angela Groothuizen steeds op scholen. Daar probeert ze er achter te komen wat de kinderen op seksueel gebied bezighoudt en dus welke onderwerpen in het programma aan bod moeten komen. „Ik heb als een idioot scholen bezocht en in feite de inhoud van het programma laten bepalen door de kinderen. Zij hebben de thema's aangedragen”. Dinsdag (Nederland 1, 19.20 uur) komt in Sex met Angela verkering aan bod. En in de komende weken praat ze onder andere over vakantieliefdes, homoseksualiteit, biseksualiteit, jongens over meisjes en omgekeerd en technieken.

Onderwerpen

De bereidheid onder de schoolkinderen om voor de camera's over seks en aanverwante onderwerpen te praten, is groot. En tijdens de opnamen is het niet de bedoeling, dat Angela Groothuizen de kinderen een bepaalde richting 'instuurt'. Enkele uitzonderingen daargelaten. „Soms adviseer ik: dat en dat zou ik toch niet zeggen. Dat is niet verstandig. Want integriteit staat heel hoog op mijn lijstje. Dat betekent dat je soms dingen moet laten liggen”.

De programmamaakster (en medebedenker van Sex met Angela Harry de Winter van IDTV) heeft nooit het plan gehad om er een soort voorlichtingsprogramma à la Postbus 51 van te maken. „Het is een kwestie van vrijblijvend de verhalen aanhoren en alleen maar over kleine dingetjes voorlichting geven”. Alles is wat Angela betreft bespreekbaar. „Maar ik laat geen schokkende coiterende beelden zien en toon dus geen mensen die vreselijk met elkaar aan het neuken zijn. Het gaat me erom, dat de kinderen denken: hé, dat herken ik”.

Volgens Angela Groothuizen is het niet per se noodzakelijk, dat

a presentator werkelijk van alle as en outs over seksualiteit op de hoogte is. „Ik heb zelf ook niet zo'n verschrikkelijke wild seksueel leven achter de rug. Ik was druk, en vaak op tournee. Je moet voor zo'n programma wél nieuwsgierig zijn en je moet bovendien een soort vrijheid hebben. Je moet dus niet een gefrustreerd type zijn”.

Ambitie

Sex met Angela bestaat uit totaal 8 uitzendingen. Volgend jaar komt de AVRO met een nieuwe

serie, waarin Angela Groothuizen opnieuw met tieners over seksualiteit praat. En daarmee heeft ze zich aardig in de rij der bekende Nederlanders geschaard. „Ik ben niet het type Ron Brandsteder of Henny Huisman. En ik hoor er niet bij, omdat ik een artiest ben, die televisieprogramma's maakt.

Bovendien heb ik een beperkte ambitie. Ik streef er niet naar om kijkcijferkoningin te worden. Ik wil gewoon dingen doen die ik leuk vind. Zoals Sex met Angela. Dat is echt vreselijk tof om te maken”.

IN DE nacht van woensdag op donderdag ging ik door de grond van schaamte. Ik durf het u haast niet te vertellen, maar het moet.

Tot die nacht dacht ik dat wij er in de Westelijke Wereld allemaal dezelfde gedachten op na hielden inzake Goed en Kwaad. Zeker: bij de SGP vinden ze dat een vrouw niet mag besturen; maar ze maken een uitzondering voor Beatrix.

Dat het in Amerika anders is dan hier, dat weet ik. Ze roven en moorden daar honderd keer zoveel als hier, maar dat betekent niet dat hun moraal anders is. Er zijn daar alleen wat meer revolvers in omloop.

Nu was die woensdagnacht Oprah Winfrey te zien. Dat is een aardige vrouw, die me vaak de woorden uit de keel haalt. Maar die nacht liep het mis.

Eigenlijk ging het over incest, vaders en moeders met baby's en honden. Maar er zat ook een mevrouw, die tot het laatst werd bewaard. Met veel aarzeling vertelde ze haar zonde. Het was zes jaar geleden, maar ze schaamde zich nog dood. Ze had, terwijl ze dertig was, het gedaan met een jongen van veertien (geen familie). De jongen zat er naast en vertelde dat hij destijds al ervaringen had gehad met leeftijdgenoten.

De vrouw kromp weg van schaamte.

Moest ik dat ook doen?

Hoe oud was Jan? Hij zei: zestien. Laat hij vijftien zijn geweest. Dat is vast even erg als veertien. Ik was twee keer zo oud. We hadden er allebei zin in. Hier hou ik op, anders krijg ik de politie aan de deur.

Ik heb niet het gevoel dat ik Jan kwaad heb gedaan. Ik kom hem wel eens tegen en dan lachen we wat.

Hoop maar dat hij niet naar Oprah keek.

Vijftien

VK 5-10

MAAIKE HELDER

Ook bij het versieren moet je als Turk dubbel je best doen

VK 30-10

H IJ BRENGT zijn glaasje cola naar zijn mond, neemt vervolgens een trekje van zijn shag en begint dan te vertellen waarom hij elk weekeinde te vinden is in discotheek Astaire: 'Je wordt hier zonder problemen binnengelaten. Het maakt niet uit of je Marokkaan bent of Turk. En bij de meisjes hier maak je een betere kans dan in andere discotheeken.' Rachid is 22 jaar, heeft de lts afgemaakt en werkt nu als produktiewerker in een groot warenhuis. Hij is Marokkaan.

Veel van de allochtone jongens in deze disco komen om dezelfde reden naar de kelder met zijn kleine dansvloer en twee bars op de Voorstraat in Utrecht. Ze betalen de entree van vijf gulden en lopen dan zonder problemen de disco in. Geen bonkige uitsmijters, die hen wegens 'geen lid zijn' terugsturen. Over een ding zijn ze het eens: de meisjes zijn hier vriendelijker tegen buitenlanders dan in andere discotheeken.

Maar het blijft een feit dat je als Marokkaanse of Turkse jongen altijd extra je best moet doen om succes te hebben. Op school, op het werk en bij het versieren van Nederlandse meisjes. Ook in een tolerante disco met zijn tolerante vrouwelijke bezoekers moet zo'n jongen over veel creativiteit en fantasie beschikken om een meisje aan de haak te kunnen slaan. Een leugentje om bestwil kan soms geen kwaad. 'Als ik met een meisje begin te praten, maak ik van mijn lts-opleiding een hts-opleiding. Ik ben dan ook geen Marokkaan maar een halfbloed of een Spanjaard of zo', zegt Rachid.

Hij is zeer te spreken over zijn versierkwaliteiten. Als hij echt wil, kan hij elk weekend wel een meisje oppikken in Astaire. 'Ja toch?', vraagt hij aan zijn Turkse vriend. Rachids Turkse vriend knikt instemmend. Over zijn versierkunst wordt niet gesproken.

Tegen een uur of een wordt het drukker in de kelder. Het aantal allochtone jongens neemt toe. In kleine groepjes staan ze naast de dansvloer de meisjes te bekijken. Een paar zitten op de krukjes achter de bar. Ze kennen elkaar maar houden afstand. Even loopt het storm bij de bar. Een jongen die bij de ingang met een meisje aan het praten was, komt naar de groep en zegt op waarschuwende toon: 'Jongens het wordt een getto hier. Kom op, verspreiden.' Zijn advies wordt direct opgevolgd.

Tuncay, een 24-jarige Turkse jongen, houdt zich afzijdig. 'Ik ben bang dat mijn sperma opraaft, voordat ik ben getrouwd', zegt hij met een bezorgde blik. 'Het duurt bij mij de laatste tijd wel anderhalf uur voordat ik klaarkom. Vooral bij mooie meisjes. Ik snap er niks van. Ik ga het nu rustiger aandoen. Vanavond zal ik niet op jacht gaan.'

Een blond Nederlands meisje schudt het hoofd, nadat een Turkse jongen een paar minuten tegen haar aan heeft staan praten. Als troost bestellen zijn vrienden een biertje voor hem. Het meisje dat de Turkse jongen afwees, komt bijna elke week in Astaire. 'De sfeer is hier ontspannen. Iedereen is zichzelf. Weinig opgemaakte meisjes, geen uitgaansklere en zo. De mensen die hier komen zijn over het algemeen beter opgeleid dan de bezoekers van andere discotheeken', zegt ze.

Ze legt uit waarom die Turkse jongen zo teleurgesteld afdroop. 'Hij wou met me dansen. Ik had geen zin. Hij heeft het een paar minuten volgehouden.

haren rond. Zijn vriend waarschuwt hem: 'Zij is niks voor jou. Het enige wat ze doet is met buitenlanders praten, die veel drank voor haar bestellen. Trap er niet in.' Mohammed twijfelt even en gaat toch naar haar met de woorden: 'Als ze drank wil, krijgt ze dat toch van me.' Zijn vriend: 'Je hebt veel van die meisjes. De hele nacht praten ze met de buitenlandse jongens, en als ze naar huis gaan, vertrekken ze met een Nederlandse jongen.'

Het is al half vier geworden. Tot nu toe hebben de allochtone jongens weinig succes geboekt. Ook in een disco die wél toegankelijk is voor Turken en Marokkanen blijkt uiteindelijk dat blond toch met blond het pand verlaat. Alleen Tuncay, die bang was dat zijn sperma op zou raken, staat vrij lang met een dun meisje met krullend haar te praten dat met haar minirokje een van de aandachttrekkers van vannacht is. De rest van de jongens, ongeveer 25 in getal, laat het langzaam afweten. De groepjes bij de twee bars en naast de dansvloer met uitsluitend zwartharige jongens worden steeds groter. De wat oudere jongen, die aan het begin van de nacht steeds de jongens kwam waarschuwen dat ze geen 'getto's' moesten vormen, staat nu ook tussen een van de groepjes.

'Ze liegen als ze vertellen dat ze veel meisjes versieren. Hun ego wordt gestreeld als ze iemand er van kunnen overtuigen, dat ze een goede versierder zijn. Maar dat is niet de werkelijkheid', zegt de 26-jarige Riza. Hij heeft een jaar samengewoond met een Nederlandse, maar onlangs hebben ze het uitgemakt omdat hij te jaloers begon te worden. 'Het is ook heel moeilijk om een Nederlands meisje te vinden, dat met een Turk wil. De jongens zeggen wel dat het werkt, als je je als Spanjaard of Italiaan voordoe, maar die meisjes zijn natuurlijk ook niet gek. Als je zegt dat je Italiaan bent, komen ze met hun beste Italiaans. Dan sta je daar met je mond vol tanden.'

Als de klokken van de Domtoren vijf keer luiden, komt Tuncay met het dunne meisje met de krulletjes en de minirok uit de kelder lopen. Hij is de enige buitenlandse jongen, die vannacht in Astaire succes heeft gehad. 'Dat sperma van mij moet het nog een nachtje uithouden', zegt hij met een grijns in het Turks, en legt zijn arm om de schouders van het meisje.

Erdal Balci

den, maar ik bleef nee zeggen. En toen is hij weggegaan. Nee, het had er niets mee te maken dat hij Turks is. Maar ook al zou ze hem leuk vinden, toch zou ze nee zeggen. 'Cultuurverschil hè', zegt ze. 'Het wordt toch niks door het cultuurverschil.' En als het een Griek was? Nee dat is wat anders, want op vakantie in Griekenland had ze een Griekse vriend.

Mohammed, een Marokkaan die faam heeft verworven in Astaire door zijn gulheid in het bestellen van drank voor meisjes, hangt al een tijdje bij een lang meisje met donkerbruine, lange

Theater leert Utrechtse scholieren erover te praten Hoe je 'het' doet in twaalf stappen

Door Berber Schrijver

meisje of jongen wilt versieren. Maar de belangrijkste vraag is hoe zeg je dat je 'ze' wilt gebruiken? Een gesprek op gang brengen, dat is nu net wat Frappant wil.

De theatergroep heeft het stuk gemaakt in opdracht van de Nederlandse Stichting ter Bestrijding van Sexueel Overdraagbare Aandoeningen, het Landelijk Centrum GVO de Rutgers Stichting en het COC. De bedoeling is vooral om jongeren te leren het gebruik van condooms bespreekbaar te maken.

OP PAGINA 19: Theater Frappant heeft seks toevallig als specialisatie

welhaast opgeluchte conclusie. De drie rijen jongens en meisjes praten woensdagmiddag over versieren, seks en condooms met vijf acteurs van Frappant. Die hebben zojuist een spannende première gegeven van het stuk 'Lavinia, fantasieën over zwak vlees en sterke condooms', over of je het nu met of zonder doet. Een voorstelling met kaarslicht en romantische muziek. Maar ook met lastige moeders die op een ongelegen moment iets te drinken komen brengen en een opdringerige winkellijfvrouw die het een zeer verlegen jongen onmogelijk maakt het woord condoom over zijn lippen te krijgen. In het tweede deel moeten de jongeren meedinken over hoe je het aanpakt als je een

Utrecht
"Liggen, liggen, ze moeten gaan liggen", gilt een mavo-4 leerling van de Utrechtse Thorbecke Scholengemeenschap. "Eerst de broek uit, anders kun je de knie toch niet zoenen", meent een ander. De twee mavo-4 klassen van de school moeten twaalf stappen van hoe je 'het' kunt gaan doen in de juiste volgorde zetten. Maar wat doe je nu eerst? Tongzoemen of aan het oorletjes sabbelen. En wanneer maak je het zakje van het condoom open?

Of zou er geen vaste volgorde zijn? Die vraag legt Ger Ceelen, actrice van theater Frappant, de scholieren voor. Nee, die is er niet is de

Utrecht

Het is niet voor het eerst dat Frappant een stuk brengt met intimiteit als onderwerp. De theatergroep heeft onderhand 'seks' als specialisatie. Dat is geen bewuste keus, maar toevallig zo gelopen, zegt Ger Ceelen van Frappant. Zo'n drie jaar geleden speelde het theater voor de lol een stuk met twee vriendinnen. "We hadden geen enkele pretentie. We deden het echt omdat we het leuk vonden. Toen gebeurde waar we wel eens van hadden gedroomd. We werden zeg maar ontdekt. Iemand had ons zien spelen en we kregen een opdracht om een stuk te maken over seksueel misbruik bij mensen met een verstandelijke handicap."

De formule is telkens nagenoeg hetzelfde. Het onderwerp ook. De acteurs spelen een aantal scènes waarin herkenbare situaties zitten over de grenzen van intimiteit. Vervolgens worden toeschouwers uitgenodigd mee te denken of mee te spelen over het onderwerp. Ger Ceelen: "Het is altijd spannend of dat lukt. Wij zijn absoluut geen maatschappelijke werkers of therapeuten. Onze bedoeling is dat mensen over het onderwerp gaan

nadenken. Theater is een middel om met mensen in contact te komen."

Dat het middel werkt blijkt op de Thorbecke Scholengemeenschap. Aanvankelijk doen de leerlingen wat lacherig. Sommigen kijken strak voor zich uit en kleuren tot in hun nek als een van de acteurs nadrukkelijk in zijn eigen kruis grijpt. Anderen beginnen spontaan te lachen. Na de pauze praten de scholieren zelfs door elkaar om antwoord te kunnen geven op de vraag wat je moet doen als je iemand die je leuk vindt in de disco niet durft aan te spreken.

Conrector Johan de Roo vindt het een goede manier om seksualiteit bespreekbaar te maken. "Je merkt dat het in veel gezinnen toch nog een taboe is", zegt hij. "Ik denk dat het heel noodzakelijk is dat je er toch over praat. De school is een goede plek om het onder de aandacht te brengen". Hoewel toch niet alle leerlingen even serieus meedoen. Want als een acteur op het moment dat zijn tegenspeelster het met hem wil gaan doen zegt: "Ik heb geen condooms bij me", dan klinkt het hard: "Boterhammezakkes".

De Meern - Het kantoor van de Onderwijsinspectie staat net buiten Utrecht wat verdaald tussen de weilanden. Binnen wacht vertrouwensinspecteur A. van Hasselt "Ik hoop nog altijd dat een hele klas 'piep' roept als een docent zijn gelijke vervelende opmerking maakt. Dan is het geheel in één keer afgelopen."

door Maaike Miedema

"Onze belangrijkste taak is dat seksuele intimidatie binnen het onderwijs ophoudt", zegt Van Hasselt. Sinds 1986 is ze vertrouwensinspecteur voor het voortgezet onderwijs. Inmiddels heeft ze 175 klachten behandeld, die variëren van vervelende opmerkingen tot jarenlang seksueel misbruik van een leerling door een docent. "De eerste jaren heb ik vooral te maken gehad met leerlingen die al zo'n vijf jaar van school waren", vertelt Van Hasselt. "Ze liepen telkens vast in hun relaties. In therapie bleek dat ze nog steeds worstelden met de verhouding die ze op school met een van de docenten hadden gehad."

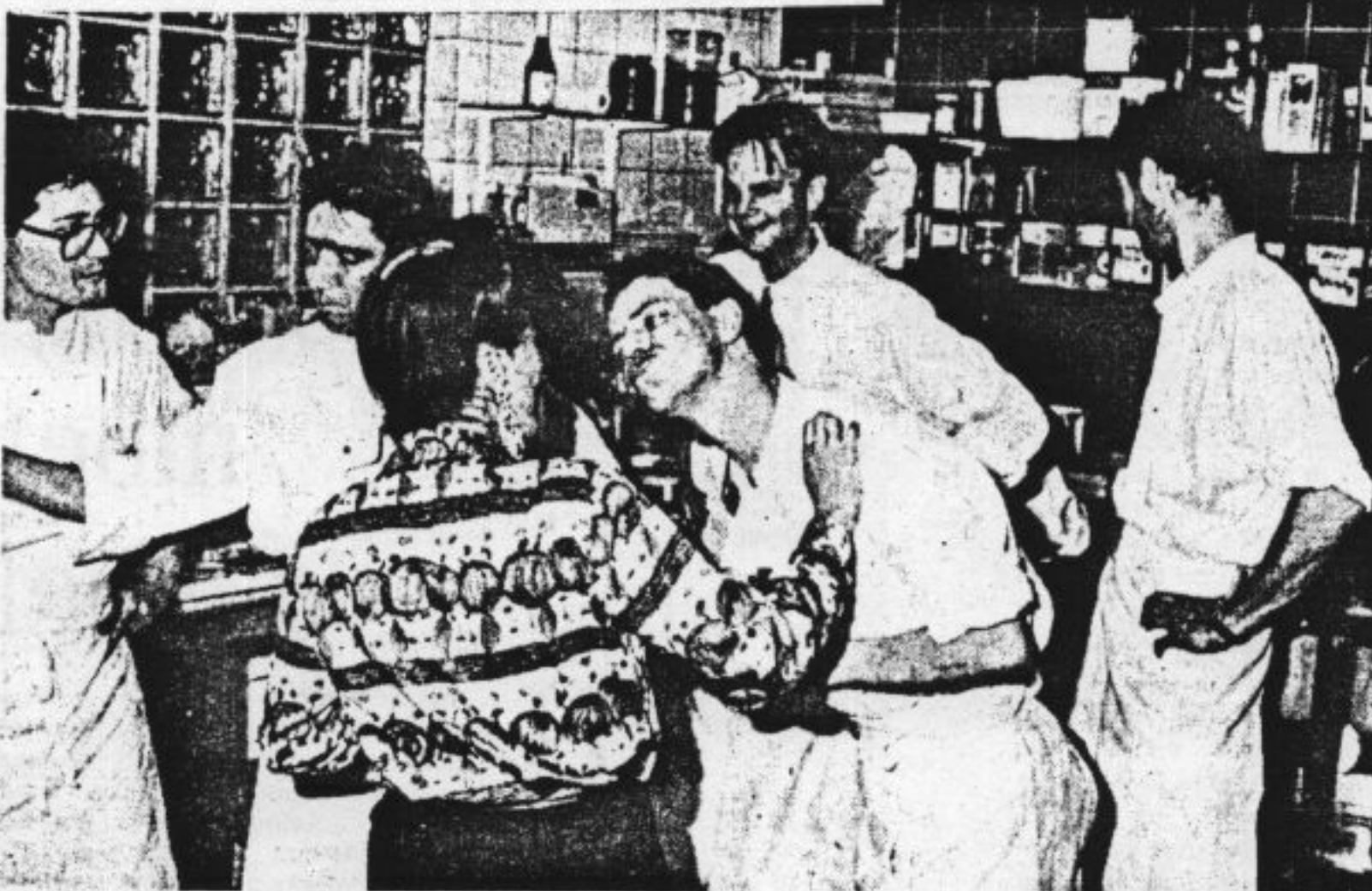
Integere relaties tussen leerlingen en docenten bestaan volgens Van Hasselt ook, al zitten er altijd wel haken en ogen aan. Het grootste probleem is het machtsverschil, waardoor scholieren denken dat ze de relatie niet kunnen beëindigen. "Leerlingen zijn ervan overtuigd dat een docent hen kan laten blijven zitten", zegt Van Hasselt. "Maar dat is onzin. Je kunt een leerling niet plotseling op een rapport drie punten la-

ten zakken; zo iets valt op. Bovendien kun je met je proefwerk naar je mentor of conrector stappen. Leerlingen zijn dus niet zo overgeleverd aan docenten als ze denken."

Docenten hebben vaak angst dat scholieren hen uit wraak aangeven. Dat blijkt in de praktijk niet te kloppen: "Van alle klachten waren er hooguit vijf onge-

grond."

Leerlingen kunnen rechtstreeks met de vertrouwensinspecteur bellen. "Ik probeer er eerst achter te komen wat er precies is gebeurd. Daarna overleg ik met de klaagster over mogelijke stappen." Als vertrouwensinspecteur heeft ze geen zwijgplicht en als ambtenaar is ze verplicht misdrijven aan te geven. "Daarom

De lolligste van de klas, maar zo irritant!
(Foto: Bob Bronshoff/HH)

Vertrouwensinspecteur als meldpunt voor seksuele intimidatie 'Als de hele klas piep roept, is het zo afgelopen met die opmerkingen'

vraag ik nooit naar een naam of naar de school. Hooguit aan het eind van het gesprek, als de klaagster wil dat ik iets met de klacht doe."

De vertrouwensinspecteur kan de klacht doorgeven aan de eigen inspecteur van de school, of contact opnemen met de schoolleiding. "Ik vraag de schoolleider of hij zich iets bij het verhaal voor kan stellen. Vaak is dat zo, maar een docent kan glashard ontkennen. Het is dan moeilijk om achter de waarheid te komen." De sanctie is afhankelijk van de uitslag van het gesprek. "Er zijn zo veel vormen van seksueel misbruik. Als een leraar tijdens een werkweek stapelverliefd

is op een leerling en zichzelf vergeet, is dat totaal wat anders als een docent die jaar in, jaar uit een leerling seksueel misbruikt." Een schoolbestuur kan een leraar behoorlijk op zijn falie geven en hem bijvoorbeeld verbieden om nog mee te gaan met een werkweek. In ernstige gevallen is het een zaak voor de officier van justitie.

Eigenlijk zou elke school gedragsregels moeten afspreken, zodat iedereen weet waar hij of zij zich aan moet houden, vindt Van Hasselt. Daarnaast heeft ze nog een aantal tips, vooral voor meisjes (jongens die lastig gevallen worden, zijn ver in de minderheid). "Ze moeten hun problemen

niet opzouten: Hoe langer je wacht, hoe moeilijker het is om er over te praten. Bovendien gaat de dader ervan uit dat de zwijger toestemt. Praat rustig over datgene wat je overkomen is. Opgewonden verhalen verminderen de geloofwaardigheid. Direct met de betreffende docent praten is het beste. Neem iemand mee die je vertrouwt, zodat je er niet alleen voor staat."

Bij een leraar die structureel vervelende opmerkingen maakt, heeft ze een hartewens. "Wat ik nog altijd hoop is dat een klas afspeekt om bij iedere vervelende opmerking van een leraar 'piep' te roepen. Dan is het geheel de volgende keer afgelopen." ♦

Vertrouwensinspecteur mevrouw A. van Hasselt, telefoon: 085-688650

Geheel links: mevrouw Van Hasselt (Foto: André Ruigrok)

Mensen praten nog steeds moeilijk over seksualiteit

Klachtenregeling maakt school veiliger

De tietentyper komt achter je staan, steekt zijn armen onder de jouwe door en wijst zo de toetsen van de schrijfmachine aan. Als je zo op school door een docent of een medeleerling lastig wordt gevallen, kun je naar de vertrouwensinspecteur stappen, maar binnenkort kun je daarvoor ook op school terecht. Daarvoor moet de school een vertrouwenspersoon en een klachtencommissie samenstellen.

"Het hele schoolklimaat moet veiliger worden", zegt Anke Visser, coördinator van het landelijke project *Preventie seksuele intimidatie in het onderwijs*. "Er moet een sfeer van respect ontstaan, zonder intimiderende grappen of ongewenste intimiteiten."

Uit de praktijk kent ze veel voorbeelden waaruit blijkt dat die veilige sfeer op school vaak ver te zoeken is. Zo is er de docent die verbaal intimideert door zijn leerling op een lichaamsdeel aan te spreken. "Jantien, laat je borsten zien", zei een leraar tegen zijn pupil, toen hij vond dat ze lang genoeg achterstevoren op haar stoel had gezeten.

Zulk gedrag kan voor leerlingen grote gevolgen hebben. Ze haken sneller af, gaan spijbelen of willen helemaal niet meer naar school. Het is belangrijk dat leerlingen met klachten over seksuele intimidatie ergens terecht kunnen. Nu kunnen ze naar de vertrouwensinspecteur van het onderwijs stappen, die advies en hulp geeft en de klacht onderzoekt. Het ministerie van Onderwijs wil dat deze taak langzamerhand door de

Tijdens de operatie Desert Storm in de Golfoorlog werden veel vrouwelijke soldaten gedwongen tot seks. De Amerikaanse legerleiding besloot dat daar een einde aan moest komen en ontwikkelde een 'verkeersgids' voor het personeel van de landmacht en marine. Dat je wel een medesoldaat vriendschappelijk op de schouders kunt slaan, maar een collega niet mag verkrachten, leek de schrijvers van de gids duidelijk. Het ging ze vooral om het *grijze gebied*, waarvan je niet precies weet of dat gedrag door de beugel kan.

Stoppen voor 'rood'

GROEN: oké, ga je gang

Dit gedrag is oké, het hoort bij de gewone omgangsvormen.

Voorbeelden:

- Vragen of iemand een leuk weekend heeft gehad
- Iemand een schouderklopje geven

ORANJE: rustig aan

Veel van het volgende gedrag valt in het grijze gebied.

Voorbeelden:

- Net te dicht bij iemand anders gaan staan
- Veelbetekenend fluiten
- Vragen stellen over iemands privéleven
- Staren en gluren
- Blijven zeuren om een afspraakje als die ander 'nee' heeft gezegd
- Schuine of seksistische moppen vertellen

ROOD: stop

Dit gedrag valt onder seksuele intimidatie en is altijd fout.

Voorbeelden:

- In kleding gluren
- Gedwongen zoenen
- Confrontatie met porno
- Iemand iets toezeggen (bijvoorbeeld een goed cijfer) in ruil voor seks
- Aanranding en verkrachting

scholen zelf overgenomen wordt.

"We hebben nu twee jaar ervaring met vertrouwenspersonen en zijn tevreden", vertelt een leerlingbegeleider en vertrouwenspersoon op een school met 400 leerlingen. Ze wil verder anoniem blijven. "In die tijd hebben we twee ernstige gevallen van ongewenste intimiteiten behandeld." Het ging om een sportdocent die zoende met een leerlinge en een docent die constant vervelende opmerkingen maakte tegen meisjes in zijn klas. "De sportdocent vond zelf ook dat hij te ver was gegaan. Hij was daar zelf van geschrokken."

Margriet Beeldman, vertrouwenspersoon bij de Hogeschool van Amsterdam, geeft sinds 1991 een cursus aan leerkrachten uit het vwo en mbo, waarin ze ook de klachtenregeling behandelt. Slechts een paar scholen hebben een klachtencommissie ingesteld. Beeldman: "Dat komt vooral door de onafhankelijke deskundigen die in zo'n commissie moeten zitten, zoals een jurist en iemand die beroepsmatig iets van seksuele intimidatie afweet. Die mensen zijn moeilijk te vinden."

Volgens Visser heeft een kwart van alle vwo- en avo-scholen een vertrouwenspersoon,

voert de helft van de scholen een papieren beleid en doet een kwart niets. "Het is belangrijk te onderzoeken waarom er geen klachtenprocedure ingesteld wordt", zegt zij. "Vaak is dat omdat seksualiteit en ongewenste intimiteiten nog steeds onderwerpen zijn waar mensen moeilijk over praten. Bovendien vinden docenten het lastig om collega's op hun vervelende gedrag aan te spreken. Maar dat neemt natuurlijk niet weg dat je seksuele intimidatie wel moet melden: niet bij zo maar een aardige docent, maar bij een vertrouwenspersoon." ♦

sancties tegen seksisme op werk

$\int + E \frac{1}{10}$

Bonden houden manifestatie tegen seksuele intimidatie en geweld op de werkvloer Geen rok meer dragen uit angst voor mannelijke collega's

Na een jaar stapte ze naar haar chef. Daarna naar de sectormanager. Na een brief aan de directeur op straat. Irene Hooijmaijers werkt inmiddels zelf ook elders. Ze is teleurgesteld over de manier waarop Zwitserserven haar klachten over seksuele intimidatie heeft afgehandeld. Vakbonden eisen vandaag tijdens een protestmanifestatie 'ruimte voor vrouwen'.

Vk
Van onze verslaggever
Ron van Gelderen
2-10
AMSTERDAM

Verzekeringspolis en sex, sex en nog eens sex. De twee collega's van Irene Hooijmaijers hadden het zelden ergens anders over. Hoe lekker het was en hoe fijn het zou zijn. Wanneer, hoe en vooral ook met wie. 'Daar wil ik wel een keer overheen, ze keek net of ze 'm zo in haar mond wilde nemen, ik schuif 'm er wel een keer in.'

Hooijmaijers (26), tot september werkzaam op het Amsterdams hoofdkantoor van verzekeringsmaatschappij Zwitserserven, werd

ruim een jaar seksueel geïntimideerd. Blijkens een recent onderzoek staat ze niet alleen. Een op de drie vrouwen zegt op het werk hinder te ondervinden van seksuele intimidatie, variërend van dubbelzinnige opmerkingen tot aanrandingen en zelfs verkrachtingen.

Het probleem is voor de FNV Dienstbond en de AbvaKabo ernstig genoeg voor een protestmanifestatie. De vakbonden eisen vandaag 'ruimte voor vrouwen'. Als het aan minister De Vries en staatssecretaris Wallage van Sociale Zaken ligt, krijgen ze die ook. Bij de Tweede Kamer ligt een wetsvoorstel dat bedrijven verplicht tot maatregelen tegen agressie, seksuele intimidatie en geweld op de werkvloer.

Irene Hooijmaijers heeft ervaren hoe kwetsend verbaal geweld kan zijn. Vrijwel vanaf haar eerste werkdag zijn de twee collega's aan haar bureaublok niet te stuiten. Tussen de telefoongesprekken met de klanten praten de mannen (25 en 28 jaar) veelvuldig over sex. Ze doen hun uiterste best Hooijmaijers in de gesprekken te betrekken. 'Denk je

En ze durft zelfs de lift niet meer in, uit angst dat de twee hun woorden omzetten in daden.

De seksuele intimidatie duurt een jaar zonder dat de groepschef ingrijpt. Als uiteindelijk ook een Zwitserserven vertrokken.

Ook Hooijmaijers werkt sinds een maand bij een andere werkgever. Uit teleurstelling over de afhandeling van haar klachten heeft ze na langdurig ziekteverlof ontslag genomen.

Ze vindt dat haar chef en diens chef niet adequaat hebben gereageerd. Wat haar vooral dwars zit, is dat ze na de schorsing is overgeplaatst naar een andere afdeling met het dringende verzoek met niemand meer over de hele affaire te spreken.

Ze voelt zich behandeld als 'een dossier, als een geval dat snel is afgewerkt'. De overplaatsing naar een andere afdeling gaf volgens haar bij een deel van de collega's voedsel aan het idee dat ook zij enige blaam zou treffen.

'Ik was voor sommigen de schuldige. Er waren collega's die mij behandelden alsof ik een besmettelijk

ke ziekte had. Zo van: je moet uitkijken voor die vrouw, want die is gevaarlijk.'

De affaire heeft Zwitserserven bepalend niet onberoerd gelaten, zegt Marijke Dekker en Yvonne Moberon, respectievelijk hoofd en adviseur personeel & organisatie. Ze erkennen dat de groepschef het eerste jaar de ernst van Hooijmaijers' klachten heeft onderschat. Maar vanaf het moment dat de ernst van de affaire duidelijk was, heeft het bedrijf naar hun mening zeer adequaat gereageerd.

'Het was echt een klap in m'n gezicht toen ik hoorde dat Irene vond dat ze als een dossier was behandeld', zegt Moberon. 'We hebben echt met de beste bedoelingen gehandeld. De overplaatsing naar een andere afdeling was juist bedoeld om Irene een nieuwe start te geven, het was ook een plek met carrièrekansen. We vinden het echt jammer dat Irene het anders heeft ervaren.'

Zwitserserven heeft van de zaak geleerd. Vlak na de affaire heeft het bedrijf een vertrouwensarts ingesteld, een bedrijfsbrochure over on-

dergeschikte rol gedrukt binnen bedrijven. 'Het gaat om ingesloten patronen, en de macht van de gewoonte is het moeilijkste om te bestrijden. Tijdens de discussies klaagden veel vrouwen erover dat ze niet eens worden 'gezien' door

meer seksuele intimidatie is in de maak. Personeelsmanager Dekker: 'We zijn nog eens geweest op het feit dat het bedrijf een spiegel is van de samenleving. Van seksuele intimidatie denk je altijd dat het in jouw bedrijf niet voorkomt. Dus wel, blijkt nu.'

Voor Hooijmaijers rest één vraag: wat heeft de twee mannen bewogen tot de pestering? 'Ik weet echt niet waarom ze het hebben gedaan. Zeker in het begin haalde ik van alles in mijn hoofd. Ik ben blijbaar te preuts, of ik klieed me te uitdagend, of ik weet niet wat allemaal. Je gaat enorm aan jezelf twijfelen. Je moet echt verdomd stevig in je schoenen staan wil je er niet helemaal aan onderdoor gaan.'

Nu de hele affaire achter haar ligt, weet ze zeker dat haar geen blaam treft. Maar die ene vraag blijft: waarom? 'Het zijn natuurlijk nooit volwassen geworden pubers. En het zat ze ongetwijfeld dwars dat ik niet op hun avances inging. Maar dan nog. Als je ziet dat je iemand volledig vernietigt in helpt, ben je wel een heel gevoelloze rotzak als je toch gewoon doorgaat.'

UTRECHT (ANP) - De regels die seksuele intimidatie op de werkvloer moeten tegengaan, werken in de praktijk slecht. In cao's zouden daarom ook sancties tegen daders moeten worden opgenomen. Dit staat in de resultaten van het discussieproject 'Meer ruimte voor vrouwen' van de ambtenarenbond AbvaKabo en de FNV Dienstbond.

Ruim 350 vrouwen discussieerden van april tot en met juli over de positie van vrouwen op de werkvloer. De resultaten van het project worden morgen tijdens een landelijke manifestatie in Utrecht aangeboden aan staatssecretaris Wallage van sociale zaken.

'Regelgeving alleen is niet voldoende', zegt de vice-voorzitter van de Dienstbond K. Roozmond.

'Afspraken in cao's en in de Arboret zijn een kapstok voor veranderingen, maar om echt iets te bereiken moeten werkgevers hun werknemers ook duidelijk laten merken dat seksuele intimidatie in hun bedrijf niet wordt getolereerd'.

De vrouwen die aan het discussieproject deelnamen willen dat mannen die zich schuldig maken aan seksuele intimidatie op de werkvloer worden bestraft. Ze denken dan aan een berisping, overplaatsing of in ernstige gevallen zelfs ontslag op staande voet.

'Zelfs wanneer een klacht van een vrouw tegen een mannelijk personeelslid door de ondernemingsraad gegrond wordt verklaard, gebeurt er vervolgens vaak niets', zegt Roozmond.

'Van sancties zou een preventieve werking uit kunnen gaan'.

Vrouwen worden volgens Roozmond nog vaak in een ondergeschikte rol gedrukt binnen bedrijven. 'Het gaat om ingesloten patronen, en de macht van de gewoonte is het moeilijkste om te bestrijden. Tijdens de discussies klaagden veel vrouwen erover dat ze niet eens worden 'gezien' door

chefs en collega's. Je bent er wel, maar je telt eigenlijk niet mee. Veel vrouwen staan constant voor het dilemma of ze wel of niet van zich af moeten bijten. Als ze dat wel doen, zouden ze wel eens hun promotiekansen kunnen verspeelen'.

Veel vrouwen zeiden last te hebben van seksisme op de werkvloer, in de vorm van pin-ups, seksboekjes, seksistische grappen en machogedrag. Sommige vrouwen gaven aan als gevolg van seksuele intimidatie overspannen te zijn geworden, een aantal van hen belandde volgens Roozmond zelfs in de wao.

Leerlingen kunnen klagen over seksuele intimidatie

PKim 19-10

DEN HAAG - Docenten die aan je borsten friemelen, leraressen die op kamp een extra lange nachtoeven willen hebben: leerlingen die dat overkomt kunnen daarover binnenkort een klacht indienen op school. Daarvoor moet de school een vertrouwenspersoon en een klachtenprocedure instellen.

Het gaat om een wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet (Arboret). Minister De Vries van Sociale Zaken heeft bij de Tweede Kamer een voorstel ingediend dat werkgevers maatregelen moeten nemen om hun werknemers zoveel mogelijk te beschermen tegen seksuele intimidatie, agressie en geweld op het werk. De wet die volgens het ministerie van Sociale Zaken waarschijnlijk dit voorjaar van kracht wordt, verplicht werkgevers om de werkomgeving veiliger te maken. 'De Arboret geldt ook op scholen', zegt woordvoerder B. Fiddler van het ministerie van Onder-

wijs en Wetenschappen. 'In die wet beschouwen we leerlingen als werknemers, dus geldt deze regeling ook voor hen. Natuurlijk zijn er uitzonderingen. Volgens de Arboret mag een werknemer geen eentonig werk doen, maar dat geldt niet voor leerlingen, want dan zouden ze om die reden bijvoorbeeld strafwerk kunnen weigeren.'

Volgens Anke Visser van het Informatiecentrum Emancipatie

in het Onderwijs, de MateM, komt seksuele intimidatie op school veel voor. 'Precieze cijfers hebben we niet, want die worden niet naar buiten gebracht. Maar onderzoek toont aan dat één op de drie meisjes vóór hun zestiende ongewenste seksuele ervaringen heeft, binnen of buiten de schoolmuren.'

Ernstige klachten komen terecht bij de vertrouwensinspector van het onderwijs. In 1992 waren dat er ruim negentig, waaronder vier keer seksueel misbruik en drie ongewenste relaties binnen het voortgezet onderwijs. Intimidatie varieert van meisjes consequent aanspreken met 'mutsen' (scheldwoord voor het vrouwelijk geslachtsdeel) tot een docent die een leerling tijdens een werkweek bij haar borsten pakt, begint te zoemen en zegt dat hij met haar naar bed wil. De sfeer op school wordt daardoor onveilig. Visser: 'De motivatie van leerlingen verslechtert, ze melden zich ziek, spijbelen of vragen een ander vakkenpakket aan.'

De MateM heeft al eerder voorgesteld dat elke school moet streven

naar een vertrouwenspersoon, een klachtencommissie en een deskundige docent op het gebied van ongewenste intimiteiten. Door het wetsvoorstel van Sociale Zaken is het gedaan met de vrijblijvendheid. Visser is dan ook opgetogen over deze ontwikkeling: 'Het is fantastisch als dit wetsvoorstel erdoor komt. Dan kunnen we eindelijk werken binnen een wettelijk kader.'

PAR 1-10 Een gruwelijk en geschift sprookje

De hoofdpersoon in *Nude Men*, het geruchtmakende debuut van de Frans-Amerikaanse Amanda Filipacchi, wordt het slachtoffer van seksuele intimidatie door een elfjarig meisje dat aan een hersentumor lijdt. Andere ingrediënten van Filipacchi's bizarre sprookje: een collectie Humpty-Dumpty's, een schilder van naakte mannen, een postmoderne goochelares en een sprekende kat.

Gesprek met de 26-jarige Filipacchi, bij het verschijnen van de Nederlandse vertaling van haar boek.

door MAARTJE SOMERS

FILIPACCHI's hoofdpersoon Jeremy Acidophilus is feitencontroleur bij een filmtijdschrift, identificeert zichzelf het liefst met citroenen en holt op straat met opengesperde armen op vreemde vrouwen af, in de vergeefse hoop dat ze zijn gebaar instinctief zullen beantwoorden.

Zijn leven neemt een beslissende wending als hij in een coffeeshop de zelfverzekerde Lady Henriëtta ontmoet, die naakte mannen schildert - sommigen omwille van de kunst, anderen als lustprinsen voor Playgirl. In Lady Henriëtta's ogen is Jeremy een perfecte *Optical Illusion Man* ('een man die bijna iets is, maar niet helemaal, of misschien is hij het wel en is het niet mogelijk om te zeggen of hij het wel of niet is') en dus de ultieme artistieke uitdaging. Jeremy wordt hopeloos verliefd op Lady Henriëtta en stemt er in toe voor haar te poseren, ondanks zijn twijfels over zijn lichaam. Zo ontmoet hij Lady-Henriëtta's wulpe elfjarige dochter Sara, die openlijk het offensief op hem inzet.

Mannelijk naakt heet het boek in het Nederlands. Het begint geestig, wordt op de helft vanwege een aantal verrukkelijke nevenintriges surrealistisch en is tegen het eind gruwelijk en bij wijlen volslagen geschift. 'Een sprookje voor volwassenen' noemt de schrijfster het, die vijf sprookjesboeken in haar koffer heeft zitten omdat, ze vrijwel alle hedendaagse romans vervelend vindt. In haar eigen debuutroman volgen de krankzinnige wendingen elkaar in steeds hoger tempo op, maar zelf is de lange, donkerharige Filipacchi flegmatiek en een beetje teruggetrokken, zeer geconcentreerd en zeer serieus. Ze haalt een cassette-recorder uit haar tas en neemt het interview op.

Nude Men werd geschreven als examenproject voor Filipacchi's studie *creative writing*. Drie eerdere manuscripten verdwenen na het vernietigende commentaar van haar klasgenoten in de kast: "Ik probeerde voortdurend commerciële romans te schrijven, à la Judith Krantz, maar daar heb ik kennelijk geen talent voor. Mijn derde

boek kwam al een eind in de richting van *Nude Men*: het ging over een tienjarig meisje dat besloten had zelfmoord te plegen. Dat idee veroorzaakte zoveel walging en protest in de klas, dat ik het maar heb laten zitten. Maar het klinkt nog steeds goed, vind ik.

"Mijn drie mislukte boeken had ik uit de losse pols geschreven, dus ik besloot *Nude Men* zorgvuldig te plannen. Ik bedacht de beginscène - man ontmoet vrouw in coffeeshop - en stelde mezelf vervolgens de vraag: 'Wat is het best mogelijke dat daarna kan gebeuren?' Zo heb ik het hele boek bedacht. Alvorens te gaan schrijven zocht ik voor elk aspect van elke scène de beste mogelijkheid.

"De eerste sex-scène tussen Jeremy en Sara bijvoorbeeld: waar moest die plaatsvinden? De beste mogelijkheid leek mij na veel gedub een onmogelijkheid, namelijk de combinatie van sex en Disneyworld. Die combinatie heeft zowel een perverse als een humoristische kant, zoals veel dingen in het boek. Ik schrijf het liefst over gekke dingen en gekke mensen, want dan kun je je veel meer permitteren. In Amerika is niemand gevallen over het feit dat ik een volwassene met een elfjarig kind laat vrijen; dat komt, denk ik, omdat het boek vol fantasie zit.

"Jeremy, de verteller, is onzeker en zich voortdurend van zichzelf bewust, net als ik. Alleen bestaat Jeremy uit niets anders dan onzekerheid, terwijl ik natuurlijk meer karaktertrekken heb. Toen ik het eerste hoofdstuk schreef, begon ik met mijn aarzelende kant, en die gaf ik helemaal aan Jeremy. Alléén maar dat. Net zoals ik voor Lady Henriëtta een groot zelfvertrouwen opwekte; een heel andere deel van mijn persoonlijkheid. Het kleine meisje is mijn hysterisch opgewonden kant, plus een deel van hoe ik vroeger was. Ik ben alle drie."

De elfjarige Oscar Wilde citerende Sara is zonder twijfel de meest bizarre component van de merkwaardige driehoek Jeremy-Lady Henriëtta-Sara. 'Een voluptueus elf jaar oud meisje dat Lolita tot een padvindster doet verbleken', schreef een Amerikaanse recensente. Sara heeft het gezicht van een baby-

pop en het lichaam van Madonna. Als geëmancipeerde, postmoderne *nymphet* weet ze precies wat ze wil: sex met Jeremy.

Om haar doel te bereiken maakt de superintelligente Sara gebruik van onorthodoxe verleidingsmethodes en ijzingswekkend logische argumenten: 'Jij bent een klein jochie in het lichaam van een man. Ik ben een vrouw in het lichaam van een meisje, wij zijn voor elkaar gemaakt.' Ze gaat voortdurend op Jeremy's schoot zitten, verrijkt haar Humpty-Dumpty collectie met zeven exemplaren die ze beschildert met zijn gezichtsuitdrukkingen en loopt de hele dag luidruchtig op plantenzaad te zuigen. *Figure it out yourself*, zegt ze, als Jeremy haar vraagt waarom.

Jeremy bezwijkt als Sara op een hotelkamer in Disney-land verwoede pogingen doet hem aan te randen; ze draagt een Mickey-Mouse masker, zodat Jeremy niet kan afknappen op haar kindergezicht.

Filipacchi: "Oorspronkelijk had ik van Sara ook lichamelijk gesproken een meisje van elf gemaakt. Een klein, dun meisje van elf. Ik dacht dat dat uit literair oogpunt interessanter zou zijn, als een in alle opzichten klein meisje een man zou verleiden. Maar op college kreeg ik teveel commentaar over me heen; ze vonden dat het niet kon, dat ik er niet over mocht schrijven, en één studente weigerde zelfs het manuscript te lezen. Ik heb Sara echter pas veranderd toen een vriendin van mijn moeder op een dag met haar elfjarige dochter bij ons op bezoek kwam. Dat meisje was zo klein, zo tenger... De

gedachte aan dat kind met een volwassen kerel zorgde ervoor dat ik dacht: nee, dat kan niet. Hij zou haar pijn doen, het zou vreselijk zijn. Maar ik wist ook dat ik er op die leeftijd wel toe in staat geweest zou zijn. Ik heb Sara dus gemaakt zoals ik zelf was op mijn elfde.

"Toen ik zo oud was, zag ik er namelijk al uit als een normale, volgroeide vrouw, en ook geestelijk was ik niet anders dan ik nu ben. Ik was me erg bewust van alles wat er om me heen gebeurde, maar ik mengde me nergens in. Ik was absoluut sociaal, volstrekt ongeïnteresseerd in andere mensen. Ik vond mensen vervelend. Ik was liever alleen om na te denken en te studeren. Na mijn achtentiende heb ik me weliswaar een beetje aangepast, maar van binnen ben ik sinds mijn dertiende

niet wezenlijk veranderd, denk ik."

Dat jeugd en volwassenheid voor Filipacchi uitwisselbaar zijn, blijkt uit alles in haar boek. Ze doordrenkte het met kindertaal, kindercultuur en kinderrituelen en gaf er zo een surrealistische en onweerstaanbare draai aan. Jeremy, wat leeftijd betreft toch de volwassene, eet het liefst drilpudding en loopt na zijn ontmoeting met Lady Henriëtta naar huis met zijn dessertlepel als talisman in zijn hand geklemd: 'De lepel geeft me het gevoel dat ik Dumbo de olifant ben, die zijn veer vasthoudt en vliegt.' Hij bezit behalve een sprekende kat een ivoeren olifantje dat zijn wensen moet vervullen, zegt *jucky-ducky* als hij iets smerigs aantreft en wast expres zijn handen niet als hij naar de WC gaat.

Filipacchi: "Ik geef de volwassenen kinderlijke trekjes en de kinderen trekjes van volwassenen. Op college zeiden mensen tegen me dat Sara's gedrag veel te volwassen overkwam. Ik voegde dus meer kinderdingen toe, maar die bleken telkens beter bij Jeremy te passen. Sara's gedrag is zo volwassen gebleven als het was."

"Ik heb nooit begrepen waarom kinderen sommige dingen onthouden wordt. Sex bijvoorbeeld. Als een kind dat wil, laat het dan. Toen ik zelf klein was vroeg ik me altijd af waarom kinderen zo anders behandeld werden; waarom kinderen bij een ongeluk als eersten gered werden met het argument dat ze 'nog een heel leven voor zich hadden'. Ik vond juist dat er dan minder aan ze verspild was dan aan volwassenen, die een hoop moeite hadden gedaan om leven op te bouwen. Nu ik ouder ben zie wel hoe lief en hulpeloos een kind er uitziet in de ogen van volwassenen, maar dat is nog geen reden om het niet in zijn waarde te laten."

Baard

Wie verwacht dat Sara na haar ontmaagding gelouterd en bevrijd op weg gaat naar de rest van haar leven komt bedrogen uit, zoals bij Filipacchi overigens voortdurend. Nadat Sara Jeremy nog een paar keer met succes verleid heeft, waarbij hij vergeefse en erg gemakkelijke pogingen doet haar te weerstaan, gaat het mis met Sara. Ze blijkt een hersentumor te hebben, krijgt een baard omdat het gezwel haar mannelijk hormonen stimuleert en komt uiteindelijk door een ingenieus en surrealistisch toeval om het leven.

"Dat heb ik expres gedaan," zegt de schrijfster. "In sprookjes en vaak ook in romans loopt het slecht af met mensen omdat ze gestraft worden voor slecht gedrag. Ik heb voor dezelfde weg gekozen, maar juist om een andere reden. Ik heb Sara, een kind, de allerergste dingen laten overkomen - geen straf, maar gewoon de slechtheid van het leven. *Life sucks*, dat bedoel ik."

Amanda Filipacchi: *Nude Men*; Viking, f 42,80
Mannelijk naakt; Anthos f 34,90

GA 20-10

De ondertitel van *Close to the Knives* is 'A Memoir of Disintegration'. Het vormt het relaas van iemand voor wie de alledaagse werkelijkheid met zijn sleur en hypocrisie onverdraaglijk is, een outcast die niet kan stoppen na te denken. Door de fragmentarische opbouw krijgt het levensverhaal van Wojnarowicz slechts stukje bij beetje contouren: hoe hij door zijn dronken vader werd vernederd en geslagen, als negenjarig jongetje van huis wegliep en zich ging prostitueren (inclusief de bijbehorende verkrachtingen) en dan zo'n vijftien jaar later het begin van het aidslijdperk en uiteindelijk zijn eigen diagnose.

Wojnarowicz voert een permanent gevecht tegen een psychische desintegratie die hij vaak in prachtige beelden weet te vatten: 'This morning I woke up in another part of my brain.' Hij beschrijft hoe hij zich staande probeert te houden door in zijn gedachtenwereld zoveel mogelijk vrijheid te scheppen, de vlucht

in seks en fantasieën en door het maken van schilderijen en foto's.

Het is een hoogst individuele strijd die hij voert, ondanks de publieke rol die hij op den duur in New York krijgt als gevierd en voortdurend in opspraak rakend kunstenaar. Er ontstaat een rel als de National Endowment for the Arts een subsidie voor een kunstcentrum intrekt vanwege een aantoonbare tekst van Wojnarowicz. Een tweede schandaal doet zich voor als Wojnarowicz Donald Wildmon van de American Family Association voor de rechter daagt omdat deze fragmenten uit Wojnarowicz' schilderijen heeft gebruikt in een tette tegen de subsidiëring van 'pornografie'.

Terwijl de gevolgen van aids veel mensen in hun schulp doen terugtrekken, legt Wojnarowicz zich nergens bij neer. Hij moet niets hebben van de mythen die rond het sterven ontstaan. 'Ik maak me zorgen dat mijn vrienden langzamerhand professionele doodgravers worden, die wachten op elkaars dood, die van hun geliefden, vrienden en burens, ondertussen hun begrafenisredes oppoetsend', schrijft hij. 'Ze perfectioneren hun doodrituelen in plaats van een relatief simpel ritueel dat bij het leven hoort zoals schreeuwen op straat.'

Hoevel *Close to the Knives* geen chronologische volgorde in gebeurtenissen kent, wordt de strop steeds verder aangetrokken. Het aantal doden, herinneringen en onverteerbare gebeurtenissen stapelt zich op. De zelfmoord van een van zijn dierbaren doet iets knappen in hem: 'Ik voelde me alsof ik tegen een steen muur werd gesmaakt. Ik begon te huilen, iets wat ik in maanden niet had gedaan. Het had te maken met dit laatste half jaar, met zoveel dood in de lucht. Ik vroeg me af of dood iets zo aanwezig was geworden, dat ik nooit meer iets zou kunnen voelen.' In dit stadium van het boek blijkt dat ook zijn vader zich heeft opgehangen. In het laatste hoofdstuk is het haast niet meer te harden. Losse herinneringen, dromen, schijnbaar triviale gebeurtenissen zijn versneden met het verslag van een stierengevecht. Hitte, wreedheid, bloed en pijn - de dood wordt allesverzendend en misselijkmakend.

Het is niet louter de thematiek die *Close to the Knives* tot zo'n aangrijpend relaas maken. Minstens even indrukwekkend is Wojnarowicz' onafhankelijke geest - in de beste traditie van de Amerikaanse *road-literatuur* - en het vermijden van clichés. Weliswaar gaat het verhaal over eenzaamheid, machteloosheid, wanhoop en verlangen naar vrijheid, maar die woorden komen er geen enkele keer in voor.

Als ik na lezing van *Close to the Knives* en het dunne, mooi geïllustreerde *Memories That Smell Like Gasoline*, nog een keer naar de cd van *Itsofomo* luister, is het opeens volkomen vanzelfsprekend hoe de diepe, rustige stem keer op keer op hol slaat en zijn haat eruit kotst. 'Rage may be one of the few things that binds or connects me to you, to our preinvented world.'

Itsofomo wordt op 22 oktober om 24.00 uur opgevoerd tijdens het festival 'De Zoetgevooidse Bliksem' ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van Stelm, van 22 tot en met 24 oktober in De Balle. David Wojnarowicz, *Close to the Knives*. Vintage Books (Random House), New York
David Wojnarowicz, *Memories That Smell Like Gasoline*. Artspace Books, San Francisco
Ben Neill, *Mainspring*. Ear-Rational ECD 1002
Neill/Wojnarowicz, *Itsofomo*, New Tone 6710

UN 21/10

Geloofwaardig debuut over onconventionele lolita

Filipacchi zonder dubbele bodem

Het onderwerp van de debuutroman 'Mannelijk naakt' van de Amerikaanse schrijfster Amanda Filipacchi laat zich in een zin samenvatten: elfjarig meisje verleidt volwassen man van negenentwintig. Dat klinkt sensationeel, of op zijn minst smoezelig, en lijkt bovendien al die mannen in de kaart te spelen die zich aan jonge Lolita's vergripen met het excuus dat 'het meisje er zelf om vroeg'. Kom op, denk ik dan altijd, als volwassene dien je een kind te beschermen; wanneer zo'n meisje zelf de grenzen niet ziet is het aan de man om die grenzen te trekken. Hij moet beseffen hoe schadelijk zo'n vroeg seksueel contact kan uitpakken.

Dat 'Mannelijk naakt' niet sensationeel en niet smoezelig is heeft dan ook veel te maken met manier waarop Filipacchi de mannelijke hoofdpersoon Jeremy laat reageren op de avances van het vroegrijpe meisje Sarah. Hij gedraagt zich precies zoals het hoort: afwerend en geschokt, terwijl de uiteindelijk vrijpartij waar Sarah hem min of meer toe dwingt hem bijna ziek maakt van wroeging. Bovendien is hij niet eens verliefd op haar, maar op haar moeder Henrietta.

Deze Henrietta, een rijke kunstenaressen, is een bijzondere vrouw. Wat ze doet is al vrij ongewoon: ze schildert mannelijk naakt voor de 'Playgirl' - onopvallende mannen die ze net als Jeremy toevallig ergens tegenkomt, waarbij het selectie criterium hun 'net niet volmaakt zijn' is. Nog veel ongewoner zijn haar opvattingen over de opvoeding van haar dochter: ze vindt

het vanzelfsprekend dat Sarah haar vroegrijpe verlangens naar Jeremy in daden wil omzetten, helpt haar zelfs om omstandigheden te scheppen waarin dat kan gebeuren.

Barstjes

Tegenover het onconventionele gedrag van moeder en dochter stelt Filipacchi de volstrekt conventionele reactie van Jeremy. Een wat saaie man met een saaie vriendin en een saaie baan als feitenonderzoeker bij een tijdschrift. Langzamerhand echter verschijnen er kleine barstjes in die saaiheid. Toch wat merkwaardig, dat hij een klein ivoren olifantje koestert waaraan hij als was hij een jongetje al zijn wensen vertelt, of dat hij een sprekende kat bezit met wie hij lange conversaties heeft.

En zo voert de auteur ons langzaam een wereld van magisch realisme binnen waarin geen ontwikkeling ons nog verbaast. De sprekende kat niet. Maar ook niet het verloop van de ziekte die Sarah halverwege de roman treft: ze krijgt een hersentumor die niet alleen zware baardgroei op haar gave gezichtje veroorzaakt, maar haar ook nog eens een dubbele sensatie van extreme pijn en extreem geluksgevoel bezorgt. Daarnaast is er nog een merkwaardige vriendin van de moeder, een goochelares die heel New York aan haar voeten krijgt door zeer postmodern volkomen doorzichtige trucjes uit te voeren als waren het grote prestaties.

AMANDA FILIPACCHI: clean en heel knap.

Foto Jerry Bauer

De geloofwaardigheid van het taboe-loze circus waarmee debutante Filipacchi (26) ons betovert

wordt sterk bevorderd door haar verbluffende beheersing van het métier. Exact en dromerig tegelijk

schrijft ze, en met een lichtvoetige ironie. Desondanks schuwt ze de ernst niet, bij vlagen is haar relaas zelfs nogal gruwelijk. Wanneer Sarah bijvoorbeeld beseft dat ze zal sterven koopt ze een aantal mooie siervissen, die ze vervolgens in Jeremy's bijzijn in een rituele offer-scene doodmaakt. Inderdaad gruwelijk, maar tegelijkertijd ook zo begrijpelijk als vorm van protest.

Rouwproces

Met even veel invoelingsvermogen schetst de auteur het rouwproces dat Henrietta doormaakt wanneer haar dochter overleden is. Als we al de neiging hadden om Henrietta's gedrag aanvechtbaar te vinden, of haar opvoedings-ideeën dubieus, dan wordt die neiging door de beschrijving van haar verdriet definitief weggevaagd. Nee, zo moeten we uiteindelijk concluderen, deze moeder deugt. En Jeremy op zijn kronkelige manier deugt eveneens. Deugend in overtreffende trap echter is Filipacchi zelf. Ze vermijdt het opgeheven vingertje van het heilige fatsoen in haar behandeling van het Lolita-thema. Maar ze meet zich evenmin de verlekkeerde houding aan van het mag eigenlijk niet maar ik zal er eens even heerlijk sappig en uitgebreid op ingaan. Ze bezit het perfecte vermogen om zonder dubbele bodem te schrijven over een omstreten onderwerp. Heel clean, en heel knap.

TINEKE STRAATMAN

Mannelijk naakt door Amanda Filipacchi. Vertaling: Anneke Goddijn-Bok. Uitg.: Anthon, 282 blz. Prijs: f. 34,90

NRC WOENSDAG 6 OKTOBER 1993

Gide en Elisabeth

Elisabeth van Rysseberghe, geschilderd door haar vader Theo van Rysseberghe. De tentoonstelling bij Van Voorst van Beest duurt tot 29 november.

De seksuele belangstelling van de Franse schrijver André Gide (1869-1951) ging vooral uit naar jongetjes. Biografen nemen aan dat hij nooit de liefde bedreven heeft met zijn nicht en echtgenote Madeleine. Tijdens zijn huwelijksreis vermaakte hij zich in Rome met het fotograferen van naakte jongens en ergerde hij zijn jonge vrouw in Noord-Afrika door zijn grote belangstelling voor schooljongens. Het kostte Gide vervolgens geen moeite de meeste tijd gescheiden te leven van zijn vrouw, die in 1938 overleed.

Toch heeft Gide één keer seksueel contact gehad met een vrouw. Dat was met Elisabeth van Rysseberghe, de dochter van de Belgische schilder Theo van Rysseberghe. Een portret dat haar vader van haar schilderde hangt op het ogenblik bij de Haagse kunsthandel Van Voorst van Beest. Gide-specialisten menen dat Gide en Elisabeth in 1922 een historisch experiment op het strand hebben uitgevoerd om te zien waartoe de homoseksueel met een vrouw in staat was. Verondersteld wordt dat de schrijver later de gedachten die hij bij deze onderneming had, heeft beschreven in het verhaal Geneviève, waarin een dokter Mar-chant voorkomt die aantoonde dat hij in staat was tot voortplanting als er maar niets sentimenteels bij kwam, dat wil zeggen als het maar niet met liefde te maken had. Van een spontane opwelling is in ieder geval geen sprake geweest. Volgens Jean Lambert heeft Gide al in 1916 aan Elisabeth geschreven dat hij een kind bij haar wilde maken. Lambert heeft zijn kennis opgedaan als latere schoonzoon van Elisabeth.

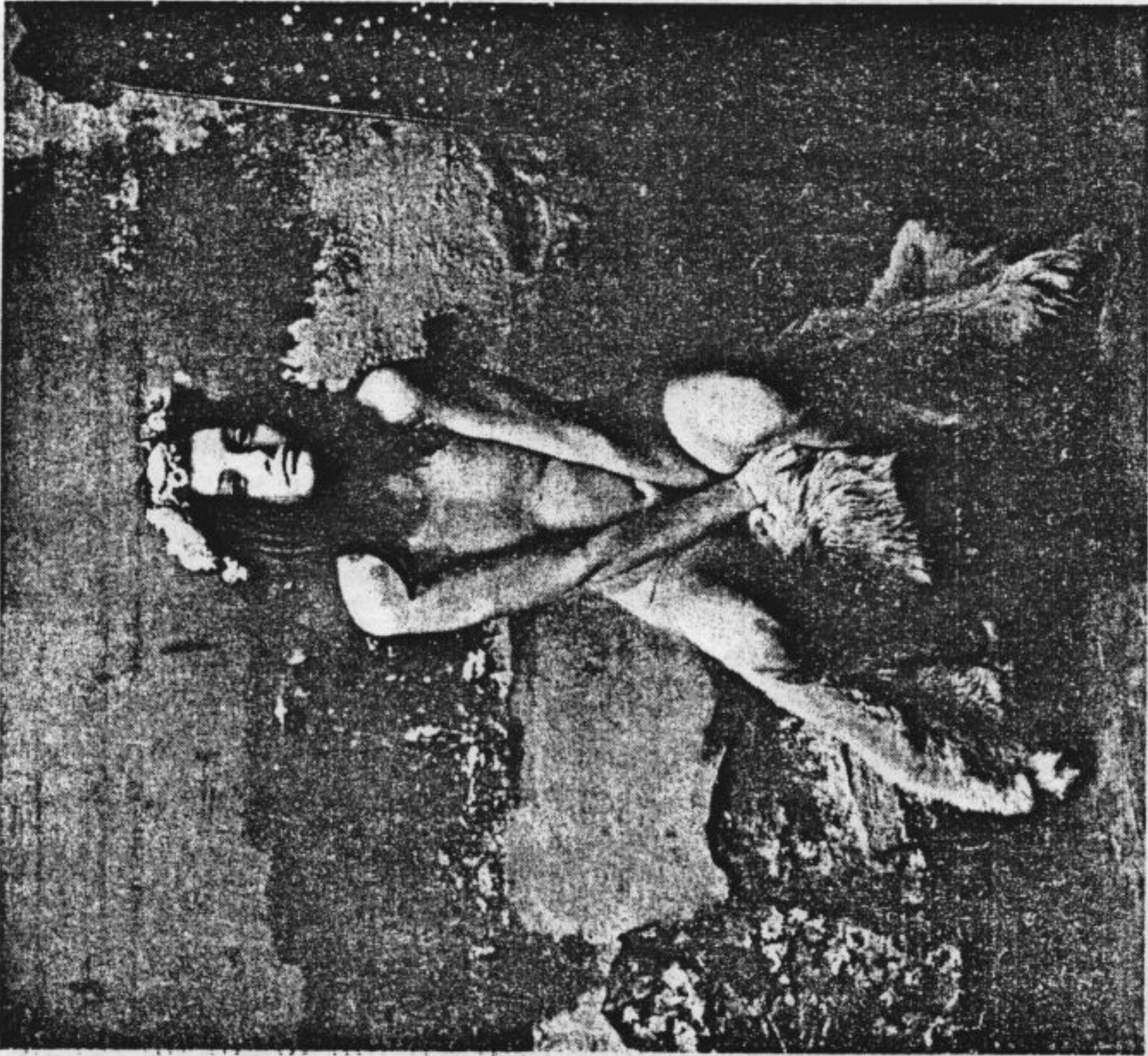
Gide was zeer bevriend met de ouders van Elisabeth, die zijn burelen waren in de Parijse Rue Vaneau. Elisabeths moeder, Maria van Rysseberghe (beter bekend als Madame Théo), heeft vele jaren alles genoteerd wat zij van Gides leven waram. Die dagboeken zijn later uitgegeven als *Les cahiers de la petite dame* en zijn een onuitputtelijke bron van gegevens over de schrijver. Gides experiment met Elisabeth — op het in de Haagse kunsthandel aangeboden portret een ernstig kijkende vrouw met

hooggesloten blouse en een hoed — had vergaande gevolgen. In januari 1923 werd Catherine geboren, de dochter van Elisabeth en Gide. Lange tijd werd Gides vaderschap angstvallig geheim gehouden, vooral om de complicaties met Gides echtgenote Madeleine niet groter te maken dan ze al waren. Gide bemoeide zich veel met zijn dochter, maar Catherine kreeg pas op haar dertiende jaar te horen dat hij haar vader was. Voor die tijd vertelde moeder Elisabeth dat haar vader voor haar geboorte al gestorven was. Catherine kreeg later de achternaam van haar vader, Gide, en trad gewoon als de dochter van de schrijver op. Toen zij trouwde werd Jean Lambert door Gide ook aangesproken als zijn schoonzoon. Behalve Madeleine — van wie wordt aangenomen dat zij het vaderschap van haar man had ontdekt — leek geen van de betrokkenen van de ingewikkelde familieverbanden een probleem te maken. Toen Elisabeth een tweede keer zwanger werd en besloot te trouwen met de verwekker van dit kind, schreef haar moeder, Madame Théo, in haar dagboek dat zij niet begreep waarom een huwelijk nodig was. Met Gide was Elisabeth toch ook nooit getrouwd en dat had toch ook niet tot onoverkomelijke moeilijkheden geleid?

BEN VAN DER VELDEN

Handengekleurde foto's van Tsjech Jan Saudek DD 2-10-83

Knipooog naar pornografie 1893

• Werk van Jan Saudek.

tellen. Verhalen. Zoals 'Discipline über Alles', waarin een meid billenkoek krijgt. En (ziesprongetje) 'Cigar', een serie van vier waarop de rooksessie van een vrouw uitdraait op de onvermijdelijke kotspartij. En de minstens zo geestige 'Bodyguards' met patsrige sigaar en pistool bij een halfblote tante. Saudek kan ook zeer poëtisch zijn, bij voorbeeld in 'Rain & Fire, the Sea & Rockcliff', waarop een meisjeslichaam contrasteert met dat van een behaarde man, van wie de aderen als kabels blauw zijn aangezet.

Galerie Steltman, Spuisstraat 330 (bij 't Lieverdje), Amsterdam. Jan Saudek, handengekleurde foto's. Tot 23 oktober, di 7/m za, 11-18 uur.

gevend? Afstotelijk? Geenzins. Je zou het uitbundigheid kunnen noemen, die op tijd halt houdt en die verre wordt overvleugeld door ironie. Saudek past een onnavolgbare encensering toe, met gebruikmaking van archaische decors en rekwisieten. En zijn inkleuringstechniek is perfect. Elk beeld is ook in esthetische zin een lust voor het oog.

Verhalen

De werken hebben alle het jaartal 1893 gekregen: een knipooog naar de commerciële massaproducten van weleer. Daar blijft het bij, want in tegenstelling tot die door welgestelde heren in hun studeerkamer bewaarde prikkelprentjes uit obscure winkeltjes in de wereldsteden, hebben Saudeks foto's iets te ver-

Pornografie van het fin de siècle. Af en toe duiken die plaatjes nog wel eens op. Dan is het glimlachen geblazen om wat toen als prikkelend moet zijn ervaren; om de mollige gladde lijven, de billen als malse hammen die naar de lens zijn gekeerd, de fel met de hand ingekleurde roosjes. En dan die valse vleeskleur.

Jan Saudek (Praag, 1935) is er eindelijk mee in de weer geweest, zo blijkt op een expositie van recent werk bij Galerie Steltman in Amsterdam. Daar hangen tientallen, schitterend met de hand ingekleurde foto's van jong, bevallig vlees, maar ook van vette lelijkheid; van tieners in de (sexuele) onderzoeksfase en van ongenoemde volwassen geilaards. Aanstoot-

reality. Indeed there is more than a touch of the greedy Peter Pan in Jack, with Julie the selfless Wendy. Revealing then, that Birkin expresses an autobiographical interest in the story. "Except that it isn't about me when I was, but about me now. There was never a single point when I didn't identify with him." Birkin refers particularly to Jack's delight in disorder and general grubby appearance. He prefers to let others interpret the fact that he cast Charlotte Gainsbourg, daughter of his sister Jane Birkin, in the role of Julie.

Birkin's next project is an adaptation of Alice in Wonderland. He's happy to preoccupy himself with such "childish" things. For him childhood is a place of wild originality. "I would much rather spend dinner with an imaginative eight-year-old than somebody my own age. Adults are all working in a common language whereas a child is like an alien from another planet." And you can bet that alien is not going to be E.T.

Derek Malcolm reviews The Cement Garden in next week's Screen pages

Film director Andrew Birkin refuses to grow up — for him childhood is a place of wild originality

Child's eye view

Lizzie Francke

PINNED up by the bathroom mirror in screenwriter/director Andrew Birkin's family home is that Larkin line: "They fuck you up, your mum and dad." A psychoanalyst could make much of Birkin, a man who at the age of 47, claims that his teenage son is already surpassing him in the art of growing up. Then there's his oft-stated identification, with Jack, the pimply, lank-haired adolescent hero of *The Cement Garden*, Ian McEwan's novel, which Birkin has adapted for the screen.

If Peter Pan springs to mind it is unsurprising, since Birkin has a huge investment in J.M. Barrie's classic tale of the boy who wouldn't grow up. In the late 1970s he wrote the acclaimed television drama series, *The Lost Boys*, based on the life of the child-obsessed author. Birkin was also set to adapt the book itself for Francis Ford Coppola, until it was discovered that Paramount Studios had the copyright with Steven Spielberg's name attached.

The outcome of that was *Hook*, which reworked the eternal boy mythology into an Iron John meets *The Child Within* thesis, about a middle-aged man who learns to get back in touch with the "happy thoughts" in his life. Spielberg predictably played safe with his cute, grossly sentimental view of childhood. By contrast Birkin admits that his version probably would have been ditched by the studios. "It was far too dark. Tyrone Guthrie once said that Peter Pan should be played as delicate as a

moth, as deadly as a bomb. That's in keeping with my vision of the story."

Birkin recently discovered the first draft of Peter Pan amongst Barrie's uncatalogued papers at Yale University. "There's not one mention of Captain Hook. And when you think about it, Barrie didn't need a villain. The villain was Peter Pan, the demon boy who tortures Wendy into telling him stories. I think that is what makes it great as opposed to just another children's book."

Birkin's professional interest in children's literature started with his scripting of *The Pied Piper*, directed by Jacques Demy and produced by David Putnam in 1971. Birkin had conceived it as *The Seventh Seal*, but the outcome was a disappointment, trading the story's more horrific edge for a soft, early-seventies hippiness (the film, after all, starred Donovan). Intriguingly, Birkin was also set to adapt Frances Hodgson Burnett's *The Secret Garden* (published in 1911, the same year as *Peter Pan*) for Putnam. Again, he planned to explore the novel's more shadowy themes as the young heroine comes to terms with the loss of her parents, but was stumped by Hodgson Burnett's moralistic end-

GLA 14.10.93

For a more anarchic view of childhood and its spillage into adolescence, Birkin turned to *The Cement Garden*. Set over one of those long arid summers that can only exist in this country in the imagination, it works like a troubling fairy-tale for adults, with the paradigmatic expulsion of parents at the beginning. In "once upon a time" fashion, the lost boy hero Jack and his three siblings suddenly find themselves orphaned and retreat from a routine measured by school days and shopping errands into a private and perverse world of their own.

In his translation of the book to screen, Birkin is faithful to *The Cement Garden's* uncanny charms, setting the film in a house marooned on a derelict wasteland and ensuring that throughout it, the audience can never quite figure out the place or time. It slides around the years and could be anywhere between the 1960s and the present. Even the tinny music that erupts from a small transistor during the film seems vaguely familiar but finally eludes identification. Birkin explains that all the songs are from basement tapes. "They never have been released and never will. It would have been commercially so much better to do a package of old rock 'n' roll songs but that would have pinned the film down."

The claustrophobic atmosphere echoes Jean-Pierre Melville's adaptation of Jean Cocteau's *Les Enfants Terribles*, a tale of a teenage brother and sister (played by adults) locked into a series of secret and dangerous games. But whereas the *frisson* of incestuous desire only ever smoulders in Melville's film, it is set aflame in *The Cement Garden*.

Such a sensitive theme was its sticking point for the British television companies originally approached to finance the film. But Birkin tackles the scenes in a casual and unsensational fashion. "I believe that the incest is dealt with in an amoral manner. I don't have any particular statement to make about it." He was, however, rather delighted when a critic told him that he felt the film lacked any redeeming social value. In *The Cement Garden's* nebulous Neverlandscape, social values are irrelevant. The incest might as well be a metaphor for Jack's androgynous designs, for Julie is so enigmatic that she ceases to be a real character. Birkin takes umbrage at such criticism, but agrees that the film, like the book, is thoroughly rooted into Jack's point of view: "Julie is a mystery to Jack."

The *Cement Garden* honours the more perplexing aspects of male adolescence, gives vent to the disquietening fantasy rather than the

Encycliek wil einde aan alle getwijfel over 'gezonde leer'

Van onze kerkredactie TR 6-10
AMSTERDAM - Bisschoppen moeten erop toezien dat gelovigen worden beschermd tegen elke theorie die in strijd is met de moraal van de rooms-katholieke kerk. Zij moeten er persoonlijk voor waken dat in prediking en evangelisatie, op seminaries en in de theologie de „gezonde leer“ wordt onderricht en niet systematisch in twijfel getrokken.

Dat houdt paus Johannes Paulus II voor in zijn gisteren - eindelijk - vrijgegeven encycliek *Veritatis splendor*, de glans van de waarheid, zoals gewoonlijk genoemd naar de beginwoorden. De encycliek van 40.000 woorden handelt „over enige fundamentele vragen van de kerkelijke moraal“. Naar de encycliek werd al lange tijd uitgekeken, omdat zij al in 1987 werd aangekondigd. Zij is nu verschenen, precies 25 jaar na 'Humanae vitae', de meest omstreden encycliek van deze eeuw, waarin het onder meer ging over het niet-geoorloofd zijn van kunstmatige geboortenregeling.

'Veritatis splendor' bevestigt de onderliggende leer van 'Humanae vitae', maar concrete morele kwesties als geboortenregeling, homoseksualiteit, euthanasie etcetera worden slechts terloops vermeld. De paus heeft het uitvoerig over de morele grondnoties. De encycliek begint bij de vraag uit het evangelie: „Goede Meester, wat moet ik doen om het leven te verwerven?“ Het antwoord is een leerstellig-filosofische beschouwing over de betekenis van vrijheid, geweten, gebod, natuurwet, verantwoordelijkheid. Centrale stelling voor de paus is dat mensen zich tegenwoordig met een beroep op het eigen geweten tot rechter-in-eigen-zaak maken. De vrijheid is dan verabsoluteerd, de vraag wat goed en kwaad is, wordt puur subjectief. Daartegenover stelt de paus het geweten dat de kerk volgt; dankzij het „licht en de kracht“ van haar Meester zijn ook „de meest omstreden en ingewikkelde vraagstukken op te lossen.“

De paus keert zich tegen opvattingen in de moraaltheologie die de kerkelijke uitspraken over onder meer seksualiteit relativeren en die wijzen op de culturele bepaaldheid van alle morele normen. De normen van de kerk zijn onveranderlijk, ze staan ten dienste van de menselijke

persoon en samenleving, relativisme leidt tot totalitarisme, tot ontkenning van de mens, aldus de paus. Hij acht het de plicht van moraaltheologen de argumenten van het leer-gezag te verdiepen en te verhelderen, niet om ze te bestrijden. Onnigheid schaadt de kerk als gemeenschap en is niet te rijmen met de hiërarchische opbouw van de kerk, waarschuwt hij. Discussies en meningsverschillen zijn in een democratie normaal, de morele leer van de kerk wordt niet door democratie bepaald. Niet verzet tegen het leer-gezag, maar onderwerping aan de waarheid is dan ook de enige legitieme uitdrukking van de ware christelijke vrijheid. Secularisatie en verlies van religiositeit ziet de paus in nauwe samenhang met de morele crisis; daartegenover bepleit hij een nieuwe evangelisering, de „sterkste en opwindendste“ uitdaging voor de kerk in deze tijd.

In een reactie spreekt kardinaal A.J. Simonis de hoop uit dat de encycliek mag bijdragen tot de ontwikkeling van een nieuw waardenbesef in Nederland. Gezien de „verregaande permissiviteit“ en „stijgende criminaliteit“ stelt de kardinaal dat de encycliek aansluit bij een grote maatschappelijke behoefte. Simonis leest in de tekst „met oprechte dankbaarheid (...) uitermate waardevolle inzichten“ over de menselijke vrijheid in relatie tot de waarheid, over wet en geweten en de noodzaak tot een goede gewetensvorming. Het is een „lichtend document“ voor onze tijd, die de normen voor goed en kwaad steeds meer ter discussie stelt, aldus de kardinaal. Hij roept „de hulp in van theologen, catecheten en allen die met de verkondiging van het evangelie zijn belast, om de encycliek grondig te bestuderen en de rijke inhoud ervan naar onze medegelovigen te bemiddelen.“ 'Veritatis splendor' laat de theologen vrij in het uitoefenen van hun werk, zei de president van de congregatie voor de geloofsleer, kardinaal J. Ratzinger, bij de presentatie; zij ontnemt hun niet het woord, maar maakt juist hun werk mogelijk, aldus Ratzinger, die klaagde over de door techniek beheerste wereld, waarin alles wat kan moet mogen. In Londen sprak kardinaal Basil Hume tegen dat de paus de heksenjacht op de moraaltheologen heeft geopend. Hume ziet de encycliek juist als een oproep om het gesprek met de moraaltheologen aan te gaan.

Paus: verkondig rechte zedenleer

Van onze kerkredactie TR 6-10
AMSTERDAM - Een klemmend beroep op de bisschoppen om te zorgen voor de verkondiging van de rechte zedenleer en op de (moraal)theologen om hen daarbij te helpen.

Dat is te lezen in de tiende encycliek van paus Johannes Paulus II. 'Veritatis splendor' - de glans der waarheid - behandelt fundamentele kwesties van de moraal. Zonder namen te noemen keert de paus zich tegen opvattingen, ook in de boezem van zijn eigen kerk, die het geweten verheffen tot hoogste rechterlijke instantie; daartegenover wijst de paus naar de objectieve en veilige antwoorden van het door God verlichte leer-gezag van de kerk. Hij wijst de bisschoppen op

hun plicht om eventueel het predicaat 'katholiek' af te nemen van scholen of ziekenhuizen die ernstig in gebreke blijven om dat 'katholiek' waar te maken. De encycliek gaat slechts terloops in op bekende issues, als geboortenregeling, homoseksualiteit, abortus. De paus heeft ze wel op het oog, als hij spreekt over „intrinsiek slechte“ daden, die ook door een goede bedoeling niet goed worden. 'Veritatis splendor' krijgt een vervolg, zo is gisteren aangekondigd: de volgende encycliek zal expliciet gaan over de bescherming van het leven, over abortus, *in vitro* bevruchting, genetische manipulatie en kunstmatige geboortenregeling.

Harde encycliek

MET de encycliek *Veritatis Splendor* (de schittering van de waarheid) heeft paus Johannes Paulus II de kloof tussen kerkelijk leer-gezag en gelovigen verder vergroot. In het pauselijk schrijven dat - ongebruikelijk - slechts is gericht tot de bisschoppen, doet de paus op hen een dringend beroep hem te steunen bij het bestrijden van de diepe crisis waarin kerk en wereld verkeren. Een crisis die, volgens deze paus, het gevolg is van ongehoorzaamheid aan het leer-gezag, relativisme en moreel verval.

De encycliek biedt voor de bestrijding van de crisis één simpele oplossing: gehoorzaam de paus. Tegen bange verwachtingen in heeft de paus de encycliek niet de status van onfeilbaarheid verleend. Toch laat hij er in dit schrijven geen twijfel over bestaan dat God aan de kerk, lees het pauselijk leer-gezag, de absolute waarheid heeft geschonken.

De paus verbiedt in deze encycliek onder meer het gebruik van voorbehoedsmiddelen, sex voor het huwelijk, homoseksualiteit, masturbatie, prostitutie, abortus en euthanasie. Op zich niets nieuws. Treuriger is dat deze paus een wel heel geringe rol voor het persoonlijk

ke geweten ziet weggelegd.

Daarmee draait de paus een ontwikkeling terug die sinds het Tweede Vaticaans Concilie was begonnen. De kerk bezit het leer-gezag maar het persoonlijke geweten speelt een minstens zo grote rol bij morele afwegingen en beslissingen. Het merendeel van de katholieken in Nederland, maar ook in andere westerse landen, zal zich weinig tot niets gelegen laten liggen aan deze nieuwe, restauratieve encycliek. De fundamentalistische opvattingen van deze paus en zijn curie zullen zij met een schouderophalen afdoen. Het Vaticaan trekt zich klaarblijkelijk terug in een getto en kan of wil de sociaal-culturele veranderingen van de laatste decennia niet waarnemen.

Rooms-katholieke instellingen en organisaties moeten in theorie rekening houden met strengere toetsing op hun katholiek gehalte door individuele bisschoppen.

De encycliek zal echter in rooms-katholieke landen als bijvoorbeeld Brazilië en de Filipijnen wel grote gevolgen hebben. Want deze bikkelharde leer die voorbehoedsmiddelen verbiedt, maakt vooralsnog een verantwoorde bevolkingspolitiek en de strijd tegen aids onmogelijk.

Paus verlangt van bisschoppen steun voor moraal kerk

Van onze verslaggevers JK 6-10
VATICANSTAD/AMSTERDAM

Paus Johannes Paulus II heeft in zijn nieuwe encycliek *Veritatis Splendor* (de schittering van de waarheid) stelling genomen tegen het gebruik van voorbehoedsmiddelen, homoseksualiteit, sex vóór het huwelijk, abortus en euthanasie. De bisschoppen dienen erop toe te zien dat gelovigen worden beschermd tegen elke theorie en leer die in strijd zijn met de moraal van de katholieke kerk.

Slechts op deze wijze kan de morele crisis waarin kerk en wereld zich bevinden, worden overwonnen, aldus de paus in de bijna tweehonderd pagina's omvattende encycliek, die 'enige fundamentele vraagstukken van de kerkelijke morele leer' behandelt.

Het lang verwachte stuk werd dinsdag in het Vaticaan gepresenteerd door kardinaal Ratzinger, prefect van de congregatie voor de geloofsleer. Volgens Ratzinger wordt moreel relativisme meer en meer 'de heersende opinie'. De encycliek is geschreven 'vanuit verantwoordelijkheidsbesef voor de grote problemen van de mensheid op dit moment', aldus de prefect. De inhoud van deze tiende en nu al meest omstreden encycliek uit het vijftienjarig pontificaat van paus Johannes Paulus II, was overigens in grote lijnen al uitgelekt. Van theologen verwacht de paus strikte gehoorzaamheid aan

het leer-gezag. In eerdere versies was sprake van maatregelen tegen dissidente theologen.

In de encycliek staat verder dat bisschoppen er persoonlijk voor moeten waken dat theologen de 'gezonde leer' van het geloof en de moraal onderwijzen. 'Zij dienen samen met de Heilige Stoel scholen, universiteiten, ziekenhuizen en andere medische en sociale instellingen die zich op de kerk beroepen het predicaat "katholiek" toe te kennen of, in gevallen van zwaarwegende meningsverschillen, in te trekken', aldus het pauselijk schrijven.

De encycliek, waaraan een team van theologen zes jaar heeft gewerkt, is gericht tot de bisschoppen en niet, zoals gebruikelijk, tot de wereldwijde geloofsgemeenschap.

Vrouw in het ambt moet in Zweden, zeggen bisschoppen

UPPSALA, 7 OKT. De bisschoppen van de Lutherse staatskerk in Zweden hebben gisteren bepaald dat mannen die zich verzetten tegen het benoemen van vrouwen tot priester zelf geen priester kunnen worden. De bisschoppelijke uitspraak wordt gezien als de meest krachtadige poging om een einde te maken aan het nog altijd voortdurende verzet tegen de vrouw in het kerkelijk ambt. Het Zweedse parlement sprak zich in 1958 uit voor de toelating van vrouwen tot het priesterambt, maar na 35 jaar is het verzet daartegen nog altijd niet afgelopen. (Reuter)

LORENZO

Bär: 'Ik heb er niet om gevraagd dat dit gebeuren zou'

Bär: 'Ik kon niet meer terugvechten'

'Een onoverzichtelijke kluwen' noemt mgr Bär, voormalig bisschop van Rotterdam, de feiten, de intriges die tot zijn aftreden hebben geleid. Op het laatste, toen alles 'samenklonterde', brak zijn weerstand, zegt hij. In zijn woorden klinkt kritiek door op sommige betrouwen, op collega's bijvoorbeeld.

Van onze verslaggever
Henk Müller

AMERSFOORT
Kordaat loopt mgr Ph. Bär, oud-bisschop van Rotterdam, door de lange gang van het Amersfoortse klooster O.L. Vrouw Ter Eem. Aan zijn zijde een zuster die hem mee wil tronen naar haar mede-zusters. De zusters grijpen hun laatste kans om afscheid te nemen van Bär. Jarenlang heeft hij de bisschoppenvergaderingen bijgewoond, die in het klooster

in Amersfoort is er voorgoed een einde gekomen aan zijn carrière als bisschop.

- U heeft officieel afscheid genomen van de bisschoppen. Hoe was dat?

'Ik ben zo lang met al mijn vezels lid geweest van de bisschoppenconferentie, sinds 1982. Een aanzienlijk deel van mijn tijd ging erin zitten. Ik heb dat met veel inzet en enthousiasme gedaan. Dat zeg ik dan maar van mezelf, in alle nederigheid. Het is prettig om te kunnen zeggen: bedankt voor alles wat geweest is. Ik vond het prettig.'

- Hoe verloopt zo'n afscheid? De bisschoppen lieten na uw plotselinge vertrek weten met veel vragen te zitten. Heeft u met hen over uw vertrek en de achtergronden daarvoor gepraat?

'Daar is niets over gezegd mag ik

verzichtelijke situatie. Ik heb er niet om gevraagd dat dit allemaal gebeuren zou. Het is toch over me gekomen. Het is zo'n kluwen. Er zijn zoveel puzzeltjes.'

- Maar als iemand ziek is, zwaar onder de medicijnen, moet je hem dan niet tegen zichzelf beschermen. Hadden de bisschoppen niet meer moeten doen?

'Dat maakt deel uit van de kluwen. Dat is... Ja, als je erover nadinkt zou je zeggen dat had misschien wel moeten. Iedereen mag weten dat ik het zeer heb moeten verwerken. Dat verwerken is niet gekomen door alles te weten, maar door te zeggen: ik weet ook niet goed wat er is gebeurd, maar ik moet wel verder. In mijn preken gisteren heb ik de bisschoppen wel voorgedragen dat ik van Gods goedheden mijn hele leven zal zingen.'

'Ik was in een jubelstemming na Rome, de collegae zeer ten dele'

wel zeggen. Er zijn wat toespraakjes geweest. De voorzitter (Simonis, red.) heeft mij toegesproken en ik heb bedankt. Ik denk ook dat je er niet over kunt spreken om de eenvoudige reden dat ik als een zieke ben weggegaan. Enfin, daar is overvloedig over geschreven en gesproken. Het was voor mij een on-

- Kun je iemand die psychisch instort, zijn ontslagbrief laten schrijven? Dan ga je toch met iemand praten en wacht tot hij bij zinnen is?

'Kijk, als ik begin te redeneren dan kan ik inderdaad zeggen: daar zit een vraag. Maar ik laat het in die onoverzichtelijke kluwen, want ik begrijp het ook niet goed.'

- Uw broeders-bisschoppen hebben niets gedaan om u tegen te houden. Als u van hen meer steun had ondervonden, zegt u dan achteraf niet: dan had ik geen ontslag genomen. Het had niet gehoeven?

'Dat heb ik niet gezegd. Eerlijk, en ik zeg het nog niet. Toen ik wakker werd na al die maanden en werd geconfronteerd met dingen zoals u die nu ook uiteenzet, dacht ik: het was mij fysiek en psychisch onmogelijk. Ik was zo plat als een dubbeltje. Ik zat maar te zitten, suk-

kelde de hele dag weg.'

- U neemt die beslissing om ontslag te nemen maar was er, als u terugkijkt, geen druk om af te treden? Onder uw tegenstanders bevinden zich zeer behoudende katholieken en bij sommige collegae stond u niet zo goed aangeschreven. Kardinaal Simonis raakte in paniek van de wassende stroom geruchten.

'Het woord "druk" wil ik niet al te zeer benadrukken, al is het ongetwijfeld waar dat je tot beslissingen komt vanwege externe factoren. Laat ik het zo maar zeggen.'

- Wat verstaat u onder externe factoren?

'U heeft ze zelf allemaal al beschreven. Meer heb ik niet te zeggen. Die waren het.'

Zie verder pagina 6, kolom 3

Vervolg van pagina 1

- U heeft uw ontslagbrief in rap tempo in aanwezigheid van de nuntius geschreven.
'Vrij snel, ja'

- Volgens sommigen wilde u geen ontslagbrief schrijven. U wilde de paus verzoeken een beslissing te nemen of u al dan niet kon blijven.

'Is dat gebruikelijk? Ik weet het niet. Als je je ontslag aanbiedt, is het een beslissing van de Heilige Vader. Hij heeft dat besluit genomen. Ik draag het hem ook niet na. Hij heeft verantwoordelijkheid voor de kerk. Ik heb gezegd: het is ter beschikking van u. Dat besluit heb ik zonder gemor aanvaard.'

- Het was geen overhaaste beslissing om ontslag te nemen?

'Zoals de zaken er toen voorstonden zou ik, gezien de manier waarop ik in elkaar steek, moeilijk bisschop hebben kunnen blijven zoals ik zou willen en moeten.'

- Tijdens het verplichte bezoek van het episcopaat aan Rome, begin dit jaar, won uw kerkpolitieke lijn duidelijk aan invloed. Denkt u dat uw tegenstanders, de kluwen zoals u dat noemt, met het bewerkstelligen van uw vertrek een einde wilden maken aan die lijn?

'Het is een mogelijkheid. Ik was in een jubelstemming na het bezoek aan Rome. Dat waren de collegae maar zeer ten dele, zeer ten dele. Ik heb toen mezelf na afloop wel afgevraagd of ik het allemaal wel goed had begrepen. Dat zou kunnen. Maar ik voelde me buitengewoon bemoedigd en getroost.'

- U heeft een duidelijke lijn in het bisdom uitgezet. U bent van behoudend naar het midden geschoven. Dat is niet in dank afgenomen. U bent weg. Dat is uw tegenstanders toch maar gelukt en je weet ook niet wat voor type er na u komt.

'Die lijn is niet weggefallen. Een van de wezenlijke punten van troost voor mij is dat het bisdom doorgaat en hecht aaneengesloten is. Daar heb ik zoveel bewijzen van gehad. Die lijn is uitgezet en ingeburgerd geraakt.'

- Er zijn mensen die hebben onderzocht hoe ze u konden treffen. Er zijn dossiers gemaakt. Wist u dat?

'Ik moet eerlijk zeggen dat ik daar nooit iets van heb gemerkt. Ik weet nu, ik heb dat natuurlijk ge-

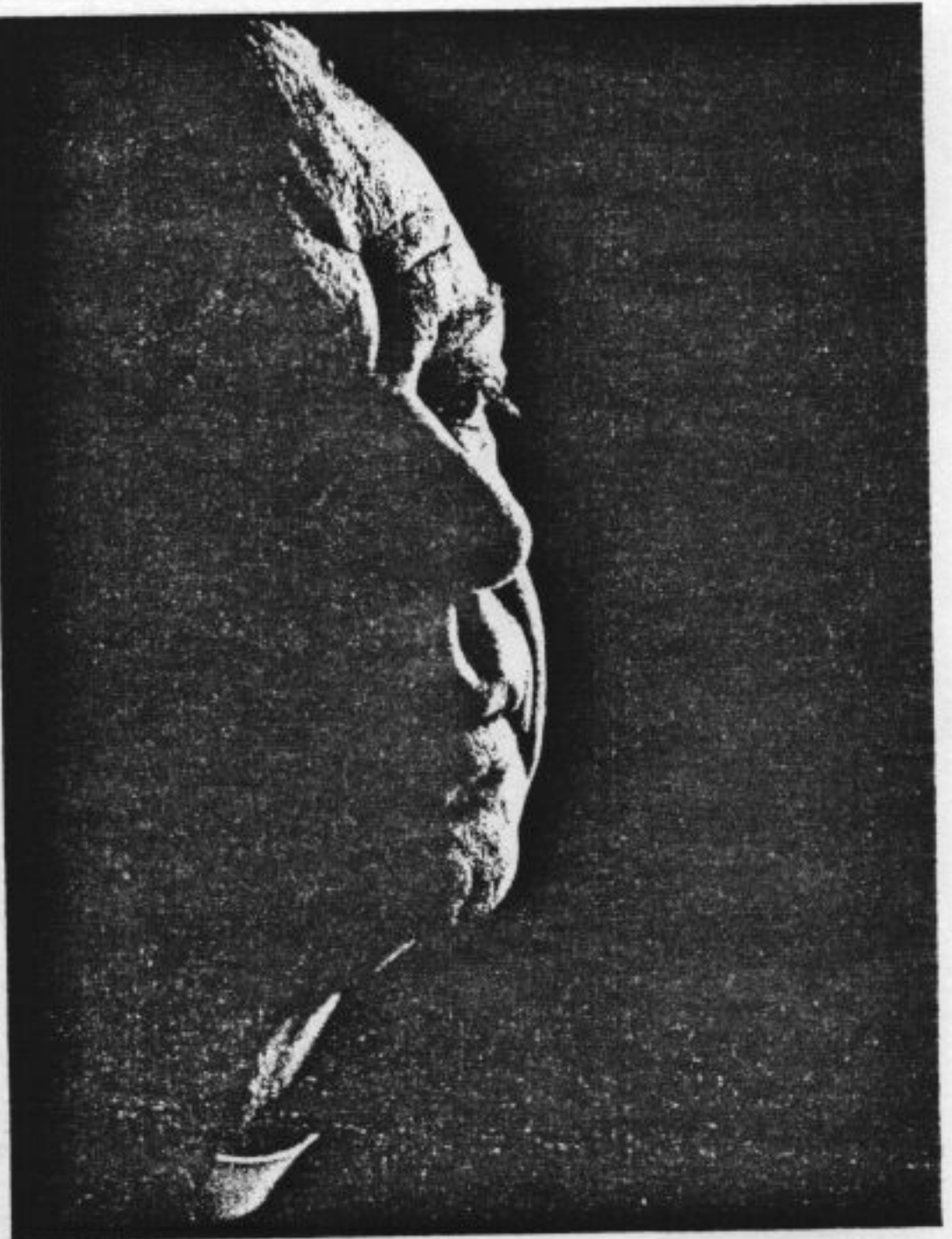
heeft. Wat hij gemakkelijk had kunnen doen als hij er zo verschrikkelijk mee overhoop lag. Hij heeft dat niet gedaan. Dat is een deel van de kluwen.'

- U bent door meerdereën gewaarschurd in dezelfde tijd. Ging u zich niet afvragen waar uw tegenstanders mee bezig waren?

'Toen dacht ik niet aan hele grote opzetten en zo, anders had ik misschien wel wat anders gedaan.'

- Halverwege februari, kort na het gesprek met Hendriksen en een telefonische waarschuwing, gaat u naar Antwerpen om te spreken met kanunnik Wim van der Valk, oud-rechterhand van Gijsen. Die waarschuwt u voor verhalen. De dag daarop heeft u een vergadering, tv-opnamen, kortom: niets aan de hand. Dan krijgt u tussen de middag van de kanunnik een telefoontje en u vertrekt.

'Die signaaltjes waren er wel geweest, in een heel korte tijd. Ik had geen reserve meer. Ineens viel er een doek in mijzelf. Ik dacht: ik kan dit nu niet. Ik kon niet meer terugvechten.'

Mgr Bär: 'Ik heb de bisschoppen wel voorgedragen dat ik van Gods goedheden mijn hele leven zal zingen.'

FOTO DANIEL KONING - DE VOLKSKRANT

zien, dat dat zo geweest is. Ik weet dat dat aan de hand is geweest. Ik heb wel mensen ontmoet die zeiden dat ik het als bisschop niet goed deed. Maar het is nooit tot mij doorgedrongen dat er zulke systematische dingen waren. Die dingen hebben mij nooit bereikt. Dat is zo. Dat verzin ik niet.'

- Oud-hulpbisschop Hendriksen, volgens kardinaal Simonis een oude, wijze man, heeft u namens de kardinaal gewaarschurd voor geruchten over homoseksuele handelingen.

'Het is geen geheim dat ik dat gesprek met Hendriksen heb gehad in Utrecht. Monseigneur Hendriksen heeft me inderdaad opgebeld en zei dat hij een keer met me wilde praten, hij vroeg of ik wilde langskomen. Ik had niet de indruk dat er haast bij was.'

'Toen ik een avond hier in Amersfoort was, ben ik langs hem gegaan

want ik moest nog een heel andere kwestie met hem bespreken. Er is mij toen niet gezegd dat hij namens de kardinaal sprak. Dat was helemaal niet duidelijk. Ik ben dat gesprek bij wijze van spreken even onwetend uitgekomen als dat ik het aanging. Behalve dat gezegd werd dat er allerlei verhalen waren. Maar bronnen zijn niet vermeld.'

- Is de naam van aalmoezenier mr drs H. Jansen niet gevallen, de man die met de kardinaal en Hendriksen heeft gesproken en die een dossier heeft overhandigd?

'Die naam is pas véél later genoemd en ik was er het zelf het meest verbaasd over. Dat was een landmacht-aalmoezenier die ik zelf heb aangenomen. Een goede aalmoezenier. Toen ik die naam hoorde, dacht ik: wat is dat nou! Iemand voor wie ik zoveel achting had en die het nooit, als hij zulke dingen had willen zeggen, tegen mij gezegd

- Er zijn dossiers verzameld. Is er gedreigd met publicatie?

'Toen het ineens allemaal zo samenklonterde, werd het een dreiging. Dan kun je alle mogelijke dingen verzinnen. Ik ga ertegenin of ik laat het maar komen en we zien wel hoe het afloopt. Maar dat was voor mij niet meer te doen.'

- U zag geen kans na een rustperiode terug te vechten?

'En dan?'

- De chanteurs aan de kaak stellen.

'Ahh, onmogelijk.'

- Maar als er materiaal naar buiten was gekomen, dan was het nog maar de vraag geweest wat er zou zijn gebeurd.

'Ik kon het helemaal niet meer overzien, het overviel me zo dat dat ik ineens dacht: o goede God, o lieve Heer, hoeft dit alsjeblieft niet? Ik kon het niet plaatsen. Ik kon er zeker niets tegen ondernemen.'

'Als ik zou moeten vechten, zou ik niet weten hoe ik dat zou moeten doen. Ik kon en kan dat niet. De vraag is ook of dat voor iemand nuttig zou kunnen zijn. Dat moet ik later maar eens zien. Of dat ooit in mij boven komt.'

Veel seksueel misbruik door gereformeerde kerk-pastores

HILVERSUM, maandag
Pastores in Nederland plegen op grote schaal seksueel misbruik in de relatie met gelovigen.

Tot deze conclusie komt drs. G. van Dam, werkbegeleider van gereformeerde predikanten, nog geen jaar na het instellen van het netwerk van vertrouwenspersonen voor seksueel misbruik in pastorale relaties. Van Dam ziet geen aanleiding te vermoeden dat de cijfers in Nederland lager liggen dan in de Verenigde Staten, waar uit een onderzoek is gebleken dat ruim 12 procent van de pastores zich aan seksueel misbruik van gelovigen schuldig heeft gemaakt.

Van Dam zei gisteren dat hij zelf 20 gevallen kent. „De meeste verhalen heb ik van pastores zelf gehoord en de rest van de betrokken vrouwen zelf.” Naar aanleiding van de oprichting van het netwerk kregen hij en collega's van andere kerken 250 reacties. Zo'n 160 mensen meldden dat zij seksueel waren misbruikt. Daarnaast heeft het netwerk met tachtig seksueel misbruikte vrouwen contact gehad.

(ANP)

Nader overleg over seksueel misbruik in pastorale situatie

De Nederlandse bisschoppen zullen in een van de volgende vergaderingen nader overleg voeren over seksueel misbruik in pastorale situaties. Dit hebben ze eerder deze week in Amersfoort besloten.

Kerkrechtelijk gezien behoort dit probleem tot de verantwoordelijkheid van de plaatselijke bisschop. De bisschoppenconferentie liet vorig najaar weten dat slachtoffers of hun vertrouwenspersonen zich kunnen wenden tot de plaatselijke bisschop of tot de provinciaal overste van de orde/congregatie. Niet onafhankelijke vertrouwensperso-

'Pastores plegen op grote schaal seksueel misbruik'

ANP
HILVERSUM/EINDHOVEN

Pastores in Nederland plegen op grote schaal seksueel misbruik in hun relatie met gelovigen. Tot deze conclusie komt drs G. van Dam, werkbegeleider van gereformeerde predikanten, nog geen jaar na het instellen van een netwerk van vertrouwenspersonen voor seksueel misbruik in pastorale relaties.

Van Dam ziet geen aanleiding te vermoeden dat de cijfers in Nederland lager liggen dan in de VS, waar uit onderzoek is gebleken dat ruim 12 procent van de pastores zich aan seksueel misbruik van gelovigen schuldig heeft gemaakt.

Voor de IKON-radio zei Van Dam zondag dat hij zelf twintig gevallen kent. „De meeste verhalen heb ik van pastores gehoord en de rest van de betrokken vrouwen zelf.” Naar aanleiding van een uitzending van het KRO-programma Kruispunt over de oprichting van het netwerk kregen hij en collega's van andere kerken 250 reacties; 160 mensen meldden dat zij seksueel waren misbruikt. Daarnaast was er contact met tachtig seksueel misbruikte vrouwen.

De predikant roept de kerken op een beroepscode voor hun pastores op te stellen en een klachtenprocedure te ontwikkelen.

Gelovigen zwijgen meestal over misbruik door pastor

Van onze verslaggeefster
AMSTERDAM

Seksueel misbruik van gelovigen door pastores blijft veelal onbekend. Een kerk denkt heel snel dat haar imago wordt geschaad en stopt het in de doofpot. Gelovigen durven vaak niet met hun verhaal naar buiten te komen, uit angst uit het kerkgenootschap gestoten te worden en de pastor in diskrediet te brengen. Het aantal gevallen van misbruik dat nu bekend is, vormt dan ook slechts het topje van de ijsberg.

I. van Keulen, staffunctionaris bij de Protestantse Stichting voor Voorlichting en Vorming omtrent relaties en seksualiteit (PSVG), onderschrijft de uitspraak van G. van Dam, werkbegeleider van gereformeerde predikanten, over de toename van seksueel misbruik van gelovigen door pastores. Van Dam sprak zondag op een studiedag over klinisch pastorale vorming in Eindhoven. Sinds vorig jaar november, toen een netwerk van vertrouwenspersonen werd ingesteld, zijn tweehonderd gevallen van misbruik aan het licht gekomen.

Onderzoek naar seksueel misbruik door pastores is in Nederland nog niet verricht. Van Dam is bezig met het schrijven van een boek over het onderwerp, samen met M. Eitjes, staffunctionaris bij het Katholiek Bureau voor vorming en toerusting omtrent Seksualiteit en Relaties (KBSR). Daarvoor interviewde hij een aantal daders en slachtoffers.

Van Dam spreekt van misbruik op grote schaal. In de Verenigde Staten is uit een onderzoek geble-

ken dat ruim 12 procent van de pastores zich heeft schuldig gemaakt aan seksueel misbruik van gelovigen. Van Dam ziet geen aanleiding om de situatie in Nederland gunstiger te beoordelen. „In Nederland zijn alle Amerikaanse onderzoeken naar seksueel misbruik in hulpverlenende beroepen overgedaan. Er kwamen steeds vergelijkbare percentages uit. Waarom zou dit onderzoek dan niet kloppen? We moeten niet te snel denken dat wat in Amerika gebeurt, niet voor ons land geldt.”

De drempel om over misbruik door pastores te vertellen is hoog, zo bleek Van Dam tijdens zijn onderzoek. De helft van de slachtoffers weigerde bijvoorbeeld om de naam van de pastor te noemen, 'uit loyaliteit met de kerk'. Dat er ondanks die drempel toch al zoveel verhalen naar buiten zijn gekomen, is een bewijs dat er wel degelijk iets aan de hand is, meent hij.

Het gaat dus niet om incidenten, zegt Van Dam, het is een structureel probleem dat door de kerken moet worden aangepakt. Daartegen bestaat echter nog steeds veel weerstand. Dat verklaart waarom in geen enkel kerkgenootschap een goede klachtenprocedure bestaat, zegt Van Keulen. In de hervormde kerk bestaat bijvoorbeeld een commissie tucht, waar slachtoffers terecht kunnen. „Maar die weet vaak ook niet wat ze ermee aan moet, want over seksueel misbruik is niets geregeld. Men ging er altijd van uit dat dat in de kerk niet voorkwam, je verwacht het namelijk niet van een pastor.”

Het percentage van 12 procent

dat in het Amerikaanse onderzoek wordt genoemd, is vrij hoog in vergelijking met andere hulpverlenende beroepen, zegt Eitjes. De oorzaak daarvan ziet zij in de positie van de pastor, die 'heel anders is dan die van een arts of een fysiotherapeut'. „Gelovigen vertrouwen je heel intieme dingen toe. En anders dan in andere hulpverlenende beroepen, kan de pastor zelf het initiatief nemen om naar mensen toe te gaan. Bovendien zit hij in een heel eenzame positie. Er is niemand die over zijn schouder meekijkt of hij alles wel goed doet.”

Eitjes heeft uit gesprekken met pastores begrepen dat zij zelf ook vaak moeite hebben met hun positie. „Priesters en dominees worden nooit gezien als seksuele wezens, spreken over hun eigen seksualiteit is taboe. Dan staan ze voor de gelovigen ook nog op een voetstuk, het is dan gemakkelijk om in een valkuil te stappen.”

Van Dam pleit voor het opstellen van een beroepscode voor pastores, waarin heel duidelijk wordt gesteld dat seksueel contact met gelovigen verboden is. Belangrijk, meent Van Keulen. „In de Verenigde Staten zijn pastores geweest die vroegen waar geschreven stond dat dat niet mocht.”

De interkerkelijke initiatiefgroep is bezig met het opstellen van een officiële klachtenprocedure. Naast het netwerk van vertrouwenspersonen, dat slachtoffers van seksueel misbruik bijstaat, is bovendien een stuurgroep plegerbegeleiding opgericht, die pastores die de fout ingaan, kan begeleiden. De groep moet eind dit jaar beginnen.

Sinterklaas cel in na ontucht

BD 15-10

ZUTPHEN - Een 58-jarige man uit Wijhe is gisteren door de rechtbank van Zutphen veroordeeld tot 219 dagen gevangenisstraf, waarvan 180 dagen voorwaardelijk en een proeftijd van twee jaar.

De man is schuldig bevonden aan het plegen van ontucht met vier minderjarige plaatsgenoten. Gedurende de proeftijd (en indien nodig langer) dient hij zich te houden aan de aanwijzingen van de reclassering te Zutphen. Tegen de man was achttien maanden, waarvan zes maanden

voorwaardelijk, geëist. De rechtbank achtte bewezen dat de man jaren achtereen met de jongens ontucht pleegde. De ontucht begon toen de man voor Sinterklaas speelde en de jongens voor Zwarte Piet. Na de huisbezoeken konden de jongelui zich douchen bij de man thuis. Hij hielp ze met inzepen en smeerde ze in met lotion, ook op intieme plaatsen. Later werden de contacten voortgezet. De man is al een paar keer eerder voor dergelijke feiten veroordeeld.

Sinterklaas pleegt ontucht met Pieten

Zutphen - Een man die als Sinterklaas ontucht zou hebben gepleegd met vier jongens die met hem op stap waren als zwartepieten, hoorde gisteren voor de rechtbank in Zutphen anderhalf jaar gevangenisstraf eisen, waarvan zes maanden voorwaardelijk. De 58-jarige man uit Wijhe is al drie keer eerder voor ontucht veroordeeld.

HC 1/10

Priester

EEN Duitse rechtbank heeft gisteren een 64-jarige rooms-katholieke priester uit Beieren tot vier jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens seks met een minderjarige. De priester gaf tijdens zijn proces toe gemeenschap te hebben gehad met onder anderen een van zijn jonge parochieleden, maar beweerde dat het meisje (14) het uit vrije wil had gedaan. (AP)

DINSDAG 26 OKTOBER

De laatste vier jaar zijn in de VS 400 priesters veroordeeld die zich aan een minderjarige hebben vergrepen. Dat heeft de rooms-katholieke kerk niet alleen 400 miljoen dollar aan proceskosten, schadeclaims en therapiekosten gekost. De voortdurende stroom van processen tast het imago van de kerk zodanig aan dat zelfs Paus Johannes Paulus II zijn bezorgdheid er afgelopen zomer over uitsprak. Ondertussen doen de wildste verhalen de ronde. In New Jersey zou een organisatie, die jongens-prostituees aan priesters leverde, zijn aangeklaagd. De handtastelijke priester wordt voor enkele maanden naar een speciaal kuuroord gestuurd, waar celibaattraining gevolgd kan worden. Om vervolgens naar een andere parochie te worden overgeplaatst. Sommige priesters durven geen kind meer over de haren te strijken en anderen worden in de supermarkt begroet met: 'Pas op, een priester'. 'Allemaal nogal overdreven', vindt de Nederlandse psycho-therapeut en

Pas op, een priester!

TEKENING JACK PRINCE

priester René Molenkamp. Hij werkt in het St. Luke Institute, vlakbij Washington DC. Dat is zo'n kuuroord, alhoewel Molenkamp het liever over psychiatrische inrichting heeft. Waar overigens ook, aan alcohol en drugs verslaafde, niet-katholieke pastores terecht kunnen.

Natuurlijk is het een schandaal en Meulenkamp is ervan overtuigd dat seksueel misbruik in het pastoraat vaker voorkomt dan wordt gedacht. Maar het is ook weer niet het enige dat er in de Katholieke Kerk gebeurt en het is niet schandaliger dan de protestantse dominees die de Boodschap op televisie brengen en daar de nodige dollars aan overhouden.

Van de term celibaattraining heeft Meulenkamp nog nooit gehoord. Het hardnekkig vasthouden aan de celibaatverplichting heeft volgens hem ook helemaal niets met seksueel misbruik te maken: 'Er zijn bijvoorbeeld niet meer handtastelijke priesters dan dominees.' (nd)

■ ZDF, 22.15-23.00 uur

Pianoleraar veroordeeld wegens seksueel misbruik

Van onze verslaggever

AC 13-10

ALKMAAR — De Alkmaarse rechtbank heeft de 43-jarige pianoleraar C.N. uit Bergen gisteren wegens seksueel misbruik van twee minderjarige leerlingen veroordeeld tot 240 uur dienstverlening en zes maanden voorwaardelijke gevangenisstraf. De pianoleraar moet tijdens een proeftijd van drie jaar verplicht contact met de reclassering onderhouden. Er was twaalf maanden geëist, waarvan 155 dagen voorwaardelijk.

De rechtbank achtte bewezen dat N. tussen april 1986 en juli '89 als leraar ontucht heeft gepleegd met een toen vijftienjarige jongen en dat hij meermalen gemeenschap heeft gehad met een meisje vanaf haar dertiende jaar. N. wordt verweten dat hij enkele jaren ernstig misbruik heeft gemaakt van het vertrouwen dat hij als pianoleraar genoot. Volgens de rechtbank staat buiten twijfel dat de slachtoffers grote geestelijke schade hebben opgelopen.

Bij de uitspraak is rekening gehouden met de ernstige persoonlijkheidsstoornis waaraan N. volgens psychiaters lijdt.

Ook de grote materiële en persoonlijke schade die de leraar door de zaak heeft ondervonden, speelt een rol bij de straftoemeting. Zo zag N. zich onder meer genoodzaakt zijn huis te verkopen.

De pianoleraar werd in juli 1992 aangehouden na ongeveer tien aangiften van seksueel misbruik. De strafklachten waren op twee na niet te bewijzen.

Raadsman G. Zuidinga verwijt de politie onrechtmatige huiszoeking, uitlokking van aangiften en 'verminking' van verklaringen. De rechtbank verwerpt deze verweren. De advocaat, die enkele malen is bedreigd, beraadt zich op hoger beroep.

(ADVERTENTIE)

Rechtbank straft pianoleraar voor sex met leerlingen

ANP

VK 13-10

ALKMAAR

De rechtbank in Alkmaar heeft dinsdag de 43-jarige pianoleraar C.N. uit Bergen veroordeeld tot 240 uur dienstverlening en zes maanden voorwaardelijke celstraf met een proeftijd van drie jaar. De pianoleraar had twee jonge leerlingen seksueel misbruikt.

De rechtbank achtte bewezen dat N. tussen april 1986 en juli 1989 als leraar ontucht heeft gepleegd met een toen vijftienjarige jongen en meermalen gemeenschap heeft gehad met een meisje vanaf haar dertiende jaar. De rechtbank verweet N. dat hij 'op grove wijze' in zijn verantwoordelijkheid als leraar tekort is geschoten en dat hij grote geestelijke schade bij zijn slachtoffers heeft aangericht.

In het vonnis hield de rechtbank rekening met de ernstige persoonlijkheidsstoornis waaraan N. volgens psychiaters lijdt en met de grote materiële en persoonlijke schade die hij door de zaak heeft ondervonden. N. zag zich genoodzaakt zijn huis te verkopen en mag zich niet meer vertonen in Bergen.

De pianoleraar werd in juli 1992 aangehouden na ongeveer tien aangiften van seksueel misbruik. De strafklachten waren op twee na niet te bewijzen.

Vrouw hoort acht jaar eisen voor ontucht met zontje

door Jo Cortenraedt
ROERMOND, woensdag

Officier van justitie mr. H. Droessen ziet ernstig gevaar in de van ontucht verdachte Helene R. Hij eist acht jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf tegen de vrouw. „Ze richt alles ten gronde wat in haar omgeving komt. Ze liegt, bedriegt, manipuleert en provocert. De strafmaat is gerelateerd aan het ongeluk dat ze nog om zich heen kan zaaien.”

Helene R. staat voor de rechtbank van Roermond terecht wegens seksueel misbruik van haar tweeënhalve jaar oude zontje Maikel N. in de weken voordat de peuter als gebruiksvorwerp van zijn oppassers S. S. en A. H. de dood vindt. De twee, al eerder tot negen en tien jaar cel en tbs veroordeeld, jagen Maikel vorig jaar augustus met onophoudelijk geweld en seksueel misbruik de dood in.

Op bezoek bij de pleegouders van haar andere twee minderjarige kinderen heeft ze daarbij verplicht aanwezige politieagenten bedreigd de kinderrechtter en gezinsvoogdes te zullen doden.

Officier van justitie mr. H. Droessen maakt onmiskenbaar duidelijk dat Helene R. niet verantwoordelijk is voor de dood van Maikel, maar ze heeft haar zontje wel gebruikt. Hij wil haar zolang mogelijk van de straat houden om „de cirkel van incest in de familiesfeer” eindelijk te doorbreken.

Uitspraak: 26 oktober.

Ontucht met zontje

ROERMOND, 27 OKT. De rechtbank in Roermond heeft gisteren de 32-jarige H.R. uit Venlo veroordeeld tot vier en een half jaar cel voor het herhaaldelijk plegen van ontucht met haar twee en een half jaar oude zontje. Tegen haar was acht jaar geëist. De rechtbank sprak de vrouw vrij van de verdenking twee jeugdige inwoners van Echt te hebben aangezet het jongetje seksueel te misbruiken. Dit tweetal, aan wie de peuter door de moeder tijdens haar vakantie was toevertrouwd, is inmiddels veroordeeld tot straffen van tien, respectievelijk negen jaar voor het doodmartelen van het kind. **NRC**

Straf gymleraar na seksueel delict

UTRECHT — De rechtbank in Utrecht heeft gisteren de vijftigjarige gymnastiekleraar A. van der V. uit Zeist veroordeeld tot twee jaar, waarvan een half voorwaardelijk, omdat hij tussen mei 1991 en december 1992 gemeenschap had gehad met drie meisjes van zijn school die in hun geestelijke ontwikkeling zijn achtergebleven. Hij moet zich onder behandeling stellen van de reclassering, ook als daaruit een behandeling volgt. V. zei tot zijn daden te zijn gekomen toen hij erg in de put zat. Hij erkende scherpe grenzen te hebben overschreden, aangezien de meisjes hem waren toevertrouwd. (ANP)

Arts pleegt zedendelicten

Hengelo/GPD

Huisarts J.M. (45) uit Hengelo wordt verdacht van zedendelicten met patiënten. Zeker twee slachtoffers hebben aangifte bij de politie gedaan. Sinds maart van dit jaar wordt de arts, die volledig is ingestort wegens de gepleegde delicten, voor psychische problemen behandeld. Ook in 1991, heeft hij gedurende enkele maanden onder psychiatrische behandeling gestaan, aldus mr. M.H.M. Boekhorst, de advocaat van de arts.

De arts werd vorige week donderdag aangehouden en uitvoerig door de rijksrecherche verhoord. Een dag later stortte hij volledig in. De man verblijft momenteel op een gesloten afdeling van een psychiatrische inrichting.

Arts IJmuiden zou ook incest hebben gepleegd

(Van een verslaggeefster)

HAARLEM — De IJmuidense huisarts P. de B., die 6 december voor de Haarlemse rechtbank moet verschijnen wegens ontucht met drie vrouwen, wordt ook incest met zijn tienjarige dochtertje ten laste gelgd. Dat zegt officier van justitie mr. C. J. Hemmes.

Het gerechtelijk vooronderzoek heeft meer dan een half jaar gekost, doordat een hele reeks getuigen is gehoord.

De arts wordt ervan verdacht met ten minste drie vrouwelijke patiënten, met wie hij een relatie had, ontucht te hebben gepleegd. Het Medisch Tuchtcollege, dat begin dit jaar de klachten van de ex-patiënten behandelde, heeft De B. de maximale straf van een jaar schorsing opgelegd.

Vorige week werd in kort geding, na een eis van een van de slachtoffers, de verdachte het ondergaan van een aidstest opgelegd.

De man ontkent alles.

... en een gesprek.
... rijbewijs. ... zonen
Tel 9/10

Hengelose arts verdacht van zedendelicten

Van onze correspondent
HENGELO, zaterdag

De rijksrecherche uit Arnhem is een onderzoek gestart naar de handel en wandel van de 44-jarige huisarts J.M. uit Hengelo. De dokter wordt verdacht van het plegen van zedendelicten met patiënten. Zeker twee slachtoffers hebben aangifte gedaan.

De opdracht voor het onderzoek is gegeven door waarnemend hoofdofficier mr. A. Lunenburg uit Almelo. Hij heeft de gewone politie van Hengelo buiten het onderzoek gehouden, in verband met het zijns inziens gevoelige karakter van de materie.

De echtgenote van de huisarts heeft alle patiënten van haar man schriftelijk gemeld dat haar echtgenoot de praktijk niet voortzet.

Hof: 15 maanden in zaak-Oranjarahof

DEN HAAG — Het gerechtshof in Den Haag heeft gisteren ex-adjunct-directeur A. S. van kindertehuis De Oranjarahof in Huizen veroordeeld tot vijftien maanden waarvan vijf voorwaardelijk, wegens ontucht met drie jongens van 11 tot 14 jaar. Dat is dezelfde straf als hij van de Utrechtse rechtbank kreeg. Er was een jaar en zes maanden voorwaardelijk geëist. (ANP)

■ ONTUCHT Het gerechtshof in Den Haag heeft woensdag de voormalig adjunct-directeur A.S. van kindertehuis De Oranjarahof in Huizen veroordeeld tot vijftien maanden cel waarvan vijf maanden voorwaardelijk. Hij pleegde ontucht met drie jongens in de leeftijd van elf tot veertien jaar.

Tachtig tips na 'Opsporing Verzocht' Man uit Deurne bekent ontucht met meisje Best

Van een verslaggever

BEST — Een 36-jarige man uit Deurne heeft tegenover de politie bekend ontucht te hebben gepleegd met een 10-jarig meisje uit Best. De man werd vorige week aangehouden naar aanleiding van een bericht in het tv-programma 'Opsporing Verzocht'.

De man heeft toegegeven het meisje op 13 september mee te hebben genomen. Hij lokte haar rond het middaguur in zijn auto, toen het meisje van school

op weg was naar huis. Hij is vervolgens met haar naar een plek bij het Wilhelminakanaal gereden, waar hij de handelingen pleegde.

De politie van Best kreeg vorige week tachtig tips binnen. Een aantal wees in de richting van een okergele Volvo. Anderen konden daarbij ook een bepaald signalement verstrekken. Op basis van die aanwijzingen kon de man door de Deurnese politie aangehouden worden. □

Advertentie

Ontucht met vijfjarige

ZANDPOL - De politie heeft twee mannen van 26 en 45 jaar uit Zandpol aangehouden op verdenking van zedendelicten. Een van de verdachten heeft inmiddels bekend een thans 5-jarig meisje ruim een jaar seksueel te hebben misbruikt. Het slachtoffer was de dochter van de 26-jarige verdachte. De jongen heeft samen met zijn twee broers en zus zelf ook aangifte gedaan jarenlang seksueel misbruikt te zijn door de tweede verdachte, destijds de stiefvader van hen. Beide verdachten zijn inmiddels voorgeleid en in bewaring gesteld.

N.V./AN 25-10-93

Nieuwsblad van het Noorden - donderdag 28 oktober 1993

Twee mannen bekennen in incestzaak Zandpol

ZANDPOL - De van seksueel misbruik verdachte mannen van 45 en 26 jaar uit Zandpol (gemeente Schoonebeek) hebben volgens persofficier van justitie mr. S. Tempel allebei hun aandeel bekend in de deze week in dit dorp aan het licht gekomen incestzaak. Het totaal wordt onder meer verdacht een vijfjarig meisje -destijds stiefkind van de 26-jarige seksueel te hebben misbruikt. Dat zou de afgelopen jaren

meer keren zijn gebeurd. De 45-jarige man heeft ook bekend zich jarenlang aan zijn vier stiefkinderen te hebben vergrepen. Onder deze slachtoffers bevindt zich de 26-jarige verdachte, zijn twee broers van (23 en 30 jaar) en zus (17 jaar). De politie onderzoekt in deze zedenzaak of mogelijk sprake is van nog meer seksuele delicten. Persofficier mr. Tempel sluit nieuwe gevallen niet bij

voorbaat uit. Directeur A. Heerkes van de christelijke basisschool in Zandpol, waar het vijfjarig meisje leerlinge was, hoopt en verwacht dat de zedenzaak zich niet verder over het dorp zal uitbreiden. "De ouders van dit meisje woonden niet zo lang in het dorp. Ze kwamen uit Schoonebeek. Het slachtoffer heeft maar een half jaar. Bij ons op school gezeten. Nadat haar ouders waren ge-

scheiden, is ze een tijdje terug al met haar moeder naar Emmen verhuisd." Heerkes zegt dat op zijn school niemand in de gaten heeft gehad wat zich in het gezin heeft afgespeeld. "Maar de kinderen spraken wel vaker over de 45-jarige man. Hij was een wat zonderling type. Ouders waarschuwden hun kinderen ook voor hem." Heer-

kes weet nog niet of hij hulp van maatschappelijk werkers of het Riagg zal inroepen om emotionele problemen op school te begeleiden. "Reacties van andere ouders heb ik nog niet gehad. Het is nu herfstvakantie, misschien moeten we de zaak eerst even laten bezinken." En het meisje zit niet meer bij ons op school, zodat andere leerlingen haar niet kunnen aanspreken, aldus de

ALKMAAR - Procureur-generaal mr. B. Vermeulen heeft gisteren het gerechtshof in Amsterdam gevraagd de 18-jarige H. van V. uit Alkmaar, die heeft bekend een 8-jarig jongetje in Alkmaar seksueel te hebben misbruikt, schuldig te verklaren, maar geen straf op te leggen.

Volgens de procureur-generaal heeft het te lang geduurd, 26 maanden, voordat de Alkmaarse rechtbank de processtukken naar het gerechtshof in Amsterdam doorstuurde. Voor het plegen van ontucht met de 8-jarige in de zomer van 1986, is de verdachte in april

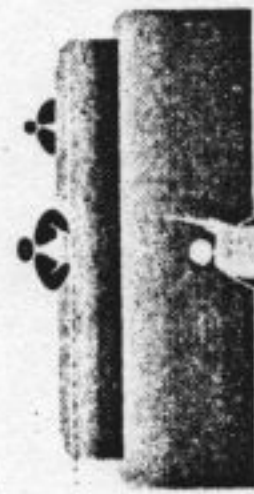
Procureur: Wel schuld geen straf voor seksueel misbruik

1991 door de Alkmaarse rechtbank tot negen maanden gevangenisstraf veroordeeld. Zes maanden werden voorwaardelijk opgelegd. Bovendien moest Van V. van de Alkmaarse rechter 1500 gulden aan het slachtoffer betalen en verplicht contact houden met de reclassering. De verdachte, die meerdere

jongens zou hebben misbruikt, gelooft niet dat de kinderen daar psychische schade van ondervinden. Voorzitter mr. A. Stille wees de man erop dat de feiten anders liggen. Procureur Vermeulen stelde dat de verdachte nog steeds niet inziet hoe ernstig het is wat hij heeft gedaan. Toch vond Vermeulen dat zeven jaar na dato geen gevangenisstraf meer kon worden opgelegd. Wel moet de verdachte de 1500 gulden schadevergoeding aan het misbruikte jongetje betalen. Het hof doet uitspraak op 11 november.

BINNENLAND

Een ongunstig pedagogisch klimaat

BIJ DE RECHTER

jaar. Er was een belangrijke verzwarende omstandigheid: Deursems pleegde de ontucht met kinderen die hij als adjunct-directeur van een kindertehuis onder zijn hoede had. Twee kinderen misbruikte hij gedurende een jaar, bij de derde jongen ging het om een eenmalig contact - deze jongen liet merken dat hij van voortzetting niet gediend was. Deursem maakt een gedweeë indruk. Hij praat zó zacht dat hij soms moeilijk te verstaan is. Hij moet de afgelopen twee jaar, na de ontdekking van zijn daden, door een heel zijn gegaan. Het kindertehuis staat in een kleine plaats waar hij ook zelf woonachtig is. De regionale pers en het roddelcircuit zullen hem niet gespaard hebben. Zijn baan en zijn vrienden is hij kwijt, op de publieke tribune zit een zeer bescheiden aanhang: een vrouw van zijn leeftijd en een jonge man. "Hoe bent u tot dit soort daden gekomen?" vraagt de president, mr. J. Makkink. "Het stond nogal ver van uw functie af. U was er voor het bevorderen van het pedagogische klimaat." Hij zegt het zonder hoorbaar sarcasme - wat een hele opgave is. "Ik heb die kinderen niet bewust

willen benadelen", zegt Deursem. "Ik kon niet uit de weg met mijn eigen gevoelens. Daardoor ben ik te ver gegaan in het geven van affectie en het seksueel benaderen van die jongens." "Twee waren zeer afhankelijk van u, ze zagen tegen u op. Bij één van hen ligt het wel erg precair. Hij functioneerde niet goed, u moest hem extra begeleiding geven. Dat heeft u ook toen laten uitgroeien. En dat schrijft u toe aan uw gevoelens waarmee u niet uit de voeten kon?" "Als ik even mag..." probeert de advocaat tussenbeide te komen. "Ik zou het graag van u horen", zegt de president met klem terwijl hij Deursem blijft aankijken. "De seksuele relatie met die jongen stond niet voorop", zegt Deursem aarzelend. "Dat groei-

de." Dan, schuldbezwast: "Maar ik ben de volwassene, ik gaf de aanzet." "U deed het niet alleen thuis, maar ook in de kantoorruimte." "Dat klopt." "Terwijl u in een vorige werkring ook al zo'n relatie had. En daarvoor gewaarschuwd was." "Dat is juist." De president leest voor uit de psychologische rapportage. Een deskundige twijfelt tussen volledige en enigszins verminderde toerekeningsvatbaarheid. Deursem zou een afhankelijke persoon zijn, getraumatiseerd door incest-ervaringen als 13-jarige waarover hij destijds nooit kon praten. Een zeer intelligente, maar weinig wilskrachtige man die niet volwassene is geworden. Door zijn eigen problemen in zijn jeugd voelde hij zich later aange trokken tot werken met kinderen, meent zijn advocaat. Hij wilde hen helpen, maar creëerde juist daarmee de voedingsbodem voor zijn delicten. Hij wist niet hoe hij zich aan zijn seksuele impulsen kon onttrekken. Hij zocht daarvoor al in 1973 hulp bij een psychiater en later bij de Riagg. Maar men kon hem niet helpen. Eenmaal kaartte hij het aan bij superieuren, en werd toen zelf

seksueel benaderd. Deursem zit inmiddels in de WAO, hij is om psychische redenen - depressiviteit - volledig afgekeurd. "Hoe moet het nu verder?" vraagt de president hem. "Ik hoop dat ik weer de moed zal vinden om werk te zoeken. Ik moet psychisch weer met beide benen op de grond komen." "Zo ver is het nog niet?" "Anders was ik niet in behandeling." Mr. H. den Os, de procureur-generaal (de aanklager bij het gerechtshof), heeft het allemaal met gemengde gevoelens aangehoord. Het klinkt hem kennelijk iets te soft in de oren. Hij vaart met overgave uit, alsof hij nooit meer thuis wil komen. "Wat zou het leuk zijn geweest als we hier gehoord hadden dat het met die kinderen goed gaat. Toen ik hoorde dat hij in beroep meent zijn advocaat. Hij wilde ging, dacht ik meteen: man, waarom doe je dat, ontstaat dan niet de indruk dat de klachten van de kinderen onjuist zijn? Hij gaat in beroep omdat zijn therapie moet doorgaan. Hadden we niet mogen verwachten dat hij eerder bij zijn psychiater had aangeklopt en gezegd: ik zit aan de pik van deze jongstjes, het moet afgelopen

FRITS ABRAHAMS
De namen van de verdachten en getuigen in deze rubriek zijn om redenen van privacy gefingeerd.

ARC DINSDAG 26 OKTOBER 1993

Weer aanhoudingen in Eper incestzaak

MRC
HEERDE, 2 NOV. Het rechteam Noord- en Oost-Gelderland heeft gisteren twee mannen van 38 en 61 jaar aangehouden als nieuwe verdachten in de Eper incestzaak. Zij worden ervan verdacht betrokken te zijn geweest bij de illegale abortussen en baby's die gepleegd is op zeker zes door incest verwekte kinderen. De nu aangehouden mannen zijn de zevende en achtste verdachte in de omvangrijke zaak, waarin twee zusjes het slachtoffer zijn geworden van jarenlang seksueel misbruik, incest en mishandeling. Eerder werden in deze zaak de ouders en de ex-echtgenoot van één van de slachtoffers veroordeeld tot jarenlange gevangenisstraffen.

Nog meer aanklachten in de Eper zedenzaak

MRC
ZUTPHEN, 6 OKT. In de Eper zedenzaak is aan nog eens drie mannen verkrachting ten laste gelegd. Zij worden tevens verdacht van ontucht met minderjarigen. Twee van hen kregen ook moord op een pasgeboren baby ten laste gelegd.

De verdachten, de broers G. (28) en R. v. Z. (23) uit Vaassen en de 51-jarige A.H. uit Apeldoorn, waren vanmorgen niet op de zitting aanwezig. Tijdens de pro forma behandeling van de zaak verzocht de officier van justitie van de rechtbank van Zutphen om de zaak aan te houden omdat de rechter-commissaris het onderzoek nog niet heeft afgerond. De verdachten blijven in voorarrest.

De drie hoofdverdachten in de Eper zedenzaak, de ouders en de ex-man van één van de slachtoffers, is moord ten laste gelegd op tenminste drie pasgeboren baby's en het plegen van diverse abortussen die tegen de wil van de vrouwen werden uitgevoerd.

De drie vandaag gedagvaarde mannen worden ervan verdacht één van de slachtoffers herhaaldelijk te hebben verkracht. In de ten lastelegging wordt melding gemaakt van het geven van stroomstoten, verwurgingen tot bewusteloosheid volgde, vastbinden, dan wel het dreigen daarmee. Ook zouden de beide broers v. Z. met de minderjarige kinderen van het slachtoffer en een kind van medeverdachte A.H. ontucht hebben gepleegd. Zij waren ten tijde van het misdrijf 25 en 19 jaar oud.

Eén van de verdachten wordt ervan beschuldigd dat hij deel uitmaakte van een georganiseerde bende die één van de slachtoffers in de Eper incestzaak en/of ook andere vrouwen, regelmatig verkrachtte.

Deze beschuldiging, art. 140 van het Wetboek van strafrecht, is in Nederland nog nooit eerder toegepast op een zedenmisdrijf. Het houdt in dat de verdenking

bestaat dat de mannen zich systematisch organiseerden om (zeden)-misdrijven te plegen. Het artikel wordt meestal toegepast bij de aanpak van grote drugszaken.

Eén van de drie verdachten zal ook nog een psychiatrisch onderzoek in het Pieter Baan Centrum in Utrecht ondergaan.

Het onderzoek naar de mogelijke betrokkenheid van vier politieagenten uit Epe is nog gaande. De vier werden door een van de slachtoffers aangeklaagd wegens verkrachting. De agenten zijn op non-actief gesteld. De zaak is uitgesteld tot 23 november.

Ook kinderen in Eper zaak zijn misbruikt

door VIOLET COTTERELL

PAR 6/10

EPE - In de zogenoemde Eper incestaffaire is niet alleen Johanna van B. (25) mishandeld en misbruikt door haar ouders, echtgenoot en dorpsgenoten, maar zijn ook haar twee kleine kinderen seksueel misbruikt. De kinderen, een dochtertje en een zoontje, waren toen respectievelijk twee en drie jaar oud. Ook is het twaalfjarige dochtertje van een van de verdachten door een andere verdachte herhaaldelijk verkracht.

Dit blijkt uit de beschuldigingen die vanochtend bij de rechtbank in Zutphen op een pro forma zitting zijn bekendgemaakt. De strafzaak tegen drie verdachten, twee uit Epe en een uit Apeldoorn, is vandaag niet inhoudelijk behandeld omdat het onderzoek niet klaar is. De verdachten zijn de 51-jarige A.J.H. uit Epe, G.R. van Z. (28) uit Apeldoorn en zijn broer R. van Z. (23) uit Epe. De families H. en Van Z. zijn burens.

De drie mannen hebben volgens justitie een samenwerkingsverband gevormd met de vader, moeder en echtgenoot van Johanna, met de bedoeling Johanna en andere vrouwen of meisjes te verkrachten. Ook de nu 26-jarige zuster van Johanna is misbruikt en mishandeld door haar ouders. Justitie wil alle zes verdachten op 24 november berechten. De ouders en de ex-echtgenoot van Johanna worden in de Utrechtse observatiekliniek het Pieter Baan Centrum onderzocht.

De zes worden ervan beschuldigd dat zij de twee zusters tussen 1982 en 1990 in Epe en Elburg, waar Johanna met haar voormalige echtgenoot woonde, hebben verkracht en met grof geweld abortussen bij hen hebben opgewekt. Zeker vijf pasgeboren of nog ongeboren, levensvatbare kinderen zouden door hen zijn gedood. De voormalige echtgenoot, de 43-jarige W.S. uit Elburg, heeft volgens de beschuldigingen bij zijn eigen vrouw drie baby's en een levensvatbare foetus gedood.

De drie mannen die vandaag moesten terechtstaan, hebben Johanna gedwongen tot seksueel verkeer door haar een klem om de nek te zetten en haar met een koord of riem bijna te wurgen, zo luidt de aanklacht. De vrouw

raakte hierdoor bijna buiten bewustzijn. Ook gaven ze haar stroomstoten. Met dit geweld braken de mannen haar geestelijk verzet, aldus de tenlastelegging. De twee broers Van Z. zouden ook de kinderen van Johanna ernstig hebben mishandeld door onder meer anaal verkeer met hen te hebben. A.J.H. en R. van Z. worden er verder ook van beschuldigd meegedaan te hebben met het vermoorden van een foetus. Het met messen, hamers en een kettingzaag zwaar verminkte lijkje werd in een zak gestopt en zou in de bossen zijn begraven.

Op verzoek van het openbaar ministerie zullen in deze strafzaak drie deskundigen worden gehoord. Het zijn prof. W. Wagenaar uit Leiden, hoogleraar in de psychologische functieer en de psycholoog H. Soppe uit Dongen. Hun oordeel wordt gevraagd over de betrouwbaarheid van de verklaringen van de slachtoffers. De verdachten ontkennen een deel van de beschuldigingen. Als derde deskundige is benoemd de gynaecoloog dr H.W. Bruinse, hoofd van de afdeling verloskunde van het Academisch Ziekenhuis in Utrecht. Hij zal fysieke en medische aspecten van zwangerschapsonderbrekingen toelichten.

Voor de moord op de baby's kunnen de verdachten levenslang krijgen. Voor het plegen van illegale abortus zonder toestemming van de moeder kan nog eens twaalf jaar worden opgelegd. De ouders van de twee zusters zijn eerder veroordeeld tot vier en zeven jaar gevangenisstraf wegens incest en mishandeling van hun dochters. Zij moeten nu terechtstaan onder meer wegens het doden van de foetussen en pasgeboren baby's.

Eper agenten gaan in zaak misbruik vrijuit

Van onze verslaggever **VK**

EPE

De vier politieagenten uit Epe die zijn beschuldigd van seksueel misbruik van Jolanda van B., zullen niet worden vervolgd. De vier zijn drie maanden geleden geschorst, nadat Jolanda aangifte had gedaan. Volgens de Algemene Christelijke Politiebond (ACP) heeft het onderzoek van de rijksrecherche aangevoerd dat de politiemensen ten onrechte zijn beschuldigd. Burgemeester C. de Loor van Epe wilde woensdag geen commentaar geven. De Loor heeft aan de advocaat van de politiemensen meegedeeld dat er geen aanwijzingen zijn die de aangifte van Jolanda ondersteunen en dat een aantal feiten in de aangifte niet waar bleek te zijn. Volgens ACP-voorzitter P. Kruizinga zijn de betrokken agenten opgelucht, maar ook boos. Ze overwegen nu aangifte te doen tegen Jolanda, omdat ze een valse verklaring zou hebben afgelegd.

In Zutphen diende gisteren een pro forma zaak tegen drie mannen uit Epe en Apeldoorn, die worden beschuldigd van seksueel misbruik van Jolanda en van medeplichtigheid aan illegale abortus en baby's moord. Twee van hen zijn ook aangeklaagd voor seksueel misbruik van twee kinderen van Jolanda. De kinderen waren twee en drie jaar oud. De mannen zijn twee broers, toen negentien en 25 jaar oud.

De rechtbank besloot de zaak tegen het drielal tot 23 november aan te houden. Een dag later is de rechtszitting tegen de drie hoofdverdachten, vader, moeder en ex-echtgenoot.

Officier van justitie M. de Weert vroeg om meer tijd voor het gerechtelijk onderzoek tegen de drie mannen. Ze wil dat professor W. Wagenaar, deskundige op het gebied van getuigenverklaringen, en de psycholoog Soppe hun licht laten schijnen over de verdenkingen tegen de drie mannen. Beide deskundigen zijn ook geraadpleegd in de zaak tegen de ouders en de ex-echtgenoot. Een van de drie mannen moet ook nog worden onderzocht in het Pieter Baan Centrum in Utrecht.

In de dagvaarding worden de mannen beschuldigd Jolanda van 1989 tot 1990 herhaaldelijk in Elburg, waar ze toen woonde, te hebben verkracht. Het slachtoffer werd op bed vastgebonden en kreeg stroomstoten toegediend. Ook werd haar een klem om haar nek geplaatst en werd ze met een koord en een riem bijna gewurgd.

Door een onzer redacteurs
EPE, 7 OKT. De vier politieagenten uit Epe, die op 2 augustus buiten dienst werden gesteld wegens hun vermeende betrokkenheid bij de geruchtmakende Eper-incestzaak, zullen niet door justitie worden vervolgd.

reageerde verheugd op de uitkomst van het onderzoek. De vakorganisatie hoopt nu dat de korpsleiding van de regio Gelderland noord-oost en burgemeester Ch. de Loor zorg dragen voor de volledige rehabilitatie van de in hun eerdere en goede naam zwaar geschonden politiemensen. Een woordvoerder van de bond zegt "weinig vertrouwen" te hebben in de afhandeling van deze zaak door de burgemeester. "Hij gaat vanavond pas het korps inlichten over de uitkomst van het onderzoek en heeft de vier agenten voor die bijeenkomst niet uitgenodigd. Dat vinden wij verkeerd, ze zijn al ten onrechte en te snel buiten dienst gesteld en nu ga je ze weer opnieuw buiten sluiten. Dat komt de eenheid binnen een korps niet ten goede." De bond maakte zich in augustus ook al boos over het op non-actief stellen van de dienders. Volgens de woordvoerder mag je iemand pas op non-actief stellen als je bijna zeker weet dat er schorsing zal volgen of, zoals men op de schietopleiding leert: "Je mag pas een waarschuwingsschot geven als er daarna vrijwel zeker een gericht schot zal volgen." Verder overweegt de ACP een tegenaanklacht tegen Jolanda van B. in te dienen wegens "smaad" en het "met opzet vertellen van onwaarheden".

Uit onderzoek van de rijksrecherche is gebleken dat er geen bewijsmateriaal is gevonden om de agenten te beschuldigen van verkrachting of seksueel misbruik. Gisteren zijn de vier van de uitslag op de hoogte gesteld.

Eén van de slachtoffers in de zedenzaak, Jolanda van B. (25), deed in augustus aangifte van seksueel misbruik en verkrachting door de agenten. Het meisje zou begin jaren tachtig voor het eerst met beschuldigingen tegen haar ouders en andere mannen naar de politie zijn gestapt. De agenten die toen nog onder het gemeentepolitiekorps Epe vielen, zouden haar verhaal niet serieus hebben genomen. Later zouden de politiemensen, aldus het slachtoffer, net als andere mannen bij haar ouders aan huis zijn gekomen om haar te misbruiken.

De vier betrokken politiemensen werden direct na de aangifte door burgemeester De Loor op non-actief gesteld. De rijksrecherche stelde een onderzoek in naar de aanklachten. Omdat er geen aanwijzingen zijn dat de aanklacht op waarheid berust kunnen de betrokken politiemensen nu, twee maanden later, weer aan het werk.

De Algemene Christelijke Politiebond (ACP), die de belangen voor het vieraal behartigt,

Eper agenten moesten 'beschermd'

Van onze verslaggever **VK D-10**
EPE

Burgemeester C. de Loor heeft de vier agenten van de Eper politie drie maanden geleden op non-actief gesteld om ze 'te beschermen' tegen de buitenwacht. Na de aangifte van Jolanda van B., waarin de agenten werden beschuldigd van seksueel misbruik moesten de agenten 'in de luwte worden geparkeerd'. De Loor is 'buitengewoon verheugd' dat de agenten vrijuit gaan, maar hij heeft geen spijt van zijn beslissing.

De vier politieagenten zijn tijdens het onderzoek nooit aangemerkt als 'verdachten', omdat op geen enkel moment een redelijke verdenking tegen hen is gerezen. Ze zijn door de rijksrecherche verhoord als getuigen. Tijdens het onderzoek bleek dat enkele punten uit de aangifte van Jolanda onjuist waren. De recherche heeft niets kunnen vinden dat de aangifte ondersteunde.

Als het *Algemeen Dagblad* de beschuldigingen van Jolanda niet had gepubliceerd, dan zouden de burgemeester en justitie de kwestie waarschijnlijk niet naar buiten hebben gebracht, vertelde De Loor donderdagmiddag tijdens een persconferentie in het gemeentehuis.

Toen hij op 2 augustus hoorde van de publikatie heeft De Loor binnen twee uur beslist dat de vier agenten op non-actief moesten. 'Een arbeidsrechtelijk neutrale beslissing', aldus de burgemeester.

'Aangeefster heeft in het verleden aangiften gedaan, hoe gruwelijk ze ook waren, die waar bleken te zijn.' De Loor zei te hebben willen voorkomen dat het hele Eper korps zou worden belast met de psychologische druk van de beschuldiging. 'Als een burger op straat een agent tegen zou komen, moest die burger weten dat het niet een agent was die bij deze zaak betrokken was.'

Na het verschijnen van het rapport van de rijksrecherche heeft De Loor de buitenfunctiestelling donderdag ongedaan gemaakt. 'Eveneens een arbeidsrechtelijk neutrale beslissing', aldus de burgemeester.

De Loor wilde geen antwoord geven op de vraag of hij de vier politiemannen onschuldig achtte. Hij volstond met het herhalen van de conclusie van de rijksrecherche dat er geen aanwijzingen zijn die de aangifte van Jolanda ondersteunen.

Voorzitter P. Kruizinga van de

Algemeen Christelijke Politiebond (ACP) noemde het optreden van De Loor tijdens de persconferentie in het gemeentehuis van Epe 'beschamend'. Het steekt Kruizinga dat De Loor geen excuses heeft aangeboden en nog steeds het buiten functie stellen van de agenten rechtvaardigt.

Volgens Kruizinga had De Loor direct na de aangifte van Jolanda hoor en wederhoor moeten toepassen, dan zou binnen een paar dagen duidelijk zijn geweest dat de aangifte niet klopte.

Officier van justitie R. van Rossem bestreed die opvatting. De burgemeester was verplicht de rijksrecherche in te schakelen na de aangifte. Van Rossem wilde in haar conclusie wel iets verder gaan dan de burgemeester: 'Je bent onschuldig, tenzij je schuld is aangetoond. Dan kun je concluderen dat de agenten onschuldig zijn.'

Daaruit mag volgens Van Rossem niet worden geconcludeerd dat Jolanda heeft gelogen. 'Bij incestzaken zie je wel vaker dat de verdachte zegt dat het zwart is en dat het slachtoffer volhoudt dat het wit is. Beiden hebben gelijk.'

Gisterochtend had Van Rossem de uitkomst van het rapport van de rijksrecherche aan Jolanda toegelicht. Jolanda blijft bij haar verklaring dat de agenten seksueel misbruik van haar hebben gemaakt, aldus Van Rossem.

De Loor heeft gisteravond tijdens een bijeenkomst het politiekorps tekst en uitleg gegeven over het onderzoek en het opheffen van de buitenfunctiestelling. De vier agenten beraden zich, volgens de ACP, of ze aangifte zullen doen wegens valse beschuldigingen, met mogelijk daaraan verbonden een schadeclaim.

Van Rossem acht het zeer de vraag of een dergelijke tegen-aangifte haalbaar is. Ze vindt het in ieder geval niet opportuun, 'mede gezien de geschiedenis van aangeefster'.

Eind november dient voor de rechtbank in Zutphen de zaak tegen zes verdachten, die ervan worden beschuldigd Jolanda stelselmatig te hebben verkracht. De zes, waaronder haar ouders en een echtgenoot, zouden zich ook schuldig hebben gemaakt aan illegale abortus en babydood. Ook het zoontje en dochtertje van Jolanda zouden seksueel zijn misbruikt.

Ontbernen getuige klassiek probleem

door VIOLET COTTEREIL
PAR 7/10

AMSTERDAM - Twee maanden nadat vier agenten uit de Eper van de slachtoffers uit de Eper incestaaffaire werden beschuldigd van seksueel misbruik, blijken er geen of onvoldoende bewijzen te zijn. Dat is de conclusie van de rijksrecherche.

De beleidslijn van het openbaar ministerie kan in zo'n geval alleen maar zijn geen strafvervolgung in te stellen. Iedereen is onschuldig tenzij het tegendeel bewezen wordt. Vervolging in zo'n geval toch doorzetten, bij voorbeeld om te laten zien dat politiemensen geen aparte behandeling krijgen, of dat het slachtoffer serieus genomen wordt of om de geloofwaardigheid van haar beschuldigingen in de nog komende strafzaken te verhogen, valt niet binnen de grenzen van een fatsoenlijk gehanteerd opportuniteitsbeginsel (het recht van het OM om te bepalen wie vervolgd wordt).

Door deze uitkomst van het onderzoek kunnen en zullen twijfels rijzen over de betrouwbaarheid van de andere, zeer ernstige beschuldigingen van de slachtoffers. De verdedigers van de zes verdachten die op 23 en 24 november terecht zullen staan wegens

wraakgevoelens?

Het kan niet anders of voor de zwaar getraumatiseerde slachtoffers komt de uitkomst van het rechteronderzoek als een harde klap. De psychologe Nel Draijer, die baanbrekend onderzoek heeft verricht op het gebied van seksueel misbruik, zegt dat slachtoffers van deze misdrijven eerder geneigd zijn minder beschuldigingen te rapporteren dan meer. Dat spoor ook met het feit dat een van de slachtoffers uit Epe ten tijde van het eerste strafproces tegen haar ouders, gezegd heeft dat ze met meer beschuldigingen zou komen zodra ze daar geestelijk aan toe was.

Hoe wreed ook, het strafrechtelijk bedrijf heeft zijn eigen grenzen en die lopen lang niet altijd parallel met de noden van zwaar gekneusde slachtoffers. Er moet wettig en overtuigend bewijs aan de rechter geleverd worden, wil deze tot een veroordeling kunnen komen. Als het openbaar ministerie dit bewijs niet kan produceren, dient van vervolging te worden afgezien. Ook al is daarmee niet automatisch het bewijs van onschuld geleverd, de consequenties zullen toch moeten zijn dat de vier agenten uit Epe behandeld worden als onschuldige burgers.

moord op pasgeboren baby's, kinderverkrachting en seksueel misbruik van de twee zusters Van B., zullen daar ongetwijfeld dankbaar gebruik van maken. Het is een klassiek probleem met dit soort misdrijven dat er bijna nooit andere getuigen zijn dan de slachtoffers. Bij geheel of gedeeltelijk ontkenkende verdachten le-

Ook in Epe geldt: onschuldig tenzij het tegendeel vaststaat

baarheid van de verklaringen van de slachtoffers toe te lichten. Evenals in de Maurikse incestzaak, waarbij een meisje jarenlang op onvoorstelbare manier is mishandeld en seksueel misbruikt door haar familie, wordt ook hier een belangrijk deel van het bewijs gevormd door de verklaringen van de slachtoffers. In hoeverre kunnen zij zich nog herinneren wat in hun vroege jeugd is gebeurd en in hoeverre worden die herinneringen gekleurd door bij voorbeeld angst, schuld- of

schuldgevoelens? Het kan niet anders of voor de zwaar getraumatiseerde slachtoffers komt de uitkomst van het rechteronderzoek als een harde klap. De psychologe Nel Draijer, die baanbrekend onderzoek heeft verricht op het gebied van seksueel misbruik, zegt dat slachtoffers van deze misdrijven eerder geneigd zijn minder beschuldigingen te rapporteren dan meer. Dat spoor ook met het feit dat een van de slachtoffers uit Epe ten tijde van het eerste strafproces tegen haar ouders, gezegd heeft dat ze met meer beschuldigingen zou komen zodra ze daar geestelijk aan toe was.

Eper agenten eisen volledig eerherstel en schadegeld AC

Van onze verslaggever **9/10**

DEN HAAG - De vier politieagenten uit Epe die op 2 augustus op non-actief werden gesteld na beschuldigingen van verkrachting van een incestslachtoffer, nemen geen genoegen met de afwikkeling van hun zaak. Zij eisen volledig eerherstel en een schadevergoeding.

Donderdag maakte de officier van justitie die de aangifte van verkrachting onderzocht, bekend dat de agenten niet vervolgd zullen worden. De beschuldiging was volgens justitie niet te bewijzen. Die conclusie vinden de agenten te mager. 'Wij zijn niet tevreden over de uitkomst van het onderzoek. Het is minder dan een gelijk spel en daarmee nemen wij geen genoegen. Wij willen volledige rehabilitatie', aldus agent Heukels.

Wat vooral steekt is dat burgemeester De Loor van Epe de betrokken agenten niet zijn excuses heeft aangeboden voor het feit dat hij ze na de beschuldiging op non-actief heeft gezet. 'De Loor heeft zich in feite verscholen achter de officier van justitie en dat neem ik hem kwalijk. Daarvoor heb ik geen woorden, dat vind ik beneden alle peil', aldus Heukels.

De agent denkt dat het slachtoffer met haar beschuldiging wraak heeft willen nemen, vanwege de afwijzing van een eerdere verkrachtingsaangifte tegen twee jongens in 1982. 'De beschuldiging tegen ons is puur rancune, dat heb ik ook meteen tegen de burgemeester gezegd.'

Later deze maand zullen de vier agenten opnieuw hun positie met de burgemeester bespreken. Wanneer ze weer aan het werk gaan is nog niet bekend. De burgemeester van Epe wilde gisteren niet reageren op de verwijten van de agenten.

Nv/hN 14-10

Woede over boek incestslachtoffer Epe

Van onze correspondent
Frank Timmers

DEN HAAG — Het plan van Jolanda uit Epe om haar leven als incestslachtoffer te boek te stellen, heeft tot grote beroering geleid. De advocaten van de aangeklaagden willen informatie over de inhoud en zullen als dat nodig is de rechter vragen de publicatie te verbieden. Daarnaast zullen ze zich in deze gevoelige zaak harder tegenover Jolanda gaan opstellen.

De advocaten van haar ex-man en haar vader hebben elkaar nog niet gesproken, maar zeggen hetzelfde. Als het Epese incestslachtoffer Jolanda met haar leed op de commerciële toer gaat, haar ellende verkoopt aan de Haagse uitgeverij Bzztòh en zelfs een verfilming van haar drama toewijcht, dan zullen de advocaten in het belang van hun cliënten terugslaan. Het gaat er H.J. Voors, advocaat van haar verdachte vader, niet om haar persoonlijk terug te pakken, "maar de schroom is er voor mij af. Rekening houden met haar precarie situatie is er niet meer bij", zegt hij.

Advocaten willen incestslachtoffer Jolanda uit Epe hard aanpakken nu zij een boek en een film laat maken over haar ervaringen. Het wordt een slepende kwestie.

R.R. Schuldink, de raadsman van Jolanda's beschuldigde ex-echtgenoot, is even duidelijk. "Als de oorlog van die kant komt, dan moet ze maar gevoerd worden. Zij zoekt de confrontatie. Ze kan die krijgen". Hij vindt daarom dat het maar afgelopen moet zijn met de soms beschermende houding van de rechter-commissaris tegenover Jolanda. "Daardoor heb ik veel te vaak via over Jolanda moeten horen. Maar ondertussen verkoopt ze haar verhaal wél aan iedereen met een zak vol geld. Ik zal er nu op staan dat ik haar eveneens rechtstreeks kan horen. De verdediging heeft daar belang bij".

Schuldink vindt dat er van Jolanda's geloofwaardigheid weinig overblijft. "Iemand die zo geknakt moet zijn en zo stuk schijnt te zijn, die wil toch niet straks met een boek en een film van zichzelf gecon-

fronteerd worden? Commercieel is het natuurlijk heel verstandig, maar verder begrijp ik er niets van. Misschien draagt ze het boek wel aan haar ex-man op".

Interessant

Uitgeverij Bzztòh in Den Haag is van plan het verhaal van Jolanda uit te geven. Het wordt momenteel uit haar mond opgetekend door de journalist Bob Snoijink uit Bergen (NH). Bzztòh-directeur P. Muysson wil het boek — gekozen is voor de ik-vorm — zo snel mogelijk na het vonnis van de rechter op de markt brengen. Het is echter niet de bedoeling dat het vonnis invloed heeft op de inhoud van het boek. De rechtszitting is eind november gepland, maar Voors verwacht gezien de stand van het onderzoek dat de zitting uitgesteld zal worden tot midden januari. Van den Ende-producties heeft zich gemeld om het verhaal te

verfilmen.

Muysson had vernomen dat Jolanda behoefte had haar verhaal op papier te zetten. "We hebben contact met haar gezocht, ik heb uitvoerig met haar gesproken, me in de materie verdiept en stelde vast: dit kan een interessant boek worden. Zeker als we Bob 't laten maken. Een opeenstapeling van gruwelijkheden maakt tenslotte niet per se een goed boek. Bob zal ondermeer pogen te beschrijven hoe het allemaal zo ver heeft kunnen komen".

De uitgever zegt vooraf geen beperkingen te hebben opgelegd aan Jolanda en Snoijink. De inhoud zal te zijner tijd wel zorgvuldig worden besproken. "Bob laat alles aan haar lezen. Als het af is, neem ik alles door. De advocaat van Jolanda zal het script bekijken en onze advocaat zal het screenen". Muysson zegt dat er geen ruimte voor advocaten van de beschuldigen is om over de

inhoud te onderhandelen. "Het wordt geen boek van compromissen".

Overigens zegt hij: "Als die mensen zich zo'n zorgen maken, zullen ze wel iets op hun kerfstok hebben".

Zo sluit Muysson niet uit dat de vier Epese politiemannen, door Jolanda ondermeer van aanranding beschuldigd, in het boek worden genoemd, ook al heeft onderzoek geen belastend materiaal opgeleverd. De politiemannen zijn daar verbolgen over. De advocaat van de Algemeen Christelijke Politiebond (ACP), die hun belangen behartigt, gaat bekijken "hoe dit soort publicaties voorkomen kan worden". Bondsvoorzitter H. van Kruizinga raadt de uitgever, schrijver en Jolanda aan: "Laat die vier mensen met rust".

De advocaat van Jolanda was gisteren niet bereid tot commentaar.

Eper incestzaak

DE Haagse uitgeverij Bzztòh komt met een boek waarin Jolanda, slachtoffer van de Eper incestaffaire, haar verhaal vertelt. Het boek wordt geschreven door Bob Snoijink, die als een soort ghostwriter optreedt. Jolanda en Snoijink zijn al druk bezig met het boek. Als er nog een film of documentaire van komt, wil Joop van den Ende die uitbrengen, aldus Muysson. (ANP)

Slachtoffer van Eper incestzaak laat haar verhaal optekenen

DEN HAAG, FRANKFURT (ANP) — De Haagse uitgeverij Bzztòh komt met een boek waarin Jolanda, slachtoffer van de Eper incestaffaire, haar verhaal vertelt. Het boek wordt geschreven door Bob Snoijink, die als een soort ghostwriter optreedt. Dat heeft Bzztòh-directeur Phil Muysson zaterdag bevestigd.

Jolanda en Snoijink zijn al enige tijd bezig met het boek. Als er nog een film of documentaire van komt, wil

Joop van den Ende die uitbrengen, aldus Muysson. Van den Ende heeft Jolanda al een bod gedaan, dat ze nog niet geaccepteerd heeft. Muysson heeft op de Buchmesse van Frankfurt al contacten gelegd met uitgeverij uit Duitsland, Scandinavië, Engeland en de Verenigde Staten. Of Jolanda's verhaal daar ook inderdaad zal verschijnen is echter nog niet zeker. De eerste Nederlandse druk komt in de winkels op de dag dat de rechter uitspraak doet in de Eper incestaffaire.

Incestaffaire Epe in boek van Jolanda

DEN HAAG/FRANKFURT — De Haagse uitgeverij Bzztòh komt met een boek waarin Jolanda, slachtoffer van de Eper incestaffaire, haar verhaal vertelt. Het boek wordt geschreven door Bob Snoijink, die als een soort ghostwriter optreedt. Dit heeft Bzztòh-directeur Phil Muysson zaterdag bevestigd.

Jolanda en Snoijink zijn al enige tijd druk in de weer met het boek. Als er nog een film of documentaire van komt, wil Joop van den Ende die uitbrengen, aldus Muysson. Van den Ende heeft Jolanda al een bod gedaan, maar ze heeft dat nog niet geaccepteerd.

Volgens Muysson is het boek Jolanda's eigen wil: "Er is zoveel gebeurd, het is zo'n vreselijk verhaal, dat ze er behoefte aan heeft het te vertellen. Ik zou dat ook hebben. En hoeveel boeken zijn er wel niet verschenen van mensen die in de Tweede Wereldoorlog in kampen hebben gezeten. Die willen ook dat de wereld dat weet".

Muysson heeft op de Buchmesse van Frankfurt al contacten gelegd met uitgeverij uit Duitsland, Scandinavië, Engeland en de Verenigde Staten.

De eerste Nederlandse druk komt in de winkels op de dag dat de rechter uitspraak doet in de Eper incestaffaire, zegt Muysson. "We willen niet dat het boek effect heeft op het proces." Het boek zal waarschijnlijk in de loop van volgend jaar op de markt komen. (ANP)

Kind van tweede slachtoffer Eper incestzaak zou ook zijn misbruikt

Van onze verslaggever

AMSTERDAM — Het dochttertje van het oudste slachtoffer uit de gerucht-makende Eper incestzaak, Eveline van B. (26), zou toen zij twee jaar was ook misbruikt zijn door twee broers uit Vaassen en Apeldoorn. Dat heeft de advocate van Eveline, G. van Driem uit Amsterdam, gisteren naar buiten gebracht.

Tegen de broers, Ronald en Gerrit van Z., is aangifte gedaan door Jolanda van B., zus van Eveline. Onder meer zouden de mannen Jolanda's dochttertje en zontje misbruikt hebben toen zij twee en drie jaar oud waren. Tijdens een eerste rechtbankzitting vorige week woens-

dag in Zutphen klaagde officier van justitie De Weert de mannen hiervoor aan. De mannen worden verder verdacht van seksueel misbruik van Jolanda. Eén van hen zou bovendien betrokken zijn geweest bij het illegaal aborteren en vermoorden van door incest verwekte kinderen.

Verbazing

Zus Eveline moet nog aangifte tegen beide verdachten doen bij justitie in Zutphen. Tot verbazing van Van Driem had justitie daar deze week 'geen gelegenheid voor'. Volgens Van Driem heeft Eveline ook belastende verklaringen afgelegd over drie van de vier Eper agenten, die door haar zus aangeklaagd zijn wegens seksueel misbruik.

Persofficier van justitie J.C. Buttiger stelde echter dat er geen feiten naar voren zijn gekomen die de aangifte van Jolanda tegen de agenten ondersteunen.

Mogelijk ook film Slachtoffer Eper incest schrijft boek

Den Haag-Frankfurt/ANP De Haagse uitgeverij Bzztòh komt met een boek waarin Jolanda, slachtoffer van de Eper incestaffaire, haar verhaal vertelt. Bob Snoijink fungeert als ghostwriter. Dat heeft Bzztòh-directeur Phil Muysson bevestigd.

Jolanda en Snoijink zijn sinds enige tijd druk in de weer met het boek. Joop van den Ende heeft belangstelling voor de produktie van een eventuele film of documentaire, aldus Muysson. Van den Ende heeft Jolanda een bod gedaan, maar ze heeft dat nog niet geaccepteerd.

Volgens Muysson is het boek Jolanda's wens. "Er is zoveel gebeurd, het is zo'n vreselijk verhaal, dat ze er behoefte aan heeft het te

vertellen. Ik zou dat ook hebben. Hoeveel boeken zijn er niet verschenen van mensen die in de Tweede Wereldoorlog in kampen hebben gezeten? Die willen ook dat de wereld dat weet".

De eerste Nederlandse druk komt in de winkels op de dag dat de rechter uitspraak doet in de Eper incestaffaire, zegt Muysson. "We willen niet dat het boek effect heeft op het proces." De verwachting is dat het in de loop van volgend jaar op de markt komt.

Muysson heeft op de Buchmesse van Frankfurt contacten gelegd met uitgeverij uit Duitsland, Scandinavië, Engeland en de Verenigde Staten. Of Jolanda's verhaal daar wordt uitgebracht is nog niet zeker.

Zus getuigt tegen Eper politiemensen

PAR 14/10

door VIOLET COTTERELL

AMSTERDAM - Evertje v. B. (26), een van de slachtoffers in de Eper incestzaak, zegt dat zij eind jaren zeventig zelf heeft gezien dat een politiemans uit Epe maandenlang een paar keer per week in het ouderlijk huis in Epe kwam en met haar zusje Johanna naar haar kamer ging. De ouders waren hier volledig van op de hoogte, aldus de vrouw.

Dit heeft haar advocate, mr. G. van Driem, verklaard. Van Driem zegt dat Evertje dit ook heeft verteld aan de recherche, die de beschuldigingen van Johanna dat vier Eper agenten haar seksueel hebben misbruikt, heeft onderzocht. Volgens Van Driem heeft Evertje v.B. ook de naam genoemd van de betrokken agent.

Maar de Zutphense persofficier van justitie, mr. J. C. Buttinger, zegt desgevraagd dat deze verklaringen niet in het rijksrecherche rapport staan. Justitie is op grond van dit rapport tot de conclusie gekomen dat er geen enkel bewijs is gevonden dat de aangifte van Johanna tegen vier agenten uit Epe ondersteunt.

Evertje zegt ook dat Johanna haar in 1981 of 1982 twee andere

namen heeft genoemd van agenten die haar zusje ook zouden hebben misbruikt. Deze namen heeft zij, aldus Van Driem namens Evertje, eveneens aan de recherche genoemd. Maar Buttinger zegt dat Evertje in haar verklaringen zo vaag is geweest dat justitie daar niets aan had.

"Ik kan niet controleren of de rijksrecherche de verklaringen van mijn cliënte correct heeft opgenomen, omdat ik ondanks herhaalde verzoeken 'het straf dossier niet heb gekregen,' aldus Van Driem. De advocate zegt verder 'uit betrouwbare bron te hebben vernomen dat de ouders als gevolg van hun geestestoestand niet in staat waren adequaat op vragen van justitie over de politieagenten te reageren.' 'De moeder zou nu op het niveau van een vierjarig kind functioneren,' aldus Van Driem.

Buttinger zegt dat de ouders inderdaad zijn gehoord en dat zij geen bezwarende verklaringen over de agenten hebben afgelegd. De vader en moeder van Evertje en Johanna zijn momenteel opgenomen in het Pieter Baacentrum in Utrecht, een psychiatrische observatiekliniek voor delinquenten.

Volgens Van Driem begint de getraumatiseerde Evertje v. B.

zich steeds meer te herinneren van wat in haar jeugd is gebeurd. Omdat zij het psychisch en lichamelijk heel moeilijk heeft, kan zij haar herinneringen slechts stukje bij beetje toelaten, onder begeleiding van een maatschappelijk werker.

Van de meeste beschuldigingen is aangifte gedaan door haar zuster, Johanna van B., (25).

Justitie is tot de conclusie gekomen dat uit het rechercheonder-

'Politieman ging vaak met Johanna naar haar kamer'

zoek geen feiten naar voren zijn gekomen die de aangifte tegen de agenten ondersteunen. De agenten zelf ontkennen alle beschuldigingen. Volgens burgemeester Ch. de Loo van Epe zijn er zelfs geen aanwijzingen dat de aangifte klopt. Buttinger zegt dat er aan 'bezwaren tegen de vier agenten zó weinig is, dat het eigenlijk bijna niets is'. De agenten zijn geen moment verdachten

geweest, aldus Buttinger.

Toch wil justitie niet zo ver gaan te concluderen dat de vier onschuldig zijn. Maar, zegt Buttinger, het komt bijna nooit voor dat een aangifte voor honderd procent kan worden ontkracht omdat het vaak erg moeilijk is om de onschuld te bewijzen.

"Als ik van seksueel misbruik in mijn kamer op het parket beschuldigd zou worden en ik kan aantonen dat ik op dat moment ergens anders was, dan is mijn onschuld duidelijk," aldus Buttinger. "Maar als ik op dat tijdstip in m'n eentje een wandeling in het bos heb gemaakt, is mijn onschuld moeilijk te bewijzen."

Justitie heeft ook meegedeeld dat 'enkele punten uit de aangifte na verificatie onjuist zijn gebleken'. Welke punten dat zijn, wil justitie niet zeggen. Wel zegt het openbaar ministerie in Zutphen de verklaringen van Johanna in de strafzaken nog steeds betrouwbaar te achten omdat tot nu toe gebleken is dat haar beschuldigingen in een aantal eerdere strafzaken, hoe gruwelijk ook, op waarheid berustten. In die zaken zijn ook veroordelingen gevolgd.

Volgens justitie blijft Johanna bij haar beschuldigingen, ondanks de conclusies die justitie

en de burgemeester van Epe uit het rechercheonderzoek hebben getrokken. Johanna heeft begin augustus bekend gemaakt dat zij aangifte had gedaan tegen de agenten. Om die reden voelde de burgemeester zich naar zijn zegen genoodzaakt hen buiten dienst te stellen. Anders zou de bevolking van Epe elke agent die zij op straat tegenkwam, scheef hebben kunnen aankijken, aldus de burgemeester op een persbijeenkomst vorige week. Het onderzoek van de rijksrecherche heeft tien weken geduurd; er zijn veertig personen gehoord 'uit de omgeving van de aangeefster en de beschuldigde agenten', aldus justitie.

Eind augustus kondigde een woordvoerder van de politie aan dat in de Eper zaak nog meer aanhoudingen zouden worden verricht, maar dat is tot nu toe niet gebeurd. De verdenkingen richten zich onder meer tegen een huisarts die betrokken zou zijn geweest bij een van de bevalingen van de dochters.

Volgens politiewoordvoerder B. Top heeft het onderzoeksteam van de politie de beschikbare capaciteit eerst ingezet in de zes lopende strafzaken, alvorens te overwegen nieuwe zaken te onderzoeken.

'Verklaring in incestzaak genegeerd'

Van onze verslaggever
Jan Westerhof

VK
15-10

EPE

De rijksrecherche heeft een belastende verklaring van Evelien van B., over een politiemans uit Epe die haar zus Jolanda seksueel zou hebben misbruikt, niet volledig in het recherche rapport opgenomen. Dat zegt de advocate van Evelien, mr. G. van Driem. Haar cliënte zou indertijd hebben gezien dat een politiemans een paar maanden lang enige malen per week bij Jolanda op bezoek kwam voor sex. De zusters Van B. zijn de centrale figuren in de geruchtmakende Eper incestzaak.

Evelien is als getuige verhoord door de rijksrechercheurs die de afgelopen maanden het onderzoek leidden naar de beschuldigingen van Jolanda dat zij is misbruikt door vier Eper politiemannen. Evelien heeft toen ook verteld dat Jolanda aan haar in 1981 of 1982 de namen heeft genoemd van twee agenten die haar zouden hebben misbruikt.

Die verklaring is wel in het rapport van de rechercheurs opgenomen, maar de officier van justitie vond de verklaring te vaag om vervolging in te stellen. Officier van

justitie R. van Rossem zei niet te willen ingaan op uitspraken van Evelien in de pers. 'Wat ze nu verklaart, is voor haar rekening; justitie was van haar beschuldiging niet op de hoogte.'

Van Driem heeft de verklaring van Evelien openbaar gemaakt omdat justitie vorige week besloot de vier politiemannen niet te vervolgen. 'Dat was de druppel die de emmer deed overlopen. Als justitie zegt dat er niets bekend is, is dat gewoon belachelijk. We zijn in Nederland te bang om hooggeplaatsten of mensen met een uniform aan te pakken.'

Van Driem vreest dat de geloofwaardigheid van haar cliënte wordt aangetast. Eind november dienen voor de rechtbank in Zutphen strafzaken tegen zes verdachten wegens illegale abortus en babymoord en seksueel misbruik van twee kinderen van Jolanda. Volgende week zal Evelien aangifte doen van seksueel misbruik van haar dochtertje. Het meisje was indertijd twee jaar.

De vier Eper politiemannen zijn nog steeds niet aan het werk. Ze willen eerst dat burgemeester C. de Loo van Epe in het openbaar verklaart dat ze 'onschuldig' zijn. De

Loo heeft zich tot nu toe beperkt tot de formele constatering dat de rijksrecherche geen feiten of aanwijzingen heeft gevonden die de aangifte van Jolanda ondersteunen en dat de vier nooit als verdachten zijn aangemerkt.

Eén van de politiemannen, R. Heukels, zegt: 'Ik heb een verdomde hekel aan onrecht. Ik pik dat van niemand. Ook niet van een burgemeester.'

De vier willen ook inzage in het recherche rapport, hebben ze donderdag laten weten aan hoofdcommissaris Bakker van de regiopolitie. Bakker heeft de agenten vorige week een bloemetje gestuurd om ze geluk te wensen met het voor hen positieve resultaat van het recherche-onderzoek.

Over de nieuwe beschuldigingen zegt Heukels: 'Ik weet niet wat ik daarmee moet. Haar zus is toch ook betrokken. Je weet niet of er onderling contact hierover is geweest.'

Volgens Heukels heeft Jolanda de beschuldigingen uit rancune verzonden omdat hij en een collega in 1982 een aangifte van Jolanda hebben onderzocht over verkrachting door twee jongens. Een derde collega heeft toen in overleg met de offi-

cier van justitie besloten het onderzoek wegens gebrek aan bewijs te stoppen.

Jolanda heeft Heukels ervan beschuldigd haar in 1982 samen met een collega te hebben verkracht in een verhoorkamer. Volgens Heukels schier onmogelijk omdat het verhoorkamerje een deur met een ruit heeft aan een gang midden in het politiebureau van Epe, waar geregeld collega's langs lopen.

Heukels zegt dat hij en zijn collega Jolanda vijf of zes keer hebben verhoord in aanwezigheid een maatschappelijk werkster op het kantoor van de Protestant-Christelijke Maatschappelijke Dienst. 'We hadden net een cursus daarvoor gehad. Dat was toen heel progressief. We hebben haar hooguit tweemaal met z'n tweeën op het bureau gesproken. En ik heb haar een keer met die collega naar huis gebracht, want het was nog een kind. Het enige dat me is bijgebleven dat haar moeder hoestte en kuchte als ik weest niet wat.'

Heukels (57) wil gebruik maken van de 55-plus uitredingsregeling, die bij de politie geldt voor de lopende reorganisatie. Zijn collega's moeten weer aan het werk.

Klacht kan leiden tot vervolging politiemannen
Rol agenten Eper incestzaak wordt opnieuw onderzocht
 PD 30-16

Nieuwe aanklacht van misbruik in incestzaak

Door een onzer redacteurs

NRC

EPE, 19 OKT. Eén van de slachtoffers in de Eper incestzaak, Eveline van B. (26), heeft vanmorgen opnieuw een aanklacht ingediend op het politiebureau in Epe.

Volgens haar advocaat, mr. G. van Driem, heeft haar cliënte aangifte gedaan van seksueel misbruik van haar dochtertje, toen twee jaar oud, door de twee broers uit Vaassen en Apeldoorn die ook de twee kinderen van haar zus Jolanda zouden hebben misbruikt.

Bovendien deed Eveline van B. aangifte van nog een illegale abortus. Haar ouders zouden die bij haar hebben opgewekt. Al eerder verklaarde het slachtoffer dat tussen januari 1982 en juni 1983 bij haar op gruwelijke wijze een abortus werd uitgevoerd. Dat is opgenomen in de telastelegging van haar ouders.

De zaak tegen de zes verdachten in de incestaffaire werd een maand geleden pro forma ge-

opend. Eind november komt de zaak tegen de ouders en de ex-man van Jolanda, en tegen de drie verdachten uit Vaassen en Apeldoorn voor de rechtbank van Zutphen weer voor. Omdat enkele verdachten nog een psychologisch onderzoek ondergaan in het Pieter Baan Centrum in Utrecht en omdat er door onder anderen prof. dr. W.A. Wagenaar uit Leiden onderzoek wordt gedaan naar de betrouwbaarheid van verklaringen, is nog maar de vraag of de zaak dan wel behandeld wordt. Volgens één van de advocaten van de verdachten wordt de zaak „waarschijnlijk over de jaarwisseling getild”.

De vier agenten, die in dezelfde zaak door Jolanda werden aangeklaagd wegens verkrachting maar door justitie niet zullen worden vervolgd, wegens het ontbreken van feiten die de aanklacht ondersteunen, eisen nog steeds volledige rehabilitatie.

Van een verslaggever

ARNHEM/EPE - De vermeende rol van vier agenten in de Eper incestzaak komt opnieuw in onderzoek. Het Gerechtshof in Arnhem zal naar alle waarschijnlijkheid op korte termijn de dossiers over deze ontuchtzaak in behandeling nemen.

Het heropenen van het onderzoek kan verstrekkende gevolgen hebben. In het uiterste geval moet het openbaar ministerie in Zutphen alsnog overgaan tot een strafrechtelijke vervolging van de politiefunctionarissen.

„De procedure bij het Hof is al gestart of zal binnenkort beginnen”, aldus de Zutphense persofficier mr. J. Buttinger. Hij liet gisteren weten 'vooralsnog geen reden te hebben te twijfelen aan de kwaliteit van het werk van de

rijksrecherche’.

Het jongste slachtoffer in de incestzaak, Jolanda, heeft inmiddels na overleg met haar advocate, mr. M. Oosterhuis-Smits, besloten een klacht in te dienen over de besluitvorming van het openbaar ministerie in Zutphen. Zij vindt dat in de rapportage van de rijksrecherche getuigenissen ontbreken, dan wel onvolledig zijn. Eveneens zouden de bevindingen van de rechercheurs, die de ontuchtzaak hebben doorgespiet, onvoldoende zijn weergegeven in het verslag van de rijksrecherche.

Bezwaar

De rijksrecherche concludeerde op basis van diepgaand onderzoek, dat de agenten niets valt te verwijten. Daarom zag het

openbaar ministerie op 7 oktober voldoende reden om niet tot strafvervolging van de agenten over te gaan. Tegen dit besluit heeft het jongste slachtoffer in de incestzaak, de 26-jarige Jolanda, bezwaar gemaakt.

Zij blijft bij haar belastende verklaring. Zij beticht de agenten van betrokkenheid bij 'seks-spelletjes' in het ouderlijk huis, waarvan zij onder anderen het slachtoffer is geworden.

De vermeende betrokkenheid kan betrekking hebben op deelname aan, dan wel kennis hebben van ontucht door agenten. De 27-jarige Eveline heeft onlangs het verhaal van haar jongere zus bevestigd. Ze maakt melding van regelmatig bezoek van agenten aan het ouderlijk huis. Dit zou zich begin jaren tachtig hebben voorgedaan. □

Buurtbewoners Buxtelsebaan Oisterwijk over incestzaak:

BD 1-10-93

'Het is altijd al een vreemd gezin geweest'

Het gisteren bekend geworden nieuws dat een nu 67-jarige man bijna dertig jaar lang zijn zes dochters heeft misbruikt, was gisteren hét gesprek in Oisterwijk. Afschuw en ongeloof heerste onder de bewoners van de Buxtelsebaan, de straat waar het zich allemaal heeft afgespeeld. Sommigen weten zich nog iets te herinneren van het grote gezin dat er vele jaren geleden woonde.

Door Ton van den Nouweland en Tom Tacken

In het midden van de Buxtelsebaan buigt een groepje buurtbewoners zich over het nieuws van de dag: een incestzaak gedurende dertig jaar in hun

straat. "Het is ongelooflijk", concluderen de vier meerdere malen. Dat de burgemeester er niet van heeft kunnen slapen, begrijpen ze best.

De jongeman op de fiets en twee vrouwen zegen nog altijd niet te hebben achterhaald om welk huis of gezin het gaat. Van graafactiviteiten van de politie bij hen in de straat hebben ze niets gemerkt. De oudste mevrouw van het groepje weet echter meer. "Ik kan me nauwelijks vergissen, en daarom noem ik ook geen namen, maar ik denk wel te weten om wie het gaat. Dat is altijd een vreemd gezin geweest. Niet de kinderen, maar hij vooral."

Geboren

"Zoiets had ik natuurlijk nooit

verwacht, maar achteraf zeg ik: hij trok meer met zijn dochters op dan met zijn eigen vrouw. Zij is een geboren Oisterwijkse. Ik heb nog met haar in de klas gezeten. Voor haar vind ik het pas echt zielig."

Daar denkt een van de twee andere vrouwen anders over: "Wat! Zij is net zo schuldig. Ge maakt mij niet wijs dat ze daar al die jaren niets van heeft afgeweten."

Commentaar

Het betreffend huis staat aan het eind van de Buxtelsebaan. De huidige bewoonster zegt hier al elf jaar te wonen, maar verwijst voor verder commentaar naar de politie. De burenen met wie de familie destijds on-

der één kap woonde, zijn al enige tijd geleden verhuisd.

Een direct omwonende vertelt vanaf 1951 de familie te hebben gekend: "Maar de vader liet zich zelden zien. Die zat als chauffeur met de touringcar in het buitenland of anders binnen wat gitaar te spelen. De moeder wel, die kwam hier regelmatig over de vloer. Aan de kinderen was niks te merken, behalve dan dat ze stiller waren als vader thuis was. Ze hadden het niet breed. Wij hebben er nog wel eens kleren naartoe gebracht. Nadat ze hier verrooken zijn, moeten ze nog een tijd op een woonboot hebben gewoond."

Levendig

Bij het touringcarbedrijf waar goed hoe gecompliceerd de

meeste gevallen van incest zijn. "Elke zaak is weer heel anders." "Mensen die twijfelen aan de mogelijke onschuld van moeders in dit soort affaires, zouden eens in hun eigen omgeving moeten rondkijken: zou hun man of hun vader of hun broer soms...? Net zo onwaarschijnlijk als zij dat vinden, was het voor de moeders wier dochter misbruikt blijkt te zijn."

Zij weten zich in die opvatting gesteund door de uitkomsten van vrij recent onderzoek van N. Draijer: 75% van de incestslachtoffers is van mening dat hun moeder niets van het misbruik geweten heeft. Nog een cijfer dat er in dit verband toe doet: slechts één op de vijf slachtoffers heeft het ooit, vroeg of laat, aan de moeder verteld. □

de verdachte heeft gewerkt, kunnen ze zich de man nog levendig herinneren. "We konden niet niet op hem vertrouwen. Hij was regelmatig ziek en heeft het ook een paar keer gepresteerd zijn bus in het buitenland achter te laten. Dan kwam ie met het vliegtuig thuis. Had ie last van heimwee."

Seksueel geweld

Het is niet onwaarschijnlijk dat de moeder uit het Oisterwijkse gezin niets heeft geweten. Dat is de stellige overtuiging van Margit Warmink en Irma van Rietschoten, medewerkers van 'Vrouwen tegen Seksueel Geweld' in Tilburg. Uit hun veelvuldige contacten met slachtoffers weten ze maar al te goed hoe gecompliceerd de

Incestbaby PAR 2/10

OISTERWIJK - De zoektocht naar de stoffelijke resten van een uit incest geboren en daarna vermoorde baby in een tuin in Oisterwijk is definitief gestaakt. De kans dat er iets wordt gevonden is volgens het gerechtelijk laboratorium nihil. Omdat de baby-moord is verjaard, is de eventuele vondst van een lijk voor de bewijsvoering niet noodzakelijk.

Incestzaak schokt Oisterwijk

Burgemeester wilde geen 'Epese toestanden'

Van onze correspondent OISTERWIJK - "Onbegrijpelijk en 'niet te geloven'. Het schokkende nieuws dat een vader in Oisterwijk gedurende een groot aantal jaren incest pleegde met zijn zes dochters, is gisteren in Midden-Brabant ingeslagen als een bom.

Terwijl de plaatselijke autoriteiten zich op de vlakte houden om 'sensatieberichtgeving' en 'Epese toestanden' te voorkomen, wordt in leerd over wie, waar en hoe. Het lieft had burgemeester Y. Kortmann het nieuws strikt regionaal gehouden. Vandaar dat hij afgelopen woensdag alleen Omroep Brabant, de regionale krant 'Het Nieuwsblad' en het plaatselijk weekblad 'Het Kerklokje' bij zich op het gemeentehuis riep voor een 'persgesprek' over wat nu breed wordt uitgemeten en besproken als de Oisterwijkse incestaffaire. Drie weken geleden deed een van de zes dochters van een 67-jarige

inwoner van Den Bosch bij de politie aangifte. Haar vader zou haar en haar vijf zussen tussen 1958 en 1986 in het ouderlijk huis in Oisterwijk hebben misbruikt. Bij een van de slachtoffers verwekte de man een kind dat kort na de geboorte om het leven werd gebracht. Het ouderlijk huis aan de Buxtelsebaan begraven.

De verdachte, die vorige week werd aangehouden en intussen in bewaring is gesteld, heeft een volledige bekentenis afgelegd. Het seksueel misbruiken van de dochters begon al op zeer jeugdige leeftijd. De meeste feiten, waaronder de moord op de baby, zijn daarom verjaard. De man wordt alleen nog vervolgd voor incest met zijn jongste dochter.

"Onbegrijpelijk. Met al zijn dochters. Bij ons in de straat!" Op straat en in de winkels aan de Buxtelsebaan is de affaire het gesprek van de dag. Druk wordt gespeculeerd welk huis het betreft en wie daar vroeger woonden. "Een verschrik-

kelijke affaire", reageert burgemeester Kortmann van Oisterwijk. Hij bekent er de afgelopen weken slecht door te hebben geslapen. Hoe gruwelijk ook, iedere vergelijking met de incestzaak in Epe gaat volgens hem mank. "Er zijn geen neven, kennissen of buurmensen bij betrokken. Het betreft een afgeronde zaak, die zich geheel in de huiselijke sfeer heeft afgespeeld."

Uit angst voor 'sensatieberichtgeving' en 'Epese toestanden' besloot Kortmann afgelopen woensdag pas met de zaak naar buiten te treden, op het moment dat de politie in de tuin van de toenmalige woning van de verdachte aan het graven sloeg naar mogelijke stoffelijke resten van de gedode baby. Terughoudendheid in de berichtgeving is volgens Kortmann geboden. "In het belang van de directe, maar ook de indirecte slachtoffers, zoals familie, vrienden en kennissen van het gezin."

Volgens de Oisterwijkse politierechef K. Weimers hebben niet alleen de graafwerkzaamheden in de tuin tot

openbaarmaking van de zaak geleid, maar tevens de overweging dat publiciteit ook zijn nut heeft. "Dat een van de dochters, na zo veel jaar, de moed heeft opgebracht om aangifte te doen, komt mede door de tegenwoordige openheid omtrent incest. Openbaarheid heeft ook een functie naar anderen toe", aldus Weimers. De verdachte is getrouwd. De reden dat de moeder van de zes slachtoffers niet is aangehouden, is volgens de politierechef in gelegen dat de meeste feiten zijn verjaard. Het graven naar het stoffelijk overschot van de baby leverde woensdag niets op. Gisteren is niet meer verder gezocht. Of dat nog gebeurt is twijfelachtig. Volgens Weimers is het voor de bewijsvoering niet nodig (de zaak is verjaard), maar ligt dat anders uit oogpunt van ethiek en piëteit. "Niet duidelijk is hoe groot de kans is dat er in de tuin, na zoveel jaar, ooit nog iets gevonden wordt. Daarover overleggen wij momenteel met het gerechtelijk laboratorium", aldus Weimers.

In Oisterwijkse incest-zaak Politie stopt met zoeken naar lijkje van baby

BD 1-10-93

Van onze verslaggevers OISTERWIJK - De politie is voorlopig gestopt met het zoeken naar het stoffelijk overschot van de omgebrachte baby in de Oisterwijkse incest-zaak. Een deel van de tuin achter een woning aan de Buxtelsebaan is tevergeefs doorzocht. Overleg met het gerechtelijk laboratorium moet duidelijk maken of het nog zin heeft te zoeken naar sporen van een misdaad van tenminste achttien jaar geleden. Zoals deze krant gisteren meldde, heeft de politie vorige week dinsdag een 67-jarige inwoner van Den Bosch aangehouden die, toen hij nog in Oisterwijk woonde, incest heeft gepleegd met zijn zes dochters. Het kind dat hij bij een van die vrouwen heeft verwekt, werd kort na de geboorte omgebracht en begraven in de tuin. De meeste feiten - waaronder de baby-moord -

zijn inmiddels verjaard. De man wordt vervolgd omdat hij zijn jongste dochter tot seksuele gemeenschap heeft gedwongen. Het betreffende gezin bestond behalve uit de zes dochters, nog uit twee zoons. Ook een dubbel gehandicapt dochttertje, dat in 1962 op 11-jarige leeftijd overleed, maakte deel uit van het gezin. De politie doet geen verdere mededelingen over de zaak.

Volgens de officier van justitie blijft het onderzoek niet beperkt tot Oisterwijk. Waarschijnlijk zette de man, die in zijn Oisterwijkse jaren chauffeur van een touringcar was, zijn incestueuze activiteiten voort nadat zijn gezin in 1982 was verhuisd naar een woonboot in Heusden. □ Pagina 17: 'Het is altijd al een vreemd gezin geweest'

Buurvrouw kan incest in Oisterwijk nog niet vatten

Van onze medewerkster Carine Neefjes

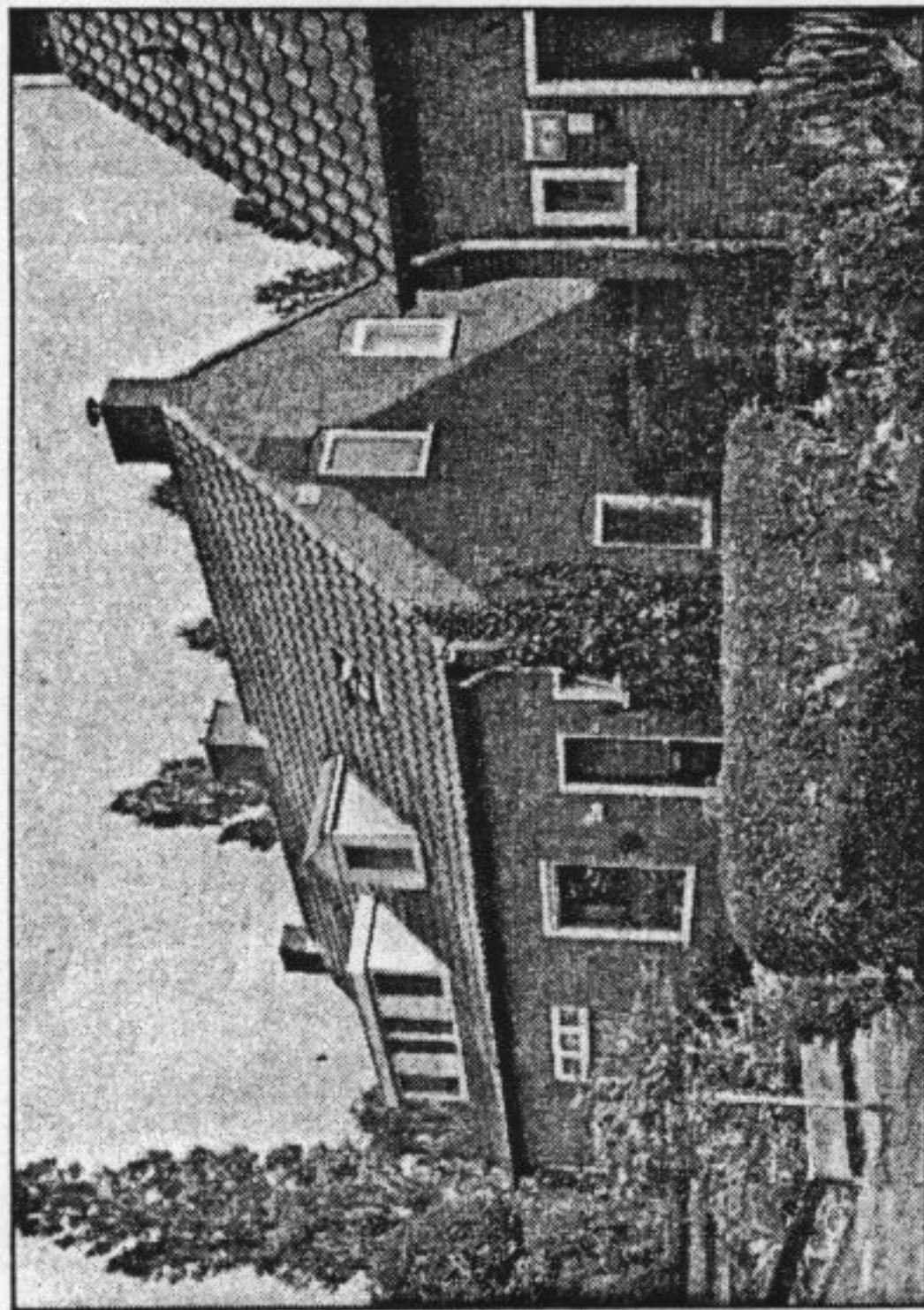
OISTERWIJK — "Ik kan het niet geloven", zucht mevrouw Van Bladel. Twee nachten lang heeft ze geen oog dicht gedaan. Ruim dertig jaar woonde zij naast een man die nu wordt verdacht van jarenlange incest met zijn zes dochters. Eén kind dat daardoor werd verwekt zou kort na de geboorte zijn vermoord. De verdachte heeft een volledige bekentenis afgelegd.

De 67-jarige man die inmiddels al enkele jaren in Den Bosch woont, werkte als buschauffeur voor een reisorganisatie in een naburige gemeente. Hij heeft een gezin van twaalf kinderen, zes jongens en zes meisjes. Mevrouw Van Bladel had goed contact met haar burens.

"Ze waren arm. Aan de buurvrouw gaf ik vaak kleren die mijn eigen kinderen niet meer pasten. Haar man werkte hard, had onregelmatige diensten. Soms was hij wat zwijzaam, dan leek het alsof hij prakkeerde. Maar over het algemeen was het een gezellige man, die op feestjes goed mee kon doen", vertelt de buurvrouw.

Ruim een maand geleden deed één van de dochters aangifte van incest bij de politie in Oisterwijk. Volgens woordvoerder K. Welmers is de enorme publiciteit over incest voor het slachtoffer van doorslaggevende betekenis geweest om alsnog aangifte te doen. De leeftijd van de zes slachtoffers varieert van 25 tot 50 jaar.

Twee rechercheurs hebben zich vier weken met het onderzoek

■ De woning in Oisterwijk waar de verdachte en zijn gezin woonden.

■ Buurvrouw Van Bladel: "Ik zeg steeds tegen mezelf: dit kan niet waar zijn".

beziggehouden. Alle dochters werden gehoord. Op basis van hun verklaringen is de 67-jarige vader aangehouden. De politie wil deze zaak niet vergelijken met de gruwelijke incestzaak in Epe waarbij ook pasgeboren baby's zouden zijn vermoord. "Dit drama speelde zich binnen het gezin af.

De meisjes zijn niet seksueel misbruikt door anderen. De politie heeft behalve de zes dochters dan ook geen andere getuigen gehoord. "De verklarin-

gen van de vrouwen vormden voldoende bewijs".

Het seksueel misbruiken van de dochters begon al op zeer jeugdige leeftijd. De man wordt ervan verdacht dat hij tussen 1958 en 1986 zijn dochters dwong tot geslachtsgemeenschap. De meeste feiten zijn verjaard. Voor seksueel misbruik dat is gepleegd voor 1 december 1989 geldt een verjaringsstermijn van twaalf jaar. Inmiddels is de wet veranderd en voor nieuwe incestzaken

derd en voor nieuwe incestzaken geldt een verjaringsstermijn van vijftien jaar.

Justitie kan de verdachte alleen vervolgen voor de misdrijven die betrekking hebben op de jongste dochter. Het gaat hier om seksueel misbruik in de periode van 1981 tot 1986. De jongste vrouw was echter niet degene die de zaak als eerste heeft aangekaart bij de politie.

De verdachte kan niet worden vervolgd wegens moord. Het om het leven brengen van een per-

soon is na achttien jaar verjaard. De pasgeboren baby is volgens de politie al veel langer geleden dood.

Op aanwijzingen van de verdachte heeft de recherche afgelopen woensdag in de tuin van de ouderlijke woning in Oisterwijk gezocht naar het babylijkje. Mevrouw Van Bladel zag de opgravingen vanuit haar raam. "Vreselijk. Ik kan er met mijn pet niet bij, ben er helemaal suf van. Ik heb nooit één van die jonge meisjes zwanger gezien. Zeg steeds tegen mezelf: 'Dit kan niet waar zijn'. In de tuin zijn geen menselijke resten aangetroffen. Het is bekend dat botten van pasgeborenen snel verteren, waardoor de kans zeer gering is dat er ooit iets wordt teruggevonden.

Zoals de zaken er nu voorstaan, wordt de echtgenote van de verdachte niet vervolgd. Politiewoordvoerder Welmers voegt er aan toe dat "dit gezien kan worden in het licht van de verjaaring". Hij wil niet zeggen of de vrouw voor de verjaringsstermijn — 1981 in dit geval — op de hoogte was van de gruwelijkheden.

© GPD
De gemeente Oisterwijk stelt samen met de politie alles in werking om de slachtoffers — waarvan enkelen nog in de gemeente wonen — en andere indirect betrokkenen zo goed mogelijk geestelijk te ondersteunen. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de huidige bewoners van het ouderlijk huis ("We worden er ziek van, wij hebben hier niets mee te maken") waar het gezin jarenlang heeft gewoond. "De opgraving in hun tuin is een inbreuk op de privacy van deze mensen", vertelt burgemeester Y. Kortmann die deze incestzaak "een maatschappelijk en menselijk drama" noemt.

In het belang van de slachtoffers is de politie zeer terughoudend met informatie over het incestdrama. Welmers: "De slachtoffers zijn opgelucht dat ze eindelijk over hun gruwelijke ervaringen hebben durven praten. Slechts een klein deel van de strafbare feiten kan juridisch worden vervolgd, maar wij besteden aandacht aan alles wat hen is overkomen zodat ze van die ondraaglijke last af zijn."

Man bekent zesvoudige incest *fré 1/10*
„Het was best wel een gezellige vent”

zwijzaam, dan leek het alsof hij prakkeerde. Maar over het algemeen was het best wel een gezellige vent, die op feestjes goed mee kon", vertelt de buurvrouw.
Ruim een maand geleden deed één van de dochters aangifte van incest bij de politie in Oisterwijk. Volgens woordvoerder K. Welmers is de enorme publiciteit over incest voor het slachtoffer van doorslaggevende betekenis geweest om alsnog aangifte te doen. De leeftijd van de zes slachtoffers varieert van 25 tot 50 jaar.
De man wordt ervan verdacht dat hij tussen 1958 en 1986 zijn dochters dwong tot geslachtsgemeenschap. De meeste feiten zijn verjaard. Voor seksueel misbruik dat is gepleegd voor 1 december 1989 geldt een verjaringsstermijn van twaalf jaar. Inmiddels is de wet veranderd en voor nieuwe incestzaken geldt een verjaringsstermijn van vijftien jaar.

Verhoor incestslachtoffers werk specialisten

Van onze verslaggeefster
CARINE NEEFJES

EDE — „Kinderen hebben ontzag voor de politie. Tijdens een verhoor willen ze de onderzoeker het liefst tevreden stellen. Als hij dan op een suggestieve manier aan een incestslachtoffer vraagt of 'papa vies deed' zal een kind snel ja-knikken. Zo'n antwoord levert natuurlijk geen enkel bewijs", vertelt Chris Groeneveld, onderzoeker jeugd-zedenzaken in Ede. Hij is één van de zestig onderzoekers in Nederland die een speciale opleiding heeft gevolgd voor het verhoren van jonge slachtoffers en getuigen.

Objectieve vragen stellen aan kinderen met incestervaringen was het belangrijkste onderdeel van de cursus. Zestig tot zeventig procent van het werk van de jeugd- en zedenpolitie bestaat uit het verhoren van incestslachtoffers. Groeneveld reist door heel Nederland om kinderen met incestervaringen op een deskundige manier te benaderen. Daarvoor maakt hij gebruik van de zeven kinder-verhoorstudio's in ons land

AC 15-10
waar voornamelijk incestslachtoffertjes worden gehoord. Het gesprek wordt opgenomen op een videoband, zodat de rechter kan zien of de onderzoeker suggestieve vragen heeft gesteld. Ook registreert de video de emoties van het kind die eventueel als bewijsmateriaal kunnen dienen. Verklaringen van incestslachtoffertjes die op papier worden gezet en niet op videoband worden opgenomen, worden nogal eens onderuit gehaald door advocaten van de verdachten, vertelt Groeneveld. „De rechter en de verdediger kunnen de vragen niet controleren. Sommige schriftelijke verklaringen zijn ook suggestief. Een kind geeft bij voorbeeld drie keer exact hetzelfde antwoord. Dan verwijt een advocaat de onderzoeker dat hij het gesprek te veel in een bepaalde richting heeft gestuurd.”

'Kinderkamer'

Achter de grote spiegelwand in de vrolijk gekleurde kinderspeelkamer bevindt zich een semi-professionele televisiestudio. Vanuit de 'kinderkamer' kan je deze ruimte niet zien. De regisseur in de studio

ziet het kind wel. Via het mengpaneel schakelt hij tussen de camera's die in de kinderspeelkamer boven de spiegel hangen, om een zo goed mogelijk plaatje te maken van het kind. Een verhoor duurt gemiddeld zo'n anderhalf uur. Na een kort kennismakingsgesprek mag het kind kiezen of het eerst wil spelen of praten. Meestal begint de onderzoeker met een spelletje om het kind op zijn gemak te stellen.

Signalen

Soms vangt de onderzoeker al tijdens het spelen signalen op. „Als een 5-jarig meisje bij voorbeeld drie keer per dag met haar vader naar bed moet, heeft ze vaak pijn. Dat zie je aan de manier van lopen. Een jongetje dat regelmatig anaal contact heeft met een volwassen man, beweegt zich meestal ook op een verkrampde manier. Soms schrikt een kind zich rot als ik een schouderklopje geef nadat het een spelletje heeft gewonnen. Het zijn typerende reacties van incestslachtoffers.” Als de onderzoeker eenmaal vraagt of het kind iets kan vertellen over de vervelende dingen die zijn gebeurd, dan volgt

er meestal wel een verhaal, blijkt uit de ervaringen van Groeneveld. „Een kind zegt bij voorbeeld: 'Als ik met papa alleen thuis was, dan deed hij het'. Dan moet ik uitzoeken wat 'het' is. Als duidelijk wordt dat het kind op een seksuele manier is betast, maar de lichaamsdelen niet kan benoemen, maakt de onderzoeker gebruik van twee Dick Bruna-achtige tekeningen waar een jongen en een meisje op een kinderlijke manier naakt staan afgebeeld. Het slachtoffer moet uit zichzelf aanwijzen 'waar papa aan heeft gezeten'. De aanwijzing op de tekening levert natuurlijk geen bewijs, benadrukt Groeneveld.

Mislukt

Niet alle verhoren lukken. Groeneveld herinnert zich een 7-jarig meisje dat heel spontaan vertelde dat haar vader tegen haar billen had gestompt. Op de vraag of er meer vervelende dingen waren gebeurd, begon ze hysterisch te snikken en te huilen waarna er geen woord meer uit kwam. Het verhoor moest worden stopgezet. Moeder en kind werden doorverwezen naar de Riagg. De vermoede

delijke dader woonde niet meer thuis.

Het jongste slachtoffer dat Groeneveld ooit heeft gehoord, was drie jaar oud. „Het was een intelligent kind dat een compleet verhaal vertelde. Dat is op die leeftijd ongebruikelijk.

Het meisje gaf aan dat haar vader met z'n vingers in haar vagina had gezeten en dat zij z'n piemel in haar mond moest stoppen. Uit medisch onderzoek bleek dat haar maagdevlies was gebroken.”

Leugens

Groeneveld verbaast zich niet meer over dergelijke gruwelijke verhalen. Uit onderzoek blijkt dat één op de vijf kinderen het slachtoffer is van incest.

Slechts drie procent van de aangiften van incestslachtoffers, blijkt op leugens te berusten. Het gaat dan voornamelijk om meisjes in de leeftijd van 14 tot 16 jaar die onder druk van één van de gescheiden ouders een verzonnen incest-verklaring afleggen. Bij verkrachtelingen is 15 procent van de aangiften gelogen.

Verkrachter in het openbaar onthoofd

RIYAD — In de Saudische stad Tabuk is een man in het openbaar onthoofd wegens verkrachting onder bedreiging met een pistool. Onthoofdingen worden in Saudi-Arabië meestal na het vrijdaggebed uitgevoerd voor een moskee. Volgens Amnesty International zijn in Saudi-Arabië tussen mei 1992 en mei dit jaar 105 mensen onthoofd.

SLACHTOFFERHULP

Niet alleen de politie, maar ook de bureaus slachtofferhulp kunnen het slachtoffer met raad en daad bijstaan. Deze bureaus verwijzen voor de noodzakelijke (juridische) informatie en hulpverlening door naar meer gespecialiseerde instanties.

mr. Bert de Boer en mr. Juul Polders-Reinders (medewerkers van respectievelijk de Directie Staats- en Strafrecht en de Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie).

Bij slachtoffers en personen, die met slachtoffers van seksueel geweld te maken krijgen, blijken nogal eens misverstanden te bestaan over de wijze waarop seksueel geweld strafbaar is gesteld in de wet. Daar komt nog eens bij dat sinds 1 december 1991 enkele belangrijke wijzigingen zijn doorgevoerd in het wetboek van strafrecht. Tijd voor een toelichting...

Sinds 1 december 1991 is de strafwetgeving seksueel-neutraal geworden en zijn de woorden 'vieselijke gemeenschap' vervangen door 'seksueel binnendringen in het lichaam'. Verder is verkrachting binnen het huwelijk strafbaar gesteld en worden geestelijk gehandicapten en patiënten in de gezondheidszorg voortaan beter beschermd tegen seksueel geweld. Tot slot kunnen ontuchtige handelingen met jongeren van twaalf tot zestien jaar voortaan alleen worden vervolgd, als er een klacht wordt ingediend. Welke consequenties hebben deze veranderingen voor het bestrijden van seksueel geweld?

ONTUCHT
Iemand, die ontucht pleegt met een jongere tussen de twaalf en zestien jaar waarbij geen geweld te pas komt, kan in Nederland worden gestraft met een gevangenisstraf van maximaal zes jaar. Als die ontuchtige handelingen (mede) bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, bestaat de maximale straf uit acht jaar gevangenis. Nieuw is dat strafvervolgving van ontucht zonder geweld alleen kan plaatsvinden, als er een klacht wordt ingediend door de jongere, de ouder c.q. voogd of de Raad voor de Kinderbescherming. De klachttermijn bedraagt normaal gesproken drie maanden, maar deze termijn geldt niet voor het slachtoffer zelf. Voor het slachtoffer geldt namelijk dezelfde klachttermijn als de termijn, die staat voor de verjaring van het delict. Overigens kan de officier van justitie ook zonder klacht een vervolging tegen de verdachte instellen, als er sprake is van geweld c.q. dreigen met geweld. Ook als de dader een ouder, stiefou-

VERKRACHTING
Onder de oude wetgeving was alleen verkrachting mogelijk van vrouwen en meisjes. Nu de nieuwe wetgeving seksueel-neutraal is geformuleerd en de omschrijving 'vieselijke gemeenschap' is vervangen door 'seksueel binnendringen in het lichaam' (bijvoorbeeld anaal of oraal), kan een verdachte ook worden veroordeeld voor verkrachting van een man of jongen. Bovendien kunnen ook verkrachtelingen, die tijdens huwelijk of echtscheidingsprocedures plaatsvinden, voortaan worden vervolgd. De straf voor verkrachting is maximaal twaalf jaar.

Ook voor geestelijk gehandicapten in de gezondheidszorg hebben de wetswijzigingen belangrijke gevolgen. Onder de oude wetgeving werden zij -indien meerderjarig- niet beschermd. Hierin is nu gelukkig verandering gekomen.

VERKRACHTING
Onder de oude wetgeving was alleen verkrachting mogelijk van vrouwen en meisjes. Nu de nieuwe wetgeving seksueel-neutraal is geformuleerd en de omschrijving 'vieselijke gemeenschap' is vervangen door 'seksueel binnendringen in het lichaam' (bijvoorbeeld anaal of oraal), kan een verdachte ook worden veroordeeld voor verkrachting van een man of jongen. Bovendien kunnen ook verkrachtelingen, die tijdens huwelijk of echtscheidingsprocedures plaatsvinden, voortaan worden vervolgd. De straf voor verkrachting is maximaal twaalf jaar.

Ook voor geestelijk gehandicapten in de gezondheidszorg hebben de wetswijzigingen belangrijke gevolgen. Onder de oude wetgeving werden zij -indien meerderjarig- niet beschermd. Hierin is nu gelukkig verandering gekomen.

VERKRACHTING
Onder de oude wetgeving was alleen verkrachting mogelijk van vrouwen en meisjes. Nu de nieuwe wetgeving seksueel-neutraal is geformuleerd en de omschrijving 'vieselijke gemeenschap' is vervangen door 'seksueel binnendringen in het lichaam' (bijvoorbeeld anaal of oraal), kan een verdachte ook worden veroordeeld voor verkrachting van een man of jongen. Bovendien kunnen ook verkrachtelingen, die tijdens huwelijk of echtscheidingsprocedures plaatsvinden, voortaan worden vervolgd. De straf voor verkrachting is maximaal twaalf jaar.

Ook voor geestelijk gehandicapten in de gezondheidszorg hebben de wetswijzigingen belangrijke gevolgen. Onder de oude wetgeving werden zij -indien meerderjarig- niet beschermd. Hierin is nu gelukkig verandering gekomen.

WETZIGING VAN STRAFRECHT VOOR SEKSUEEL GEWELD HEEFT BELANGRIJKE GEVOLGEN

Verkrachting tijdens het huwelijk is nu strafbaar.

foto: Laura Samson-Rout

MENEM'S
DKT 93

Een samenwerkingsproject van de Ministeries van Justitie, Onderwijs en Wetenschappen, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

een gratis abonnement!

Stuur dan een briefkaart naar het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Postbus 90801, 2509 LV Den Haag of bel naar de afdeling informatie tel. 070 - 333 44 55.

30 Jahre Haft für Kinderschänder?

TAZ 09.10.93

Frankreichs Justizminister will Strafrecht verschärfen / 30 Jahre Mindesthaft für lebenslänglich Verurteilte / Gesetzentwurf folgt auf Empörung über einen Mehrfachtäter ■ Aus Paris Bettina Kaps

Frankreichs Justizminister Pierre Méhaignerie hat einen Gesetzentwurf vorbereitet, der eine frühzeitige Haftentlassung von Menschen, die wegen Mißbrauchs oder Ermordung von Kindern zu lebenslanger Haft verurteilt wurden, ausschließen sollen. Sie sollen statt dessen automatisch unter einen 30jährigen Strafzeitraum ohne Bewährung – genannt *période de sûreté* – fallen.

Dem Entwurf zufolge sollen bei allen Verurteilungen wegen Kindesmißhandlung in Zukunft Psychiater entscheiden, ob die

Strafe gemildert und beispielsweise Freigang erlaubt werden soll. Auch nach 30 Jahren Haft soll der Täter nicht ohne die Zustimmung eines Psychiaters mit einer Strafmilderung rechnen können. Damit soll die Gefahr einer Wiederholungstat vermindert werden. Der dritte Teil des Gesetzes soll Vorschläge machen für die Behandlung der Straftäter in der Haft; dabei räumt sich das Ministerium noch Zeit zum Nachdenken ein, die es aber für die repressiven Teile des Entwurfs offensichtlich nicht brauchte.

Sollte Méhaignerie seinen Gesetzestext durchbringen, wird er die französische Verfassung umgehen, die dem Staatspräsidenten ein ungeschränktes Begnadigungsrecht verleiht. Zugleich verstößt lebenslange Inhaftierung gegen die europäische Menschenrechtskonvention.

Die spektakulären Umstände, unter denen Méhaignerie seinen Text zusammengeschustert hat, verstärken den Eindruck, daß der Minister eilig einer Volksstimmung nachgeben will: Mitte September war ein achtjähriges Mäd-

chen von einem 41jährigen Mann verschleppt, vergewaltigt und ermordet worden; der Täter hatte schon zwei Gefängnisstrafen wegen zwei Vergewaltigungen und einem Mord verbüßt. Auf Demonstrationen wurde die Wiedereinführung der erst 1981 abgeschafften Todesstrafe gefordert. Nur zwei Tage nach der Ergreifung des Täters kündigte der Minister seine Gesetzesinitiative an. Nicht einmal drei Wochen später liegt sie nunmehr vor.

Die 30jährige Mindesthaft gibt es bereits seit 1986 im französi-

schen Strafsystem, eingeführt vom damaligen und heutigen Innenminister Charles Pasqua nach einer Welle von Terroranschlägen. Sie war als Ausnahme gedacht, nicht automatisch, wie von Méhaignerie gewünscht, und wurde bisher nur neun Mal verhängt. Die linke Opposition hatte das Gesetz damals kritisiert; als sie 1988 an die Macht zurückkehrte, schaffte sie es jedoch nicht wieder ab. Heute sitzt ein lebenslänglich Verurteilter in Frankreich durchschnittlich 19 Jahre ab – das ist länger als in den meisten europäischen Ländern.

Fransje vuist tegen kinderverkrachters

PARIJS — Het Franse ministerie van Justitie is bezig een wet voor te bereiden, die ervoor moet zorgen dat kindermoordenaars en -verkrachters minimaal 30 jaar achter de tralies blijven. De bond van rechters is tegen het initiatief, dat 'demagogisch en uiterst gevaarlijk' werd genoemd. Gevangenenbewaarders zijn bang dat het ertoe zal leiden dat gevangenen zich slechter gaan gedragen, omdat de prikkel om zich goed te gedragen — strafverkorting — wordt weggenomen. Aanleiding tot de strafverzwaring was de vondst van het lijk van een 8-jarig meisje, dat was vermoord door een man die al eerder was veroordeeld wegens moord.

AD 09.10.93

Eén van de taken van de Haarlemse reclassering is het geven van informatie aan de rechtbank over het verleden en de huidige omstandigheden van een cliënt. In deze rapportage adviseert de reclassering welke straf het meest geschikt lijkt voor iemand die een strafbaar feit heeft gepleegd.

De reclassering kan voorstellen iemand deels voorwaardelijk te veroordelen of een bijzondere voorwaarde op te leggen, bijvoorbeeld de daderbehandeling. Die behandeling is bedoeld voor mensen die zich schuldig maakten aan een zedendelict, zoals verkrachters en incestplegers. Ruud Bullens is een van de weinige psychotherapeuten in Nederland die deze daders behandelt. Sinds 1982 heeft hij ruim 300 mannen en vrouwen in therapie gehad. In zijn praktijk in Leiden worden zij wekelijks in groepsverband geconfronteerd met het gepleegde delict, hun gedrag en hun machtsmisbruik. Ook moet een dader leren zich in te leven in de positie van het slachtoffer. De therapie duurt minimaal 1 jaar en maximaal drie jaar. Wanneer iemand zich onttrekt aan de behandeling, dient de gevangenisstraf alsnog te worden uitgezeten.

De angst dat ze hem zouden aangeven bij de politie, had Alex al heel lang. Hij wist dat wat er acht jaar geleden tussen hem en de dochter van zijn ex-vriendin was voorgevallen, nooit had mogen gebeuren. De reclassering adviseerde in haar rapportage aan de rechtbank om in plaats van een gevangenisstraf een behandeling op te leggen voor het gepleegde zedendelict: ontucht met een minderjarig meisje. Sinds een half jaar neemt Alex deel aan de daderbehandeling van de Leidse psychotherapeut Ruud Bullens. Hij en andere plegers van zedendelicten worden wekelijks in groepsverband geconfronteerd met hun gedrag. Wat heb je gedaan met je dochter, wat is er gebeurd met je zontje? En waarom heb je dat kunnen doen met een minderjarige? Wat voel je als je een jon-

getje of een meisje ziet? Vragen die in de therapie steeds weer gesteld worden. Het grote waarom vroeg Alex zich ook af toen hij zich aange trokken voelde tot de vijftienjarige dochter van zijn voormalige vriendin. Ze woonden zeven jaar samen; hij was altijd als een vader voor haar geweest. Naarmate het meisje eruit ging zien als een volwassen vrouw, kreeg hij gevoelens voor haar die hij niet van zichzelf kende. Het was een heel geleidelijk proces. Langzaam raakte hij in een voor hem vreemde situatie die hij moeilijk kon stoppen. „De zondagochtenden kwam ze vaak bij ons in bed liggen. Gewoon gezellig. Een kussengevecht, een beetje dollen.... Mijn vriendin ging dan naar beneden om het ontbijt klaar te maken. Op een gegeven moment merkte ik dat ik opgewonden raakte. Het stoeien met mijn stiefdochter werd knuffelen en ging over in strelen en het betasten van elkaars geslachtsdelen.”

BIJ WIJZE VAN STRAF

In een serie van vier artikelen aandacht voor het werk van de Haarlemse reclassering en haar cliënten. De reclassering verleent met alternatieve straffen hulp aan mensen die met justitie in aanraking komen. Doel is veroordeelden weer op gang te helpen in de maatschappij. In dat streven zijn door 'het reclasseringswerk' nieuwe initiatieven genomen als: de dienstverlening, de daderbehandeling, de Zelf Confrontatie Methode, de sociale vaardigheidstraining.

Aflevering 1: De daderbehandeling van Alex.

Op verzoek van de geïnterviewde is in het artikel niet zijn werkelijke naam gebruikt.

HD 23-10

Was ist sexueller Mißbrauch?

TAZ 22.10.93

■ Definition und statistisches Ausmaß

Der Gesetzgeber stellt sexuelle Handlungen von Erwachsenen an Kindern (bis 14 Jahre) oder an Schutzbefohlenen, grundsätzlich unter Strafe. Bei homosexuellen Handlungen liegt die Altersgrenze bei 18 Jahren. Strafbar sind außerdem – unabhängig vom Alter – Inzest, Exhibitionismus, Vergewaltigung.

Bei SozialwissenschaftlerInnen sind die Definitionen des sexuellen Mißbrauchs unterschiedlich. Der deutsche Sozialwissenschaftler Dirk Bange bezeichnet als „sexuellen Mißbrauch“ an Kindern jede sexuelle Handlung, die an oder vor einem Kind entweder gegen seinen Willen vorgenommen wurde oder der das Kind aufgrund seiner kör-

perlichen und psychischen Unreife nicht zustimmen kann (also auch beispielsweise eine einmalige exhibitionistische Handlung, auch Mißbrauch durch ältere Jugendliche).

Bange kam bei der Auswertung von fast neuhundert Fragebögen, die er an StudentInnen verteilt hatte, zu dem Schluß, daß jede vierte Frau und jeder zwölfte Mann in der Kindheit mindestens einen solchen „sexuellen Mißbrauch“ erlebt hatte. Nach Untersuchungen aus dem Ausland wurde jedes dritte bis jede fünfte Mädchen und jeder siebte bis zwölfte Junge in der Kindheit sexuell mißbraucht.

Bei der Berliner Beratungs-

stelle „Wildwasser“ kamen in 187 Fällen von sexuellem Mißbrauch an Mädchen etwa die Hälfte der Täter aus der Kernfamilie, waren also Vater, Stiefvater, Freund der Mutter oder der Bruder. Auch eine Untersuchung aus den USA kam zu dem Schluß, daß bei Mädchen rund fünfzig Prozent, bei Jungen rund vierzig Prozent der Täter der Familie des Opfers entstammten.

Bei „Wildwasser“ waren 18 Prozent der Beratungsfälle Mädchen im Alter von bis zu fünf Jahren, fast fünfzig Prozent im Alter von sechs bis 13 Jahren. Bei Bange lag das Durchschnittsalter beim Mißbrauch bei Mädchen und Jungen bei etwa elf Jahren.

riode die je het liefst wilt vergeten. Door de therapie ben ik gaan inzien dat er een slachtoffer bestaat: een meisje dat mischchien voor de rest van haar leven problemen heeft op seksueel gebied. Het is heel schokkend om voor mezelf te moeten bkennen dat ik toen m'n machtspositie heb misbruikt. Ook al was er van haar kant een

seksuele nieuwsgierigheid: ik had metéén stop moeten zeggen. Zij was een kind van vijftien en ik een volwassen man. Hoeveel pijn die therapie me ook geeft: het is goed. Het is goed om te beseffen dat je met je poten van een kind af moet blijven.”

TEKST • ANNE-GINE GOEMANS • ILLUSTRATIE • INGRID JOUSTRA

Spätere Verjährung?

TAZ 22.10.93

■ Kindesmißbrauch: Rechtsausschuß lehnt Gesetzentwurf der Koalition ab

Bonn (AP) – Der Rechtsausschuß des Bundestags hat mit den Stimmen der Union dem Gesetzentwurf der SPD-Fraktion zugestimmt, die Verjährungsfrist bei sexuellem Mißbrauch von Kindern und Jugendlichen bis zum vollendeten 18. Lebensjahr des Opfers ruhen zu lassen. Bundesjustizministerin Sabine Leutheusser-Schnarrenberger hatte dagegen eine Regelung bis zum 14. Lebensjahr vorgeschlagen.

Die Verjährungsfrist liegt nach Angaben des Ministeriums bei solchen Straftaten zwischen fünf und 20 Jahren, wobei die längste Zeit für Vergewaltigung gilt. Die jugendpolitische Sprecherin der SPD-Fraktion, Hanna Wolf, erklärte, da die Verjährungsfrist meist zehn Jahre betrage, „können künftig, wenn die Koalition im Ple-

num des Bundestages dabei bleibt, die Opfer noch bis zur Vollendung des 28. Lebensjahres durch Erstattung einer Anzeige die Strafverfolgung veranlassen“.

Wolf sagte, ihre Fraktion fordere schon lange eine solche Regelung, da mißbrauchte Kinder erst nachdem sie sich aus der Abhängigkeit in der Familie gelöst hätten dazu in stande seien, die Täter anzuzeigen. Diese seien meist Familienangehörige, insbesondere Väter und Stiefväter. Dann sei die Tat aber häufig schon verjährt.

Leutheusser-Schnarrenberger hält dagegen ein Ruhen der Verjährungsfrist bis zum 14. Lebensjahr für ausreichend. Damit sei schließlich sichergestellt, daß das Opfer die Tat auch noch anzeigen könne, nachdem es volljährig geworden sei.

Sexueller Kindesmißbrauch kommt in den besten Familien vor – aber wie stellt man ihn fest? Die Familie ist ein sozialer und ideologischer Zusammenhang, wo Loyalität schnell zur Verleugnung wird – zum Schaden der Kinder. Wer darf ihr „schlechtes Geheimnis“ hören? Und wer kann helfen, wenn sie es aussprechen? Die taz hat sich bei den „fremden HelferInnen“ umgehört: Zwischen „wilder Konfrontation“ und „gemeinsamer Therapie“ liegt ein „Minenfeld für Fehlverhalten“. Aber deshalb dürfen frau & man nicht stehenbleiben. ■ Von Barbara Dribbusch

TAZ 22.10.93

Auf der schwierigen Suche nach der einfachen Wahrheit

Es war tiefer Winter, trotzdem kam das kleine Mädchen des öfteren im dünnen Kleidchen, in Lackschühchen und Nylonstrumpfhosen in die Kindertagesstätte. Wenn es mit anderen Kindern spielte, wollte es sich auf die Gefährten legen und Küsse austauschen. Oft onanierte es. Stark sexualisiertes Verhalten, sagten die Psychologen dazu. Aber die Erzieherinnen gewannen dennoch im Lauf der Zeit keinen Bedarf der Kleinen in der Familie. Bei solchen Fällen muß man die Sache dann doch auf sich beruhen lassen", meint Sigrid Richter-Unger von der Berliner Beratungsstelle „Kind im Zentrum“ (KiZ). Obwohl die Betreuerinnen ein komisches Gefühl im Bauch nicht loswurd.

Aber ein komisches Gefühl im Bauch ist kein Beweis. Denn mit Gefühlen ist das Thema sexueller Mißbrauch an Kindern schon so überladen wie kein anderes Delikt. Und bei keinem anderen Delikt mit speziell trainierten Sozialarbeitern und Psychologinnen zusammengebracht, muß ein Vertrauensverhältnis erst aufgebaut werden.

„Wilde Konfrontation“ ist schädlich

Das aber ist eine zwiespältige Angelegenheit. „Benutzen Sie die Intensivierung des Kontaktes zum Kind nicht als Mittel zum Zweck im Zuge der ‚Beweisführung‘“, warnt Matthias Heinson-Krug, Familien- und Kinderschutztherapeut am Kinderschutzzentrum in Lübeck. „Dies könnte zur Folge haben, daß das Engagement nach der Klärung abrupt zurückgenommen wird. Wahrscheinlich wird sich das Kind dann auch von uns benutzt fühlen.“

Ausgangspunkt ist die Familie, die die Berliner Familien- und Kinderschutztherapeutin Ellen Becker fest. „Loyalität und Bindung zwischen Tätern und Opfern wirken wie ein dichtes Spinnennetz, aus dem sich die Opfer nicht ohne fremde Hilfe befreien können.“

nauso läuft es viel zu oft: Eine Erzieherin vermutet, daß ein Kind sexuell mißbraucht wird. Die Kleine greift den Jungs in der Gruppe an die Hose, zieht sich oft aus und redet von Schwanz und Muschi in einem Alter, in dem sich ihre Spielfähigkeiten vor allem für Eiscreme und „Sesamstraße“ interessieren. Neulich hat sie sogar vom großen Pipemann ihres Vaters erzählt. Irgendwann hält es die Erzieherin nicht mehr aus. Zwischen Tür und Angel schildert sie der Mutter ihren Verdacht. Die Reaktion: Empörung, Unglauben. Zuhause spricht die aufgelöste Mutter sofort den Vater an. Die Eltern sind sich einig: üble Unterstellung! Wenn das Kind schon so komisch ist, kann es das wohl nur von den anderen Kindern haben. Das Paar schließt sich noch enger zusammen, schimpft mit dem Kind oder nimmt die Kleine, sogar aus der Kita. Wenn tatsächlich der Vater sein Kind sexuell mißbraucht, kann er jetzt in Ruhe weitermachen. Wenn nicht, hat das Kind auch Schaden gelitten.

„Wilde Konfrontation“ nennen manche Familientherapeuten die schweren Kunstfehler, und auch Sigrid Richter-Unger von KiZ hat „solche Fälle erlebt“. Es ist nicht die einzige Falle, in die professionelle Kräfte tapen können, wollen sie einem Kind helfen. Denn die Aufdeckung des sexuellen Mißbrauchs ist ein „Minenfeld“ für Fehlverhalten, warnt der Kinder- und Jugendpsychiater Tilmann Fürniss aus Münster.

Überhartestes Eingreifen ist ein Fehler, stillschweigendes Ignorieren durch die Umwelt aber kommt nach Ansicht von ExpertInnen häufiger vor. Sexueller Mißbrauch geht meist nicht nur über eine sehr lange Zeit, „es braucht auch oftmals mehrere Monate und viel Geduld, ihn aufzudecken“, betont Sigrid Richter-Unger. Körperliche Symptome wie Verletzungen an den Geschlechtsorganen können nur selten festgestellt werden.

Zeichnungen sind kein Beweis, aber Aussagen

„Je jünger ein Kind ist, um so schwieriger wird der Nachweis“, meint die Therapeutin. Sexualisiertes Verhalten, Kinderzeichnungen mit übergroßen Geschlechtsorganen können Anzeichen sein. Beweise sind es nicht. Auch das Spiel mit den berühmten anatomischen Puppen ist umstritten, wenn man es als einziges Beweismittel einsetzt.

Als verhältnismäßig schlagkräftige Beweise vor Gericht dagegen

gelten klare verbale Aussagen der Kinder. Im Gegensatz zu Zeichnungen ließen sich aus dem Gespräch mit möglichen Opfern stärkere Hinweise auf ihre Glaubwürdigkeit entnehmen, resümierte Udo Udebusch auf einer Tagung. Er untersuchte mehrere hundert angeblich mißbrauchte Kinder. Eine Aussage sei mit ziemlicher Gewißheit wahrheitsgemäß, wenn das Kind im Vier-Augen-Gespräch mit einer geschulten Mutter über Details der Tat berichtet und dabei auch Reaktionen des Täters miteinbezieht, so Udebusch.

Die Justiz hat für kindliche Aussagen sogenannte „Realkenntzeichen“ entwickelt, die auf wahrheitsgetreue Wiedergabe oder aber bewußte Fälschung hindeuten. Letzteres kann eine Rolle bei Sorgerechtsprozessen spielen, wenn ein Elternteil dem Kind etwas „eingetrichtert“ hat. Logische Konsistenz, aber durchaus sprunghafte Darstellung sind beispielsweise ein Wahrheitsmerkmal.

Eine genaue chronologische Darstellung dagegen kann eher auf eine auswendig gelernte Aussage hindeuten. Tonband- und Videoprotokolle entlarven darüber hinaus beeinflussendes Agieren des Gutachters. Auch für Fragen gibt es Merkmale ihrer „unterschiedlichen Suggestivwirkung“. So weit, so klar – aber leider können die meisten Kinder erstmal nicht über den Mißbrauch sprechen. In der Regel hat der Täter in der Familie dem Kind in irgendwelcher Weise verboten, über das gemeinsame „Geheimnis“ zu reden.

Je mehr Gutachten, desto verwirrt das Kind

Es bringt aber nichts, das Opfer in der Familie zu lassen, etwa in Hoffung auf eine „gemeinsame Therapie“. Tilmann Fürniss erinnert sich an diese Versuche. „Je mehr ich das Kind und die Familie behandelte, um so mehr bedrohte der Mißhandler das mißhandelte Kind, um das Geheimnis zu wahren.“

Für das Opfer ist es entlastend, wenn der Mißbraucher in der Konfrontation das Vergehen eingesteht. Bei kaum einem anderem Vergehen aber verweigern die Täter das Delikt – auch vor sich selbst – mit solcher Überzeugungskraft, oftmals fächeln Eltern die Entscheidung des Vormundschaftsgerichts an.

Auf das Kind kommen weitere Anhörungen und Gegengutachten zu. „Das geht immer auf Kosten des Kindes“, so Richter-Unger. Im schlimmsten Fall schalten Eltern neuerdings sogar die Medien ein. Ob aber gerechtfertigt oder nicht – weitere Befragungen erhöhen in jedem Fall die Verwirrung des

mutmaßlichen Opfers. „Wiederholte Interviews führen zu sekundärer Traumatisierung und oft zu Ablehnung und Verdrängung der Fakten“, stellt Fürniss fest. Hinzu kommt der Zeitfaktor: „Wenn ein Erlebnis ein Jahr zurückliegt, so ist das für ein sechsjähriges Kind eine sehr lange Zeit“, gibt Richter-Unger zu bedenken. Es ist ohnehin schon schwierig für ein so kleines Kind, sich zu erinnern, wie oft etwas passiert ist. Einmal, zweimal oder viele Male?

Manchmal kommen Sachverständige dann zu entgegengesetzten Ergebnissen. Die Psychologin Dietke Jirku von der Berliner Beratungsstelle „Wildwasser“ schildert einen solchen Fall. Die vom Vater getrennt lebende leibliche Mutter einer Fünfjährigen wollte dem Vater das Besuchsrecht verweigern, wegen des Verdachts auf sexuellen Mißbrauch. Der Beraterin von „Wildwasser“ erzählte das Kind im Laufe der Befragung, die Stiefmutter und der Vater hätten an ihrer Scheide gerieben. Außerdem habe sie den Penis des Vaters in den Mund genommen.

Der Bericht von „Wildwasser“ stellte den sexuellen Mißbrauch fest, das Forensische Institut in Berlin aber kam Monate später zu einem anderen Ergebnis. Das Mädchen hatte während der Zeit des mutmaßlichen Mißbrauchs eine Blasenentzündung gehabt, die Manipulationen an der Scheide seien also im „pflügerischen Kontext“ passiert, befand der Gutachter.

Auch ließe sich aus den Worten der Schwester des Mädchens schließen, die Kleine habe den Penis des Vaters freiwillig und spielerisch mit dem Mund berührt. Der Besuchskontakt zum Vater blieb bestehen. Solche unterschiedlichen Einschätzungen seien aber eher selten, berichtet Jirku von „Wildwasser“.

Die Beraterinnen haben nach der Medienkritik an Aufdeckungsverfahren eher eine andere bedrückende Erfahrung gemacht: „Manche Professionellen zögern jetzt, sich mit dem Thema zu beschäftigen“, so Jirku. Denn das Engagement kostet Zeit und Mühe, und „oft sind die Professionellen die Dummen und werden selbst der Hysterie beschuldigt“. Das stillschweigende Ignorieren ist nach den Dunkelziffern der Experten eine fatale Konsequenz, geht man an.

Danach ist sexueller Mißbrauch an Kindern immer noch ein Vergehen, das weitaus häufiger verurteilt als zu Unrecht verurteilt wird.

Die Debatte um den sexuellen Mißbrauch wird – intensiv und nur in der taz – heftig geführt. Was ist eigentlich sexueller Mißbrauch, wie oft wird er festgestellt, werden die Dunkelziffern geschätzt, inwiefern hängt er direkt mit einer patriarchalen Gesellschaft zusammen? Und, auf einer weiteren Ebene: Wer sorgt dafür, daß das Thema öffentlich diskutiert wird, und wenn nicht, schadet eine solche Diskussion? Gibt es den „Mißbrauch des Mißbrauchs“, und geht feministische Arbeit im Bemühen um Aufklärung den Weg in totalitäre Aufklärung? Vor allem zu den letztgenannten Fragen gab es in der taz Beiträge, zuletzt am 24.9. (Gitti Henschel) und am 4.10. (Katharina Rutschky). Barbara Dribbusch geht heute das Thema anders an: Sie hat versucht zu ergründen, wie das Delikt, wenn überhaupt, zu Tage kommt – und wie viele Fragen gestellt werden müssen, bis eine Tatsache festgestellt werden kann.

Zwolse rechtbank staat uitzetting Reeve toe

Van onze verslaggever VK 19-10
ZWOLLE

De Brit Alan Reeve mag worden uitgezet naar Groot-Brittannië. De staat heeft met uitzetting niet te wachten tot de Hoge Raad zich heeft uitgesproken in het door Reeve aangegane cassatieberoep. Dit heeft de president van de rechtbank in Zwolle, mr F. Fliet, maandag bepaald in zijn vonnis in het kort geding van Reeve tegen de staat.

jaar op vrije voeten. Direct na zijn vrijlating wilde Nederland hem uitzetten, maar de Zwolse rechtbankpresident verbodt dit zolang niet door de rechtbank was beslist over de juridische toelaatbaarheid van de door Groot-Brittannië gevraagde uitlevering. Om onder het Zwolse vonnis uit te komen, trok Engeland op verzoek van de Nederlandse autoriteiten het uitleveringsverzoek in. Daardoor, zo meende het ministerie van Justitie, zou de grond onder het vonnis

worden weggeslagen. Maar mr Fliet verbodt weer uitzetting, omdat dit naar zijn oordeel zou neerkomen op verkaptie uitlevering.

In het door de staat ingesteld hof in Den Haag op 16 september dat Reeve wel mag worden uitgezet. Fliet heeft nu niet ten derde male uitzetting verboden. Hij vindt dat hij de feiten niet opnieuw hoeft te beoordelen als de rechter in hoger beroep al een uitspraak heeft gedaan.

Uitzetting Brit Reeve leidt niet tot 'jacht'

Van onze verslaggever VK 21-9
AMSTERDAM

Het ministerie van Justitie is 'vastbesloten' de Brit Alan Reeve uit te zetten naar Engeland. Het gerechtshof in Den Haag heeft vorige week besloten dat Reeve als ongewenst vreemdeling mag worden uitgezet.

Hij kwam in augustus vorig jaar vervoerd in vrijheid. Reeve heeft tien jaar uitgezeten van een gevangenisstraf van vijftien jaar wegens doodslag op een Amsterdamse politieagent en verwonding van diens collega.

Reeve kan direct worden gearresteerd in afwachting van uitzetting. Maar bij controle door de politie afgelopen week bleek de Brit niet aanwezig te zijn op zijn woonadres. Een woordvoerder van justitie ontdekte dat er jacht op Reeve wordt gemaakt. 'Hij behoort tot de honderden die worden gezocht en wachten op uitzetting', aldus justitie.

De Centrale Recherche Informatiedienst (CRI) weigert mee te delen of Reeve sinds donderdag als ongewenst vreemdeling staat geregistreed in het opsporingsstelsel van de politie. 'We geven geen informatie over personen, omdat daar mee inbreuk wordt gemaakt op de privacy', aldus een CRI-woordvoerder.

Voordat Reeve naar Nederland kwam, ontsnapte hij uit de tbs-afdeling van de Broadmoor-gevangenis in Engeland. Reeve belandde al op zijn dertiende jaar in een gesticht na een serie diefstallen en inbraken. Op zijn vijftiende sloeg hij een celgenoot dood. Op zijn negentiende werd hij weer veroordeeld wegens doodslag op een medegevangene. Reeve werd al in 1984 tot ongewenst vreemdeling verklaard. Hij heeft zich in een serie juridische

Alan Reeve wordt na opsporing direct uitgezeten

Van onze verslaggever VK 29-9
AMSTERDAM

De Brit Alan Reeve zal het land worden uitgezet zo gauw hij door de politie is opgespoord. Reeve werd twee weken geleden door het Haagse gerechtshof tot ongewenst persoon verklaard. Justitie zal met uitzetting niet wachten totdat de Brit een verdere beroepsprocedure achter de rug heeft, aldus het ministerie.

Rondom de 43-jarige Reeve ontstond afgelopen zomer commotie toen de Coornhert Liga (vereniging voor strafrechtshervorming) hem als ex-gedetineerde in het bestuur benoemde. De Brit kwam vorig jaar vrij na tien jaar te hebben gezeten. Hij had in 1982 een Amsterdamse agent doodgeschoten en een ander ernstig gewond toen hij vluchtte na het stelen van twee flessen wijn.

Hij wordt nog in Engeland gezocht omdat hij daar een andere zetting moet uitzitten. Reeve ontsnapte in 1981 uit de tbs-afdeling van de Broadmoor-gevangenis. Sinds de uitspraak van het Haagse gerechtshof eerder deze maand staat de Brit bij de Nederlandse politie in het opsporingsregister.

De Coornhert Liga ziet in de uitzettingsprocedure geen aanleiding het bestuurdersmaatschap van Reeve te heroverwegen, aldus voorzitter P. Wiewel. De Brit heeft aan bestuursvergaderingen deelgenomen, maar de laatste tijd niet meer. 'Op dit moment is niet gewaarborgd dat hij vrij kan gaan en staan waar hij wil', aldus Wiewel.

Ondergedoken bestuurslid Coornhert Liga vreest Brits strafstelsel bij uitzetting Brit Reeve eist recht op vrij rondlopen

Van onze verslaggever VK 12-10
Victor Lebesque

ZWOLLE

De Brit Alan Reeve, ex-gedetineerde en bestuurslid van de Coornhert Liga, wil dat hij als vrij man het oordeel van de Hoge Raad over de toelaatbaarheid van zijn uitzetting naar Engeland kan afwachten. Zijn raadsman mr A. Willems eiste dit maandag in een kort geding voor president mr F. Fliet van de rechtbank in Zwolle.

Reeve (44) was niet op de zitting aanwezig. Hij is al enige tijd ondergedoken. Het ministerie van Justitie wil hem naar Engeland uitzetten, zodra hij door de politie is opgespoord. Reeve kwam in augustus vorig jaar vrij na een tien jaar durende detentie. Hij was in 1982 veroordeeld tot vijftien jaar gevangenisstraf wegens het schieten op twee Amsterdamse politieagenten. Daarbij werd een agent gedood en de ander ernstig verwond.

In 1981 was Reeve gevlucht uit de Engelse Broadmoor-gevangenis, waar hij was onderworpen aan

dwangverpleging. Hij was veroordeeld voor twee gevallen van doodslag. Zodra Reeve in Engeland arriveert, zal hij worden aangehouden en zal de verdere tenuitvoerlegging van de dwangverpleging voor onbepaalde tijd worden voortgezet.

Op 16 september bepaalde het Haagse gerechtshof dat Reeve als ongewenst vreemdeling mag worden uitgezet. Het hof vernietigde daarmee het vonnis van de Zwolse rechtbankpresident van 14 augustus 1992, waarin Fliet de staat een uitzettingsverbod oplegde. De Zwolse rechter deelde de mening van Reeves raadsman dat uitzetting zou neerkomen op verkaptie uitlevering. Een uitleveringsprocedure is omkleed met ruime waarborgen van rechtsbescherming; de minister van Justitie kan een door een ander land opgeëiste persoon pas uitleveren, nadat de rechtbank heeft geoordeeld over de juridische toelaatbaarheid daarvan. Deze rechterlijke toetsing ontbreekt bij uitzetting.

Tegen de beslissing van het Haagse hof heeft Reeve cassatieberoep ingesteld bij de Hoge Raad. Mr Willems verwacht dat het arrest van

de Hoge Raad in deze zaak er over vijf maanden kan zijn. Het ministerie van Justitie heeft Reeves verzoek om hem, hangende de cassatieprocedure, niet uit te zetten afgewezen en heeft zelfs niet willen toegeven met uitzetting te wachten tot 18 oktober, als de Zwolse rechter uitspraak doet in het kort geding.

Willems betoogde dat Reeve sinds zijn vrijlating in augustus vorig jaar in Nederland een normaal leven heeft geleid. Hij heeft in eigen onderhoud voorzien, literair en wetenschappelijk werk gedaan, een bestuurslidmaatschap van de Coornhert Liga aanvaard en sociale contacten onderhouden. 'Hij heeft daarmee de afgelopen dertien maanden bewezen dat hij geen acute bedreiging voor de openbare orde oplevert.'

Reeve heeft talloze gerechtelijke procedures gevoerd. Het overgrote deel van de uitspraken viel uit in zijn voordeel. Op 4 augustus vorig jaar besliste de Zwolse rechtbankpresident dat uitzetting van Reeve naar Engeland onrechtmatig zou zijn, zolang niet was beslist op een uitleveringsverzoek van Engeland.

Na de uitspraak nam een ambtenaar van het ministerie van Justitie spoorslags contact op met de Engelse autoriteiten en wist die te bewegen het uitleveringsverzoek in te trekken. Door dit onder één hoedje spelen werd de bodem weggeslagen onder het vonnis van de Zwolse president en leek onmiddellijke uitzetting van Reeve mogelijk.

Maar weer klopte Reeve bij de rechter aan. Op 14 augustus 1992 verbood mr Fliet de uitzetting van Reeve en gelastte zijn onmiddellijke invrijheidstelling uit vreemdelingendetentie. Volgens de president had het ministerie van Justitie onzorgvuldig gehandeld door de intrekking van het Engelse uitleveringsverzoek te bewerkstelligen met de bedoeling het eerder opgelegde uitzettingsverbod te ontkrachten.

Bij de Haagse rechtbank loopt nog een civiele bodemprocedure over de vraag of Reeves status als ongewenst vreemdeling kan worden opgeheven. In deze zaak wordt 10 november vonnis verwacht.

Willems wees erop dat Nederlandse psychiaters voorspeld hebben dat Reeves geestelijke gezond-

heid ernstig in gevaar zal komen als hij in Engeland weer dwangverpleging moet ondergaan. De raadsman herinnerde aan een rapport van een gezaghebbende onderzoekscommissie over wantoestanden in de Engelse inrichtingen voor dwangverpleging, waaronder Broadmoor.

De commissie rapporteerde dat er een onmenselijke en vernederende behandeling van patiënten plaatsvindt, dat er een klimaat heerst van angst en intimidatie en dat veiligheidsaspecten de overhand hebben op het therapeutische aspect.

'Te verwachten is dat Reeve in Broadmoor onder zeer zware omstandigheden zal worden gedetineerd, vermoedelijk in totale isolatie. Dat is niet aanvaardbaar voor iemand die als minderjarige een jeugd-terbeschikkingstelling kreeg opgeleid die zeventien jaar heeft geduurd, die tien jaar lang in Nederland een normale gevangene was - in de laatste jaren van zijn detentie zelfs een modelgevangene - en die inmiddels meer dan een jaar normaal in vrijheid heeft geleefd', aldus Willems.

Tien dagen in politiecel mag in noodsituaties

Den Haag/ANP

Politiecellen moeten in noodsituaties als huis van bewaring kunnen dienen. Zij moeten daarvoor aan in de wet bepaalde eisen voldoen. De procureur-generaal krijgt de bevoegdheid in zijn ressort „politiecellen-plus” aan te wijzen. Bewaring in deze cellen mag maximaal 10 dagen duren, nadat de verdachte eerst maximaal 10 dagen in verzekering is gesteld.

Dat staat in het wetsvoorstel dat minister Hirsch Ballin van justitie vrijdag voor advies aan de Raad van State heeft gestuurd. Het voorstel maakt deel uit van het pakket noodmaatregelen dat de bewindslieden van justitie deze zomer hebben aangekondigd om het cellentekort op te heffen.

In de wet wordt voorgesteld een driedeling te maken in de gemeenten waar de bewaring moet gebeuren. Hoofregel blijft in het huis van bewaring. Bij noodzaak mag het ook in een politiecel. In bijzondere omstandigheden mag dat ook een andere plaats zijn, bij voorbeeld een ziekenhuis.

In de wet worden verder de eisen vastgelegd waaraan de „politiecel-plus” moet voldoen. Zo moet er een gelegenheid zijn waar de verdachte kan luchten, ontspanning kan vinden en bezoek ontvangen. Ook het sanitair moet geschikt zijn voor een verblijf van tien dagen, zo stelt de minister.

UN 11/10

Uitvoering 'Schengen' uitgesteld tot februari

Van onze correspondent

Sjoerd Venema

PARIJS

Staatssecretaris van Europese Zaken Piet Dankert noemde het maandag in Parijs 'politiek vervelend' dat de uitvoering van het Schengen-akkoord door dwarsliggen van de Fransen opnieuw is opgeschoven. 'Je geloofwaardigheid wordt aangetast als je blijft uitstellen', aldus de bewindsman.

Het vrije personenverkeer in het 'Schengen-gebied' (de twaalf EG-landen zonder Groot-Brittannië, Denemarken en Ierland) zal nu in plaats van 1 december dit jaar op 1 februari 1994 worden ingevoerd. Reden voor de opnieuw vertraagde invoering zijn technische problemen bij het op te zetten centrale informatiesysteem van politiegegevens en de onverwachte grondwetsaanpassing die in Frankrijk nodig blijkt te zijn.

Het akkoord, dat begin dit jaar in werking moest treden, werd eerder naar 1 juli en vervolgens naar 1 december van dit jaar verschoven. Met name Frankrijk eiste als voorwaarde voor de invoering van het akkoord een beter beschermde buitengrens van het gebied, een scherper drugsbeleid vooral in Nederland

en het centrale informatiesysteem van politiegegevens.

De samenwerking tussen Nederland en Frankrijk wat betreft het drugsbeleid is inmiddels aanzienlijk verbeterd. Een Nederlandse politiefunctionaris heeft zich al in Frankrijk geïnstalleerd en een officier van justitie volgt in november.

Dankert bleek licht ontstemd dat Frankrijk als enig land de invoering van het Schengen-akkoord op 1 december blokkeerde. Een scherpere controle aan de buitengrenzen was volgens hem voor die datum haalbaar.

Zelfs de technische problemen rond het centrale informatiesysteem, vormden voor de Nederlandse bewindsman geen obstakel voor invoering van het akkoord op 1 december. Volgens een Duits voorstel kon het tijdsprobleem door de 11 miljoen gegevens die in het systeem moeten worden ingevoerd, simpel worden opgelost.

De één miljoen gevoelige persoonsgegevens zouden immers wel op tijd kunnen worden ingevoerd. Waarna de tien miljoen minder belangrijke gegevens - 'vermiste caravans en zo', aldus Dankert - in een latere fase zouden kunnen volgen. De Fransen vielen echter niet te overtuigen.

Advocaten Rotterdam tegen 'wals' Justitie

Rotterdam/ANP

Acht Rotterdamse advocaten, stuk voor stuk ervaren strafrechtsspecialisten, hebben de handen ineen geslagen om tegenwicht te bieden aan de toenemende macht van Justitie ten koste van de individuele burger.

Met name het afgelopen half jaar is een reeks van wetten en maatregelen van kracht geworden, waarvan volgens de strafpleiters het gevolg is dat steeds meer en in ernstiger mate inbreuk kan worden gemaakt op de rechten van verdachten en advocaten.

Zij hebben gisteren de oprichting bekend gemaakt van de Rotterdamse Vereniging van Strafrechtsspecialisten. De vereniging wil de eigen kennis verspreiden onder collega's die minder ervaren zijn in het verdedigen van verdachten.

Het is volgens woordvoerder mr. W.F. van der Griend noodzakelijk dat de 'wals' van Justitie wordt ge-

pareerd. „Nog meer wetten en maatregelen zijn in voorbereiding waarvan het doel criminaliteitsbestrijding heet te zijn. Steeds meer burgers zullen daardoor te maken krijgen met een verdergaande inbreuk op hun rechten." Van der Griend noemt als voorbeelden de 'pluk ze'-wetgeving, de strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen, het mogen gebruik maken van richtmicrofoons, het vergaand uitbreiden van af luistermogelijkheden en de voorstellen die klaar liggen om fouten van het openbaar ministerie weg te poetsen.

De acht hebben gemerkt dat onervaren collega's vaak stutelen omdat zij van de nieuwe wetgeving slecht op de hoogte zijn. Zo schaden zij de belangen van hun cliënt. Hun specialistische kennis gaan ze overdragen aan die collega's. Ook willen ze onderling meer uitwisseling over nationale en internationale wet- en regelgeving.

UN 22/10

Moord op Britse agent versterkt roep om zwaardere straffen; steeds feller debat over criminaliteit

Elke maand draaien 500 Britten de cel in

Van onze correspondent

Henk Strabbing

VK 23-10

LONDEN

Elke maand draaien vijfhonderd Britten de cel in. Dat is meer dan ooit. In maart 1994, zo luidt de prognose, zullen de Britse gevangenen 49 duizend ingezetenen hebben, een jaar later 51 duizend en tegen het einde van de eeuw 55.700.

Maar dan zullen de gevangenis- en al lang overvol zitten, zelfs met de zes nieuwe boevenpakhuisen meeberekend die minister van Binnenlandse Zaken Michael Howard onlangs op het Conservatieve partijcongres onder fors rechts applaus aankondigde.

Eerder deze week werd in de zo bedaar ogende Londense wijk Clapham de 44-jarige agent Patrick Dunne doodgeschoten. Hij was, ongewapend als een bobby moet zijn, per fiets van het bureau vertrokken om, wat leek, een burenruzie te gaan slechten. Maar het bleek een oorlog tussen drugsdealers.

Eén man lag al dood in de tuin. Agent Dunne werd het volgende slachtoffer. De schutter had zelfs gelachen bij zijn actie, schrijven alle Britse kranten om het schande-

lijke van de daad te beklemtonen.

Op de persconferentie naar aanleiding van het incident viel een verslaggeefster van een commercieel televisiestation bijna in katzwijn. Agent Dunne bleek haar oude wiskundeleraar, vroeger in Noord-Engeland. Hij had drie jaar geleden ontslag genomen en zich bij de Londense politie gemeld, uit roeping.

Hij werd een populaire, hoogst sociale wijkagent. Wiste eenmaal zelfs een van de vele dronkelappen op Clapham Common het zweet van het voorhoofd. Op de vraag van een omstander naar het waarom, zou Dunne hebben geantwoord: 'Ach, hij heeft zo'n tragisch leven gehad.'

Voor de Britse media is agent Dunne nu dus een heilige. En hij wordt dankbaar als voorbeeld opgevoerd in het steeds feller rakende debat over criminaliteit. Minister Howard kondigde op het Conservatieve partijcongres liefst 27 nieuwe maatregelen aan om de misdaad tegen te gaan.

Zes nieuwe gevangenis- en dus. Nog net geen herinvoering van de doodstraf (zoals de voorzitter van de *Young Conservatives* op hoge toon eiste), maar wel tuchthuis voor kinderen van twaalf en een

eind aan het traditionele recht van verdachten om te zwijgen. 'Onschuldigen hebben niets te verbergen. Terroristen lachen ons uit om dat zogenaamde *right to silence*,' aldus Howard.

Maar belangrijker nog was de filosofie achter deze serie maatregelen. Howard meent dat er lang genoeg geprobeerd is om de misdadiger te begrijpen en hem te helpen weer in de maatschappij te functioneren.

'Dat is mislukt,' zei de minister die het zijn voornaamste taak acht dat het publiek veilig over straat kan lopen. Motto: iemand in de gevangenis is een probleem, maar iemand die erin hóort te zitten, is een veel groter probleem.

Diametraal daartegenover staat de manier waarop *Lord Justice* (opperrechter) Woolf de zaken wil aanpakken. Hij vreest dat de minister met zijn maatregelen 'overreageert' en de situatie in plaats van beter slechter maakt'.

Hij noemt minister Howard niet rechtstreeks maar het is duidelijk aan wiens adres de volgende woorden zijn gericht: 'De makkelijke optie, die in het verleden gefaald heeft, is meer en meer mensen de gevangenis insturen met voorbijgaan aan

de consequenties, inclusief de schokkende verspilling van geld dat elders uitgegeven zou kunnen worden. De moeilijke optie is te proberen uit te vinden waar crimineel gedrag vandaan komt en dan proberen die oorzaken te verwijderen.'

Tegelijkertijd pleit Lord Woolf voor het legaliseren van (althans sommige) drugs zodat verslaafden tenminste geen misdrijven meer hoeven te plegen om aan deze middelen te komen.

Maar de opperrechter heeft zijn tijd niet mee. Hij hield zijn speech vóórdat agent Dunne werd gedood, maar de tabloid *Daily Mail* commentariseerde era: 'Plotseling schijnt Lord Woolfs toespraak tegen de zin van het opsluiten van misdadigers niet alleen dwaas maar walgelijk en gevoelloos'.

De krant liet het daar niet bij maar huurde een onderzoeksbureau in. Dat interviewde representatief, zoals dat heet, Britten met een aantal vragen waarop de antwoorden door de *Mail* als hoogst alarmerend werden gekenschetst.

96 Procent van de Britten maakt zich van erg tot tamelijk bezorgd over de criminaliteit. Een meerderheid van twee tegen één steunt minister Howard in zijn streven om

meer misdadigers in de cel te stoppen.

Ook blijkt dat acht van de tien Britten vinden dat de rechterlijke en wetgevende macht niets snappen van de gevoelens van de gewone man over misdadigheid. Zeventig procent van de ondervraagden gelooft dat zowel politici als rechters meer begaan zijn met het lot van de crimineel dan met dat van het slachtoffer.

Waar de groeiende criminaliteit in Groot-Brittannië precies vandaan komt, blijft ook in de enquête onduidelijk. De helft denkt dat het voortkomt uit gebroken gezinnen, de andere helft meent dat werkloosheid de achtergrond is.

Minister Howard is al gekomen met maatregelen om de bureaucratie in de politiebureau's te verkleinen. Een eenvoudige arrestatie wordt gevolgd door twee uur lang minimaal zestien formulieren invullen.

Dat kan dok door burgerpersoneel worden gedaan en computers zijn nog beter, vindt de minister. Agenten moeten van dit korvec worden ontheven, dan kunnen ze vaker de straat op voor hun eigenlijke taak: boeven vangen.

Verfassungsgericht gegen Homo-Ehe

TAZ 14.10.93

Richter weisen Bonn auf fehlende Rechte von homosexuellen Paaren hin

Karlsruhe (dpa/AFP/taz) - Gleichgeschlechtliche Paare dürfen nach einer Entscheidung des Bundesverfassungsgerichtes (BVG) auch in Zukunft nicht heiraten. Zugleich halten die Karlsruher Richter eine rechtliche Absicherung von schwulen und lesbischen Lebensgemeinschaften für ein Thema, das den Gesetzgeber beschäftigen sollte.

Im vorliegenden Fall ging es aber nur um die Frage, ob ein gleichgeschlechtliches Paar Anspruch auf die standesamtliche Trauung hat. Die Verfassungsklage eines Schwulen-Paares aus Nürnberg wurde von Karlsruhe gar nicht erst zur Entscheidung angenommen. Dem Fall komme „keine grundsätzliche verfassungsrechtliche Bedeutung“ zu, heißt es in dem gestern veröffentlichten Beschluß.

In der nur dreiseitigen Begründung weisen die Richter den Vor-

wurf zurück, mit der Verweigerung der Trauung würden schwule und lesbische Paare in ihrer „Eheschließungsfreiheit“ beeinträchtigt. Die Frage sei „nicht klärungsbedürftig“, da nach der ständigen Rechtsprechung des höchsten Gerichtes die Geschlechtsverschiedenheit zu den prägenden Merkmalen der Ehe gehöre. Es gebe keine ausreichenden Anhaltspunkte dafür, daß sich dieses Eheverständnis grundlegend gewandelt hätte.

Anders verhalte es sich bei der Frage, ob Behinderungen der Beschwerdeführer in ihrer privaten Lebensgestaltung und Benachteiligung gleichgeschlechtlicher Paare gegenüber Ehepaaren mit dem Grundgesetz vereinbar seien. Diesem Problem könne grundsätzliche Bedeutung zukommen. In diesem Zusammenhang könnte sich dann auch die Frage stellen, ob der Gesetzgeber verpflichtet sei, lesbischen und schwulen Partnern eine rechtliche Absicherung ihrer Lebensgemeinschaft zu ermöglichen. Karlsruhe wies darauf hin, daß der Gesetzgeber eventuell betroffene Grundrechte wie Persönlichkeitsrecht und Gleichheitsgebot anders schützen könne, als durch Eröffnung „des Zugangs zur Ehe“ (Aktenzeichen: 1 BvR 640/93).

Voraussichtlich wird das BVG in absehbarer Zeit prüfen, ob Benachteiligungen gleichgeschlechtlicher Paare gegenüber Ehepaaren mit dem Grundgesetz vereinbar

Niederlande wollen Homosexuelle gleichstellen

TAZ 21.10.93

Gesetzentwurf sieht „Registrierung“ auf dem Standesamt vor

Amsterdam (taz) - Auch Schwule und Lesben können künftig in den Niederlanden auf das Standesamt gehen. Einen Trauschein wie in Dänemark werden sie zwar nicht bekommen, aber immerhin können sich homosexuelle Paare als Zusammenlebende registrieren lassen und so die rechtliche Gleichstellung mit Verheirateten erreichen. Diesem Gesetzentwurf stimmte der Ministerrat in Den Haag in der vergangenen Woche zu.

Offiziell regelt der Gesetzentwurf nicht die Registrierung von Homosexuellen, sondern solcher Leute, die „wegen gesetzlicher Hindernisse nicht heiraten können“ - also auch den Status zusammenlebender Geschwister, Groß- und Enkelkinder etc. Es bestehe Bedarf an öffentlicher Anerken-

nung von Beziehungen, in denen zwei Menschen dauerhaft füreinander Verantwortung übernehmen wollen, so die Erklärung.

Faktisch wird mit dem Gesetz erreicht, daß homosexuelle Paare künftig im Sozial-, Renten- und Erbrecht nach ihrer Registrierung die gleichen Rechte und Pflichten wie Verheiratete haben. Das bedeutet zum Beispiel, daß der Partner künftig ins Erbrecht übernommen wird oder auch, daß im Falle des Ablebens eines der beiden Partner der Überlebende Anspruch auf Rentenzahlungen hat. Bisher gingen homosexuelle Partner völlig leer aus, und das Erbe fiel der Familie des Verstorbenen zu. Eine wichtige Aus-

nahme macht das neue Gesetz im Familienrecht: Homosexuelle Partner können auch weiterhin kein gemeinsames Sorgerecht für Kinder bekommen. Stirbt der Partner, von dem das Kind abstammt,

„Ein guter Schritt voran - aber das Recht auf Ehe wäre einfacher gewesen.“

fällt das Sorgerecht nicht dem Lebensgefährten zu, sondern der Mutter oder dem Vater. Auch die Adoption eines Kindes wird homosexuellen Paaren weiterhin verweigert.

Als „einen guten Schritt voran“ bezeichnet die landesweite Schwu-

len- und Lesbenorganisation COC den Gesetzentwurf. Dennoch habe das Kabinett die Lage komplizierter als notwendig gemacht, so Direktorin Anja van Kootennieuwerk. „Das Recht auf Ehe wäre einfacher gewesen.“ An dieser Forderung halte der COC fest, um die volle Gleichberechtigung von Homosexuellen zu erreichen.

Mit dem Gesetzentwurf reagierte Justizminister Hirsch Ballin auf die Arbeit einer Kommission, die zwei Jahre lang nach rechtlichen Umgangsweisen mit alternativen Lebensformen gesucht hatte. Insbesondere die Zunahme homosexueller Paare, die komplizierteste vertragliche Bindungen miteinander eingingen, um sich abzusichern, mache eine Anpassung notwendig, argumentierte die Kommission. Tatsächlich regeln Homo-

sexuelle üblicherweise ihr Zusammenleben sowie gemeinsames Eigentum, Wohnung, etc. als „Geschäftspartner“, um ihre rechtliche Nichtabsicherung zu umgehen.

Sollte der niederländische Staatsrat das Gesetz für verfassungskonform erklären, erwartet die Regierung etwa 30.000 Erklärungen auf den Standesämtern. Ausgeschlossen von der Regelung sind heterosexuelle Paare, die die Ehe umgehen, aber eine rechtliche Absicherung ihrer Lebensgemeinschaft haben wollen.

Homo-Paare bleiben ohne Trauschein

Karlsruhe empfiehlt aber rechtliche Absicherung

Karlsruhe - Gleichgeschlechtliche Paare haben zur Zeit in Deutschland keinen Anspruch auf einen Trauschein. Gleichwohl hält das Bundesverfassungsgericht in einer gestern veröffentlichten Entscheidung eine rechtliche Absicherung von schwulen und lesbischen Lebensgemeinschaften für ein Thema, das den Gesetzgeber beschäftigen sollte. Die Karlsruher Richter lehnten jedoch die Annahme einer Verfassungsklage eines homosexuellen Paares aus Nürnberg ab. Das Paar hatte dagegen geklagt, daß ein Standesbeamter ihr Aufgebot nicht angenommen hatte. Der Deutsche Schwulenverband kündigte an, nun für die gesetzliche Gleichstellung von homosexuellen Gemeinschaften zu kämpfen. (HH)

SPD für Homo-Ehe

Bonn - Die SPD will das Grundgesetz ändern, um Homo-Ehen möglich zu machen. Sie sollen vor allem steuerlich wie Ehepaare behandelt werden.

Keine Ehe für Schwule und Lesben

Karlsruhe nahm Verfassungsbeschwerde nicht an - Richter empfehlen aber rechtliche Gleichstellung

Von Hans Hofffeld

Karlsruhe - Schwule oder lesbische Paare dürfen in Deutschland auch weiterhin nicht heiraten. Das Bundesverfassungsgericht hat die Verfassungsbeschwerde zweier homosexueller Männer, denen die Eheschließung vom Standesbeamten verweigert worden war, nicht zur Entscheidung angenommen. Die mit der Beschwerde befaßte Kammer des Ersten Senats - der neben dem Präsidenten des Gerichts, Roman Herzog, der Richter Thomas Dieterich und die Richterin Helga Seibert angehören - verweist auf die ständige Rechtsprechung des Gerichts, wonach sich der Begriff „Ehe“ im Grundgesetz auf Lebensgemeinschaften von Mann und Frau bezieht (1 BvR 640/93).

Geschlechtsverschiedenheit gehöre zu den prägenden Merkmalen der Ehe. Die Richter sehen keinen Anlaß zur Überprüfung dieser Rechtsprechung. Hinreichende Anhaltspunkte für einen grundlegenden Wandel des Eheverständnisses, wonach der Geschlechtsverschiedenheit keine solche prägende Bedeutung mehr zukäme, seine nicht erkennbar.

Die Kammer macht aber gleichzeitig deutlich, daß sie die rechtliche Absicherung von homosexuellen und lesbischen Lebensgemeinschaften für ein Thema hält, das den Gesetzgeber beschäftigen sollte. Behinderungen in der privaten Lebensgestaltung oder Be-

nachteiligungen gegenüber Ehepaaren, die homosexuelle Paare erfahren, könnten sehr wohl Gegenstand einer verfassungsrechtlichen Überprüfung sein, meinen die Richter. Der Hinweis, diesem Problem könne grundsätzliche Bedeutung zukommen, wird als Fingerzeig gewertet, in dieser Richtung juristisch vorzugehen.

Die Kammer stellt die Frage, ob der Gesetzgeber nicht sogar verpflichtet ist, gleichgeschlechtlichen Partnern eine rechtliche Absiche-

rung ihrer Lebensgemeinschaft zu ermöglichen. Darüber habe das Gericht aber nicht entscheiden können, weil sie nicht Gegenstand der Beschwerde waren. Die Richter mußten nur die Frage beantworten, ob der Standesbeamte das Aufgebot eines schwulen Paares annehmen und die Eheschließung vornehmen mußte oder nicht.

Im entschiedenen Fall hatte sich der Standesbeamte in Nürnberg geweigert, für die beiden Männer das Aufgebot zu akzeptieren. Drei

In Skandinavien schon möglich

In Skandinavien haben gleichgeschlechtliche Paare weitgehend die selben Rechte und Pflichten wie heterosexuelle. In Dänemark und Norwegen dürfen sie sogar auf dem Standesamt den Bund fürs Leben schließen. Als erstes Land der Welt hat Dänemark 1989 gleichgeschlechtliche Ehen gestattet. Rund 3000 überwiegend männliche Paare haben bisher von dem „Partnerschaftsgesetz“ Gebrauch gemacht und standesamtlich geheiratet. Damit sind sie „konventionellen“ Ehepaaren bei Steuern, Rentenansprüchen, Erbschaftsfragen, allen Bereichen der Sozialversicherung und nicht zuletzt Versorgungsansprüchen gleichgestellt. Auch Scheidungen sind bei diesen Paaren möglich.

Dem dänischen Vorbild folgte in diesem Jahr Norwegen. Dort

wurde den etwa 70 000 Männern und Frauen in gleichgeschlechtlichen Partnerschaften am 1. August die Möglichkeit zur standesamtlichen Trauung eröffnet. In Schweden gibt es bereits eine weitgehende rechtliche Gleichstellung homo- und heterosexueller Lebensgemeinschaften; die Zulassung der Eheschließung wird noch diskutiert.

Die Niederlande wollen homosexuelle Paare künftig im Steuer-, Erb- und Rentenrecht verheirateten Ehepaaren gleichstellen. Diese Paare sollen sich in das Standesregister eintragen lassen können. Ein entsprechender Gesetzentwurf der Regierung wurde erst vor wenigen Tagen in Den Haag angekündigt. (dpa)

Schwulen-Ehen Das Nein

Die Hüter der Verfassung haben sich für ihre Verhältnisse elegant aus der Affäre gezogen. Sie verweigern gleichgeschlechtlichen Paaren zwar den gesetzlichen Anspruch auf den Trauschein, plädieren aber gleichzeitig für ein Ende der Benachteiligung - und mahnen eine Bonner Initiative an.

Der Wunsch homosexueller Lebensgefährten nach rechtlicher und gesellschaftlicher Gleichberechtigung ist legitim. Aber er sollte auch der Anlaß sein, endlich die Wunden der klassischen Ehe-Subventionen zu entrümpeln - zugunsten von Menschen, die für ihre Kinder oder kranke Angehörige sorgen: ob sie nun schwul, lesbisch oder strikt hetero sind, ob sie mit oder ohne Trauschein zusammenleben. Denn Ehe und Familie bilden längst nicht mehr die Einheit, die das Recht suggeriert.

Bonn hat sich bisher noch nicht getraut, nichtehelichen Lebensgemeinschaften aller Arten zu ihrem Recht zu verhelfen, obwohl Karlsruhe schon viele klare Vorgaben gemacht hatte. Die Verfassungshüter üben sich diesmal in weiser Selbstbeschränkung, wenn sie auch abermals mahnen den Finger hoben. Der Gesetzgeber kann sich jetzt nicht mehr drücken, auch wenn er in der Verfassungskommission beim Thema Ehe und Familie feige den Rückzug in patriarchalische Gefilde antrat und vorgab, die Zeit sei bei 1950 stehengeblieben.

Marianne Quirin

Homo's eisen recht op adoptie, wijzen 'beetje' gelijkheid af

NRC 29.10.93

Enkele weken geleden lanceerde het kabinet voorstellen om het samenlevingscontract van homo's en lesbiennes gelijk te stellen met het huwelijk van hetero's. Wel moeten homo's — in tegenstelling tot hetero's — de wetgever in de toekomst toestemming blijven vragen om een kind te mogen adopteren. Dat komt neer op het toekennen van 'een beetje' dezelfde rechten. En dat rikt naar discriminatie.

Door Henk Krol

Wanneer ik over het huwelijk spreek, heb ik het bewust niet over het kerkelijk huwelijk, niet over de bruiloft en zeker niet over allerlei uiterlijkheden. Als ik het heb over 'het huwelijk' dan bedoel ik het wettelijk huwelijk: de regeling die twee mensen kunnen treffen. Een verbintenis met rechten en plichten, niet alleen voor de betrokkenen zelf maar ook voor derden.

Het burgerlijk wetboek dat het huwelijk regelt, is al meer dan 150 jaar oud. In de periode waarin dit wetboek werd geschreven waren openlijk homoseksuele en lesbische relaties onbestaanbaar. Tegenwoordig is dat gelukkig anders. We weten inmiddels dat bijna 10 procent van de bevolking homoseksuele gevoelens heeft en dat zo'n 5 procent openlijk homo-seksueel wil leven. Dat heeft gevolgen, ook voor de wetgever. Ik wil mij nu beperken tot de groep homoseksuelen die een wettelijke relatie met een ander wil aangaan en dat tot op heden niet kon.

In de zomer van 1987 rijpte in kringen van *De GAY Krant* het idee dat het toch wel aardig zou zijn wanneer twee jongens of twee meisjes, die bewust hebben gekozen voor een relatie, ook zouden kunnen trouwen. Het was toen voor hen alleen mogelijk om bij de notaris een samenlevingscontract op te stellen. Dat was voor veel mensen al een geweldige stap voorwaarts, maar het re-gelt alleen zaken naar elkaar. An-deren, derden dus, hebben daar geen boodschap aan. Juist daar zit het wezenlijke verschil met het burgerlijk huwelijk. Het con-tract biedt geen garantie voor een goede pensioenvoorziening, geen gelijkshakeling op het gebied van AWW-voorzieningen, niet de-zelfde automatische vrije da-geen wanneer er iets is met je part-

ner. Bovendien is een huwelijk bij de ambtenaar van de burgerlijke stand een stuk goedkoper dan het samenlevingscontract bij de nota-ris.

Vervolgens deden we enkele 'ontdeckingen' in het burgerlijk wetboek. Daarin staat in artikel 31: "Om een huwelijk te mogen aangaan moeten een man en een vrouw de leeftijd van 18 jaren hebben bereikt." Dat artikel be-paalt wel de leeftijd, maar niet het feit dat een man absoluut met een vrouw moet huwen. Artikel 32 gaat over het geestvermogen van de partners. En artikel 33 be-paalt dat een man tegelijkertijd slechts met één vrouw, de vrouw slechts met één man door het hu-welijk verbonden is. De nadruk hoort te liggen op het woordje 'te-gelijkertijd', het was door de wet-gever immers bedoeld om polyga-mie uit te sluiten. En ook de vol-gende artikelen bepalen niets over de voorwaarde dat het huwelijk uitsluitend bestemd zou zijn voor man en vrouw.

Intussen gingen we achter de schermen kijken wat we met die wetenschap konden doen. We zochten een vriendinpaar — dat werden Gerard Kuipers en Frans Stello — dat de kar wilde trek-ken en we besloten de zaak voor te leggen aan de rechter. Tegelijk probeerden we de politiek te win-nen voor het idee. Het huwelijk geeft, voor mensen die dat willen, nu eenmaal meer mogelijkheden dan het samenlevingscontract.

Minister Hirsch Ballin wilde de zaak eerst afdoen met de melding dat de Nederlandse bevolking niet rijp was voor de gedachte dat ook homo's en lesbiennes officieel zouden kunnen trouwen. Om die misvatting te legenstraffen liet *De GAY Krant* samen met Veron-ica een opinie-onderzoek doen. Daaruit bleek dat een duidelijke meerderheid van de bevolking juist heel positief stond tegenover onze plannen. Vanaf dat moment werkte ook het ministerie van jus-titie mee.

In 1990 diende de zaak bij de meervoudige kamer van de recht-bank in Amsterdam. Stello en Kuipers cisten, namens de Stich-ting de Vrienden van *De GAY Krant*, dat de burgerlijke stand van Amsterdam hun het huwelijk niet zou mogen ontzeggen. De rechter ging in zijn uitspraak heel ver. Hij wees die eis af, maar zei wel dat de wet op dit punt niet duidelijk was. Hij achtte de wens gerechtvaardigd en oordeelde dat de wetgever 150 jaar geleden on-getwijfeld niet de bedoeling had om het huwelijk ook voor niet-he-toseksuelen open te stellen. Dat zou in deze tijd best wel mogelijk

moeten zijn. Het woord was aan de politiek, zo meende de recht-bank. Als die niet binnen afzien-bare tijd met een oplossing komt, kunt u in de toekomst altijd nog terugkomen en kan de rechter als-nog rechtschepend optreden, zo kregen zij te horen. Een enorme winst. Politici moesten zich wel met de zaak gaan bezighouden om ervoor te zorgen dat zij op den duur niet door juristen zou-den worden ingehaald.

Om de druk op de politiek te vergroten, hebben we toen alle 650 Nederlandse gemeenten aan-geschreven met het verzoek om een officiële registratie op ge-meentelijk niveau al wel toe te staan. Dan zou er naast een huwe-lijksregister in elke gemeente een zogenaamd trouwregister kunnen ontstaan. Die twee registers zou-den op den duur kunnen samen-gaan in een groot partnerregister. Bijna zestig gemeenten reageer-den vrijwel openblikkelijk posi-tief. Zij erkenden de wens van be-paalde burgers en werkten mee aan dit verzoek. Tweehonderdach-tenvijftig gemeenten (samen goed voor 63,3 procent van de Neder-landse bevolking) lieten ons en de coördinerende gemeente Bever-wijk weten dat ze achter deze wensen stonden, maar vaak wil-den ze eerst nog even wachten op initiatieven uit Den Haag.

Twee weken geleden kwam het kabinet met voorstellen ter gelijk-stelling van het samenlevingscon-tract met het huwelijk — met uitzondering van het adoptierecht — die in de volgende regeerpe-riode in beide Kamers zullen wor-den behandeld. Ze zijn verrei-kend, maar nog steeds onvoldoen-de. Opnieuw spitst de discussie zich toe op adoptieproblemen. Natuurlijk moet het belang van het kind altijd centraal staan. Kinderen horen thuis in een warm nest. Dat hoort te tellen, niet de seksuele geartheid. We-tenschappelijk onderzoek heeft duidelijk aangetoond dat die ge-aardheid er ook niets toe doet. Pa-ren die geschikt zijn horen dat recht wel te krijgen, paren die on-geschikt zijn (homoseksueel of heteroseksueel) horen dat recht niet te krijgen. Dat hoef je dus niet te regelen in 'e huwelijks-wetgeving, dat hoort thuis in de regels voor adoptie.

Homosexualiteit: Intolerante Psychoanalyse

Norm, der Norm der pa-triarchalischen Kleinfamilie mit ihrer in der Mann-Frau-Beziehung gezügelten Sexualität. Wer davon abweiche, gelte als pervers. So übernehme die Psycho-analyse einfach die Werte der sozialen Welt, in der sie lebe, und handle auch ihnen gemäß. Von einem emanzipatorisch-aufklä-rerischen Standpunkt sei das weit entfernt.

Langsam setzt jedoch ein Umdenken ein. Die US-amerikanische psychoanalytische Verei-nigung hat im Mai 1991 beschlossen, jede Form von sexueller Diskrimi-nierung zu mißbilligen. Homosexualität sei kein Ablehnungsgrund für die Ausbildung zum Psycho-analytiker. Die deutsche Psychoanalyse hat, daran gemessen, noch ein Stück Weges vor sich.

Ulfrid Geuter

FSH 10.93

einer Klimaverbesse-rung, daß Erhard Künz-ler vor der großen Of-fentlichkeit der Lindauer Psychotherapiewochen sprechen konnte. Er tat es dort unter dem Titel „Lebensformen der männlichen gleichge-schlechtlichen Liebe“ — und sprach damit den Homosexuellen etwas zu, das ihnen viele psy-choanalytische Theoretiker aberkennen: Liebe.

Künzler zufolge ist das heutige Bild der Psycho-analyse vom Homosexu-ellen davon bestimmt, daß er als kranker, schwer gestörter Mensch gelte. Charles Socarides etwa schreibt in einem Standardwerk: „Die Ho-mosexualität beruht auf der Furcht vor der Mutter und auf dem ag-gressiven Angriff gegen den Vater; sie ist voll von Aggression, Destruktion und Selbstbetrug.“ Otto Kernberg, einer der be-deutendsten zeitgenössi-schen Theoretiker der Psychoanalyse, sieht die Homosexualität mit ei-ner „unüberschaubaren Charakterstörung verknüpft“. Alle Homose-xuellen seien an einer ge-sunden Auflösung des Ödipuskomplexes ge-scheitert. Und diese be-stünde einzig darin, sich mit dem ödipalen Vater in einer Beziehung zu einer Frau zu identifize-ren und in Verbindung mit der Heterosexualität die Vaterrolle anzuneh-men.

Künzler sieht dies als Ideologie an und nicht als Wissenschaft. Denn statt sich mit den Homosexu-ellen zu beschäftigen (Kernberg sagte zum Beispiel, er habe eben gesunde Homosexuelle noch nicht in seiner Pra-xis gesehen), messe man sie schlichtweg an einer

ungswürdiges Verbre-chen“ ansehe. Werde dieses von einem Mit-glied der IPV begangen, bringe dies die Psycho-analyse ernsthaft in Miß-kredit. Jones beugte sich also offen der gesell-schaftlichen Norm.

In der damaligen Kon-troverse führten die Ver-treter des Berliner Psy-choanalytischen Instituts ein Argument an, das künftig den Umgang mit homosexuellen Bewer-bern bestimmen sollte: Da Homosexualität als Bestandteil jeder Neu-rose auftrate, könnten Homosexuelle diese nicht analysieren. Später hieß es oft, sie seien selbst nicht analysierbar. Was aber nichts anderes bedeutete, als ihnen die Fähigkeit zur Introspek-tion für den Fall abzu-sprechen, daß sie ihre se-xuelle Identität nicht auf-gaben.

1983 beschäftigte ein Fall am Gießener Psy-choanalytischen Institut die „Deutsche Psycho-analytische Vereinigung“ (DPV). Das Institut hatte einen homosexuel-len Bewerber angenom-men. Daraufhin zog der DPV-Vorstand den Fall an sich und leitete ihn an die Internationale Verei-nigung weiter. Diese gab dann die Leitlinie her-aus, Homosexuelle nicht aufzunehmen, so daß der Beschluß des Gießener Instituts vom zentralen deutschen Ausbildungs-ausschuß gekippt wurde. Erst 1990 wurde an ei-nem Ausbildungsinstitut in München erstmals ein homosexueller Bewerber zugelassen.

Vor dem Hintergrund dieser Geschichte ist es ein deutliches Zeichen

Die meisten psycho-analytischen Ausbil-dungsinstitute in Deutschland nehmen noch immer keine homo-sexuellen Bewerber an. Mit dieser Diskriminie-rung zähle die institutio-nalisierte Psychoanalyse neben der katholischen Kirche zu den konserva-tivsten Institutionen die-ses Landes, betonte bei den letzten „Lindauer Psychotherapiewochen“ der Münchner Psycho-analytiker Erhard Künz-ler. Einige Bewerber hät-ten die beschämende Er-fahrung machen müssen, daß ihnen ihre Homose-xualität als ein für diesen Beruf inakzeptabler Ma-keel vorgehalten wurde.

Die Geschichte der Ausgrenzung von Homo-sexuellen in der Psycho-analyse begann 1921. Damals hatten die hol-ländischen Analytiker Ernest Jones als Sekretär der „Internationalen Psychoanalytischen Verei-nigung (IPV)“ gefragt, ob sie einen homosexuel-len Arzt in ihre Reihen aufnehmen sollten. Jones sprach sich dage-gen aus und fragte dann die Mitglieder des Kom-itees der Vereinigung, wie man künftig in solchen Fällen verfahren solle. Sander Ferenczi votierte für einen grundsätzlichen Ausschuß, da Homose-xuelle meist „abnorm“ seien. Sigmund Freud und Otto Rank waren an-derer Ansicht: „Wir mei-nen, die Entscheidung sollte einer individuellen Prüfung der sonstigen Qualitäten vorbehalten bleiben.“ Jones aber stellte abschließend fest, man müsse sich der Tat-sache stellen, daß die Of-fentlichkeit Homosexua-lität als ein „verabscheu-

gen

den, derden dus, hebben daar geen boodschap aan. Juist daar zit het wezenlijke verschil met het burgerlijk huwelijk. Het con-tract biedt geen garantie voor een goede pensioenvoorziening, geen gelijkshakeling op het gebied van AWW-voorzieningen, niet de-zelfde automatische vrije da-

gen wanneer er iets is met je part-

Een huishoudbeurs voor homo's en lesbo's ^{VK}

Het leven voor een lesbisch vriendinnenstel is zo simpel nog niet. Stel, ze willen samen een waterbed kopen. Een heterostel loopt dan een waterbeddenwinkel in en wipt wat heen en weer om te testen of het bed lekker ligt. Twee vriendinnen (of vrienden) zullen dat niet zo snel doen, vanwege mogelijk vreemde reacties van verkoper en klanten. Onder andere daarom komt er op 29, 30 en 31 oktober een Homo-Expo in de Hilversumse Expohallen. Een soort chique huishoudbeurs voor homo's en lesbo's, met de nadruk op *lifestyle*. Een beurs waar ze *sans gêne* op waterbedden kunnen liggen.

Desirée Maas van het Haarlemse organisatiebureau Expolaan is nu al opgetogen over deze eerste beurs met een roze randje. 'We zijn nu aan het voorbereiden, en het wordt met de dag leuker. Er komt een kunstplein met *bodypainting* en bronsgieten, een media-plein waar homobladen als de *Gaykrant* en *XL* zich presenteren, en een veiling van kunstwerken waarvan de opbrengst uiteraard naar het Aidsfonds gaat. Op een groot podium treden artiesten op als Dolly Bellefleur en Mathilde Santing. Eigenlijk is het helemaal

geen beurs, het wordt een totaal-spektakel!' Maas verheugt zich erg op het *Concours d'Elegance*. Op 30 oktober vertrekt van het Muziektheater in Amsterdam een stoet oldtimers met mannen en een stoet motoren met vrouwen langs de Vecht naar Hilversum. 'Leuk toch, al die stoere motorpotten?!'

Expolaan heeft door twee stagiaires op Roze Zaterdag een enquête laten houden naar de behoefte aan zo'n beurs. Het resultaat was positief. Homo's zijn altijd wel in voor een geintje. Maas: 'Via de marketing weten we dat homo's creatieve geesten zijn en nogal wat uitgeven aan luxe. Dus ook in dat opzicht is de beurs interessant.'

Maar wat is er op die Homo-Expo dan precies te zien?

'Nou ja, alles wat met een bepaalde levensstijl te maken heeft. Waterbedden dus, en whirlpools, *design*, tuinarchitectuur, maar ook leren kleding en andere sexspulletjes. Er is een demonstratie *bodypiercing*, een reisbureau dat lesbisch diepzeeduiken aanbiedt, en o ja, een schoonheidsspecialiste die mannen onthaart!'

Hein Janssen

Lutheranen tegen zegen ^{StE} homohuwelijk ^{23/10}

BAD EILSEN - De lutherse bisschoppen in Duitsland hebben zich tegen een kerkelijke inzegening van homoseksuele paren uitgesproken.

Als „concurrent” van de inzegening van echtparen is dit niet mogelijk, aldus bisschop Gerhard Müller van Braunschweig, het hoofd van de Verenigde Evangelisch-Lutherse Kerk van Duitsland. De bisschoppen kwamen tot hun standpunt tijdens de voorbereiding van de synode. (DPA)

Homo's Maasstad keren geweld met knokploeg

door FRANS BOSMAN ^{PAR} is het nauwelijks drukker.

ROTTERDAM - Twee keer steeg er de afgelopen maanden gejuich op in de Cosmobar en in de Shaft aan de Schiedamsesingel in Rotterdam. Nadat enkele stevige jongens verslag hadden uitgebracht van hun missie in de tuinen achter museum Boymans van Beuningen, vloeide het bier rijklijk.

De Cosmo is een homobar waar eind augustus een aantal bezoekers besloot dat het afgelopen moet zijn met het geweld tegen homoseksuelen op de ontmoetingsplaats die bekend staat als 'de rozentuin'.

"Nadat een van de bezoekers aan het parkje voor de derde keer was beroofd, vormden zijn vrienden een soort knokploegje en gingen op de dader af," zegt voorzitter C. van Wijk van het COC. "Later namen anderen het idee over. In beide gevallen waren de daders bekend en werd hun signalement in de kroegen doorgegeven. Het waren twee volbloed Rotterdammers en ze hebben een flink pak op hun donder gekregen. Sindsdien zijn ze niet meer gesignaleerd in de tuinen."

De tijd is voorbij dat homo's zich zonder zich te verzetten in elkaar laten slaan of laten beroven, zegt Van Wijk. Sinds twee mannen in Kralingen werden vermoord, mijden de meeste homoseksuelen het bos en worden de tuinen gebruikt om contacten te leggen. "Maar nu is daar het geweld toegenomen."

De rozentuin ligt op loopafstand van de homohoreca aan de Schiedamsesingel. In de uitgestorven straat doet de neonverlichting van de twee bars en discotheek Gay Palace wat treurig aan. Binnen in de rood verlichte Cosmobar hangen drie bezoekers uit Spijkenisse aan de bar. In de Cosmo-sauna, een verdieping hoger,

Barkeeper Glenn (41) is op de hoogte van het verdedigingsfront. Toch staat hij er niet helemaal achter. Natuurlijk zijn er mensen die het slachtoffer worden van berovingen en potenrammerij, zegt hij verontwaardigd snuivend. "Dat krijg je als je naar de rozentuin gaat."

Ton, een van de jongens die de potenrammers probeert aan te pakken, blijkt in de Shaft te werken. *Leather and Jeans bar* staat er op de zwart geschilderde gevel van de leerbar. Een smalle trap leidt naar het café op de eerste verdieping. Daar houdt hij toezicht op de garderobe. Elke bin-

'Ze kregen flink pak op hun donder'

nenkomer dient zich te onderwerpen aan de strikte kledingcode van de Shaft. Meer dan een tanga, tuigje of slip is verboden. Minder textiel mag. Ton neemt de kleren aan en stopt die in de houten kastjes.

Binnen in de schemerige ruimte is het druk. "Ik ben een tijdje geleden bestolen door een 'broodpoot' uit de rozentuin," zegt Ton. "Toen bleek dat hij meer mannen beroofde hebben we een signalement opgesteld. Twee jongens zijn op hem afgegaan en hebben hem in elkaar geslagen."

Ton vindt het woord 'knokploeg' wat zwaar voor zo'n 'spontane' actie. Zelf heeft hij met twee vrienden op de uitkijk gestaan om een andere rover te grijpen.

De overvallers behoren volgens Ton tot de schandknepen die vroeger op en rond het Centraal Station werkten. "Daar zijn ze verjaagd door de junkies van Perron Nul. Sindsdien komen ze naar de rozentuin, met alle gevolgen van dien."

Richard (36) is gekleed in een fluorescerende schoenveter. Hij woont samen met de bedrijfsleider van de Shaft. Volgens hem valt aan eigenmachtig optreden tegen rovers en potenrammers niet langer meer te ontkomen. "Een van onze bezoekers liep een dag nadat hij in de rozentuin beroofd was, bij ons de dader tegen het lijf. Die gozer droeg zelfs zijn horloge. De politie heeft hem uit de darkroom gehaald en meegenomen. Door het cellentekort is zo'n gast een dag later wel weer op vrije voeten. Je gaat je dan afvragen of het niet beter is om zo'n gast zelf maar aan te pakken."

Volgens COC-voorzitter Van Wijk komt het de laatste tijd ook steeds vaker voor dat bezoekers die dronken naar buiten komen worden gevolgd en voor hun huisdeur worden beroofd. "Ik zie regelmatig mannen met een blauw oog en die zijn niet van de trap gevallen."

Bij het weggaan vraagt een van de bezoekers of hij een eindje mee mag lopen. Op de hoek staat een bouwvallige Datsun te wachten, de ramen omlaag gedraaid. Drie dronken jongeren bieden in plat Rotterdam een lift aan. Wanneer ze van het aanbod geen gebruik maken, volgt een scheldkanonnade, begeleid door een claxonconcert.

Het COC in Rotterdam gaat campagne voeren om mannen weer zover te krijgen dat zij aanpak doen van potenrammerij. Dit najaar begint de belangenvereniging van homoseksuelen met een weerbaarheidscursus.

Homo's herstellen de rust met geweld

Van onze verslaggever ^{VK} ROTTERDAM ⁴⁻¹⁰

Groepjes homoseksuelen hebben met geweld de rust hersteld in de tuinen achter het Rotterdamse museum Boymans van Beuningen. De 'rozentuin', een bekend trefpunt voor homoseksuele mannen, is risikant terrein geworden voor straatrovers en 'potenrammers'. Uit beschrijvingen van hun slachtoffers wordt een signalement opgemaakt en worden de daders opgewacht voor een pak slaag.

'Het woord "knokploegen" is te sterk', zegt COC-voorzitter C. van Wijk. 'Het zijn clubjes van twee of drie mannen die in wisselende samenstelling optreden. Ze zijn gewoon boos dat er steeds vrienden of kennissen worden beroofd of afgetuigd. Het is bepaald niet toe te juichen, maar het helpt wel.'

Van Wijk, oud-voorzitter van de PvdA in Rotterdam, maakte vrijdag voor het eerst melding van de wraakacties in een redevoering bij de overdracht van het homo-monument in Den Haag aan de gemeente.

Na de kritiek die daar werd gespuid op de behandeling van homoseksuelen in Roemenië en Rusland, wilde hij niet de indruk laten bestaan dat de situatie in Nederland voorbeeldig is. 'Dat is geen kritiek op de politie', zegt Van Wijk. 'Die kan ook niet helpen dat arrestanten een dag later weer vrij zijn en weer een potje lopen te roven.'

Het gebruik van tegengeweld is volgens Van Wijk enkele maanden

geleden begonnen. 'Hoe gaat zo iets. Het is niet echt georganiseerd, maar mensen horen ervan in de kroeg, en op een gegeven moment besluit een aantal er iets aan te doen.'

De politie reageerde aanvankelijk verbaasd op Van Wijks uitlatingen, hoewel daar volgens de COC-voorzitter geen reden voor is. Hij heeft kort voor de officiële gebeurtenis in Den Haag contact gehad met de leiding van de Rotterdamse politie.

Op het districts bureau vlakbij het museum is daarvan niets bekend. Slachtoffers van een dergelijke wraakactie zijn niet geneigd aangifte te doen. 'Let wel', zegt een woordvoerder, 'we ontkennen niet dat het mogelijk is, maar voor ons is het een nieuw fenomeen.'

Volgens Van Wijk zijn er ook contacten met de politie over weerbaarheidstraining. Die beginnen dit najaar, en de politie wordt daarbij betrokken.

Het Bachvirus ?

De camera glijdt, als het oog van de pedofiel, schattend over de zingende jongens-kopjes. HET BACHVIRUS heeft zijn slachtoffers opgeëist. Drie mannen vertellen over hun omgang met pedofilie en de mooi-zingende jongens. Een vierde man kan het niet meer navertellen, maar uitte zijn liefde met een vorstelijk legaat aan het koor.

Zodra de man een stap in zijn tuin zet, omringen de zorgzame buurtbewoners het vermeende gevaar voor de kindergezondheid. De met stenen geblokkeerde achterdeur wordt niet meer gebruikt en sporadisch wordt het raam als uitstapmogelijkheid benut. Enkele schreden in de tuin maken de ware bekrompenheid in de Nederlander los. Een levend traliehek maakt het de pedofiel onmogelijk zich meer dan een meter van zijn eigen huis op zijn eigen erf te begeven.

HET BACHVIRUS, een korte documentaire van Arnold Vogel en Robert Verhoeven, heeft in het breeddenkende Nederland de roep om censuur voor een moment doen opwakkeren. Bezorgde ouders laten zich meedrijven op de angst dat hun kind door de filmische associatie van een zangkoor met pedofilie voor de rest van hun leven gedoemd zal zijn.

De ophef over het gebruik van het Bachzingende jongenskoor in een documentaire over pedofilie reikt echter niet verder dan de ontkenning van de aantrek-

kingskracht die een verzameling jongens op pedofielen nu eenmaal uitoefent. Men erkent de aanwezigheid van dit soort mensen, maar weigert ze in de directe omgeving, in dit geval het publiek.

Het koor protesteert tegen de afspiegeling van lokroep voor kinderneliefhebbers, als vrijplaats voor vieze oude mannetjes.

Uiteindelijk blijft de documentaire echter heel neutraal en worden de te censureren beelden beperkt tot de entree van een der personen in de kleedkamer van het jongenskoor. Hij zoekt slechts een model voor zijn schilderijen.

Jeugdherinneringen, naaktmodellen, kind-derzorg, bezorgde ouders en de behoudende zorg van instanties, de aantrekkingskracht van de openheid en naïviteit van de

jongeren, en het uiteindelijke isolement van de pedofiel, worden op een heldere en soms aparte manier in beeld gebracht.

De titel staat in geen relatie tot de documentaire. Het koor zingt Bach, daar is alles mee gezegd. De pedofielen kunnen niet tot een besmettelijke en zieke bevolkingsgroep gerekend worden, die in quarantaine geplaatst zou moeten worden. Misschien zal in de toekomst duidelijk worden dat de genen die de mens in staat stellen van Bach te genieten dezelfde zijn als de genen die pedofilie stimuleren.

Het Bachvirus
Première: 7 oktober

Onjuist en troebel element in portret pedofielen

Het Bachvirus van Arnold Vogel en Robbert Verhoeven, in Rialto Amsterdam, is een documentaire die drie pedofielen portretteert. Het programma 'kunnen' sa- fentie, terwijl de keurige portretten dat menstellen. In *Het Bachvirus*, trouw- helemaal niet zijn. En toch zit er wens mede geproduceerd door de aan *Het Bachvirus* een luchtje. Wat NCRV, hebben zij drie pedofiele de drie mannen bindt, is hun be- mannen braaf en open geportret- zoek aan een uitvoering van Bachs teerd. Een van hen kwam in aanra- Hohe Messe door een jongenskoor. Bij die jongens begint de film en lid was in het jeugd-en jongeren- door het verhaal van de drie man- werk, een ander schildert vooral in nen neemt de film hun optiek aan. Noorwegen jongens puur natuur en. Je ziet daardoor ook als kijker de een derde laat bedroefd weten dat koorknappen door pedofiele ogen. zijn omgeving zijn pedofiele gevoe- De jongens staan te kijk als object- van pedofiele gevoelens. Een onjuist en vertroebelend ele- daer is niets op tegen. ment: niet die jongens behoren het Tijdens de Nederlandse Filmda- onderwerp te zijn, maar de pedofie- gen werd de documentaire als 'ge- je mannen. Dat maakt *Het Bachvi- ruchtmakend' aangekondigd. Een rus* eventueel geruchtmakend. dergelijk adjectief ruikt naar sensa- Peter van Bueren

Het Bachvirus

Dat pedofilie nog steeds gevoelig ligt, moge duidelijk zijn uit de commotie die kort geleden ontstond rond de korte documentaire *Het Bachvirus* van Arnold Vogel en Robert Verhoeven. Het Noord-Hollands Jongenskoor, achtergronddecor voor een film waarin drie mannen openhartig uitkomen voor hun seksuele geaardheid, dreigde met een kort geding aangezien het niet met pedofilie geassocieerd wilde worden. Producent Martin Lagester en het koor kwamen tot een schikking en uiteindelijk is de film dan toch, zij het enigszins gewijzigd, te zien in de bioscoop.

Dat hetzelfde koor zich een aantal jaar geleden minder afwijzend toonde toen een Utrechtse pedofiele onderwijzer een legaat van ruim twee ton naliet, lijkt in dit licht dan ook een beetje hypocriet. Temeer daar de angst voor nadelige gevolgen van het verband tussen de de voorliefde van de mannen en de jonge koorknappen ongegrond lijkt. De film benadert het onderwerp zorgvuldig en geeft in de eerste plaats een discreet beeld van pedofilie aan de hand van de ervaringen van de drie mannen, die in de film een uitvoering bezoeken van het Noord-Hollands Jongenskoor. Daarbij wordt zijdelings ingegaan op de 'pedofiele erfenis' die het koor ontving en de mogelijke aantrekkingskracht van de jongens op pedofielen.

Oprotten

Veel meer op de voorgrond staan de verhalen van de geïnterviewden en het

Een voorkeur voor mooie koorknappen

gevecht tussen hun eigen moraal en de vooroordelen en normen van de samenleving. Hoe groot het taboe is, blijkt uit het verhaal van een van hen. Het leven wordt hem systematisch zuur gemaakt sinds hij zijn woon-gemeenschap op de hoogte heeft gebracht van zijn pedofiele gevoelens. Wanneer hij voor het oog van de camera een voet in de gemeenschappelijke tuin zet, komen er van diverse kanten bewoners die hem te kennen geven dat hij 'op moet rotten'. Terwijl de camera door de buurtbewoners buiten werking wordt gesteld, loopt de geluidsband door en kun je zelf wel ongeveer verzinnen hoe het conflict zich ontwikkelt.

Een zelfde soort ervaring heeft de tweede man, een gepensioneerde ambtenaar, die zijn vrije tijd veelvuldig op zijn boot doorbrengt en graag jongens om zich heen heeft. Zijn diensten als 'opvangvader' worden door

de Stichting Hulp en Kinderhulp niet meer gewaardeerd, na een incident met een van de door hem in huis genomen kinderen. De derde man schildert al vanaf zijn achste en heeft een onmiskenbare voorkeur voor jongenslijven. Vol enthousiasme vertelt hij over de tijd dat hij in Noorwegen woonde en aan naaktmodellen geen gebrek had aangezien iedereen daar veel meer bloot loopt. In de hoop een goed model te vinden bezoekt hij de uitvoering van het jongenskoor. Hij is kieskeurig vertelt hij, want het moeten wel jongens zijn met geestelijke bagage, 'geen danstent- of popmuziekjongens'. Of het de andere twee geïnterviewden ook te doen is om de geestelijke bagage van de koorknappen wordt niet duidelijk, feit is dat alledrie aanwezig zijn tijdens de uitvoering van Bachs Hohe Messe in de St. Bavokerk in Haarlem. Hier komen hun drie verhalen samen.

Schilder met twee Noorse fjordgodjes.

In een van de twee scènes die ons worden onthouden, zoekt de schilder in de 'kleedkamer' van de kerk contact met een van de jongens en vraagt hij hem model te staan. De jongen stemt kennelijk in, want wat we wel zien is dat hij bij de schilder op bezoek komt. Slechts het begin van de schildersessie - gekleed - wordt getoond en de film eindigt abrupt. Jammer, want de makers geven de toeschouwer daarvoor niet de gelegenheid te beoordelen of de bedoelingen van de schilder 'zuiver' zijn of niet.

Betoverende aai

Het meest treffende van deze documentaire is de manier waarop de mannen praten over hun geaardheid. Enerzijds overmand door het leed dat hen als gevolg van het maatschappelijk onbegrip wordt aangedaan en anderzijds hun onverwoestbare liefde voor kinderen, waarbij een van hen geemo-

tionereerd vertelt een aantal jaar geleden diep geraakt te zijn door een betoverende aai van een jongetje over zijn hoofd. Hoe beladen het thema ook is en wat de onderdrukte verlangens van pedofiele mannen ook mogen zijn, uit hun verhalen blijkt stuk voor stuk dat de grenzen altijd door de kinderen worden bepaald en dat seks niet hun belangrijkste drijfveer is om met kinderen in contact te treden.

Denise van Laar

Het Bachvirus

Nederland, 1991.
Productie: Martin Lagester.
Scenario en regie: Arnold Vogel en Robert Verhoeven.
Camera: Jules van den Steenhoven.
Geluid: Arnold Vogel.
Montage: Hans van Dongen.
Kleur, 40 minuten.
Distributie: Cinema.
Te zien: vanaf 7 oktober in Amsterdam (Rialto).

Omstreden 'Het Bachvirus':

Verwarrende film over pedofielen

Het Bachvirus Regie: Arnold Vogel en Robert Verhoeven. Het is nog onduidelijk of de film in een noordelijk filmhuis te zien zal zijn. Uitzending op tv volgt in februari volgend jaar.

'Het Bachvirus' is een door Arnold Vogel en Robert Verhoeven vervaardigde documentaire die op voorhand reeds gerucht makend werd. Alles is verwarrend aan deze film, die op de Nederlandse Filmdagen in première ging, en zeker ook de titel. Met de brave Johann Sebastian en zijn zonen heeft het allemaal weinig te maken, want het betreft een documentaire over pedofilie. De film ontwikkelt zich vanuit een concert in de Haarlemse Bavo-kerk waar een groot deel van het publiek de hemelse klanken van het Noordhollands Jongenskoor met gesloten ogen tot zich laat komen. Maar verspreid tussen de muzikliefhebbers zitten ook drie oudere heren met hun ogen juist wijd open gesperd, want ze zijn niet gekomen voor Bach maar voor de koorknappen in rode toegies met superpli. We horen een van de heren klagen dat het met het kopen van de kaartjes altijd gokken blijft, want soms tref je het ongelukkig en krijg je een stoel niet tegenover de jongensopranen maar tegenover de bassen met baarden, voor wie je juist niet gekomen was. Men zou kunnen stellen dat deze pedofielen — want dat zijn ze — de St Bavo zijn binnen gekomen onder valse vlag. Over wat Vogel & Verhoeven zouden hebben gedaan om de medewerking van het Noordhollands Jongenskoor te verkrijgen, ontstond twee maanden geleden een rel. Het bleek dat ze de bedoelingen van hun film wel hadden toegelicht bij het koorbestuur, dat voor de opnamen ook permissie gaf, maar dat evenwel nergens meer verantwoordelijk voor was toen er daadwerkelijk een film gemaakt werd. En een nieuw bestuur wist niet beter of men had te maken met documentaristen die het wilden hebben over jeugd met een muzikale belangstelling die verder strekt dan Michael Jackson. De rel is inmiddels gesust nadat in *Het Bachvirus* twee coupures werden aangebracht. Het betrof een scène waarin na afloop van het concert een pedofiele schilder contact met een koorleider weet te leggen, benevens een scène waarin

al te gedetailleerd verteld werd over een relatie van een man op leeftijd met een prille tiener. Het goede van de film zit eigenlijk voornamelijk in de openhartigheid waarmee die drie heren afzonderlijk van elkaar hun seksuele geaardheid nader toelichten, inclusief het tragische feit dat als gevolg van gebrek aan sociale acceptatie de lustgevoelens zelden kunnen worden bevredigd. Als de man die dat uitlegt het dan even te kwaad krijgt met zijn emoties, zoomt de camera zo razendsnel en onbarmhartig op zijn tranen in dat het vragen oproept over de integriteit van de filmers. Welsprekender is de scène die volgt als dezelfde man verteld heeft dat hij door zijn burens voor een viespeuk en kinderlokker wordt versleten en dusdanig wordt geterroriseerd dat hij niet eens meer door zijn eigen tuin kan lopen. Men neemt de proef op de som en inderdaad ontstaat er in mum van tijd een opliep van jewelste en wordt ook de cameraploeg bedreigd met verbaal en fysiek geweld. Hier is *Het Bachvirus* op zijn sterkst en roept compassie op voor mensen die het ook niet kunnen helpen dat ten aanzien van de erotiek de Schepper hen een lelijke poets heeft gebakken. Halfhartig is dat Lagestee's film het enige werkelijk heikele discussiepunt van de problematiek uit de weg gaat, namelijk dat pedofiele relaties vrijwel per definitie onevenwichtig zijn omdat het gaat tussen aan de ene kant volwassenen die ervaren in het leven staan, met aan de andere kant kinderen die geacht worden de erotiek en hun draai in het leven nog te ontdekken. En misleidend aan *Het Bachvirus* is dat de indruk wordt gewekt dat pedofilie zich enkel afspeelt tussen mannen en jongetjes.

Pieter van Lierop

N^v/hN 8-w-93

Uitlokking en sensatie, zonder nazorg

Het Bachvirus. Een film over pedofilie. Regie: Robert Verhoeven en Arnold Vogel. Amsterdam, Rialto.

Al voor de première was de documentaire *Het Bachvirus* in opspraak geraakt. Niet vanwege het onderwerp — mannen met pedofiele emoties — maar juist omdat dat onderwerp verzwegen zou zijn. Arnold Vogel en Robert Verhoeven hadden zich verzekerd van de medewerking van een Alkmaars jongenskoor. Koorleden en dirigenten hadden meegewerkt aan de opnamen en waren geschokt toen ze het eindresultaat onder ogen kregen. Dat het ging om een film over pedofilie was hun nooit duidelijk gemaakt door de regisseurs of hun producent. Hun was voorgespiegeld dat het ging om een film over het koor, met als een soort kanttekening de specifieke ontroering die pedofiele mannen ondervinden bij de concerten. De film, waarvan de titel *Het Bachvirus* inderdaad meer associaties wekt met koormuziek dan met volwassen liefde voor

kinderen, mag uiteindelijk worden vertoond minus enkele fragmenten waarin een directe relatie werd uitgebeeld tussen koorleden en de pedofiele mannen.

Wie de film kijkt zal zich de wrevel en misschien ontredde van de betrokkenen kunnen indenken. Beelden van repeterende zangertjes worden doorsneden met fragmenten van gesprekken met drie mannen die, overigens bewonderenswaardig, openhartig vertellen over hun gevoelens voor onvolwassen jongens. Aan de dirigent die enthousiast spreekt over muziek en koorzang wordt op drammerige wijze een verhaal ontfutseld over een, hem verder niet eens persoonlijk bekende, onderwijzer die onaangekondigd een vermoogen naliet aan het koor en over de hartstochtelijke brieven die later in diens woning werden aangetroffen. Tenslotte zien we de mannen bij een concert van het koor. Door wat we hen eerder hoorden vertellen over hun gevoelens, is het onmogelijk blanco te luisteren naar de jongens of nog aandacht op te brengen voor de vocale inspanningen en concentratie op hun gezichten. Maar *Het*

Bachvirus gaat over pedofilie en dus zorgden de filmers ervoor dat we ze bekijken met de ogen van de mannen, dat wil zeggen als objecten voor hun lustgevoelens.

Het Bachvirus is een misse film en dat ligt uitsluitend aan Vogel en Verhoeven. Hun opzet was, lees ik, een blik te bieden op 'de belevingswereld van drie volwassen mannen die zich aange-trokken voelen tot jonge jongens'. De film die ze maakten deelt weinig mee over die belevingswereld, hij is uit op sensatie. De drie mannen worden uit hun tent gelokt om hun verlangens en herinneringen uit te leveren, waarbij Vogel en Verhoeven het niet nodig vonden het verschil te nuanceren tussen droom en daad. Ze informeren niet naar hoe die mannen zich de gevoelens van de jongens voorstellen, ze vragen niet naar hun oplossingen voor de gecompliceerde, al snel onevenwichtige machtsverhoudingen die zich voordoen zodra volwassenen en kinderen met elkaar verkeren. Bovendien verwerkten de filmers de uitspraken van de geïnterviewden systeemloos kras door hun film zonder de verantwoordelijkheid te nemen voor het effect.

In twee gevallen is dat, hoewel onaangenaam, te verdedigen. De sprekers zijn sterke types, al vraag ik me af of de uit het jeugdwerk afkomstige ambtenaar, die beaamt 'zonder jongens' te zitten nu hij met pensioen is, zich realiseert wat voor licht die uitspraak werpt op de drijfveren van zijn loopbaan. Maar met de derde man, iemand die sinds hij met huis aan huis verspreide stencils ruchtbaarheid gaf aan zijn geaardheid, door de hele woonerf wordt geterroriseerd, hadden Vogel en Verhoeven met meer respect kunnen omspringen. Nu doen ze hun voordeel met zijn hysteric. Ze danken de meest aangrijpende momenten van hun film aan hem, doordat hij ze toestond een confrontatie te filmen met zijn op een volksgerecht beluste burens, maar hij kreeg bitter weinig in ruil voor het gebruik van zijn ellende.

JOYCE ROODNAT

De aanbevelingen van de recensenten variëren van 0 tot maximaal ★★★★★

'HET BACHVIRUS'

Stouw 7-10-'93

Verdwaald tussen lusten en normen

door te pronken met zijn schilderijen en van blote jongetjes; de derde door met nauwelijks verholten trots op te scheppen over zijn vele charitatieve baantjes in het jongerenwerk.

Karikaturaal

De drie pedofiele mannen uit *Het Bachvirus* zijn beklagenswaardige figuren. Door hun geaardheid zijn ze tussen 'hun' lusten en 'de' normen verdwaald en tot haast karikaturale typen verworpen. In deze documentaire worden ze nu ook nog eens genadeloos te kijk gezet. De makers hadden daarom toch het fatsoen moeten hebben hun film, hoe gerucht makend ook, af te blazen.

H.K.

Amsterdam-Rialto.

van hun persoonlijkheid en gereduceerd tot lustobjecten.

Het pijlijkt echter zijn de verhalen van de pedofiele mannen. Ze kunnen met hun geaardheid geen kant op en verstrikken zich in doorzichtige en lachwekkende rationalisaties, waardoor ze gelijkenis vertonen met 'Koot en Bie'-typetjes. Dat nog al wat ouders er geen prijs op stellen dat ze een relatie met hun kind aanknopen, snappen ze niet. Ze willen immers geen seks, maar slechts vriendschap. Alleen als het kind het aangeeft, komt het wel eens tot seks.

Onopvallend beweren de mannen dat pedofilie en platonische liefde synoniem zijn. Tegelijkertijd weer spreken ze dat. De eerste door in snikken uit te barsten bij de herinnering aan een joch dat hem ooit liefdevol over zijn bol aaidde; de tweede

scènes te laten vallen.

De ingekorte versie van deze nu 40 minuten durende documentaire is deze week in 1 filmtheater te zien en blijft een hoogst gênante vertoning. Allereerst omdat de film heel slordig gemaakt is. De interviews zijn in willekeurige brokken gehakt, met losse hand door de film gestrooid en komen abrupt tot een eind. Verder komen het koor en de koorknappen nauwelijks aan bod.

Legaat

De dirigent mag even iets vertellen over zijn drijfveren Bach door jongens te laten zingen en over een legaat dat een, vermoedelijk pedofiele, bewonderaar het koor schonk. De koorknappen komen nooit aan het woord, maar dienen uitsluitend als illustratie-materiaal voor de getuigenissen van de geïnterviewden. De jongens worden aldus beroofd

Drie pedofiele mannen bezoeken de uitvoering van Bachs 'Hohe Messe' in de St. Bavo-kerk in Haarlem. Aan die uitvoering wordt meegewerkt door het Noord-Hollands Jongenskoor. In interviews, gegroepd rond dit concert, praat het drietal over de aantrekkingskracht die de koorknappen — en jonge jongens in het algemeen — op hen uitoefenen en over de weerstanden die hun geaardheid oproept.

Omdat het Noordhollands Jongenskoor niet met pedofilie geassocieerd wenste te worden, dreigde het de regisseurs (Arnold Vogel en Robert Verhoeven) en de producent (Martin Lagerstee) van de documentaire *Het Bachvirus* met een kort geding. Kort voor de zitting kwam het echter tot een schikking, waarbij de filmmakers beloofden enkele

NRC 6-10-93

Kabinet verhoogt straf kinderporno

Van onze verslaggever *Ac 9-10*

DEN HAAG — Het kabinet heeft gisteren besloten tot drastische maatregelen om paal en perk te stellen aan de toenemende kinderporno. De maximum gevangenisstraffen gaan naar vier jaar of een boete van 20.000 gulden. Dat was respectievelijk drie jaar en tien mille.

Op voorstel van minister Hirsch Ballin van justitie worden straks ook recidivisten en beroepsmatige makers van kinderporno aangepakt. Die riskeren zes jaar cel of een boete van een ton.

Nieuw in het wetsvoorstel is dat het in voorraad hebben van kinderporno reeds strafbaar is. Het is niet meer nodig dat die voorraad gericht is op verspreiding of openlijke tentoonstelling ervan. Onderzoek heeft uitgewezen dat het verschijnsel kinderporno de laatste jaren in ernst en omvang aanzienlijk toeneemt.

Kinderporno *UN 9/10* zwaarder gestraft *vr.*

Het kabinet wil zwaardere straffen voor net vervaardigen en verspreiden van kinderporno. Ook het privébezit van kinderporno wordt strafbaar gesteld. De groeiende handel in kinderporno noopt volgens minister Hirsch Ballin (Justitie) tot een aanscherping van de wet. Hirsch Ballin wil een maximum gevangenisstraf van 4 jaar of een boete van 25.000 gulden.

NRC HANDELSBLAD 3

Kabinet besluit tot harde aanpak van kinderporno

DEN HAAG, 9 OKT. Het kabinet heeft gisteren besloten tot drastische maatregelen om kinderporno tegen te gaan. De maximum gevangenisstraffen gaan naar vier jaar of een boete van 20.000 gulden. Tot nu toe bedroeg de maximumstraf drie jaar cel en een geldboete van 10.000 gulden. Op voorstel van minister Hirsch Ballin (Justitie) worden straks mensen die zich bij herhaling schuldig maken aan kinderporno of hier een beroep van maken zwaarder bestraft. Zij riskeren zes jaar cel of een boete van een ton. Nieuw in het wetsvoorstel is dat alleen al het bezit van kinderporno strafbaar is en niet alleen meer het in voorraad hebben, gericht op verspreiding of openlijke tentoonstelling. Onderzoek heeft uitgewezen dat het verschijnsel kinderporno de laatste jaren in ernst en omvang aanzienlijk toeneemt.

Offensief kabinet tegen kinderporno

PAR 9/10

(Van onze politieke redactie)

DEN HAAG — Het kabinet heeft een wetsvoorstel ingediend dat het mogelijk maakt de producenten van en handelaars in kinderporno veel harder aan te pakken. De maximale gevangenisstraf voor het handelen in en het produceren van kinderporno wordt verhoogd van drie maanden tot vier jaar. Bij herhaling kan zelfs een gevangenisstraf van zes jaar worden opgelegd.

Dit is gisteren na afloop van de ministerraad bekend gemaakt. Ook de boetes worden fors verhoogd, van tienduizend gulden nu tot vijftigduizend gulden straks. Voor recidivisten geldt een maximale boete van een ton.

Minister Hirsch Ballin van justitie heeft voorgesteld te komen tot een harde aanpak, nadat uit onderzoek was gebleken dat de

laatste jaren de handel in kinderporno fors toeneemt. Ook internationaal nam de druk op Nederland toe om de kinderporno aan te pakken.

Met het nieuwe wetsvoorstel wordt het strafbaar om kinderporno in voorraad te hebben. Daarbij hoeft Justitie niet langer aan te tonen dat het de bedoeling was om de kinderporno tentoon te stellen of te verspreiden.

Regering verzwaart straf voor kinderporno

Van onze verslaggeefster

DEN HAAG *VK 9-10*

Kinderporno wordt in de toekomst zwaarder bestraft. Het kabinet heeft vrijdag besloten de maximumstraf voor het vervaardigen, tentoonstellen, verspreiden, verhandelen en het in voorraad hebben van kinderporno te verhogen van maximaal drie maanden of tienduizend gulden boete naar maximaal vier jaar of een boete van 25 duizend gulden. Daardoor wordt het mogelijk verdachten van een dergelijk misdrijf in voorlopige hechtenis te nemen.

Alleen al het in voorraad hebben van kinderporno zal in de toekomst strafbaar zijn, als vaststaat dat de bedoeling is het materiaal te verspreiden of te laten zien. Het strafmaximum wordt verhoogd naar zes jaar of honderdduizend gulden boete voor degenen die er een gewoonte of beroep van maken kinderporno te vervaardigen.

Straffen op maken van kinderporno gaan fors omhoog

TR 9-10

Van onze parlementsredactie

DEN HAAG — Maximumgevangenisstraffen en boetes voor handelaren en afnemers (op grote schaal) van kinderporno gaan fors omhoog.

De gevangenisstraf wordt vier jaar, de boete 25 000 gulden. Dit heeft het kabinet gisteren besloten. Hiermee hoopt zij paal en perk te kunnen stellen aan de sterk stijgende belangstelling voor kinderporno. De straf was tot op dit moment respectievelijk drie jaar en 10 000 gulden. Op voorstel van minister Hirsch Ballin (Justitie) worden straks ook recidivisten en beroeps bij kinderporno aangepakt. Die riskeren zes jaar cel of een boete van een ton.

Zwaardere straffen voor kinderporno

Van onze politieke redactie

DEN HAAG — De straffen voor kinderporno worden van uiterlijk drie maanden gevangenis verhoogd tot maximaal vier jaar, zo heeft het kabinet gisteren besloten. Ook de boetes gaan fors omhoog: van 10.000 tot 25.000 gulden. De hogere straffen gelden de verspreiding of openlijke tentoonstelling, het vervaardigen, in-, door- en uitvoer, of het in voorraad hebben van kinderporno.

Mensen die geld verdienen met dergelijke zaken, kunnen worden gestraft met maximaal zes jaar gevangenisstraf of een boete van 100.000 gulden. Bovendien kan een verdachte die kinderporno in bezit heeft of heeft verspreid, in voorlopige hechtenis worden genomen.

Met de zwaardere straffen wil het kabinet jeugdige potentiële slachtoffers van zedenmisdrijven meer bescherming bieden en kinderporno en zedendelicten beter bestrijden. Volgens onderzoeken is kinderporno de laatste jaren in ernst en omvang aanzienlijk toegenomen.

AD 09.10.93

Kinderporno zwaar bestraft

Van onze parlementaire redactie

DEN HAAG, zaterdag Minister Hirsch Ballin (Justitie) gaat de straffen voor het maken, verspreiden en tentoonstellen van kinderporno grafie aanmerkelijk verzwaren.

Bovendien wordt het in voorraad hebben van kinderporno strafbaar.

Voor de verspreiding, tentoonstelling, vervaardigen en uitvoeren van kinderporno grafie bedraagt de gevangenisstraf nu maximaal drie maanden. In het wetsvoorstel wordt dit verhoogd tot maximaal vier jaar.

Directeur De Dreef ontslagen uit voorlopige hechtenis

Van onze verslaggever **VK**
AMSTERDAM 1-10

Een dag nadat viereneenhalf jaar gevangenisstraf tegen hem was geëist wegens ontucht met pupillen, is woensdag de voormalige directeur van het jongensinternaat De Dreef in Wapenveld op vrije voeten gesteld. De rechtbank in Zwolle achtte 'geen gronden meer aanwezig om de voorlopige hechtenis te laten voortduren'.

Dat is ook het enige wat raadsman mr J. Lunenberg te horen heeft gekregen als motivatie voor de onverwachte vrijlating van zijn cliënt. 'Het zou kunnen duiden op vrij-spraak straks.'

De rechtbank doet 12 oktober uitspraak in de zaak tegen de 56-jarige verdachte, die al drie maanden in voorarrest heeft gezeten.

De vrijlating nu zou volgens Lunenberg ook een aanwijzing kunnen zijn voor het onvoorwaardelijke deel van de gevangenisstraf die de rechtbank zijn cliënt gaat opleggen: de drie maanden die hij al in voorlopige hechtenis heeft doorgebracht.

Van onze verslaggever
ZWOLLE

Voor de Zwolse rechtbank zijn dinsdag gevangenisstraffen tot vijf weken en maximaal tweeduizend gulden boete geëist tegen groepsleiders en een voormalig adjunct-directeur van het open justitiële jongensinternaat De Dreef in Wapenveld. Ze worden ervan beschuldigd twintig pupillen van het internaat te hebben mishandeld.

Een voorbeeld. In januari 1990 moesten de groepsleiders W. R. en S. J. twee 'weglopers' ophalen uit Maastricht. In de politiebureau werden de eerste 'pedagogische' maatregelen genomen. Volgens afspraak nam ieder zonder een woord te spreken een pupil onder handen. Beiden kregen een klap in het gezicht.

In de auto op weg naar Wapenveld werd geen woord gesproken 'om de spanning op te voeren'. In de leiderskamer van het internaat werd vervolgens het verhoor afgenomen. Het was niet een incident, maar een voorbeeld van de vaste aanpak van jongens die de benen hadden genomen.

Het verhoren van een pupil op De Dreef had soms plaats met vier groepsleiders tegelijk, om de druk op te voeren. Unit-hoofd P. M. werd bijvoorbeeld in februari 1991 door een collega opgebeld 'omdat ze er niet doorheen kwamen'. Een pupil had een portemonnee gestolen van een andere bewoner van het internaat. Een zeer ernstig vergrijp, categorie 'bevuilen van het eigen nest'.

Twee groepsleiders namen de jongen in de leiderskamer onder handen, 'maar hij hield de deur gesloten'. P. M. werd opgebeld. Meteen toen hij samen met nog een collega de leiderskamer betrad, smeet hij de pupil een sleutelbos naar het hoofd en gaf hem een trap. 'We moesten daar dringend doorheen komen', zei hij gisteren als rechtvaardiging.

De Dreef was het paradepaardje van Justitie. In Wapenveld hadden ze in de jaren zeventig ontdekt dat méh met doe-projecten en een 'confronterende' houding meer bereikte dan met isoleercellen en kalmeringspuiten. In het bestuur zat de vice-president van de Zwolse rechtbank en een kinderrechtster. Als een buitenlandse delegatie op bezoek kwam, werd een rondleiding op De Dreef in het programma opgeno-

'Slaan op De Dreef geen incident, maar uit de hand gelopen gewoonte'

door Wilma Kieskamp

ZWOLLE - „Als je pupillen die ouder zijn dan twaalf, nog moet slaan, dan ben je niet goed bezig. Dat kán niet.“ De officier van justitie stuurt een priemende blik door de rechtszaal, langs de groepsleiders in het verdachtenbankje, langs de advocaten, over de volle publieke tribune. Heeft iedereen dat duidelijk begrepen?! Op De Dreef, of in welke jeugdinrichting dan ook, dient niet meer geslagen te worden. Links op de tribune knikt het publiek driftig mee. Geef hem van katoen, zitten ze de aanklager stilletjes op te jatten. Hier zitten de personeelsleden en de ex-pupillen die teleurgesteld zijn in De Dreef, die vinden dat De Dreef zichzelf verloren heeft in geweld. Wat hen betreft kan de officier van justitie zijn eis niet hard genoeg formuleren. Ze applaudisseren nog net niet, maar het scheelt weinig, als de officier voorwaardelijke gevangenisstraffen van vijf weken tot drie maanden eist tegen zeven hulpverleners van De Dreef.

Rechts op de tribune zijn de 'voorstanders' van De Dreef in een hoek gekropen. Groepsleiders, de directie, een enkel bestuurslid dat naar de rechtszaak is gekomen. Vandaag zal de rechtbank van Zwolle zich na twee jaar rumoer eindelijk over de dossiers buigen.

De Dreef-supporters zwijgen verbeteren. Zij geloven nog steeds in de filosofie van De Dreef, maar ze voelen zich in de kou gezet. De Dreef wordt kapot gemaakt, en waarom? Dat er structureel mishandeld zou worden op de inrichting is een meer dan belachelijke beschuldiging, vindt het groepje in de hoek. De officier van justitie, met zijn ferme veroordeling van lijfelijk optreden tegen pupillen, krijgt schampere blikken. Die heeft makkelijk praten. Die staat niet voor de taak om de lastigste jongens van Nederland terug in het gareel te krijgen. Zelfs de verdachten zijn in twee bittere kam-

pen verdeeld. Het ene kamp bestaat uit twee ontslagen groepsleiders die in 1991 in een AVRO-uitzending met de beschuldigingen van structurele mishandeling kwamen. Ze hebben destijds zelf aan het meppen meegedaan, maar ze komen vandaag bij de rechtbank deemoedig hun straf in ontvangst nemen, maar hopen natuurlijk wel dat de anderen ook een veroordeling krijgen en liever een zwaardere dan zichzelf. Het andere kamp omvat de voormalige adjunct-directeur van De Dreef, drie groepsleiders die nog steeds op de inrichting werken en een groepsleider die onlangs is veroordeeld wegens ontucht met pupillen. De adjunct-directeur is een geval apart, hij houdt koppig vol dat zelfs de pedagogische tik een zeldzaamheid was op De Dreef. De groepsleiders ontkennen niet dat zij soms pupillen sloegen. „Maar er waren duidelijke grenzen en soms was het de enige manier om er bij een jongen 'door' te komen.“

Elk kamp heeft zijn eigen interpretatie van wat er op De Dreef de afgelopen jaren is gebeurd en van de 37 incidenten die door de officier bij de rechtbank zijn aangekaart. De twee ontslagen groepsleiders vertellen de rechter dat zij twee weggelopen pupillen in Maastricht op het politiebureau gingen ophalen. Op het bureau kregen de jongens een harde draai om de oren, op De Dreef volgde vervolgens een 'verhoor' over het weggelopen. „Als een jongen niet snel genoeg antwoord gaf, kreeg hij een klap“, aldus de ex-groepsleiders. „Dat ging uren door.“

Een ander 'verhoor' betrof een jongen die ervan verdacht werd dat hij tegen de regels in hash rookte op zijn kamer. „Ik heb hem wel twintig keer geslagen omdat hij bleef ontkennen“, vertelt de ontslagen groepsleider. „Nu zeg ik: zo'n aanpak leidt tot niets.“ De 'loyale' groepsleiders grommen vanaf de tri-

bune dat twintig keer slaan 'absolute onzin' is. „Dat gebeurde nooit.“ De groepsleiders die in het beklagdenbankje zitten, leggen aan de rechtbank uit dat verhoren nu eenmaal soms onontkoombaar zijn en klappen ook. Je moet de context zien en het soort jongens kennen. Twee jongens kregen slaag omdat zij nadat ze waren weggelopen, „arrogant en onverschillig“ weer kwamen binnenslenteren op De Dreef. „Dat accepteren wij niet“, aldus de groepsleider. Een andere jongen werd met een schop tegen de scheenbenen gedwongen tot een bekentenis over geld dat hij van een medebewoner had gestolen. Wat de één slaan noemt, noemt de ander vasthouden. Een jongen van elf werd door zijn moeder op De Dreef gedumpt en was de eerste dag van zijn verblijf wanhopig. De groepsleider houdt vol: „Hij was hysterisch. Ik moest hem tegen de grond drukken om hem te kalmeren.“ Maar de collega die er bij stond zegt: „Die jongen was lastig. Hij kreeg klappen, hij werd tegen de grond gewerkt; dáárvan was hij in paniek.“

Van de 37 incidenten die aan de rechtbank worden voorgelegd, zijn er ongeveer tien die door een kritische beschouwer wellicht als 'mishandeling' zouden kunnen worden betiteld. Aan het eind van de zitting zijn er opeens nog maar 26 zaken over. De officier trekt 11 zaken in, omdat er geen wettig bewijs is. Het is het woord van de jongen tegen het woord van de groepsleider.

De officier vindt dat er genoeg zaken overblijven om de conclusie te rechtvaardigen dat op De Dreef geweld tegen pupillen geen incident meer was, maar een uit de hand gelopen gewoonte. De zware voorwaardelijke straffen moeten een waarschuwing zijn tegen herhaling. „En een normstelling voor de hele jeugdhulpverlening.“

Uitspraak 19 oktober.

Ex-directeur vrijgesproken van ontucht met pupillen

Van een onzer verslaggeefsters

ZWOLLE - De rechtbank van Zwolle heeft de ex-directeur van De Dreef in Wapenveld vrijgesproken van ontucht met oud-pupillen. Volgens de rechtbank is er geen bewijs. Vooral de bemoeienis van een ontslagen groepsleider en een journaliste van de Avro met de ex-pupillen, voorafgaand aan de aangiftes, maken dat een redelijke beoordeling van de aangiftes niet meer mogelijk is, aldus de rechtbank. De aangiftes zijn door dit 'voorwerk' niet meer geloofwaardig. De betrouwbaarheid en authenticiteit staan niet boven redelijke twijfel verheven, zoals dat heet. De aangiftes vormden het enige bewijs, omdat van de ontucht uiteraard geen getuigen zijn. Tegen de 56-jarige ex-directeur was 4,5 jaar cel geëist. De officier achtte twee weken geleden bewezen dat de directeur ontucht heeft gepleegd met drie pupillen, in de periode dat zij bij hem in huis woonden en met hem privé op vakantie gingen. De directeur heeft altijd ontkend. Hij is anderhalve week geleden al uit voorlopige hechtenis ontslagen, op bevel van de rechtbank, die blijkbaar toen al overtuigd was van de onmogelijkheid om in deze zaak tot een beoordeling te komen.

Tijdens de zitting bleek dat een ontslagen groepsleider met een journaliste op eigen initiatief tientallen ex-

pupillen van De Dreef heeft opgespoord om hen te vragen of zij ooit mishandeld zijn of misbruikt. Ze spraken urenlang met de jongens en bezochten sommigen meermalen. Pas na dit voorwerk volgden de aangiftes. De ex-pupillen kregen ook te horen wat andere jongens aan 'ervaringen' hadden gemeld. De verdediging van de directeur zei tijdens de zitting dat de zaak is voorgekookt. In elk geval betekent de vrij-spraak voor de directeur dat degenen die de beschuldigingen tegen hem hebben aangezwengeld, zelf de poten onder de zaak hebben weggezaagd.

De rechtbank constateert met betrekking tot de pupillen dat „het gaat om kwetsbare en in een enkel geval psychisch labiele personen. In ieder geval betreft het personen die met behoedzaamheid en door deskundige ondervragers gehoord dienen te worden, wil het verantwoord zijn aan hun verklaringen doorslaggevende betekenis toe te kennen“. Directeur J. Karrenbeld zal na de vrij-spraak niet terugkeren in zijn functie. Hij heeft dit voorjaar, los van de aangiftes, in overleg met het bestuur besloten om terug te treden. Toen de aangiftes wegens ontucht binnenkwamen, is Karrenbeld zelf teruggetreden. De ex-directeur overweegt schadevergoeding te eisen voor de periode dat hij ten onrechte in hechtenis heeft gezeten.

men. Maar er werd ook 'gempt'.

In de rechtszaal in Zwolle werd volop gediscussieerd over het nut en de uitwassen van die pedagogische aanpak op De Dreef. Zes groepsleiders en de voormalig adjunct-directeur moesten zich verantwoorden. Officier van justitie D. Veurink had bij zijn onderzoek 120 gevallen van mishandeling - slaan, stompen, schoppen - op het open justitiële jongensinternaat verzameld, over een periode van zes jaar. Veertig gevallen, waarbij twintig pupillen betrokken zijn, legde hij gisteren aan de rechtbank voor.

Twee voormalig groepsleiders bekenden ruiterlijk. Ook al vonden ze dat de slachtoffers de incidenten soms erg zwaar hadden aangezet. Ze behoren tot de groep medewerkers van De Dreef die vorig jaar in een tv-uitzending van de AVRO het geweld aan de kaak stelden.

Ze onderschreven de opvatting van de officier van justitie dat er op De Dreef sprake was van structureel geweld. Het slaan zou vanuit de leiding openlijk zijn aangemoedigd. De filosofie was, aldus S. J.: 'Je moet ze keihard aanpakken, anders pakken ze jou.' Nieuwe groepsleiders werden in teamvergaderingen geprezen na hun eerste flinke draai om de oren.

De voormalig adjunct-directeur J. A. vertelde hoe De Dreef begin jaren zeventig bijna failliet was toen hij in dienst kwam. Met directeur Karrenbeld ontwikkelde hij de nieuwe aanpak. De isoleercellen onder een van de paviljoens werden met een shovel dichtgegooid en de kalmeringspuiten werden weggegooid. Er kwamen werkkampen, en de jongens werden op een directe manier met hun gedrag geconfronteerd, waarbij 'in een enkele situatie een draai om de oren werd gegeven'. J. A. had hiervoor een lintje verdiend, zo vond zijn verdediger, en helemaal geen strafvervolg-

Directeur De Dreef vrijgesproken

Van onze verslaggever

ZWOLLE **VK 13-10**

De Zwolse rechtbank heeft dinsdag de 56-jarige directeur van de jeugdinstelling De Dreef in Wapenveld vrijgesproken van seksueel misbruik van pupillen. De rechtbank vindt dat er onvoldoende bewijs tegen S.K. bestaat.

De verklaringen van de betrokken ex-pupillen zouden onbetrouwbaar zijn geworden, omdat ze zijn afgelegd na langdurige gesprekken met programmamakers van het televisieprogramma AVRO's Televisier. De officier van justitie had viereneenhalf jaar gevangenisstraf geëist.

S.K. heeft drie maanden in voor-

arrest gezeten. Twee weken geleden, een dag na de rechtszitting, is hij vrijgelaten. Volgens advocaat J. Lunenberg overweegt de directeur een schadeclaim in te dienen voor de drie maanden die hij in een huis van bewaring heeft doorgebracht.

Als bewijsmiddelen beschikte de rechtbank vrijwel uitsluitend over de verklaringen van de zes ex-pupillen die in mei van dit jaar aangifte hebben gedaan. De jongens, ten tijde van hun verblijf in De Dreef zestien en zeventien jaar oud, hebben tegenover de politie verklaringen afgelegd over verregaand seksueel contact.

Enkele jongens woonden enige tijd bij de directeur thuis. Ook gin-

gen ze mee op vakantie, waarbij ze soms in de caravan in een bed sliepen.

Voor de rechtbank zei S.K. twee weken geleden dat er niets bijzonders in die tijd is gebeurd en dat het lichamelijk contact beperkt bleef tot een arm om de schouder, een hand op een knie, of massage en 'kriebelen'.

Tijdens de rechtszitting hadden de advocaten van de directeur geen goed woord over voor de manier waarop AVRO's Televisier de getuigen heeft geïnterviewd. Een van de aangevers die in een TBS-kliniek verblijft, zou in ruil voor zijn verklaring zijn misleid. De betrokken programmamaker zou de jongen hebben beloofd ervoor zorg te dra-

gen dat hij in vrijheid zou worden gesteld.

De rechtbank noemt de verklaringen van de jongens onbruikbaar, omdat ze, voordat ze aangifte deden, eerst langdurig met een ex-groepsleider en een programmamaker van de AVRO hebben gesproken.

'Op grond van de verklaringen van aangevers over wijze waarop deze voorgesprekken hebben plaatsgevonden is de rechtbank van oordeel, dat de authenticiteit en betrouwbaarheid van de nadien gedane aangiften in onvoldoende mate boven de redelijke twijfel zijn verheven', aldus de rechtbank.

Zie verder pagina 3, kolom 1

De Dreef **VK 13-10**

Vervolg van pagina 1

Het Landelijk Steunpunt Zetten (LSZ), dat twee jaar geleden de AVRO op het spoor zette van mishandelingen op De Dreef, bevestigt dat de jongens die aangifte deden beloften zijn gedaan. Het LSZ, opgericht na de affaire-Finkensieper, stopte vorig jaar zomer de samenwerking met de AVRO uit onvrede over de aanpak van de omroep. Door de onzorgvuldige werkwijze van de AVRO zou de geloofwaardigheid van de betrokken jongens zijn aangetast.

'De AVRO had de namen van die jongens aan de officier van justitie moeten doorgeven en daarna afspraken moeten maken over de uitzending, en niet andersom. De AVRO is op de stoel van de recherche gaan zitten en heeft die verklaringen verprutst', aldus een medewerker van het LSZ.

Volgende week dinsdag doet de rechtbank uitspraak over de beschuldigingen tegen zes groepsleiders die pupillen zouden hebben geslagen, gestompt en geschopt. Een 52-jarige medewerker van De Dreef is juni dit jaar veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf, nadat hij had bekend ontucht met pupillen te hebben gepleegd.

De Dreef wordt opgeheven

Justitie heeft feitelijke doodvonnis geveld **JK 13/10**

door Hans Marijnissen

ZWOLLE - De justitiële jeugdinstelling voor jongens De Dreef in Wapenveld gaat dicht. Het bestuur zal de sluiting vandaag op een persconferentie in Zwolle bekendmaken. De Wouter Lourens Slotstichting die De Dreef exploiteert zegt het niet langer verantwoord te vinden De Dreef als zelfstandige instelling te laten voortbestaan. De instelling wordt daarom onthoofd: de adjunct-directeur, twee psychologen en zeven staffunctionarissen worden ontslagen en de instelling gaat samen met de drie andere instellin-

gen voor Zeer Intensieve Behandeling (ZIB: de Marke in Rekken, De Heldring Stichtingen in Zetten en Mettray in Eefde. De naam De Dreef wordt niet meer gevoerd.

De sluiting komt onverwacht. Gisteren werd de ex-directeur vrijgesproken voor ontucht met pupillen en de rechter doet volgende week uitspraak in de zaak tegen groepsleiders die verdacht worden van mishandeling. De Dreef kwam twee jaar geleden in opspraak toen pupillen en groepsleiders verhalen over mishandelingen naar buiten brachten. De directie gaf toe dat er in de

benadering van de jonge criminelen wel eens een educatieve klap werd uitgedeeld, maar dat van structurele mishandeling geen sprake was. Het bestuur vindt nu dat, ongeacht de uitkomsten van de strafzaken, die methode niet meer kan. Het bestuur kan zelf tot sluiting besluiten. Feitelijk heeft Justitie het doodvonnis geveld door een aantal maanden geleden de leiding in handen te geven van interim-directeur A. Draaisma van het ministerie, die een vernietigend rapport schreef over de werkwijze van De Dreef.

• Pagina 3: Vrijpraak ex-directeur

Ex-directielid De Dreef krijgt maand cel voor mishandeling pupillen

Van onze verslaggever **VK**

ZWOLLE **Zo-10**

De rechtbank in Zwolle heeft de voormalig adjunct-directeur van het justitieel jongensinternaat De Dreef in Wapenveld wegens mishandeling van pupillen veroordeeld tot acht weken. Vier hiervan zijn voorwaardelijk. Drie voormalige groepsleiders kregen voorwaardelijke gevangenisstraffen van vier tot acht weken.

Voormalig adjunct-directeur J. A. (50) wordt aangerekend dat hij medeverantwoordelijk is voor de in de jaren zeventig ontwikkelde pedagogische aanpak. Op De Dreef was volgens de rechtbank een klimaat ontstaan waarin slaan en ander geweld structureel en disproportioneel was geworden. Nieuwe pupillen, weglopers en overtreders van de regels werden door de groepsleiders en de staf stevig aangepakt.

De rechtbank acht bewezen dat A. zelf ook heeft meegedaan aan het slaan en schoppen van pupillen. Bovendien heeft hij als lid van de directie te kort geschoten in de controle op de gewelddadige voorvallen en het evalueren ervan.

Een onvoorwaardelijke straf is volgens de rechtbank nodig omdat een lichtere straf een miskennis van de ernst van de strafbare feiten zou zijn.

Ex-groepsleider K. van 't Z. kreeg

een voorwaardelijke straf omdat hij in mei voor ontucht met pupillen al tot drie jaar is veroordeeld. Twee voormalige groepsleiders die samen met collega's hebben meegewerkt aan een tv-programma van de AVRO in 1991 over het mishandelen van pupillen op De Dreef, kregen vier weken voorwaardelijk. De rechtbank hield er bij de strafbepaling rekening mee dat op De Dreef geen klachtenregeling was.

In de zaken tegen drie groepsleiders die nog op het internaat werken, is de officier van justitie niet ontvankelijk verklaard omdat de rechtbank ze in mei dit jaar buiten strafvervolg had gesteld. De officier zou geen nieuwe feiten hebben aangegeven.

De voorzitter van het bestuur van het internaat, P. Steffen noemt de straffen van de rechtbank 'zwaar'. 'Het is een bevestiging dat in het verleden meer is uitgedeeld dan een pedagogische tik', zegt hij.

Het bestuur heeft deze week J. Soetebier benoemd als nieuwe interim-manager. Soetebier is unit-leider bij het jeugdinternaat in Zetten. Het bestuur van De Dreef streeft een fusie na met andere internaten in oost-Nederland, waarbij de staf van het internaat zou moeten worden overgeplaatst naar een andere instelling. Onder het personeel bestaat grote weerstand tegen deze plannen.

Uitspraak rechter in zaak De Dreef verbaast Televisier

Hilversum

Eindredacteur Dirk van Egmond van Avro's Televisier is nog steeds verbaasd. Daags na de commotie rond de vrijpraak van ex-directeur K. van het justitieel jongensinternaat De Dreef in Wapenveld begrijpt hij nog steeds niet wat de Zwolse rechter in haar uitspraak nu bedoelde met de omstrede rol die de Avro in het onderzoek had gespeeld.

K. was in een uitzending van Televisier beschuldigd van seksueel misbruik van pupillen. Hij werd van dat misdrijf beschuldigd door drie slachtoffers. Dat bleek achteraf het enige bewijs te zijn. De rechter vond dat niet toereikend genoeg, mede omdat het trio voor de uitzending langdurig contact heeft gehad met een programmamaker.

Van Egmond: „Wat moet ik daar nu mee? Het is toch logisch dat die jongens vooraf langdurige gesprek-

Van onze mediaredactie

ken met ons hebben gevoerd. Zoiets ingrijpends als zij te melden hadden kun je niet zomaar kwijt. Zo van: leuk, we komen met een ploeg en de uitlatingen staan binnen vijf minuten op de band. Dat is jaren verborgen, verdrongen geweest. Dat duurt even voor je dat helder op een rijtje hebt. De rechter suggereert verder dat Televisier uitzendingen maakt die bedoeld zijn om mensen in een beklagdenbankje te krijgen, aan de hoogste boom willen zien bungelen. Dat is geenszins de bedoeling. Wij hebben een misstand signaleerd. En het feit dat drie onafhankelijk van elkaar afgelegde verklaringen in één richting wezen, vonden we, journalistiek gezien, een goede bron. Die jongens kenden elkaar niet, hadden elkaar nooit gezien. Daarnaast hebben we behoedzaam de gouden journalistieke formule van hoor en wederhoor toegepast. We hebben K. de mogelijkheid gegeven om op die beschuldigingen te

reageren”.

Wil de rechter met deze uitspraak de pers dwingen om met dergelijke beschuldigingen eerst naar justitie te stappen zodat de journalistiek verwordt tot een verlengstuk van justitie? Van Egmond weet het niet. Hij onderneemt verder niets meer: „Ik kan als rechtgeaarde Nederlander niet anders dan de onafhankelijke rechtspraak accepteren”.

De suggestie als zou de programmamaker één van de jongens, die gevangen zat, vrijheid beloofd hebben in ruil voor de verklaring, vindt Van Egmond absurd. Ook voor de andere kritiek haalt Van Egmond zijn schouders op: „Ik voel me zeker niet aangesproken. Een verslaggever van de NOS vroeg mij of wij vanaf nu anders gaan werken. Natuurlijk niet. Want doen we dat, dan geven we te kennen dat we het tot nu toe niet goed hebben gedaan”.

Advocaat: pupil De Dreef omgekocht **NR**

ZWOLLE, 30 OKT. Voor het afleggen van een belastende verklaring tegen het justitieel opvangcentrum De Dreef in Wapenveld zou een voormalig pupil van dit instituut een bedrag van 25 duizend gulden in het vooruitzicht zijn gesteld. H. Dommerholt, advocaat van de voormalig adjunct-directeur van De Dreef, heeft dit vrijdag meegedeeld. Wegens mishandeling van pupillen is A. onlangs veroordeeld tot vier weken gevangenisstraf. De vader van de ex-pupil was volgens de informatie van Dommerholt in eerste instantie benaderd door een medewerker van de Avro om mee te werken aan een televisierapportage over De Dreef. Omdat de uitzending uitsluitend zou gaan over misstanden, weigerde de zoon op het verzoek van de omroep in te gaan. Later vroeg een andere ex-pupil aan de vader of hij zijn zoon ertoe kon bewegen een klacht tegen De Dreef in te dienen. In dat geval zou hij in aanmerking komen voor een schadevergoeding van 25 duizend gulden. Hierop werd niet ingegaan. Het is Dommerholt nog niet duidelijk wie het geld beschikbaar wilde stellen.

IN BEROEP TEGEN VRIJSPRAAK DIRECTEUR

AD 23-10

Van onze correspondent

ZWOLLE - Het Openbaar Ministerie gaat in beroep tegen de beslissing van de rechtbank in Zwolle om ex-directeur F.A.K. (56) van het justitieel jongensinternaat De Dreef in Wapenveld vrij te spreken van ontucht met drie ex-pupillen. Tegen hem was 4,5 jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf geëist.

De rechtbank vond de bewijslast te mager. Voor René van der Hoeve uit Enschede, ex-pupil van De Dreef, kwam de vrijlating van K. als een klap in het gezicht. Ook de geringe straffen voor drie ex-groepsleiders en de voormalige adjunct-directeur (tussen vier en acht weken voorwaardelijk) kwamen hard aan. Van der Hoeve dient maandag een aanklacht in bij de politie. Ook denkt hij aan een schadeclaim tegen De Dreef. „Iedereen houdt de mond nu dicht, maar ik laat het er niet bij zitten. Ik wil in ieder geval dat het recht zegeviert. Er is mij te veel leed aangedaan”.

UN 14/10

'Zet u het geld maar bij de voordeur'

VK 30.10.93

DE RECHTZAAL zag eruit alsof het hele jongensinter-naat De Dreef terechtstond. In strikt juridische zin ging het om zes groepsleiders en twee leden van de directie die werden berecht voor ontucht en mishandeling. Maar in de kern was het 'de pedagogische aanpak' die werd onderworpen aan het oordeel van drie Zwolse rechters. De tribune zat bomvol personeel en bewoners: De Dreef had zich tijdens de zittingen in zijn geheel vanuit de bossen bij Wapenveld verplaatst naar het Zwolse Paleis van Justitie.

'Het laat zien hoe betrokken iedereen is', zet een medewerker van het internaat, waar jongens van twaalf tot achttien jaar worden geplaatst door rechters. Een andere insider: 'Ik word er niet goed van als ik ze zo bij elkaar zie. Een grote familie, het is zo incestueus als de pest.'

Er werden gevangenisstraffen gevonnen van vier weken tot drie jaar. De veroordeelden en hun medestanders zijn boos op de rechtsspraak en eigenlijk op de hele maat-schappij, die zich nu ineens van hen afkeert. Tot twee, drie jaar geleden oogste De Dreef niets dan lof van de buitenwereld. In Wapenveld werden ze raad met de moeilijksten onder de moeilijke jongeren. De recht-terlijke macht was jarenlang goed vertegenwoordigd in het bestuur van de inrichting.

De directeur van meisjesinter-naat OGH in Zetten werd in 1990 veroordeeld wegens ontucht, de voormalig adjunct-directeur van De Dreef en drie groepsleiders werden veroordeeld voor geweld, de direc-teur van de Koningin Wilhelmina-school, verbonden aan internaat De Marke in Rekken, werd ontslagen wegens geldsmijteri.

Drie van de vier centra voor zeer intensieve behandeling van jonge-ren, die daar op last van de kinder-rechter verblijven, raakten de afge-lopen jaren in opspraak. Er werden vragen gesteld in de Eerste en Tweede Kamer. De volksvertegen-woordiging accepteerde niet langer dat inrichtingen die voor honderd procent worden gesubsidieerd, geen verantwoordelijkheid hoeven af te leggen over wat zij onder opvoeding verstaan.

En van de weinige onderzoeken naar de effectiviteit van de zeer in-tensieve behandelcentra werd in 1986 gedaan door dr J. van der Ploeg, destijds hoogleraar orthope-dagogie aan de Universiteit van Lei-den. Over De Dreef zegt hij: '60 Procent van de jongens stond er goed voor. Dat is een hoge score in vergelijking met andere instellin-gen. Ik geloof ook dat het werken met praktische projecten een goede methode is. Met deze jongens moet je niet veel praten, maar doen. Je doet dat deden ze dus niet, zo blijkt nu. Ik denk dat de uitspraken van Ah-lers toen met een korreltje zout ge-nomen zijn. Afgedaan als stoere taal.'

Inspecteurs van het ministerie gingen steekproefsgewijs op bezoek bij de inrichtingen. Maar als zij al op het spoor kwamen van zaken die in hun ogen niet door de beugel konden, stuitten zij bij particuliere inrichtingen op een directeur en een bestuur die riepen geen staats-opvoeding te dulden. Toidat in 1989 oud-pupillen van het meisjes-internaat in Zetten naar de rechter-sweet misbruik door de directeur. Niet lang daarna kwamen de eerste klachten van jongens die een aantal jaren in De Dreef hadden verbleven op het ministerie binnen. De zaak kwam pas in een stroomversnelling nadat de AVRO er een televisie-uitzending over had gemaakt, in september 1991. Twee jaar later vielen de vonnissen.

Terwijl Justitie worstelde met de problemen van De Dreef, kreeg het ministerie van Onderwijs eind sep-tember de financiële malversaties gepresenteerd van de school van de jeugdinrichting De Marke, in Rek-ken. Het rapport dat journalist Ton Elias samenstelde op verzoek van het bestuur, toonde aan dat er ja-renlang grof met geld was gesmet. Vijf lease-Mercedessen stonden voortdurend ter beschikking voor schoolreizen; bij verblijf in het bui-tenland met leerlingen werd dage-lijks in restaurants gegeten. 'Deze overdaad kan niet goed zijn voor tieners die als laaggeschoolden straks van een klein inkomen moe-ten leven', redeneerde een aantal mensen binnen de inrichting. 'Bij De Marke vallen school en inrich-ting onder hetzelfde bestuur', zegt sectormanager Brujin van het mi-nisterie van Justitie. 'Als er twee besturen zijn, is het helemaal een ellende om er tussen te komen.'

Brujin, orthopedagoog en psy-chotherapeut, is sinds 1989 verant-woordelijk voor de inrichtingen die voor twaalf tot 21-jarigen het laat-ste station zijn vóór de gevangenis, en vaak ook de eerste opvang als zij hun straf hebben uitgezeten. Hij was zelf directeur van een inrich-ting, en daarna van een jeugdgevan-genis in Amsterdam.

Hij vat de verhouding zoals die tot voor kort was tussen Justitie en enkele van de particuliere jeugdin-ternaten als volgt samen: 'Zet u het geld maar bij de voordeur, wij bepa-len het beleid. Anders krijg je staatsopvoeding. En vergeet niet, overheid, dat wij hier de allermeest-lijkste categorie jongeren hebben.'

Als het niet merkwadig dat het kabinet de capaciteitsproblemen wil oplossen met werkkampen? Is nieuws erbij, terwijl bij de be-staande inrichtingen via de recht-

Als hoogste baas van de acht rijksinrichtingen - behandelinrin-gen en tuchtscholen - heeft hij een directe lijn naar de directeuren. Bij de negen particuliere inrichtingen is dat niet het geval. 'In feite hoeft er maar twee keer per jaar een ver-plicht contact te zijn', zegt Brujin.

De inrichtingen moeten een jaar-planning indienen, en op basis van het jaarverslag wordt afgerekend. Het ministerie heeft niets te ver-tellen over de directeuren die de negen particuliere inrichtingen aan-nemen en kan ze ook niet ontslaan. Omdat zij budgetfinanciering heb-ben, kunnen zij zelf bepalen hoe ze het geld verdelen over personeel en middelen.

- De lease-Mercedessen van de Koningin Wilhelminaschoolschool kunnen in dit financieringsmodel in de toekomst dus ook elders op-duiken?

'Ja', zegt Brujin. 'In principe kan dat. Maar bij de internaten ben ik ze nooit tegengekomen en het is ook onwaarschijnlijk dat dat gebeurt. 80 tot 90 Procent van het budget gaat aan personeelskosten op. Ik weet niet precies hoe het bij de Koningin Wilhelminaschool zat, maar zij hadden ook geld uit een Europees fonds.'

De moeilijkheid is dat de over-heid geen bestuursmodel kan opleg-gen. 'De particuliere inrichtingen waren er voordat de overheid zich ging bezighouden met de opvoeding van jongeren die met de rechter in aanraking kwamen. We hebben hier te maken met een historisch ge-groeiende zaak. Het zijn inmiddels wel de kostbaarste inrichtingen die we in Nederland hebben, op een enkele psychiatrische na.'

- Het machtsmiddel is de subsi-diestop. Waarom wordt die niet ge-hanteerd, in het geval van De Dreef?

Brujin: 'Je kunt een gulden maar een keer uitgeven. Subsidiestop be-tekent: personeel laten afvloeien. Dat kost veel geld. Ondertussen moeten de pupillen verzorgd wor-den. De overheid kampt met capaci-teitsproblemen. Het is zwaar werk, waar niet veel mensen zich toe aan-getrokken voelen. Afvloeiing van personeel zou betekenen dat pupil-len te kort komen.'

Dat is de financiële kant. Daar-naast zou het verlies van ervaren mensen betekenen. Er gebeurde veel goeds in De Dreef, zegt Brujin. 'Het gaat in deze inrichtingen om een groep jongeren waarvoor in geen enkel land de oplossing gevon-den is. Niemand weet wat er precies met hen moet gebeuren.'

Inspecteren richt niet veel uit als directeuren en besturen de groeps-cultuur in stand houden. Weet Brujin uit ervaring. Toen hij zelf als waarnemer op De Dreef rondliep, verzekerden jongens hem dat ze de klappen nodig hadden. 'Ik ben moeilijk, ze moeten me op m'n plaats zetten, anders ga ik te ver'. Brujin is het daar niet mee eens. Hij zal nooit geweld legitimeren. Hij

banken oude rotzooi van jaren bo-venkomt?

Brujin: 'Het is vervelend dat die -excusez le mot - oude rotzooi er komt, maar we moeten hier door-heen, en dan wordt het anders. Het bestuurlijk aansturen wordt dan an-ders.'

Over de werkkampen wil hij niets zeggen. Daar is een commissie mee bezig, die wil hij niet voor de voeten lopen. 'Het gaat nu om het doorbre-ken van de gesloten cultuur bij de particuliere inrichtingen, zegt hij. 'Door die geslotenheid konden in Zetten de misstanden plaatsvinden waarvoor de directeur veroordeeld is. Op dit moment is Zetten een professionele organisatie die ook op een heel andere manier bestuurd wordt.'

Brujin geeft niet rechtstreeks an-woord op de vraag of het het minis-terie misschien goed uitkomt dat er de laatste jaren zoveel via de rechter naar buiten komt.

- Eindelijk gelegenheid om voet aan de grond te krijgen bij de parti-culiere inrichtingen?

'De bestuurskracht wordt pas goed zichtbaar wanneer er grote problemen zijn. De besturen van deze inrichtingen zijn private per-sonen met een publiekrechtelijke taak. Dat is een riskante combina-tie. Wij zijn aan het uitzoeken of het mogelijk is met contracten de bestu-ren te binden aan bepaalde voor-waarden voor subsidie. Dat zou de toegankelijkheid vergroten. Uitein-delijk blijft er altijd het wapen van de subsidie-intrekking, maar dat is een wapen waar de overheid niet naar toe wil.'

Onderzoeker Van der Ploeg: 'In de intensieve behandelingshuizen moeten mensen werken die van wanten weten. Er ontstaat één soort wij-gevoel, dat afsluit van de buitenwereld.' Een andere oorzaak ligt in de samenstelling van de be-sturen: mensen die dat in hun vrije tijd doen, meestal omdat ze het een eer vinden om voor zo iets te wor-den gevraagd. Van der Ploeg: 'Ze hebben nauwelijks in de gaten wat er in de instellingen aan de gang is. Ze hebben maar één informatie-bron: de directeur.' De overheid zou volgens Van der Ploeg intensie-zer moeten inspecteren, en de be-sturen zouden beter gebruik moe-ten maken van andere informatie-bronnen, zoals de ondernemingsra-den.

Inspecteren richt niet veel uit als directeuren en besturen de groeps-cultuur in stand houden. Weet Brujin uit ervaring. Toen hij zelf als waarnemer op De Dreef rondliep, verzekerden jongens hem dat ze de klappen nodig hadden. 'Ik ben moeilijk, ze moeten me op m'n plaats zetten, anders ga ik te ver'. Brujin is het daar niet mee eens. Hij zal nooit geweld legitimeren. Hij

is al drie jaar in gesprek met De Dreef. 'De jongens zijn zelf deel van de gesloten cultuur. Net als het me-rendeel van het personeel. Wie het niet mee eens was, ging weg. De mensen werkten daar of heel kort of heel lang.' Veranderingen, zegt hij, hebben alleen zin als ze structureel zijn: inrichtingen samenvoegen, on-der professionele besturen die de directeuren alhouden van te grote betrokkenheid.

P. de la Chambre, psycholoog en voormalig directeur van de Bijmer-bajes, kwam in 1991 bij de De Mar-ke in Rekken als 'veranderings-ma-nager'. Hij is ervan overtuigd dat het in Zetten en Wapenveld en ook bij de Koningin Wilhelminaschool in Rekken mede mis is gegaan door te grote betrokkenheid van de di-recteuren die de laatste jaren voor de rechter stonden of ontslagen werden.

'Finkensieper, Karrenbeid en Visser waren mensen met ideeën. Maar ze gingen te ver, ze hielden geen afstand. Ik heb hier als direc-teur bitter weinig contact met de pupillen. Alleen als er narigheid van enige omvang is, kom ik er aan te pas.'

Hij heeft op De Marke een rap-portage-systeem ingevoerd waarbij alles wat maar enigszins buiten de gewone orde valt, wordt gemeld. 'Als een meisje wil weglopen en een groepsleider belet dat door haar ste-vig vast te pakken, dan mag dat. En als er een niet naar bed wil, mag hij haar ook oppakken en naar boven dragen. Maar het moet wel gerap-porteerd worden. Zo bescherm je zowel pupillen als personeel.'

Zoals gevangenebewaarders moe-ten leren omgaan met hun kwets-baarheid voor omkoping, zo moe-ten groepsleiders van jeugdinrich-tingen leren seksuele verleiding en de uitdaging tot geweld te weer-staan.

In de jeugdinrichtingen werken van oudsher mensen die niet peda-gogisch geschoold zijn. Voormalige buschauffeurs, bouwvakkers, vis-sers. Pas de laatste jaren krijgen zij bijscholing. Vergeleken met het personeel in het gevangeniswezen is hun scholing sterk achtergeble-ven, zegt De la Chambre.

Het gevangeniswezen kwam in de jaren tachtig onder vuur te liggen van de publieke opinie, zegt hij. Er is vanuit de politiek aangestuurd op kwaliteitsverbetering. 'Nu zijn de jeugdinrichtingen aan de beurt.'

Vliegtuigtickets waarschuwen voor kinderprostitutie in Azië

Seks met minderjarigen blijft een rendabele industrie

AMSTERDAM - Een verre reis maken naar het mysterieuze Azië: eigenlijk is dat toch het toppunt van een interessante vakantie. De uitgestrekte groene sawa's, de rijstvelden die als terrassen tegen een bergelling zijn aangebouwd. De theeplantages, waar vrouwen met grote honden en manden op hun rug de jongste blaadjes plukken. Maar helaas is dit niet het enige dat Aziatische landen zo aantrekkelijk maakt voor buitenlandse toeristen. Landen als Thailand, Sri Lanka en de Filipijnen hebben een bloeiende seksindustrie, die voor een groot deel draait op kinderen tussen de zes en veertien jaar. En daar komen veel buitenlanders op af: seks met minderjarigen.

door Iris van den Boom

In Taiwan werken ten minste honderdduizend kinderen in de prostitutie. In Vietnam zijn dat er veertigduizend, in Sri Lanka dertigduizend (voornamelijk jongetjes) en voor Thailand lopen de schattingen uiteen tussen de tweehonderd- en driehonderdduizend. Kinderen die voornamelijk 's avonds in bars rondhangen tussen de rijke toeristen, en na een aai over hun hoofd en misschien nog een drankje meegaan naar een du-

re hotelkamer. Wat daar gebeurt, mag duidelijk zijn.

Mevrouw Sudarat Srisang uit Thailand werkt voor de organisatie ECPAT (*End Child Prostitution in Asian Tourism*). Zij vertelt hoe kinderen in de prostitutie terecht komen: "In Thailand trekken jonge plattelandskinderen van arme gezinnen naar de grote stad om daar geld te verdienen in de seksindustrie. De meesten hebben alleen maar lagere school gehad. Maar ook jongens en meisjes van welgestelde families kunnen in de prostitutie belanden. In discotheken worden ze 'verleid' om in de *entertaining* te gaan werken. Er wordt hen veel geld in het vooruitzicht gesteld. Uiteindelijk komen ze dan terecht in allerlei sekstenten. De meeste jonge hoertjes werken ook niet 'vrij', maar voor een bordeelbaas. Dat betekent dat ze het grootste gedeelte van hun geld meteen weer moeten afgeven."

Over de Sri Lankaanse prostitutie vertelt Srisang dat het daar vooral om jonge jongetjes gaat. Op hun zesde en zevende jaar al worden ze gebruikt door pedofielen uit het Westen, en op hun twaalfde zijn ze al weer te oud. Op de Filipijnen zijn het vooral de straatkinderen die in de prostitutie terecht komen.

ECPAT is drie jaar geleden speciaal opgericht om iets tegen de kinderprostitutie in Azië te ondernemen. De organisatie heeft een uitgebreide campagne opgezet om het probleem van zo veel

Foto rechts boven: een toerist in Bangkok legt aarzelend zijn hand op het hoofd van een Thaise jongen. (Foto: ABC)

mogelijk kanten tegelijk aan te pakken. Zo probeert ECPAT *receiving countries* (landen waar kinderen werken in de seksindustrie) en *sending countries* (landen waar de toeristen vandaan komen), te dwingen hun wetten te veranderen. Toeristen kunnen namelijk ongestraft overal hun gang gaan. In het ergste geval worden ze het land uitgezet, maar dan pakken ze gewoon het eerste het beste vliegtuig naar een ander land met een bloeiende kinderprostitutie. Onder druk van ECPAT werken India, Thailand, Sri Lanka en Taiwan op dit moment aan nieuwe wetten, die het mogelijk moeten maken die toeristen te vervolgen.

Ook Duitsland als *sending country* is bezig met wetswijzigingen. Zo kan misschien iedere Duitser, die seks heeft gehad met iemand van onder de veertien jaar, binnenkort rekenen op een

gevangenisstraf van zes maanden tot tien jaar. "We zijn ons er wel van bewust dat een wet alleen niet voldoende is. Die wet moet natuurlijk ook worden nageleefd en dat is een veel moeilijker probleem, zeker voor de *receiving countries*", zegt Srisang.

Een andere manier om de kinderprostitutie tegen te gaan is voorlichting. Ook op dat gebied zet ECPAT zich in. In hotels in Sri Lanka zijn op de hotelkamers folders neergelegd, waarin wordt gewaarschuwd dat seks met kinderen niet alleen ongepast, maar bovendien verboden is. In Zweden worden zelfs op de vliegtuigtickets naar Azië al waarschuwingen afgedrukt. Eerst worden de leuke kanten van een vakantie naar het Verre Oosten aangeprezen, zoals de *oude culturen*, het *zonnige klimaat* en de *exotische keuken*. Maar daarna komt dan de andere kant aan bod: 'In Thai-

land, Sri Lanka and the Philippines there are thousands of children who are forced into prostitution. The sad thing is that there are tourists who exploit this fact.'

Toch is Srisang voor de nabije toekomst niet erg optimistisch. "Ondanks onze acties blijven we met een groot probleem zitten. De *receiving countries* hebben vaak heel andere prioriteiten dan zich druk maken over kinderprostitutie. Ze vinden industrialisatie en meekomen met het Westen veel belangrijker. Als we eenmaal een goede economie hebben, denken ze, dan verdwijnt die seksindustrie vanzelf. Was dat maar waar. En bovendien zijn die landen nog lang niet economisch sterk genoeg. Al gaat het niet altijd zo gemakkelijk, wij blijven doorgaan met onze campagnes."

Pedofielen zijn kindervrienden PRIM 9-11

In het artikel over kinderprostitutie in Azië (Prim 42) staat dat daar kinderen op hun zesde en zevende jaar worden gebruikt door pedofielen uit het Westen (en op hun twaalfde zijn ze al weer te oud).

Hiermee geeft u heel duidelijk aan dat u zelfs het begrip pedofilie niet eens begrijpt, want pedo komt van *paidos* en betekent *kind*, en *filie* van *phyllos* en betekent *houden van*. Een pedofiel houdt dus van kinderen en kun je het woord pedofiel het beste vertalen met 'kindervriend' dus iemand die graag met kinderen omgaat en allerlei leuke en gezellige din-

gen doet. Dat daar ook wel eens wederzijdse seks-spelletjes toe behoren komt ook voor.

De gestoorde mensen die speciaal voor seks met kinderen naar het buitenland gaan zijn volgens mij geen pedofielen maar zeer gestoorde 'pedoseksuelen', die net als ouders die incest met hun kinderen bedrijven ook niet pedofiel zijn maar zich wel schuldig maken aan pedoseksuele handelingen, waarbij van gevoelens van oprechte liefde naar het kind toe vaak totaal geen sprake is.

En dat wilde ik even kwijt!

HANS BAKKER uit Enschede

Kinderen Brazilië in prostitutie 'Zodra ik borsten heb, ga ik nog méér verdienen'

WN 5/10

Door Ricardo de Bittencourt/IPS

Rio de Janeiro

In Brazilië werken momenteel een zo'n half miljoen minderjarige jongens en meisjes in de prostitutie. Daarmee bekleedt het land binnen Latijns-Amerika een treurige toppositie op dit terrein. Vooral in het Amazonegebied heeft de vraag naar jonge meisjes een ware slavenmarkt voor prostituties gecreëerd.

In het dorre noordoosten van Brazilië, het armste deel van het land, bestaat het verschijnsel 'porno-toerisme'. De twijfelachtige belofte dat er kinderen voor sex beschikbaar zijn, lokt bezoekers uit rijke landen hierheen.

De andere gebieden met veel jeugdige hoeren zijn de stad Salvador in het noorden en de steden Rio de Janeiro en Sao Paulo. Prostitutie is daar een van de weinige manieren waarop straatkinderen, en met name straatmeisjes, kunnen overleven. Meestal doen zij dat met mededogen of medeplichtigheid van de politie.

Het dagblad 'Folha de Sao Paulo' deed drie jaar lang onderzoek onder straatkinderen. Hieruit bleek dat meer dan 60 procent van de ondervraagde straatkinderen ooit seksuele handelingen met politie-mensen had verricht om detentie of mishandeling te voorkomen.

"Als we iets illegaals doen en worden gepakt, weten we dat we moeten doen wat zij vragen om op vrije voeten te komen. Het gebeurt vaak in een politiewagen en dat is het beste omdat het dan snel voorbij is", zegt de veertienjarige N.S., die in de straten van Rio de Janeiro leeft.

Maar wellicht de meest tragische gevallen van kinderprostitutie komen in het Amazonegebied voor, waar illegale goudzoekers werken, de zogeheten *garimpeiros*. De hoge concentratie van alleenstaande mannen die bereid zijn om met goud te betalen voor de 'diensten' van jonge meisjes — vaak hoe jonger, hoe beter — heeft een echte slavenmarkt gecreëerd die herhaaldelijk door de pers en mensenrechtenorganisaties wordt aangeklaagd.

Rio Branco, de hoofdstad van de deelstaat Acre, vlakbij de grens met Bolivia en Peru, heeft 245.000 inwoners, van wie er meer dan driehonderd in de leeftijd negen tot ze-

ventien jaar als prostituee werken. Volgens een meisje dat onder de initiaal F.A.F. in het dagblad 'O Estado do Sao Paulo' aan het woord komt, kunnen meisjes hun lot gemakkelijker accepteren als zij erop hun vijfde en versuft door drugs aan beginnen. Zoals zijzelf:

"Ik ging van huis weg nadat mijn oom mij had verkracht. Mijn vader was ook in de kamer maar hij deed niets. Ik liep weg en een buurvrouw liet me in een vrachtauto instappen en vroeg de chauffeur om mij weg te brengen. Ik kwam in Rio Branco aan en trok in bij een vrouw die met veel chauffeurs sex bedreef."

"Eerst vond ik het naar, omdat ik van niets wist, maar nu vind ik het leuk. De oudere mannen zijn echt dol op me, ook al heb ik nog geen borsten. Maar als ik eenmaal borsten heb, ga ik nog meer verdienen", aldus het meisje, dat in haar vrije tijd nog met poppen speelt.

Zo'n 250 kinderprostituties zijn in Rio Branco ontvoerd en doorverkocht aan mijnwerkers in het Amazonegebied, aldus de commissaris voor de bescherming van kinderen en jongeren in Acre, Milton Souza Franceschi.

De parlementaire onderzoekscommissie verzamelde diverse weerzinwekkende getuigenissen, zoals die van een meisje dat uit een mijnwerkerskamp had weten te ontsnappen nadat zij had gezien hoe een mijnwerker een twaalftjarig meisje de keel doorsneed omdat zij niet met hem wilde vrijen. Volgens Marliu Guimaraes, voorzitter van de commissie, had de mijnwerker het hoofd van het meisje van het lichaam gehakt en bij wijze van waarschuwing tentoongesteld.

De commissie schat dat in de gebieden waar illegale goudzoekers actief zijn, tenminste 25.000 kinderen en jongeren seksueel worden uitgebuit, van wie sommigen een waar slavenbestaan leiden. Ook jonge jongens zijn in de prostitutie werkzaam, maar hun aantal is moeilijker vast te stellen. "Ik heb geleerd de moed op te brengen om mijn lichaam te verkopen om zo te overleven", zei een 13-jarige jongen aan districtscommissaris Franceschi, nadat hij door de politie was meegenomen omdat hij in huis bij twee homoseksuelen woonde.

Kampagne tegen Kinderprostitution braucht Mithilfe der Fernreisenden

Lange Zeit galt es als Kavaliersdelikt, wenn deutsche Touristen im Ausland Kinder sexuell mißbrauchten. Aber nicht nur die thailändischen und philippinischen Behörden gehen inzwischen verschärft gegen Kinderprostitution vor. Nach jüngsten Beschlüssen des Bundestages müssen deutsche Touristen, die sich im Ausland dieses Verbréehens schuldig machen, jetzt auch mit Strafverfolgung, Verurteilung und Haftstrafen in der Bundesrepublik rechnen – mit ein Erfolg der deutschen Kampagne gegen Kinderprostitution im Zusammenhang mit Tourismus, in der auch terre des hommes mitgearbeitet hat. Voraussetzung für die Umsetzung in die Praxis ist allerdings eine verstärkte internationale Zusammenarbeit der Strafverfolgungsbehörden.

terre des hommes hat unabhängig von der Frage der Strafverfolgung in monatelangen Verhandlungen mit Reiseveranstaltern von diesen gefordert, ihre Kunden über die Hintergründe und Auswirkungen von Kinderprostitution zu informieren, ihre Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter entsprechend zu schulen und das Verbot von Kinderprostitution in ihren Vertragshotels durchzusetzen. Auch wenn sich der Deutsche Reisebüroverband zu keinem gemeinsamen verbindlichen Vorgehen bereit fand, zeigten die Verhandlungen mit einzelnen Unternehmen erste Erfolge. So haben sich zwischenzeitlich zwei Veranstal-

ter verpflichtet, dafür zu sorgen, daß in ihren Vertragshotels in Fernreiseländern Kinderprostitution nicht möglich ist. Auch die Information des Personals und der Kunden wurde zugesichert.

Dagegen sehen sich andere wie die Touristik Union International (TUI) nicht in der Lage, eine entsprechende Vereinbarung abzuschließen. terre des hommes hat deshalb eine Unterschriftensammlung gestartet, mit der auch von solchen Reiseunternehmen die Durchsetzung des Verbotes der Kinderprostitution in ihren Vertragshotels gefordert wird. Dieser Zeitung liegt eine Unterschriftenliste bei. Fragen Sie bitte Verwandte, Bekannte, Nachbarinnen und Nachbarn, Arbeitskolleginnen und Kollegen, ob sie die Forderung unterstützen und mit unterschreiben.

Darüber hinaus sollten Sie sich bei der Buchung einer Reise grundsätzlich erkundigen, ob der von Ihnen gewählte Reiseveranstalter sich bindend verpflichtet hat, gegen Kinderprostitution vorzugehen. Für den Herbst plant terre des hommes die Veröffentlichung der Namen von Reiseveranstaltern, die sich nicht dahin zu einer entsprechenden Vereinbarung zum Schutz von Mädchen und Jungen vor sexueller Ausbeutung durch Touristen entschlossen haben. terre des hommes hat es sich zum Ziel gesetzt, Reiseveranstalter davon zu überzeugen, daß sie sich ihrer Verantwortung stellen und entsprechende konkrete Maßnahmen ergreifen. Bitte unterstützen Sie uns bei diesem Vorhaben.

TUI 10.93

leder jaar worden overal in Zuid-Azië duizenden kinderen het slachtoffer van seksuele slavernij. Jongens en meisjes van amper 4 jaar oud worden gekocht, verkocht en gestolen om mee te draaien in een weerzinwekkende industrie.

In deze exclusieve reportage doet Reader's Digest een boekje open over deze onderwereld. De taferelen die worden geschetst zijn bijzonder schokkend. Maar wij voelen ons tegenover de slachtoffertjes van dit seksuele misbruik verplicht tot de publikatie van dit artikel. Voor zij geholpen kunnen worden – en de daders berecht – moet hun tragische verhaal worden verteld.

Het schokkende geheim van Azië

DOOR PAUL EHRLICH

HET IS 1992. In een Birmaans dorp bij de Thaise grens is een 14-jarig meisje op weg naar de rijstvelden waar haar ouders aan het werk zijn. Voor haar stopt een vrachtwagen. De chauffeur pakt het meisje beet en dwingt haar in te stappen. Een paar uur later wordt ze opgesloten in een bordeel in Bangkok (Thailand). Binnen de kortste keren wordt ze wel tien keer per dag verkracht. Als ze schreeuwt komt een

man binnen en slaat haar. "Kop dicht!" schreeuwt hij. "En probeer niet te ontsnappen, want dan ram ik je in elkaar."

In de Sri Lankaanse badplaats Hikkaduwa liggen mannen uit Londen, Stuttgart en San Francisco uitgestrekt op handdoeken van de zon te genieten. Naast hen liggen Sri Lankaanse kinderen. Een Duitse man van middelbare leeftijd slentert naar een klein jongetje van 10

7

HET BESTE

Oktober

jaar dat bij het water staat.

"Hoe heet je?" vraagt de Duitser. "Sunil."

De man glimlacht en vraagt: "Heb je zin om met me mee te gaan, Sunil?"

Met gebogen hoofd volgt de jongen hem op weg naar een goedkoop hotel.

Taferelen als deze zijn aan de orde van de dag in het zuiden van Azië, waar duizenden kinderen seksueel worden uitgebuit. Het meest schrijnend is het probleem in Thailand, op de Filippijnen en Sri Lanka. Hier worden kinderen een wereld van seksueel misbruik binnengelokt of -gedwongen, die bij de meesten littekens voor het leven achterlaat. Een aantal overleeft het zelfs niet – ze sterven door zelfmoord, mishandeling of Aids.

Volgens de in Bangkok gevestigde internationale organisatie ECPAT (Beëindig de toeristische kinderprostitutie in Azië) tellen Thailand, de Filippijnen en Sri Lanka samen ongeveer 500.000 prostituées en escortjongens van 16 jaar en jonger. Zeker 50.000 van hen zijn zelfs jonger dan 13.

Deze kinderseksindustrie wordt gevoed door tienduizenden pedofiele toeristen uit de VS, Canada, Groot-Brittannië, Duitsland, Zweden, Japan, Australië en Nieuw-Zeeland. Zij vliegen, vaak geholpen door illegale pedofielenetwerken, naar Zuid-Azië voor kinderseks in de wetenschap dat ze daar weinig risico lopen gepakt te worden, en er met een kleine boete van afkomen als dat toch ge-

beurt. De magnetische werking van de toeristendollars is zo groot dat de regeringen en politieapparaten in die landen een oogje dichtknijpen.

Gebroken beloften

De slachtoffers zijn de armsten van de armen uit de Aziatische dorpen en sloppenwijken. Pooiers en plaatselijke bendes, die commissies ontvangen van bar- en bordeeleigenaren, dwingen jaarlijks duizenden kinderen tot prostitutie.

Soms halen de pooiers straatarme ouders over om hun kinderen af te staan met de belofte dat ze goed betaald werk zullen krijgen in een hotel of restaurant. In plaats daarvan worden de kinderen verkocht aan bordeeleigenaren. Nog afschuwelijker is dat sommige kinderen met medeweten van hun familie in de prostitutie belanden. "Die kinderen kunnen in een paar weken meer verdienen dan hun familie in maanden," zegt de Ierse missionaris pater Shay Cullen, die zich inzet voor kinderprostituées op de Filippijnen. "Sommige ouders sturen ze dus bewust weg om voor iedereen thuis het geld te verdienen."

In 1989 vertelde een oom aan Ah Jah, een 11-jarig meisje uit het noorden van Thailand, over een restaurant in een badplaats waar serveersters meer dan 50 dollar per maand verdienden. "Dat geld zou je naar je ouders kunnen sturen," zei hij. "Ze hebben gezegd dat het goed is." Het meisje vertrouwde haar oom en ging mee.

In de drukke badplaats Phuket

1993

HET SCHOKKENDE GEHEIM VAN AZIË

ging het tweetal naar een gore snack-bar. "Ze zal heel populair worden," zei de eigenaar, en gaf haar oom 20.000 baht (1500 gulden). Het meisje werd in een kamer opgesloten en dagelijks door vier à vijf klanten seksueel misbruikt.

Na een aantal gruwelijke maanden dook Ah Jah's vader onverwacht bij het restaurant op. Opgelucht sloeg het meisje haar armen om hem heen en smeekte: "Neem me mee naar huis!"

"Ik kom geld lenen van je baas," antwoordde hij ernstig. "Als je nog vier maanden blijft, kan ik hem terugbetalen."

Er zijn kinderen als Ah Jah ontdekt die waren vastgeketend aan hun bed. In november 1992 trof de Thaise politie een aantal meisjes aan die onder de blauwe plekken zaten doordat ze met klerhangers werden bewerkt. Door middel van een omheining van prikkeldraad en schrikdraad was het bordeel in een gevangenis veranderd.

Op de Filippijnen leven veel kinderprostituées op straat. 's Nachts slapen ze onder kartonnen dozen en voden.

Computernetwerken

Wie zijn de "klanten" die deze mensenhandel gaande houden? Er zijn veel Aziaten bij, maar tienduizenden komen ook vanuit de VS en Europa, zegt ECPAT-directeur Ron O'Grady. Vaak zijn het mannen met een redelijk goede baan, die een- of tweemaal per jaar voor een paar we-

ken naar Azië vliegen. Sommige gepensioneerden blijven er maanden of zelfs jaren.

Omdat hun reputatie thuis naar de knoppen zou gaan als bekend werd wat ze in Azië uitspoken, vertrouwen velen op Westerse organisaties om hen te helpen bij het vinden van een veilige bestemming. "Zonder die pedofielenclubs en -netwerken zou het voor sekstoeristen heel wat moeilijker zijn om misbruik te maken van Aziatische kinderen," vertelt O'Grady.

Het is bekend dat mensen die bij dergelijke netwerken betrokken zijn kinderpornografie verspreiden via internationale computernetwerken. Verschillende organisaties doen pedofielen zelfs methoden aan de hand om niet gepakt te worden, en adviseren over wat te doen in geval van een arrestatie.

"Het feitelijke aantal betalende leden van dit soort groepen is waarschijnlijk klein," zegt John Goldthorpe, hulpofficier van justitie in Sacramento (Californië). Hij heeft honderden pedofielen vervolgd, van wie een aantal ook naar Zuid-Azië was geweest. "De meeste pedofielen zijn te voorzichtig om zich officieel met dergelijke organisaties in te laten. Maar door naar bijeenkomsten te gaan, en pamfletten en nieuwsbrieven van een groep te lezen, krijgen ze toch alle hulp die ze nodig hebben."

De meest zichtbare en invloedrijke groep is NAMBLA (Noordamerikaanse Vereniging voor Liefde tussen Mannen en Jongens). NAMBLA, dat eind jaren '70 werd opgericht,

HET BESTE

Oktober

heeft kantoren in New York en San Francisco en onderafdelingen overal in de VS.

NAMBLA beveelt pedofilie duidelijk aan tijdens bijeenkomsten en in publikaties, en verschuilt zich daarbij achter de vrijheid van meningsuiting zoals die in het eerste amendement op de Amerikaanse grondwet wordt gegarandeerd. De vereniging propageert onder andere het afschaffen van een minimum leeftijd voor kinderen om seks met volwassenen te hebben. "Wij willen steun verkrijgen voor jongens en mannen die vrijwillig seksuele en emotionele relaties hebben of verlangen," staat in een van hun publikaties.

De Bangkok-connection

Sommige vooraanstaande leden van NAMBLA hebben respectabele banen. Robert Rhoades, voormalig iedensecretaris van NAMBLA, is als ambtenaar werkzaam bij de Amerikaanse Veteranendienst. Roy B. Radow, lid van de stuurgroep van NAMBLA, was zeven jaar als psycholoog verbonden aan een openbare school in de Newyorkse wijk Queens. Peter Melzer, ook lid van de stuurgroep, had een baan als leraar aan een gerenommeerde middelbare school in de Newyorkse wijk Bronx.

Een 51-jarige ex-advocaat onthult hoe NAMBLA-leden vitale informatie voor kindermisbruik verspreiden. Tien jaar geleden vertelden andere pedofielen hem dat er in Azië "tien-duizenden kinderen voor het uitzoek-

ken waren". Een vriend raadde hem aan contact op te nemen met NAMBLA.

De man woonde een NAMBLA-bijeenkomst bij in een openbare bibliotheek in San Francisco. Na afloop zei hij tegen een van de leden: "Ik wil graag naar Thailand, maar ik weet niet hoe ik dat moet aanpakken."

"Geen probleem," antwoordde het NAMBLA-lid. "Ik zal je met iemand in contact brengen die alles voor je kan verzorgen." Een paar weken later nam de advocaat in Bangkok een jongetje mee naar zijn hotelkamer. Er volgden nog veel meer van die reizen naar Azië.

De man zit nu in een gevangenis in Californië een straf van 30 jaar uit wegens seksueel misbruik van kinderen in de VS. Zijn Aziatische misdrijven blijven onvervolgd en onbestraft. Uit angst voor repercussies wilde hij alleen met Reader's Digest praten op voorwaarde dat zijn naam niet zou worden genoemd.

NAMBLA-leden en andere pedofielenorganisaties geven ook advies en hulp aan voortvluchtige pedofielen. Volgens Patrick Flood, rechercheur van politie in het district Sacramento, geven deze organisaties "instructies aan betrapte pedofielen hoe ze justitie te slim af kunnen zijn door buiten de Amerikaanse jurisdictie te gaan wonen". De politie heeft zelfs een handboek gevonden waarin aan pedofielen wordt uitgelegd hoe zij hun Amerikaanse investeringen kunnen liquideren, geheime buitenlandse bankrekeningen kunnen openen

1993

HET SCHOKKENDE GEHEIM VAN AZIË

en aan illegale paspoorten kunnen komen.

Een noodkreet

Hoewel Aziatische landen sporadisch officieel actie ondernemen tegen seksueel misbruik van kinderen - vorig jaar verhoofde de Filippijnse regering de straffen op seksueel misbruik van kinderen onder de 18 jaar - zijn er talloze hindernissen. Een daarvan is corruptie bij de politie. Door hun lage salarissen zijn politiemannen in heel Zuid-Azië een makkelijk doelwit voor omkoping. Sommigen verdienen er zelfs bij als uit-smijter of bewaker van een kinderbordel.

Een ander probleem is de zwakke wetgeving en de toepassing daarvan. In april 1991 werd een Japanse kinderarts tijdens zijn vakantie in Manila beschuldigd van het misbruiken van negen kinderen in zijn hotelkamer. De arts betaalde een borgsom van slechts 2000 pesos (140 gulden) voor elk van de negen aanklachten door de ouders, betaalde zijn borgtocht, en verliet het land.

Omdat het "sekstoerisme" een belangrijke bron van inkomsten is, doen de Aziatische autoriteiten weinig om de kinderprostitutie tegen te gaan. "Sommige regeringsfunctionarissen vinden geld belangrijker dan het welzijn van kinderen," zegt Ron O'Grady van ECPAT.

Diverse sociaal werkers, opsporingsambtenaren en geestelijken die de strijd tegen de kinderprostitutie hebben aangebonden, zijn doelwit

geworden van zowel de overheid als de criminelen. Pater Cullen vertelt dat hij is bedreigd met uitzetting vanwege zijn kritiek op de kinderseksindustrie in de Filippijnse stad Olongapo.

In Bangkok lieten de criminelen het bij Marie-France Botte niet bij dreigementen. De Belgische werkt bij het Centrum voor de Bescherming van de Rechten van het Kind, een project dat is opgezet door het Thaise Fonds voor Kinderen. Het centrum is de enige plaatselijke organisatie die de kinderen rechtstreeks uit de bordelen redt. Het heeft meer dan tweeduizend kinderen gered en daarmee heeft Botte zich de woede op de hals gehaald van de bar- en bordelhouders die aan de kinderprostitutie verdienen.

In maart 1990 werd Botte aangevallen door twee gangsters van de plaatselijke mafia. Ze sloegen haar bewusteloos, braken haar neus en sloegen haar gezicht tot een bloederige massa. Voor zij het bewustzijn verloor, drukten de daders sigaretten uit op haar voorhoofd en zeiden: "Dit is een waarschuwing." Ondanks de voortdurende bedreigingen geven Botte en haar Thaise collega's niet op.

Niet genoeg

Intussen zijn slechts enkele pedofielen voor hun misdaden aangehouden. Op de Filippijnen werden er tussen 1986 en 1992 nog geen honderd veroordeeld - een fractie van hun totale aantal. In vrijwel alle gevallen

10

11

HET BESTE

Oktober

werden zij alleen maar het land uitgezet.

In november 1992 kondigde de Thaise premier Chuan Leekpai met veel bombarie aan dat er binnen drie maanden korte metten zou worden gemaakt met de plaatselijke kinderseksindustrie. Bijna een jaar later is Thailand nog steeds een vakantieparadijs voor pedofielen. "Wij hebben niet genoeg gedaan," moet Leekpays adviseur Saisuree Chutikul toegeven.

Sinds 1986 heeft Sri Lanka zelfs nog niemand uitgewezen voor dit misdrijf. Maar mocht dat al gebeuren, dan dreigt voor de meeste Westerse sekstoeristen toch geen strafvervolging in eigen land. "Wij kunnen alleen tegen ze in actie komen voor Amerikaanse misdrijven," zegt Bruce Taylor van de afdeling Kindermisbruik en Obsceniteit van het Amerikaanse ministerie van Justitie. "Er bestaat geen federale wet die seksueel misbruik van kinderen in het buitenland verbiedt - wanneer iemand naar het buitenland reist met de bedoeling kinderen te misbruiken - behalve wanneer dat gebeurt op Amerikaans militair of diplomatiek grondgebied."

Harde maatregelen

Zolang de Aziatische landen halfslachtig blijven in hun poging de kinderprostitutie uit te roeien, zullen de klanten uit de hele wereld blijven toestromen. Maar elk land kan het de pedofielen moeilijker maken. Hier volgt een aantal voorstellen:

1. *Maak het misdrijf openbaar.* Zeer afschrikwekkend werkt de dreiging om publiekelijk aan de schandpaal te worden genageld. Maar pedofielen kunnen er vrijwel zeker van zijn dat de media thuis het verhaal niet te horen krijgen. "Voor de meesten van hen is het niet het einde van de wereld als een Aziatische krant hun arrestatie vermeldt," zegt J. Robert Flores van het Amerikaanse ministerie van Justitie. "Maar ze zijn als de dood dat het misdrijf ze tot huis achtervolgt."

De media - thuis en in het buitenland - zouden de namen van veroordeelde pedofielen moeten publiceren. De ambassades in Azië zouden evenals organisaties als ECPAT de namen van veroordeelde pedofielen aan de Westerse pers moeten doorgeven.

2. *Pak de pedofielenclubs aan.* Met hun informatiesystemen vormen deze groepen een wezenlijke drijfveer voor de groei van de kinderseksindustrie in Zuid-Azië. De diverse rechtsinstellingen zouden intensief moeten speuren naar mogelijkheden om een einde te maken aan deze pedofielen-netwerken.

3. *Bevorder samenwerking met andere landen.* "We zouden pedofielen zoveel gemakkelijker kunnen opsporen en vervolgen als we snel contact konden krijgen met collega's in het buitenland," zegt Flores.

Verschillende landen hebben al manieren gevonden om nauwer samen te werken. Zweedse politiemannen die in Bangkok zijn gestationeerd, helpen de plaatselijke politie

1993

HET SCHOKKENDE GEHEIM VAN AZIË

bij de arrestatie van Zweedse pedofielen. Australische ambassades stellen hun gastlanden regelmatig op de hoogte van de informatie van hun regering over daders van seksuele misdrijven, en de Australische regering informeert buitenlandse autoriteiten ook als bekende Australische pedofielen weer naar het buitenland reizen.

4. *Oefen internationale druk uit.* Thailand, de Filippijnen en Sri Lanka hebben alledrie de Conventie van de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties ondertekend, waarvan een van de doelstellingen de uitbanning van kinderprostitutie is.

GEEN VAN DEZE MAATREGELEN zal op zich voldoende zijn om de kinderseksindustrie in Zuid-Azië te beëindigen. Maar ze zijn een begin. Er is vooral behoefte aan krachtige, plaatselijke initiatieven. De kleine Filippijnse plaats Pagsanjan laat zien wat mogelijk is.

Pagsanjan, zo'n 100 kilometer ten zuiden van Manila, was tot 1988 de hoofdstad van de kinderprostitutie op de Filippijnen. Toen werd Miriam Defensor Santiago de Filippijnse commissaris voor immigratie. Enkele weken later gaf zij opdracht tot een razzia in Pagsanjan, waarbij 23 pedofielen werden opgepakt - zeven Amerikanen, vijf Duitsers, drie Australiërs, twee Belgen, een Brit, een Canadees, een Nederlander, een Japanner, een Zwitser en een Spanjaard. Santiago liet ze het land uitzetten en gaf opdracht tot nog meer razzia's.

Een van de Amerikanen die bij de eerste razzia in Pagsanjan werd opgepakt, was Andrew Harvey, een 52-jarige ingenieur uit Pennsylvania die na zijn pensioen in Pagsanjan was gaan wonen. In de woning van Harvey vond de politie tientallen pornografische foto's van kinderen en 700 archiefkaarten met de namen van jongens en meisjes vanaf 7 jaar, met details over wat hij met hen had gedaan. Harvey ging terug naar Pittsburgh, maar werd daar gearresteerd wegens het in bezit hebben van pornografische kinderfoto's. Hij zit nu een straf van 4 jaar uit.

Op initiatief van Santiago krijgt inmiddels elke agent van de vreemdelingendienst een premie voor iedere pedofiel die hij arresteert. Dit om corruptie te voorkomen. Bovendien krijgen de agenten een dankbaarheidsbetuiging van de toenmalige president Corazon Aquino persoonlijk. Ook dit op initiatief van Santiago. Door middel van persconferenties bleef Santiago de aandacht van de plaatselijke en internationale pers op Pagsanjan vestigen.

Het mengsel van openbaarmaking, razzia's en rechtshandhaving werkte. Bijna alle pedofielen zijn uit Pagsanjan verdwenen. Op straten waar tot voor kort perverselingen huishielden, spelen nu weer kinderen. De wedergeboorte van Pagsanjan is een lichtpuntje in de strijd tegen de kinderprostitutie in het zuiden van Azië.

Ah Jah, het Thaise meisje dat door haar oom werd verkocht in Phuket, is een schrijnend voorbeeld van waar

12

13

AR 2/10

De meeste inwoners van de havenstad Recife in het armoedige noordoosten van Brazilië hebben grote moeite het hoofd boven water te houden. Toeristen uit het welvarende deel van Europa daarentegen kunnen de naar westerse maatstaven lage verblijfskosten met gemak betalen. En dat geldt ook voor seks. Viviane Moos verbleef drie maanden in Recife en fotografeerde prostituees en straatkinderen.

Ontsnappen kan niet, wat blijft is de hel

De klanten komen uit de rijkste delen ter wereld, uit Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland, Nederland en België. En ze gaan naar de armoedige havenstad Recife in noordoost-Brazilië - gelokt door het zonnige strand en de prostitutie.

In 1991 noemde de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) Recife de stad met de slechtste levensomstandigheden in de westerse wereld. Voeg daarbij een florierende zwarte markt in harde valuta's, een rampzalige inflatie en een falende overheid waardoor ontelbare aantal kinderen hun heil op straat zoeken en je begrijpt waarom een bezoek aan een prostitutie zo goedkoop is. Het lot van de meisjes, sommigen prostitueren al voor hun puberteit, trekt de westerling zich niet aan.

Als klant bekijk je het natuurlijk ook van een andere kant. Je geniet van een biertje op het luxe Boa Viagem-strand in Recife en met hulp van de altijd aanwezige straatjongens die net genoeg Duits of Engels spreken, kies je een meisje uit. Als de aangeboden 'handelswaar' op het strand niet bevalt, kan altijd nog in de bars en nachtclubs een keuze worden gemaakt.

In de Zona Francaclub bij voorbeeld, waar ook lokale politici en zakenlieden komen om te profiteren van de goedkope seks. En minder draagkrachtigen kunnen altijd nog naar de haven, waar bemanningen van koopvaardij schepen op haar traditionele wijze hun geld opmaken.

Maar je kunt het ook anders aanpakken. De prostituees voelen zich gekwetst en uitgebuit, vernederd. Ze vestigen hun hoop op een romance met een buitenlander, die hen uiteindelijk naar een andere wereld meeneemt. Met een beetje aardig zijn, heb je dus al snel een meisje voor je gewonnen. Ana is nu achtien en zij prostitueert sinds haar vijftiende. Volgens haar zeggen had een Koreaanse scheepskapitein haar bedwelmend en werd ze midden op zee wakker. Die ervaring heeft

Door uitputting en gebruik van drugs liggen Ana en haar vriendin Bianca (rechts) bewusteloos in Ana's kamer.

haar niet afkerig gemaakt van zeelieden. Thans is ze hevig verliefd op een Amerikaan die haar veel beloftes heeft gemaakt, maar inmiddels met de noorderzon is verdwenen. In het borddeel staart ze urenlang uit het raam en droomt van hem.

Anderen varen blind op beloftes zoals een vliegticket naar Duitsland of een maandelijks toelage in ruil voor vrijen zonder een condoom. Wat ze ervoor te-

rugrijgen is aids of ze raken zwanger, of allebei. Het enige waardevolle dat de vrouwen bezitten is hun lichaam, ook al is de 'marktwaarde' laag. Hun baby's wacht hetzelfde lot, nog voordat ze volwassen zijn - of er moet een wonder gebeuren.

Recife mag voor prostituees dan een vicieuze cirkel zijn, een hel waaruit niet valt te ontsnappen, maar het is niet de ergste plek in Brazilië om te prostitueren.

het vliegticket. Maar de meisjes slagen er nooit in hun 'schuld' af te lossen. Ze moeten een absurd hoge rente betalen en de verdiensten zijn laag. En natuurlijk kunnen ze niet als serveerster aan de slag. Het enige beschikbare soort werk is prostitutie. En voor de rauwe mijnwerkers in het Amazonegebied geldt: 'Hoe jonger het vlees, des te beter.'

Veel meisjes proberen te ontsnappen, maar vorig jaar vertelde een ooggetuige aan een Braziliaanse parlementaire commissie dat daar zware straffen op staan. Een mislukte poging betekent marteling en uiteindelijk de dood. Dezelfde parlementaire commissie concludeerde dat in Brazilië 500.000 kinderen prostitueren - alleen Thailand overtreft dit aantal.

Uit Recife kunnen de meisjes wel ontsnappen. Maar dat is theorie, want waar moeten ze naartoe? In Brazilië wonen vijftig miljoen mensen. Ongeveer veertig procent van de bevolking is extreem arm; naar schatting vierendertig miljoen mensen hebben niet genoeg geld om dagelijks eten te kopen. Door de ellende nemen spanningen in gezinnen toe. Voor kinderen die uit huis zijn gezet of die vanwege de geweldadige ruzies zijn weggelopen, biedt het leven op straat enige kameraadschap. En je kunt ook nog kiezen uit een aantal bezigheden: stelen, vuilnis nazoecken, schoenen poetsen, lijn snuiven of prostitutie.

Traditiegetrouw doet de politie in geval van prostitutie een oogje dicht, maar daarvoor moet wel worden betaald. De Braziliaanse regering is zeer streng voor de straatkinderen: wie wordt gepakt, gaat naar een heropvoedingsinstelling met een regime dat gelijkstaat aan een gevangenis. Jongens krijgen daar nog enige scholing, meisjes niet. Een officiële straf van twee dagen nutteloos wachten in de gevangenis, kan in realiteit soms uitlopen tot een paar weken. Nadat de meisjes zijn vrijgelaten, gaan ze terug de straat op.

ISABEL HILTON

HET SCHOKKENDE GEHEIM VAN AZIË

het in deze strijd om gaat. Onlangs werd zij samen met 15 andere kinderen gered tijdens een razzia van de politie. Nu woont het 15-jarige meisje in een kindertehuis in Bangkok, waar ze leert lezen en schrijven. "Ik heb veel om voor te leven,"

zegt ze verlegen glimlachend. "Ooit ga ik trouwen en een gezin stichten. Maar nu nog niet - ik ben nog te jong."

Het tragische is dat de directeur van het kindertehuis meldt dat Ah Jah besmet is met het Aids-virus.

O. beschuldigt ex-vriendin van deelname mishandeling

door VIOLET COTTERELL

AMSTERDAM - De Zwitserse zakenman René O. (39), die verdacht wordt van ernstige seksuele kindermishandeling, zegt dat zijn ex-vriendin toen hij twee kleine kinderen in Zwitserland vreselijk mis- handelde, seksueel misbruik- te en half verdronk. Zij heeft hem daarbij zelfs de nodige middelen verschaft, zegt O. Hij heeft dit alles gefilmd. "Ik zou mijn leven ervoor geven als ik die daad ongedaan kon maken," zegt O.

Hij uit zijn beschuldiging jegens Augusta in een verslag over zijn leven dat hij via zijn advocaat naar buiten heeft gebracht. Augusta heeft de politie ver-

teld dat zij er niet bij was toen O. de kinderen mishandelde, maar dat hij haar met de moeder had weggestuurd. O. heeft van de mishandelingen videobanden ge- maakt, die in zijn Amsterdamse woning zijn gevonden. Het verslag van O. is een reac- tie op het verbod van de directie van de Bijmerbajes met de pers te praten. Sinds zijn arrestatie op 25 januari van dit jaar zit O. in volledige afzondering. Hij heeft daarom een klacht ingediend. De directie is bang dat hij zelfmoord zal plegen. Daarom mag hij al- leen bezoek ontvangen achter glas. Hij mag wel telefoneren. O.'s advocaat, mr. J.P. Plasman, zegt dat O.'s toestand onhou- baar is geworden en dat de maat- regelen zelfmoord juist in de hand werken. In mei van dit jaar dreigde O.

Klacht over volledige afzondering

bloeiend softwarebedrijf. In 1991 kwam hij in contact met een Zwitserse pornohandelaar, Peter Gerber. O. zou van deze Gerber kleine kinderen uit Oost-Europa toegespeeld krijgen, om hen sek- sueel te misbruiken. Hij zou daarvoor in zijn afgelegen buiten- huis een marrekamer hebben in- gericht, met zoutzuurvatmen om de lijken in te laten verdwijnen. De zeer welgestelde O. betaalde Gerber ongeveer honderddui- zend Zwitserse francs voor het

leveren van twee kinderen, maar kreeg later ruzie met hem. Om- dat hij bedreigd werd, dook hij vorig jaar augustus met Augusta onder in Amsterdam. In de herfst ondernam hij en- kele tochten naar de Veluwe; volgens Augusta om kinderen te ontvoeren, te misbruiken en te doden. In zijn woning stonden twee aquaria met vleesetende pi- ranha's. Zelf zegt hij dat de ritten naar de Veluwe alleen bedoeld waren om zijn fantasie te prikke- len. De politie, gewaarschuwd door de Zwitsers, heeft hem al die tijd in de gaten gehouden en zijn telefoon afluisterd. O. zegt dat hij uitsluitend met Gerber in zee is gegaan om hem erbij te lappen. "Meedogenloze gangsters handelen uit zucht naar winst in kinderen. Ik stelde mij voor hoe zo'n arm wezentje,

dat geloofde een nieuw tehuis en ouders te krijgen, uiteindelijk door rijke, perverse mensen mis- handeld en gedood zou worden." O. liet Gerber schaduwen door een detective, maar toen Gerber dit ontdekte, was het spel uit en deed O. aangifte bij de politie. "Als ik dat niet had gedaan, was ik nu nog een vrij en in aanzien staand burger," aldus O. De Zwit- serse politie geloofde hem niet en denkt dat hij Gerber heeft uitge- lokt kinderen te ontvoeren. "Tot op dat moment heb ik nooit seksueel contact met kin- deren gehad en had ik daar ook geen behoefte aan, omdat ik ge- lukkig was met Augusta," zegt O. Wel zegt hij dat hij zich al vanaf zijn zestiende seksueel aange- trokken voelde tot 'jonge men- sen'. "Voor mij was deze pedofie- le geaardheid een probleem.

maar dat kon ik steeds onder- drukken en onder controle hou- den." Door het contact met Ger- ber veranderde dit "zonder dat ik het zelf heb gemerkt". "Toen kwam het tot de voor- mij onbegrijpelijke en onver- geeflijke mishandeling van twee kleine kinderen, die Augusta en mij toevertrouwd waren. Hier- voor voel ik mij diep schuldig en word ik terecht door de Zwitser- se justitie vervolgd. Maar het is nooit mijn bedoeling geweest de kinderen ernstig te beschadigen of ze te doden." O. zegt dat Augusta hem een grote liefde heeft voorgespeeld, maar dat ze in werkelijkheid al- leen maar uit was op zijn geld en de luxe die hij haar verschaftte. "Feit is dat alles nooit was ge- beurd als Augusta mij niet indi- rect en direct had gesteuurd."

(Van een verslaggever) AMSTERDAM - De Zwitserse jus- titie heeft verhindert dat de uit Zürich afkomstige zakenman René O. (38) en zijn voormalige vriendin Augusta S. (22), die in Nederland vastzitten wegens pogingen tot kinderonvoering en verboden wapenbezit, elkaar in het Pieter Baacentrum (PBC) in Utrecht spreken.

De Amsterdamse rechtbank heeft gisteren de strafzaak te- gen O. en S. drie maanden aan- gehouden. Maar omdat de psy- chiatrische rapporten dan ver- moedelijk niet klaar zijn, zal de zaak weer moeten worden aan- gehouden, is de verwachting. De rechtbank heeft het twee- tal al schuldig bevonden aan pogingen tot het ontvoeren van kinderen in Nederland en ver- boden wapenbezit, maar heeft, in afwachting van het psychia- trische onderzoek, nog geen straf opgelegd. O. en S. zullen te zijner tijd aan Zwitserland wor- den uitgeleverd, onder meer we- gens poging tot moord en sek- sueel misbruik van kinderen. In de Amsterdamse woning van O. zijn in januari videoban- den gevonden waarop te zien is hoe hij twee zeer kleine meisjes ernstig mishandelt en seksueel misbruikt. Dit heeft zich afge- speeld in Zwitserland.

O. zegt dat S. daarbij aanwe- zig was, maar haar advocaat, mr. V. Bakker, noemt deze beschul- diging onzin. Volgens Bakker is het een poging van een verliefde man zijn vriendin, die niets meer van hem wil weten, alsnog 'in zijn kamp te trekken'. S. heeft de politie verteld dat O. haar destijds met de moeder van de kinderen met een smoes heeft weggestuurd.

De rechtbank wilde in het PBC laten vaststellen in hoeverre S. onder de invloed van haar veel oudere vriend heeft verkeerd. O. was hiertoe bereid; S. voelde er aanvankelijk niets voor, maar volgens haar advocaat was zij bijgedraaid, mits zo'n ontmoe- ting goed werd begeleid. Maar de Zwitsers dreigden medewerkers van het PBC, die zich in Zwitserland op de ach- tergronden van beide verdach- ten wilden oriënteren, geen me-

Politie VS vervalste rapport over sekte Waco

WASHINGTON (GPD) - Een speciale onderzoekscommissie heeft gisteren een vernietigend rapport uitgebracht over het optreden van de politie tegen de sekte van de Branch Davidians, begin dit jaar in het Texaanse Waco.

De bestorming van het complex van de sekte, die vier agenten en zes sekteleiden het leven kostte, had nooit uitgevoerd mogen worden. Dat zou wellicht ook het tragische einde van het beleg dat daarop volgde, en waarbij 85 sekteleiden omkwamen, voorkomen hebben.

Bovendien hebben commandan- ten van het Bureau voor Alcohol, Tabak en Vuurwapens (ATF), dat op 28 februari de bestorming van het complex van de sekte uitvoer- de, na de operatie hun actieplan- nen herschreven om hun blunders te verbergen.

De commissie die is ingesteld door minister van financiën Lloyd Bentsen, onder wiens ministerie het ATF valt, spreekt ronduit van bedrog.

De eerste bestorming van de boerderij van de sekte van David 'Messias' Koresh vond plaats, omdat men meende dat zich daar een grote illegale wapenvoorraad be- vond. Maar de sekteleiden bleken gewaarschuwd en het kwam tot een hevige vuurgevecht met de ATF-agenten. Daarna volgde een beleg dat zeven weken zou duren en eindigde toen de politie op- nieuw de boerderij bij Waco be- stormde en de sekteleiden het com- plex in brand staken. Daarbij kwa- men Koresh en 84 van zijn aan- hangers in de vlammen om.

Raden bepleiten één meldpunt voor kindermishandeling

Van onze Haagse redacteur
Den Haag
Kabinet en Tweede Kamer moeten nu eens haast maken met de opzet van één meldpunt voor kindermishandeling. Dat vinden de Raden voor de Kinderbescherming. De huidige opzet, waarbij kindermishandeling kan worden gemeld bij zowel de Raden voor de Kinderbescherming als de Bureaus Vertrouwensartsen (BVA's), werkt volgens mr. A.R. Burger, voor- zitter van de Utrechtse raad, 'al jaren problematisch en niet bevredigend'.

De Raden voor de Kinderbe- scherming willen dat minister d'Ancona (WVC), verantwoordelijk voor de jeugdhulpverlening, en staatssecretaris Kosto (justitie) op korte termijn het overleg starten met 'het veld' om te komen tot de vorming van één meldpunt.

Volgens Burger is 'het veld' zelf daar tot nog toe niet in geslaagd doordat beide instellingen onder verschillende departementen val- len en sterk verschillend opereren. De Raden voor de Kinderbescher- ming vallen onder Justitie en wer- ken volgens strenge procedures. De Bureaus Vertrouwensartsen vielen tot nog toe onder WVC, maar de financiering van de bureaus gaat over naar de provincies. Die provin- ciale meldpunten kindermis- handeling moeten echter in veel provincies nog helemaal vorm krij- gen.

Volgens Burger vormt het ver- schil in opzet en structuur een be- lemmering voor een goede afstem- ming van wie wat doet.

Hulp gevraagd voor misbruikte vrouwen

ANP VK 6-10
DEN HAAG
De psychotherapeute I. Foeken en de gynaecologe G. Kleiverda, die dinsdag een missie in voormalig Joegoslavië afronden, vinden dat de Nederlandse regering jaarlijks één tot twee miljoen gulden beschikbaar moet stellen voor hulp aan seksueel misbruikte, getraumatiseerde vrou- wen. Minister Kooijman van Buiten- landse Zaken zou bereid zijn extra geld ter beschikking te stellen.

Omschakelen tv kost oppas het leven

MANILA - In de Filipijnse hoofdstad Manila heeft een zevenjarige jongen zijn kindermisje doodgeschoten na- dat zij de televisie op een an- der kanaal had overgescha- keld terwijl hij de film Robo- oop zat te kijken.

De jeugdige Andrew Dee zei tijdens een politieverhoor, dat op de Filipijnse televisie werd vertoond, dat hij kwaad was omdat hij de film niet mocht uitzien. „Ik zal het nooit meer doen“, zei de jongen, die het pistool van zijn vader had ge- pakt. Tegen de vader zal een aanklacht wegens dood door schuld worden ingediend.

UK 11-10 RAILS mag niet moorden voor mode

Het blad RAILS, dat wordt verspreid in de trein, heeft met de geweld- dade modereportage *Dressed to kill* de grenzen van wat maatschappelijk aanvaardbaar is overschreden. De Raad voor de Journalistiek heeft een klacht van het FNV Vrouwensecretariaat gegrond ver- klaard.

RAILS presenteerde vorig jaar in het augustus-nummer een mode- reportage, waarin een model in mo- dieuze kleding door een man wordt ontvoerd, vastgebonden en ge- blinddoekt. Uiteindelijk wordt zij dood achtergelaten tussen stenen en afval. De foto's moesten de aan- dacht vestigen op een nieuwe mo- detrend. De reportage leidde tot felle protesten van onder meer het FNV Vrouwensecretariaat en de

landelijke vereniging *Blijf van m'n Lijf*. De Raad voor de Journalistiek is van mening, zo blijkt uit de nu ge- publiceerde uitspraak, dat bij het afbeelden van geweld in een mode- reportage de grenzen van wat jour- nalistiek aanvaardbaar is eerder zijn bereikt dan bij het afbeelden van geweld dat in werkelijkheid heeft plaatsgevonden. In die laatste gevallen valt het afbeelden van ge- weld binnen de journalistieke vrij- heid, ook indien het publiek de af- beeldingen als schokkend of zelfs onaanvaardbaar zal beschouwen. Volgens de raad vormt het be- roep van uitgever *Multi Magazines* op de journalistieke vrijheid geen rechtvaardiging voor het afgebeel- de geweld tussen een man en een

vrouw gevolgd door moord, omdat geen ander doel is beoogd dan het aanprijzen van mode. Het zou an- ders zijn als de reportage het ver- slag was van een show waarin de afgebeelde scènes te zien waren. Door moord op een vrouw te sug- gereren heeft het blad de grenzen van het maatschappelijk aanvaard- bare overschreden, aldus de raad. Het gerechtshof in Amsterdam weerlegde eerder de kritiek van de vereniging *Blijf van m'n Lijf*, dat de gewraakte reportage inspireert tot geweld tegen vrouwen. Volgens het hof zou het gebruik van een dergelij- k criterium kunnen leiden tot een onaanvaardbare beperking van het recht op vrije meningsuiting. De re- portage werd door het hof niet on- rechtmatig genoemd. ANP

FRANKREICH Mona Lisa ein nackter Knabe?

Paris - Seit 500 Jahren rätselt man um das berühmte Lächeln der Mona Lisa. Jetzt glaubt eine Kunsthistorikerin herausgefunden zu haben, was hinter dem Lächeln steckt: der Rücken eines nackten Knaben. Wenn man die Mona-Lisa-Lippen aufrecht stellt, kann man mit Phantasie tatsächlich einen nackten Rücken sehen.